

צ'בזטי מזהר"ץ

קמא

דף סד: סה: סו: סז:

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה נו

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמה)

תהלים קי (א) לָדוּד מִזְמוֹר
נָאִם יְיָדָד לֵאדָנִי שֶׁב לַיַּמִּינִי
עַד אֲשִׁית אֲיִכְיֹן הַיָּם
לִרְגֵלְךָ:
יְחֻקְאֵל כ (ו) בְּיָוֵם הָהוּא
נְאֻחֵי יְדֵי לָהֶם לְהוֹצִיאֵם
מֵאֵרֶץ מִצְרַיִם אֶל אֶרֶץ אֲשֶׁר
תַּרְיָ לָהֶם וְגַם חֵלֶב וְדָבֶשׁ
צִבִּי הִיא לָקֵל הַתְּרָצוֹת:
בְּמִדְבַר הַקֵּת כֹּא (לד) וַיֹּאמֶר
יְיָדָד אֶל מֹשֶׁה אֶל תִּירָא אֲתוֹ
כִּי יִבְרָךְ גִּתְמֵי אֲתוֹ וְאֵת כָּל
עַמּוֹ וְאֵת אֲרָצוֹ וְעִשְׂתָּה לוֹ
כְּאִשֶּׁר יְשִׁיעֵנִי לְסִיחִין מִלְּךָ:
הָאָמְרוּ אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּתִשְׁבּוּן:
בְּרֵאשִׁית לֶךְ לִי דָד (יג) וְגַבֵּי
הַפְּלִיט וַיַּגֵּד לְאַבְרָם הַעֲבָדִי
וְהוּא שָׁכֵן בְּאַלְנֵי מִצְרָא
וְהָאָמְרוּ אֲחִי אֲשַׁכֵּל וְאֲחִי עֶגְר
וְהֵם פְּעָלֵי בְרֵית אַבְרָם:
תְּהִילִם לוֹ (לב) צוּפַה רָשָׁע
לְצַדִּיק וּמַבְשֵׁל לְתִמְנוֹתָיו: (לג)
קָוָק לֹא יַעֲבֹבֵנּוּ כִּדּוּ וְלֹא
יִרְשָׁעֵנּוּ בְּהַשְׁפָּסוֹ:
דְּבָרִים הָאֵלֶּיךָ לֵב (מא) אִם
שׁוֹנוֹת בָּרוּךְ תְּרַבֵּי וְתֹאחַז
בְּמִשְׁפַּט דָּי אֲשִׁיב וְגַם לְצָרִי
וְלְמִשְׁנָאֵי אֲשַׁלֵּם:
אִיב כג (ו) שֶׁם יִשָּׂר נֹכַח
עַמּוֹ וְאֶפְסָה לְנֹצַח מִשְׁפָּט:
תְּהִילִם לָד (ז) פְּנֵי יְיָדָד
בְּעֵשִׂי רַע לְתַקְרִית מֵאֵרֶץ
זַכְרָם:
תְּהִילִם קה (ד) דַּרְשִׁי יְיָדָד
וְעַד בְּקִשׁוֹ פְּנֵי תְּמִיד:
דְּבָרִים עַקֵּב יֵא (יב) אֶרֶץ
אֲשֶׁר יִקְוָן אֲלֵהֶּיךָ דַּרְשִׁי אֲתָהּ
תְּמִיד עֵינֵי יִקְוָן אֲלֵהֶיךָ מִן
מַרְשֵׁי הַשָּׁמַיְם וְעַד אֲחֵרֵי
שָׁמַיִם:
תְּהִילִם קג (ו) כָּל תְּשֻׁכַּת
תְּהִלָּה יָהּ תְּהִלָּתֵךָ:
תוה נ

מפלתן של רשעים הוא ע"י ירושת א"י, ע"י המשכת קדושת א"י, בבחי' שב לימיני וכו' כנ"ל (א), וא"י צבני היא לכל הארצות (יחזקאל כ' פ'). ונכנסתי בקולית של מות, היינו שרצה לתקן קולות הנ"ל. ורציתי אחריו שלש פרסאות, היינו בחי' התפלה, שהם ג' תפילות, ועל ידם מתנוצץ אור ג' אבות, שהם בבחי' רגלי הכסא (ב), כדי להמשיך אור א"י שהיא בחי' צבני הנ"ל. וצבני לא הגעתי וקוליותי לא כלתה, שלא השיג בחי' א"י (ג), כיטול קולות הנ"ל. וכשהזרתי לאחוריי, היינו אחר גמר תפילתי, שאז פוסע האדם לאחוריו ג' פסיעות (ד). אמרו לי של עוג מלך הבשן היא, ואין כל אדם יכול לתקן קולות כאלו, כי אהיותו בימין. ואפי' משה רבינו היה ירא מפניו, עד שהבטיחו הקב"ה אל תירא אותו כמוב' בזהרר (שם): **ובשביל זה, בחי' רשע כעוג, נקרא פליט. כמו"ש (בראשית יד) זיבא הפליט זה עוג וכו' לך לך פ' מב (ו) וע' נדה סא. ובתוספות שם (פ) וע' מ"ר דברים פ"א (ז)], שרצה שיהרג אברהם וישא את שרה (ח). והוא בבחי' (ב) צופה רשע לצדיק אברהם וכו', ה' לא יעזבנו בידו, בבחי' ותאחז במשפט ידי. והקב"ה כבש משפטו ממנו זמן רב, עד זמן מרע"ה (י). ובשביל זה נקרא פליט, בבחי' (איוב כג) ואפליטה לנצה משופטי, שנפלט"י מהמשפט זמן כביר: **יוע"ז**, הצדיקים שהם עושי טוב, זוכים לפני ה'. כי קודם כריתות הרשעים, י"הו פני ה' מכוסה ומוסתר בעושי רע כדי להכריתם, בבחינות (תהלים לד) פני ה' בעושי רע להכריתם. ועכשיו תיכף כשרואים בכריתות רשעים, תיכף נתגלה פני ה' לעושי טוב : וזהו (שם קס) (י) בקשו פני תמיד, כי ע"י תמיד, שהוא בחי' א"י (י), כמו"ש (דברים יא) עיני ה' אלקיך בה תמיד, על ידי א"י, תזכר למצוא פני ה', כי ע"י א"י תזכר לראות בהכריתות רשעים כנ"ל :**

וזהו בחי' כלליות מלאך סנד"ל במלאך מט"ט שר הפנים, כלליות עשיה ביצירה, ע"י שכופלין הפסוק כל הנשמה (ב) (כמוב' בכוונות) (כ"א). בכל נשימו ונשימה צריך להלל את ה' (בראשית רבה פ' יד (כ"ב)]. וע"י עין הרע נכפל הנשימה, כנראה בחוש, כשיש לאדם עין הרע, אזי מנהק (ב) ופותח פיו לקבל נשימה כפולה, וכשהנשימה כפולה, גם ההלל צריך לכפול כנ"ל, ובפרט צריך להלל ולהודות לה', שהציל אותו מעין הרע הזאת, והוא רואה בהכרת רשעים. וזהו בחי' מט"ט שר הפנים מאיר לעשיה, היינו שעושי טוב זוכין לפני ה' כנ"ל, ע"י כריתות הרע עין שגרמו לכפילת הנשימה : (ע"כ לשון רבינו ז"ל) כד

(כ), ויש שהוא מושל ביותר, וכן יש שהיא"ה מושל על כל העולם, כל אחד לפי בחי' המלכות שיש לו, בבחינות שרי אלפים ושרי מאות, ושרי המשישים, ושרי עשרות (שמות יח): ובחינות המלכות הזאת שיש בכל אחד, היא לבאותגליא ובאתכסאי. באתגליא, היינו הממשלה שיש לכ"א לפי בחינתו, שהוא מושל על אלו האנשים באתגליא, כפי בחי' המלכות שלו כנ"ל. ובאתכסאי הוא, כי גם יש לכל אחד לפי בחינתו בחי' מלכות באתכסאי. דהיינו שאף שבאתגליא נראה שאין לו שום ממשלה על אלו האנשים, עם כל זה באתכסאי ובהעלם גדול, הוא מושל על אלו האנשים, כי נשמתם הם תחתיו, ונכנעים תחתיו. וגם זאת הבחינה של מלכות באתכסאי היא לכל אחד לפי בחינתו, בבחי' שרי אלפים ושרי מאות וכו'. ויש אחד שבאתגליא אין לו שום ממשלה, ואעפ"כ באתכסאי ובהעלם כל נשמותיהם הם כולם תחת ממשלתו ומלכותו, וכולם נכנעים וכפופים אליו, רק שהוא בהעלם גדול, בבחינות (מלאכי א') **בכל מקום** מוקטר ומוגש"ל לשמו, שאף שהם עובדים ע"א, על כל זה בהעלם גדול הם כולם נכנעים אליו יתברך ועובדים אותו יתברך, רק שהוא בהעלם גדול. כמו כן זאת הבחינה של מלכות באתכסאי, שאף שבאתגליא אין לו שום ממשלה, עם כל זה בהעלם גדול, הוא מולך עליהם, והם כולם תחתיו ונכנעים אליו :

ב וצריך כל אחד לבלי להשתמש עם בחינות המלכות שיש לו להנאתו ולצרכו. שלא תהיה בחינות המלכות אצלו כעבד למלאות תאוותו, רק שתהיה בחי' המלכות בבחי' בן חורין. בבחי' (קהלת י) **אשריך ארץ שמלך בן חורין**, שהמלכות יהיה אצלך בן חורין, לבלי להשתמש בו להנאתך : וזה בחי' **מרדכי**, בחי' **מר דרור (יז) (חולין קלט ע"ב)**. שהמרות, היינו המלכות, יש לה דרור וחירות, שלא להשתמש בה להנאתו ולצרכו, כי אם להש"י, בבחינות (עובדיה א') **והיתה לה' המלוכה**. דהיינו להשתמש עם המלכות לעבודת הש"י, דהיינו להזהיר ולהוכיח את כל הנשמות שנכנעים אליו, כל אחד ואחד לפי בחינות המלכות שיש לו באתגליא ובאתכסאי, הן אם הוא מושל בכיתו, צריך להזהיר ולהוכיח את בני ביתו, ואם יש לו ממשלה יותר, מוטל עליו להזהיר יותר ויותר אנשים, לפי בחי' המלכות שלו :

ג וצריך להמשיך אריכות ימים לתוך המלכות, שלא תהיה בבחינות (פסחים פז ע"ב) (י) **הרבנות מקברת את בעליה**. כי כל אחד לפי בחי' המלכות שיש לו, הוא בחי' צופה, שמוטל עליו להזהיר ולהוכיח את האנשים שהם משרשו, שיש לו בחי' מלכות עליהם. ואם הוא מזהיר ומוכיח אותם, אזי הוא עושה את שלו, ומציל את נפשו, כמו שנאמר (יחזקאל ג') **צופה נתתיך לבית ישראל וכו', ואתה כי הזחרת רשע ולא שב מרשעו וכו', הוא בעינו ימות ואתה את**

א' מובא בפרי"ש שם
ב' תהלים לו לב
ג' במדבר כא לה זכור אותו
ד' ואת בני וכו'
ה' מתרצו - שונוולט
ו' בלוח התיעוק תורד כתב
ז' שכאן צריך להיות אות'
ח' גם בדפדוף ותורלד - הו', ותורלדו ה'
ט' ובדברי הימים-א טו ו'
י' * עיין מדרש שוחר טוב
יא' שם [מוזכר קה], [עיינין] לעיל תורה לו אות י' שם
יב' עיין בתורלו גם בראשית
יג' חכמה תשובה פ"ו. ועינין

כ" שם אות ט' ודברים רבה ב' לו
כ" עיין אבניה ברול טו
כ"ב הובא בש"ש"ק ח"א תקט, ועיין משנה בבה"ס סג. ואילו הן הווסתות מפהקת וכו' ולא נזכר מנהגות. ועיין פרישה או"ח צג אות א' ובפרי"ש ברכות כד סע"א
כ"ד בדפדוף כאן 'צילום 104 טור ד) דפט תתורה קפב עד תורה קצב ואחריה תורה טח ואחריה קצב קצד ואחריה טח טט ע טג עא עב טב קצה עד רז ואח"כ נז נח נט ואח"כ מתורה רח עד תורה רכ

ל' לשה"כ באסתר א' כב
מ' בדפדוף ותורלד ומתורלד- שהוא
נ"ב בתורלד- חמישים, ובלהו"ת שם- חמשים
ג' מתרצו - באתגליא
ד' עינין תורה ע'
ה' בתקפא לא ברור ונואה- נקיים
ו' בתורלד - ומיגש, בלוח"ת שם- ובכל מקום מוקטר מגש לשמי
ז' שמו"ל לו כג
ח' ומגילה י'
ט' רימא פו:

נפש הצלת. אבל אם אינו מזהיר ומוכיח אותם אזי העונש עליו (כ"ש שם)^[א], וע"כ הרבנות מקברת את בעליה. וע"כ צריך לראות להמשיך אריכות ימים לתוך המלכות, דהיינו שיראה שיוכל להזהיר ולהוכיח אותם: **אך** איך אפשר לו להזהיר ולהוכיח אותם, כי אינו יודע מה שצריך להם, וגם אינם אצלו להוכיח אותם. וע"כ צריכין לזה דעת, כדי לידע איך להוכיחם. ולכא לדעת הזה הוא ג"כ על ידי אריכות ימים בעצמו. וזה שאומרים העולם שאינו יודע מהיו, כי עיקר הידיעה הוא מהיים, מאריכות ימים: **כי** לבא לאריכות ימים הוא על ידי עסק התורה. כי אורייתא שמא דקב"ה (תיקון יוד דף כה ע"ב ^[ג]), וכמו כשצריכין לקרות את אחד הקורין אותו בשמו, כן כשצריכין לקרות את הי החיים, כדי להמשיך ממנו חיים ואריכות ימים, צריך לקרות אותו בשמו כביכול, ושמו הוא התורה כנ"ל. נמצא שע"י עסק התורה, קורין את האריכות ימים ^[ד]. וע"כ מוזהר המלך על עסק התורה ביותר מכל העולם, מחמת שהוא צריך לקרות את האריכות ימים לתוך המלכות כנ"ל. וזה שכתוב בפרשת המלך, (דברים יז) **והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו למען יאריך ימים על ממלכתו**. וזה וקרא בו כל ימי חייו. וקרא בו דייקא, היינו שע"י עסק התורה הוא קורא את החיים כנ"ל. וזה ימי חייו. ימי חייו דייקא, כי כשמקבלין את החיות, צריך לקבלם במדה. כי בלא מדה וצמצום א"א לקבל את החיות מהש"י, מחמת ריבוי אור, כי ריבוי השמן גורם כבוי הנר ^[ה], ע"כ צריך לקבל החיות במדה, וזה זוכין ע"י עסק התורה. כי התורה היא שמו של הקב"ה, והשם הוא הכלי של הדבר, שבהשם הזה נגבל החיות של הדבר הזה ^[ו], כמו"ש (בראשית ב) **נפש חיה הוא שמו**, שבהשם נגבל הנפש והחיות של כל דבר. וע"כ כשקורין את האדם בשמו, הוא מזומן תיכף אצלו, מחמת שבהשם נגבל כל הנפש והחיות שלו. וכן התורה הוא שמו של הקב"ה, היינו ששם נגבל החיות מהי החיים. כי התורה היא כחי מדות, כי יש בהתורה אותיות ותיבות ופסוקים ופרשיות וסדרים, שהם כחי מדות, שבהם נגבל החיות במדה. וע"כ ע"י התורה שהוא שמו של הקב"ה, שהוא כחי מדות, יכולים לקבל את החיות. כי ע"י התורה קורים את החיים, וממשיכין את החיות לתוך המדות, שהם כחי ימים. וז"ש (תהלים לט) **ומדת ימי מה הוא**, היינו שהתורה שהיא כחי מה, כמו"ש (דברים ו) **מה העדות וההוקים והמשפטים** ^[ז], היא כחי מידות^א וימים כנ"ל. שעל ידה קורין את החיות לתוך המדות והימים, שבלא זה לא היה אפשר לקבל את החיות מחמת ריבוי אור. וזה וקרא בו כל ימי חייו, שע"י התורה קורא את החיות לתוך הימים והמדות כנ"ל. וע"כ צריך לעסוק בתורה כפה דייקא, כי כשצריכין לקרות את אחד בשמו צריך לקרותו כפה דייקא, ואי אפשר לקרותו בשמו במחשבה בעלמא, כן אי אפשר לקרות את הי החיים בשמו,

כ"א ע"י הפה, ולא ע"י המחשבה לבדה. וזה שאמרו חז"ל (עירובין נד.) **כי חיים הם למוציאיהם** ^[ח], למוציאיהם כפה. למוציאיהם^ב כפה דייקא, שע"י זוכה לחיים כנ"ל. נמצא ע"י עסק התורה, ממשיכין אריכות ימים, ואז זוכה לדעת. כי הדעת והשכל הוא בעצמו החיות, כמו"ש (קהלת ו) **החכמה תחיה את בעליה**, כי השכל הוא עיקר החיות. וע"י הדעת יכולים לקרב ולהוכיח את מי שצריכין להוכיח: **כי יש** שני הסתרות. וכשהש"י נסתר בהסתרה אחת ג"כ קשה מאוד למוצאו, אך אעפ"כ, כשהוא נסתר בהסתרה אחת, אפשר לייגע ולהתור עד שימצא אותו יתברך, מאחר שיודע שהש"י נסתר ממנו. אבל כשהש"י נסתר בהסתרה תוך הסתרה, דהיינו שההסתרה בעצמה נסתרת ממנו, דהיינו שאינו יודע כלל שהשם יתברך נסתר ממנו, אזי אי אפשר כלל למוצאו אותו, מאחר שאינו יודע כלל מהש"י^א. וזה כחי (דברים לא) **ואנכי הסתיר^ב אפתי**, דהיינו שאסתיר ההסתרה, שלא ידעו כלל שהשם יתברך נסתר ^[ט]. ואזי בוודאי אינו יכול למוצאו אותו יתברך, מאחר שאינו יודע כלל שצריך לבקש אותו יתברך, כי אינו יודע כלל שהשם יתברך נסתר ממנו, כי ההסתרה בעצמה נסתרת כנ"ל. אבל באמת, אפילו בכל ההסתרות, ואפי" בההסתרה שבתוך הסתרה, בוודאי גם שם מלוכש השם יתברך ^[י]. כי בוודאי אין שום דבר שלא יהיה בו חיות השם יתברך, כי בלעדי חיותו לא היה לו קיום כלל. וע"כ בוודאי בכל הדברים ובכל המעשים ובכל המחשבות, מלוכש שם השם יתברך כביכול. ואפילו אם הם ושלום עושין דבר עבירה, שהוא שלא כרצון הש"י, עכ"ז בוודאי יש שם חיות השם יתברך, אך שהוא בהעלם ובצמצום גדול. והתורה היא החיות של כל דבר, נמצא שבכל הדברים ובכל המחשבות, אפילו מחשבה דיבור ומעשה של עבירה הם ושלום, יש גם ג"כ התלבשות התורה, אך שהוא בהעלם ובצמצום גדול, בכחי הסתרות: **כי** עבר ושנה נעשה לו כהיתר כשארז"ל (וימא פ"ו ע"ב), דהיינו שעל ידי העבירות הוא מהפך דברי אלקים חיים ^[יא], ועושה צרופים אחרים בתורה, עד שנעשה מאיסור היתר, כמו"ש (ישעיה ה) **הוי האומרים לרע טוב ולטוב רע וכו'**. נמצא שאפילו בתוך העבירות מלוכש שם חיות השם יתברך, דהיינו אותיות התורה, רק שהוא בהעלם, דהיינו שמחמת העבירות, הפך הצירופים של התורה עד שנעשה מאיסור היתר כנ"ל, עבר ושנה נעשה לו כהיתר, וזה כחי הסתרה אחת. וכשהש"י נסתר ממנו בהסתרה אחת, דהיינו כחי הנ"ל שנעשה לו כהיתר, גם כן קשה מאוד למוצאו, מאחר שכבר נעשה לו כהיתר, אבל עם כל זה אפשר לייגע ולהתור עד שימצא אותו ית"ש, מאחר שעכ"פ יודע שנעשה לו כהיתר. ע"כ אף שהש"י נסתר

תורה אור
 דברים י (ט) ונקמה עמו
 וקרא בו כל ימי חייו למען
 ילמד ליראה את יידי אלקיו
 לשמו את כל דברי התורה
 הזאת ואת התקנים האלה
 לעשותם: (כ) לבלתי רום
 לקבו מאיני ולבלתי סור מן
 המצוה ימיו ושטאול למען
 יאריך ימים על ממלכתו הוא
 ויגיו בקרב ישראל:
 בראשית ב שופטים (ט)
 ויצר יידי אלהים מן האדם
 כל תיבת השדה ואת כל עוף
 השמים וצבא אל האדם
 לקראת מה יקרא לו וכל
 אשר יקרא לו האדם נפש
 תיה הוא שמו:
 תהלים לט (ח) הודיעני יידי
 קצי ונסת ימי מה היא
 ארצה מה תול אגני:
 דברים ו ואתחנן (כ) כי
 ישאך בך קטר לאמר מה
 הגדת והתקנים והמשפטים
 אשר צוה יידי אלהינו
 אתכם:
 משלי ד (כב) כי חיים הם
 למצאיהם ולכל בשרו מרפא:
 קמלת ו (ב) כי בצל תקבנה
 בצל הפסח ויתרון דעת
 התקנה תמיה בעליה:
 דברים לא (ח) ואנכי הסתר
 אסתיר פני יום והוא על
 כל תרעה אשר עשה כי פנה
 אל אלהים אחרים:
 ירמיה כג (לו) ומשא יידי
 לא תנרעו עוד כי תפשא
 יהיה לאיש דברו והפקתם
 את דברי אלהים חיים יידי
 צבאות אלהינו:
 ישעיה ה (כ) הוי האומרים
 לרע טוב ולטוב רע שמים
 השך לאור ואור לחשך שמים
 מר לתוקן ומתוק לקר:

^א בתולד - החכמה תחיה וכו' (ותיבות את בעליה נמחק)
^ב גם בדפוס מהש"י, בתולד ומתולד - מהש"י
^ג גם בדפוס הסתיר, בתולד ומתולד - הסתר (כלשון הפסוק) ועיין לעיל תורה לו אות א' דף נ. שגם שם כתב כך רבינו, אבל עיין לקמן סוף אות ג' שכתב הסתר.
^ד בעש"ט עה"ת פ' בראשית אות עב, ופ' וילך אות ד' ואת יא
^ה בעש"ט וילך אות י'
^ו לשה"כ ירמיהו כג לו. ועיין בעש"ט עה"ת בראשית אות נב

^א עיין שבת נד: נה. נו: וע"ז ד. יח. סוכה כט. סנהדרין כ. וכו: קג. שבועות לט:
^ב גם בדפוס ותולד - אריכות, ומתולד - אריכות
^ג גם בדפוס דקב"ה, ומתולד - דקוב"ה
^ד עיין שלטו דף כו. גם עיין זוהר האינו דף רצח סע"ב
^ה בתפאק נראה קירין בכל הג' דפוסים (כנראה פגם בדפוס)
^ו גם בדפוס ותולד - ואריכות ומתולד - ואריכות
^ז עיין תניא ספ"ג
^ח גם בדפוס ותולד - רבוי, ומתולד - ריבוי
^ט גם בדפוס ותולד - רבוי, ומתולד - ריבוי
^י חובת הלבבות ערך י' אהבת ה' פ"ו (ד"ה) ואם אתה חפץ אחי) ובספר המשלים לר"י גקסליא אות פג.
^{יא} עיין לק"ה דברים הבאים בסעודה ד' ו', ועיין שער הגלגולים הקדמה כג
^{יב} בתולד - וממשיכים
^{יג} בדפוס הוא, בתולד ומתולד - היא (כלשון הפסוק)
^{יד} אע"פ שמה לשון שאלה מצינו כעין זה בוהר ועיין לעיל תורה מט ע"מ עם זאת עולה ועיין באה"ל מדוע דווקא שאלת הרשע רומנו לתורה
^{טו} בדפוס מידת ימים, מתולד - מדות וימים
^{טז} במהדורות משך הנחל כאן ובתורה יא אות א' מנוקד בטעות צ' בקמץ
^{יז} משלי ד' כב (ועיין לעיל תורה יא אות א', ותורה טו אות ה')
^{יח} בתולד - למוציאם. אך תוקן בלוח התיקון שם
^{יט} גם בדפוס ותולד - אריכות, מתולד - אריכות

תורה אור
 ישעיה מר (יט) ולא ישיב
 אל לבו ולא דעת ולא
 תבונה לאמר חזיון שרפתי
 במו אש ואף אפיתי על
 גתליו לתם אצלה קשר ואכל
 וירמו לתועבה אעשה לבול
 עץ אסוד:
 ירמיה כג (לו) ונשא ידו
 לא ותפרו עוד כי המשא
 יתנה לאיש דברו והפקתם
 את דברי אלהים חיים ידו
 צבאות אלהינו:
 משלי א (כא) בראש המית
 תקרא בפתחי שערים בעיר
 אמריה תאמר: (כב) עד מתי
 פתים תאהבו פתי ולצים
 לצון תמרו לתם וכסילים
 ישנאו דעת:
 משלי לא (כו) פיה פתחה
 בהקפה ותורת הטרד על
 לשונה:
 אמר ב (יא) ובכל יום יום
 קורכי מתהלך לפני חצר
 בית הנשים לדעת את שלום
 אמר ומה יעשה בה:
 בראשית מא (גא) ויקרא יוסף
 את שם הבכור מנשה כי
 נשני אלהים את כל יצילי
 ואת כל בית אבי:
 ירמיה נא (ל) תגלו גבורי
 ככל להלחם ושבו במצודות
 נשתה גבורתם היו לנשים
 הציון משכנתיה נשברו
 ברוחיה:
 דברים לא (יח) ואנכי הסתר
 אסתיר פני ביום ההוא על
 כל תרעה אשר עשה כי פנה
 אל אלהים אחרים:
 דברים ו ואתנתו (כ) כי
 ישאלך בנך קטר לאמר מה
 העדת והתקום והמשפטים
 אשר ענה ידו אלהינו
 אתכם:

ממנו, וכבר נעשה לו העבירות כהיתר, עכ"ז אפשר **יששכב אל לבו** [2] זה בעצמו, דהיינו מה שנפל והגיע לבחי' נעשה לו כהיתר, ויבקש ויהתור עד שיצא מזה, מאחר שעכ"פ יודע מזה שנעשה לו כהיתר. אבל דע, שיש עוד בחי' הסתרה בתוך הסתרה. דהיינו שההסתרה בעצמה נסתרת, שאינו יודע כלל שהשי"ת נסתר ממנו, דהיינו שאינו יודע כלל שנהפך אצלו האיסור להיתר, רק כל הדברים רעים דומות לו למישור גמור ח"ו. היינו אם ח"ו אחר שעבר ושנה, עושה יותר עבירות ח"ו, אזי נסתר ממנו אפי' זאת שידע שנעשה לו כהיתר, רק שאינו יודע כלל משום נדנדוד איסור, והכל הוא ישר בעיניו. וזה בחי' הסתרה שבתוך הסתרה, שההסתרה בעצמה נסתרת כנ"ל. ובאמת גם בתוך ההסתרה שבתוך ההסתרה, גם שם מלוכש השם יתברך, דהיינו אותיות התורה [2], כי בלעדו אין היות לשום דבר כנ"ל, רק שעל ידי ריבוי העבירות הפך **דברי אלקים חיים** [7] לגמרי, עד שנהפך אצלו מהכמות התורה לפתיות, עד שאינו יודע כלל אפילו זה בעצמו שנעשה לו כהיתר כנ"ל, שזה בחי' הסתרה שבתוך הסתרה כנ"ל. ע"כ צריך לגלות ההסתרות הנ"ל, וזה ע"י שממשיך אריכות ימים לתוך המלכות, שהוא בחי' דעת כנ"ל. ועל ידי זה הדעת יוכל לידע שאפי' בתוך ההסתרה בעצמה, ואפילו בתוך ההסתרה שבתוך הסתרה, גם שם מלוכש השם יתברך דהיינו התורה. ומאחר שידע שאפי' בתוך ההסתרות יש שם השי"ת, מזה בעצמו נתגלגל ההסתרות, ונעשה מהם תורה. ואפילו מהסתרה שבתוך הסתרה נעשה תורה. כי באמת גם שם מלוכש השם יתברך, היינו תורה כנ"ל, רק מהמת שלא היו יודעין שהשם יתברך נסתר שם, זה בעצמו הוא בחי' ההסתרות, ותיכף כשיודעין שהשם יתברך נסתר שם, על ידי זה בעצמו נתהפכה ההסתרה שבתוך הסתרה¹ ונעשה ממנו דעת, והוחזרה התורה שנסתרה כאן לדעת, מאחר שידע שהשם יתברך נסתר שם. וכיון שנחזר ההסתרה שבתוך הסתרה לדעת, ונעשה ממנו תורה, אזי התורה בעצמה מוכיחה אותם, בבחי' אורייתא מכרות קמיהו עד מתי פתיים תאחבו פתי וזהו שמיני לו. אחרי נח. נשא קבו. כי באמת התורה מכרות וצועקת ומוכיחה תמיד, כמו"ש (משלי א) **בראש הומיות תקרא וכו' עד מתי פתיים תאחבו וכו'**, רק שאינו שומע קול הכרוז של התורה מהמת ההסתרות הנ"ל, ומאחר שנתגלו ונחזרו ההסתרות ונעשה מהם תורה ע"י הדעת כנ"ל, אזי תיכף כשנעשה מהם תורה, התורה בעצמה מוכיחה אותם **עד מתי פתיים וכו' כנ"ל** : וז"ש (שם לא) **פיה פתחה בהכבמה**, שעל ידי החכמה ודעת הנ"ל, שע"י מוגלגל ההסתרות ועושין מהם תורה כנ"ל, על ידי זה פיה פתחה, היינו בחי' אורייתא מכרות קמיהו, שהתורה בעצמה

פותחת פיה ומוכיחה אותם כנ"ל: נמצא שעל ידי עסק התורה, שעל ידה ממשיכין אריכות ימים לתוך המלכות, כי על ידה ממשיכין החיות לתוך הימים והמדות כנ"ל, ועל ידי זה זוכין לדעת כנ"ל. על ידי זה יכולין להוכיח אפילו את הרחוקים מאוד¹ מהשם יתברך בבחי' הסתרה שבתוך הסתרה, כנ"ל :
וזה פיו (אסתר ב) **ובכל יום ויום מרדכי מתהלך לפני הצר בית הנשים וכו' מרדכי**, זה בחי' המלכות כנ"ל. ובכל יום ויום, זה בחי' התורה, שעל ידה ממשיכין החיות להימים והמדות כנ"ל. **הצר בית**, זה בחי' היצוניות ופנימיות, היינו מחשבות ודבורים², שבכולם נסתר השי" שם, אף המחשבות והדיבורים של הרחוקים מהשם יתברך. וזה **הצר בית הנשים**, מלשון שנשו וקפצו [1] ממקומו של עולם, שנתרחקו מהשי"ת. ויש שכבר היו קצת אצל השם יתברך, אך שכבר שכחו אותו יתב'. וזה הנשים, לשון שכחה, [8](כמו"ש בראשית מא) **כי נשני אלקים וכו'**, שכבר שכחו את השם יתברך. ויש שגם עתה זוכרים את השם יתברך, אך **שנשתה גבורתם** [2], ואין **לא ידם** [2] להתגבר על יצרם. ובשביל זה נקראים בשם נשים, מהמת ג' בחי' הנ"ל [7]. בחי' שנשו וקפצו וכו', ויש שהם³ בבחי' שכחה וכו', ויש שהם בבחי' נשתה גבורתם כנ"ל. ועל ידי כל זה הם רחוקים מהשם יתברך, והשי" נסתר מהם בבחי' הסתרות הנ"ל. ומרדכי היינו בחי' המלכות, הוא יכול להוכיח ולהזהיר אותם, על ידי עסק התורה, שהוא בחי' ימים ומידות⁴ כנ"ל. שעל ידי זה זוכין לדעת, שעל ידי הדעת הזה מוגלגל ההסתרה שבתוך הסתרה ועושין ממנה תורה כנ"ל, ואזי אורייתא מכרות קמיהו כנ"ל . וזה **לדעת את שלום אסתר**, שעל ידי זה עושה" דעת מהסתרה שבתוך הסתרה, שהיא בחי' אסתר, בחי' **הסתר אסתיר** [11]. וזה **ומה יעשה בה**, שעושה מההסתרה בחי' מה, היינו תורה, כמו"ש מה **העדות וכו' כנ"ל**. כי מזה בעצמו שידע שגם בתוך ההסתרה שבתוך הסתרה יש שם השם יתברך, מזה בעצמו נעשה דעת, דהיינו תורה, ואזי אורייתא מכרות קמיהו כנ"ל : וזה בעצמו בחי' התוכחה שמוטל עליו להזהיר ולהוכיח כנ"ל, כי גורם על ידי הדעת שהתורה תוכיח אותם כנ"ל. וע"י התוכחה הזאת הוא ממשיך אריכות ימים לתוך המלכות שלא תהיה בבחי' הרבנות מקברת את בעליה, שזהו כשאין מוכיח את האנשים שיש לו ממשלה עליהם וכו' כנ"ל. אבל ע"י עסק התורה הנ"ל, שע"י ממשיך חיים ואריכות ימים בחי' דעת וכו', עד אשר אורייתא מכרות קמיהו ומוכיחה אותם, נמצא שיוצא ידי תוכחה, אזי אין הרבנות והמלכות מוקת לו כנ"ל, כי ממשיך אריכות ימים לתוך המלכות, ע"י

¹ עיין פל"ח אות ד' שמבאר מדוע הן ג' בחי' והרי לעיל דיבר רק משתי הסתרות
² בתולד - מהם
³ גם בדפדפ"ר ומידות מתולדו ומדות
⁴ בתקפא - עושת, בדפדפ"ר ותולד - עושה
⁵ תיבת שלום לא באר ועיין פל"ח אות ה' ובאה"ל אות א'

* גם בדפדפ"ר ותולדו - שישבו, ומתולדו - שישב (כלשון הפסוק)
² לשה"כ ישעיהו מד יט
³ בוהר (ויקרא עג. ואמור צ: קב"ה ואורייתא חד (ובלכ"ה השכמת הבקר א' ב')
⁴ לשה"כ ירמיהו כג לו
⁵ מתולדו - ההסתרה
¹ גם בדפדפ"ר ותולדו - ממנו, ומתולדו - ממנה
¹ בדפדפ"ר - ממנה, בתקפא ותולדו - ממנו, ומתולדו - ממנה
² גם בדפדפ"ר - מאד, ומתולדו - מאד
³ גם בדפדפ"ר - ודיבורים, ומתולדו - ודיבורים
⁴ עיין חולין צא ופרש"י שם למה נקרא גיד הנשה שנשה (קפץ) ממקומו ועלה. [ועיין כאן פל"ח סוף אות ד' שרבו רמו כאן לגיד הנשה דייקא] * הובא בפרש"י בראשית לב לג
⁵ עיין סנהדרין קב סוף ע"ב מנשה שנשה קה ושהנשי את ישראל פרש"י ששכח הקב"ה והשכית את ישראל.
² * לשה"כ ירמיהו נא לו [ועי"ש פרש"י]
³ לשה"כ בראשית לא כט

ליקוטי

התוכחה כנ"ל. נמצא שע"י אריכות ימים שהוא בחי' דעת שממשיכין ע"י התורה, ע"י בעצמו ממשיכין אריכות ימים הנ"ל לתוך המלכות כנ"ל:

ד ודע שהתורה המלוכש תוך ההסתרה שבתוך הסתרה, היא תורה גבוה דייקא, היינו סתרי תורה. כי מחמת שהיא צריכה להתלבש במקומות נמוכים כאלו, היינו אצל אלו שעברו הרבה עד שנסתר מהם בהסתרה שבתוך הסתרה, ע"כ חשב השם יתברך מחשבות לבלי להלביש שם פשטי תורה, לכל יוכלו הקליפות לינק משם הרבה [א], ויהיה הפגם גדול מאוד. על כן הוא מסתיר ומלביש שם תורה גבוה דייקא, סתרי תורה, שהיא תורת ה' בעצמה [ב], כדי שלא יוכלו הקליפות לינק משם הרבה, בבחי' (שמות יב) **ועברתי בארץ מצרים** אני ולא מלאך אני ולא השליח אני ה' ולא וכו' [ג]. כי בארץ מצרים ששם מקום הקליפות מאוד, על כן שם דייקא מלוכש ומוסתר השם **יתברך בעצמו** [ד], **היינו תורת ה' ממש** [ה], סתרי תורה. ע"כ דייקא מההסתרה שבתוך הסתרה כשהוזרז ומהפכה לדעת נעשה ממנה דייקא תורת ה' ממש. כי שם נסתר תורת ה' סתרי תורה כנ"ל:

ה וכוונת מלכות דקדושה, יש מלכות הרשעה, היינו מלכות המן עמלק [א], כמה שכתוב (במדבר כד) **ראשית גוים עמלק** [ב]. **וזה לעומת** זה [ג], כי מלכות דקדושה הוא בחי' **מאסף לכל המחנות** (שם יוד), כמ"ש (קהלת יב) **סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא**. זה בחי' מלכות, כמה שכתוב (אבות פ"ג) אלמלא מוראה של מלכות. היינו שמלכות דקדושה היא בחי' **סוף דבר מאסף לכל המחנות** [ד], כי דינא דמלכותא דינא (גיטין י: ב"ק קיג. [א]). ומלכות דס"א הוא מאסף ממון, כי מחמת שהוא ירא שלא יוציאו **בלעו מפיו** [ב], היינו הנצוצות הקדושות שיש אצלו, על כן הוא מתגבר ומאסף ממון שהם נצוצי הקדושה. כי הם בחי' הגוונים עלאין שיש בהם כהב וכסף [ג] ונחושת שהם הממון. וזה בחי' תאוות עשירות [ד], שהיא בחי' מלכות [ה]. וע"כ עמלק שהוא מלכות הרשעה. רודף את מחנה דן, שהוא בחי' מלכות דקדושה כנ"ל. כמ"ש (דברים כה) **ויזנב בכך וכו' ולא ירא אלקים**, דהיינו בעת שאין להם כח מלכות דקדושה שהיא בחי' **ירא אלקים כנ"ל**. כי מלכות המן עמלק, הוא היפוך מלכות דקדושה. כי מלכות דקדושה הוא בחי' **מאסף לכל המחנות** דקדושה. ומלכות המן עמלק שהוא מלכות הרשעה הוא בחי' מאסף ממון כנ"ל. כי מתגבר בתאוות ממון כדי לתפוס כל הנצוצות הקדושה כנ"ל. אך אע"פ כן אינו מועיל לו

וביום הביכורים נו

מוהר"ן סו.

כלל. כי יש כח במלכות דקדושה שהוא בחי' מרדכי, להוציא מאתו כל הממון וכל הנצוצות הקדושים שבלע: **וזה שאמרו רז"ל** (מגילה יוד ע"ב) **כי לאדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת** [א] זה מרדכי. היינו שמרדכי שהוא בחי' מלכות דקדושה כנ"ל נתן לו חכמה ודעת כנ"ל. וזה **טוב לפניו**, בחי' התורה, כי אין **טוב** אלא תורה (אבות פ"ו). **ולחוטא נתן ענין לאמרף ולכנום** [ב] זה המן. היינו שהמן שהוא בחי' מלכות דס"א כנ"ל, הוא מאסף ממון כנ"ל. וזה [ג] **לתת לטוב לפני אלקים**, בחי' התורה. שמרדכי שהוא בחי' מלכות דקדושה, מוציא ממנו כל הממון וכל הנצוצות, ונעשה מזה תורה כנ"ל. כי מרדכי מוציא ממנו כל העשירות [ד], בבחי' (איוב כ) **חיל בלע ויקאנו**. ועושה מזה תורה שנקראת **אשת חיל** [ז]:

ו ולפי הגדלת הדעת כן הפרנסה בנקל. כי פרנסה בנקל תולה בדעת, כמ"ש (במדבר יא) **שטו העם ולקטו בשמותא** (וזהר בשלח ד' סב. סג:). כי כל מי שחסר דעת ביותר, הוא יגע וטרח אחר הפרנסה ביותר: וגם"כ לפי הגדלת הדעת כן נתרבה השלום. כי שלום תלוי בדעת, כמו שכתוב (ישעיה יא) **וגר זאב עם כבש וכו' כי מלאה הארץ דעה**. שיהיה שלום נפלא בעולם, שיוכלו לגור ביהוד שני הפכים, מחמת גודל הדעת שיהיה אז. כי על ידי הדעת נגדל השלום, כי נתבטל הכעס והאכזריות על ידי הדעת. כי כעס ואכזריות הוא מהעדר הדעת, כמו שכתוב (קהלת ז) **כעס בחיק פסילים ינוח** [א]. וכל מה שמתרבה הדעת מתרבה הרחמנות [ב] והשלום, וע"כ הפרנסה בנקל [ג], בבחי' (תהלים קמו) **השם גבולך שלום חלב חטים ישיבעך**:

ז וזה בחי' שבועות. כי שבועות הוא בחי' שכל גדול וגבוה מאוד, שהוא חסד עליון [א] ורחמים גדולים [ב]. כי גודל הרחמים תלוי בגודל הדעת כנ"ל. כי בשעת מתן תורה נראה להם כוקן מלא רחמים ומכילתא פ' בשלח, ופ' יתרו, והובא בפירש"י פ' יתרו [ג]. וזקן הוא בישוב הדעת [ד], ובוה תלוי גודל הרחמים כנ"ל, וע"כ שבועות הוא חסד עליון ורחמים גדולים: וזה בחינות המקוה של שבועות שהיא בחינות מקוה של שער החמשים, שהוא שער העליון מנון שערי בינה כ"כ"ש בכוננות שבועות [א] (שהוא בחינות שכל ודעת עליון, בחי' חסד עליון ורחמים גדולים כנ"ל: וע"כ המקוה מושיע ל"בכל הצרות, כמו שכתוב (ירמיה יד) **מקוה ישראל מושיעו בעת צרה** [ב]. כי הוא חסד עליון שמושיע מכל הצרות. וע"כ המקוה מטהר מכל המומאות, כמ"ש (יהזקאל לו) **וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם וכו'**.

תורה אור
שמות בא יב (יב) וְעָבַרְתִּי
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּלִילָה הַהִיא
וְהִצִּיֵּיתִי כָל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ
מִצְרַיִם וְאֶת כָּל בְּתוּלַת
הָאָרֶץ אֲלֵהֶם מִצְרַיִם אֲשֶׁרֶה
שָׁפְטֵיהֶם אֲנִי יְיָ:
במדבר בלק כד (כ) וַיֵּרָא אֶת
עֲמֶלֶק וַיֵּשָׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר
רֹאשִׁית גוֹיִם עֲמֶלֶק וְאַחֲרָיהֶוּ
עַד אָבֵד:
מטות י (כח) וְנָסַע דָּגֵל
מִתְּנֵה בְּנֵי דָן מֵאַסָּף לְכָל
הַקְּהִלָּה לְצַבְאוֹתָם וְעַל צָבָאוֹ
אֲחִיעֶזֶר בֶּן עֲמִישַׁדָּי:
קהלת יב (יג) סוֹף דְּבַר הַכֹּל
נִשְׁמַע אֶת הָאֱלֹהִים יְרֵא וְאֵת
מִצְוֹתָיו שִׁמּוֹר כִּי יֵה קֵל
הָאָדָם:
דברים כ תצא כה (יח) אֲשֶׁר
קָרָךְ בְּדָרְךָ וַיִּזְנֶב כָּךְ קֵל
הַחֲשִׁילִים אַחֲרֶיךָ וְאַתָּה עֲיָף
וְעָצָב וְלֹא יָרָא אֱלֹהִים:
קהלת ב כו כי לָאֲדָם שְׂשׁוּב
לִפְנֵי יְיָ נָתַן חֲקֵמָה וְדַעַת
וְשִׂמְחָה וְלַחֹסֵא נָתַן עֵינָן
לְאֶסּוֹף וְלִכְבוֹס לָתֵת לְטוֹב
לִפְנֵי הָאֱלֹהִים גַּם זֶה הִקְבֵּל
וְרַעוּת רַחֵם:
איוב כ (טו) חֵיל קֵלַע וְקָאָנֹו
מִכְּטָנוּ יִרְשָׁנוּ אֵל:
משלי לא (י) אֲשֶׁת חֵיל מִי
יִמְצָא וְרַחֵם מִפְּנֵינִים מְקַרֵּה:
במדבר בהעלותך יא (ח) שְׁטוֹ
הָעַם וְלָקְטוּ וְשָׁתְנוּ בְּרַחֲמִים אוֹ
דָבָר בְּמִדְבָרָה וּבְשִׁלּוֹ בְּפִירוֹ
וְעָשׂוּ אֹתוֹ עֲגוּת וְקָהָה שְׁעָמוֹ
כְּשֶׁעָם לִשְׂדֵה הַשָּׂדֵן:
ישעיה יא (ו) וְגַר זָאֵב עִם
כֶּשֶׂף וְנִמְרֹד עִם גְּדִי וְיָרֵךְ
וְעֶגְלָה וְכַפְּרִי וְיִרְיָא וְיִחְדוּ וְנָצַר
קָטָן נִהַג עִם:
קהלת ז (ט) אֵל תִּבְהַל בְּרוּתְךָ
לְכַעֲסֹ כִּי כַעַס פְּחִיךָ פְּסִילִים
יִגְתֶּה:
תהילים קמו (יד) הַשֵּׁם גְּבוּלְךָ
שְׁלוֹם חֲלָב חֲטִיִּם יִשְׂבִיעֶךָ:
ירמיה ד (ח) מִקוֹה יִשְׂרָאֵל
מוֹשִׁיעוֹ עֲשֵׂת צָרָה לְפָנֶי תִּהְיֶה
כִּי בְּאֶרֶץ וּבְאֵרוֹת נִשְׂתֵּה לְלוֹן:
יהוֹקָאֵל לוֹ (כח) וְיִרְקַתִּי
עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים וְנִטְרָתִם
מִלֵּל שְׂמֹאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל
גִּילּוּכֵיכֶם אֲשֶׁרֶה אֶתְכֶם:

^א כעין זה עיין תורה לג אות ג'

^ב * עיין ע"ז יט: ולעיל תורה כב אות ז' (בתורה כב שתורת ה' בחי' תורה שסביבות המצוה וע"ש לוח יא עזה בחי' ילידה לזכך עליה ועיין תורה נט מניחא עהיא בחי' יקרה מאל עזה יטה הולכים מנדגה לנדגה ובחי"מ סימן טו מנואל עזה רק ע"י לוי ועיין עליוני החל תורה כ' עשנו"ל הילדה מסוכן שלא יפול לגמרי, ועיין לקיה ברכת המזון ד' כ' מעלת הכסופים על העשירה עמלק]

^ג דרשת ההגדה של פסח על הפסוק

^ד עיין לק"ה ר"ח ג' ב'

^ה כדאיאת בוהר ויקרא עג. קב"ה ואורייתא חד

^ו המן בן הדמתא האגני צורר כל היהודים באסתר ט' כד. והוא אגג מלך עמלק בשמואל-א טו ח'

^ז ראשית רשעתם עיין וזהו בשלח דף סה.

^ח קהלת ז' יד

^ט עיין וזהו פנחס רע"מ דף רנו:

^י במדבר י' כה ופרש"י שם בשם ירושלמי ערובין פ"ה הלכה א' ועיין וזהו ויחי רמג.

^{יא} ועיין רמב"ם גזילה ואבידה פ"ה וע"ש הל' יח באיזה מלך מדובר ועיין תרומת הרשן סימן שמא עפ"י רשב"ם ב"ב נה. טעם החיוב כי אדעתא דהכי אנו קובעים דירה תחתיהם ומקבלים עלינו עולם ומשאם. ועיין חת"ס יו"ד סימן שיד וכן דעת רוב הפוסקים האחרונים שהוא דין תורה. ועיין וזהו רע"מ משפטים קיה.

^{יב} לשה"כ ירמיהו נא מד

^{יג} תורה כה אות ד'

^{יד} עהיא עיקר ההסמכה הנ"ל עיין לקוטי עזות עזך ממון לוח לא

^{טו} עיין לעיל תורה ל' לוח ד' שנהא כלע מסטרא דמלכות

^{טז} קהלת ב' כו

^{יז} המשך הפסוק הנ"ל

^{יח} המשך הפסוק הנ"ל

^{יט} עיין אסתר ח' ב'

^כ * משלי לא י' (כמבואר בפרש"י שם שהיא התורה)

^{כא} מתוצרו - גט

^{כב} ובפסחים טו: הכועס חכמתו מסתלקת

^{כג} לעיל תורה לא אות א' ולקמן תורה קה קיס ותורה ח' תנינא אות ב'

^{כד} עיין תורה נט ע"י כעס בהפך חומה דהיינו עשירות לחימה.

^{כה} עיין עץ חיים שער טו פ"ה. (מקומו בלח"ק תחת הארון לפני התהלקות הכתפים והוא יומא לחיל עס כולוה יומין) ועיין תורה לג אות לוח ד' ולוח ה' עה"פ יומס יטה ה' חסרו עהיא להכס שבעת והיא תורה דעתיקא סתומאה.

^{כז} עיין תורה קה ועיין שער הכוננות שבועות דרוש א'

^{כח} שמות כ' ב/ו, ועיין שער הכוננות הנ"ל

^{כט} סוף מסכת קנינים זקני תורה כל זמן שמזקנים דעתן מתיישבת עליהם. מדרש אגדת בראשית פרק מ' נמצא גם בראשית חכמה גידול בנים - זקן וזקנה שאין בהם דעת. אני קראתי קטן וקרושין לב - זקן וטרירקין זה קנה חכמה

^ל מוהר"ן בתקפא

^{לא} שער הכוננות שבועות דרוש א' הנ"ל

^{לב} כן הגרסה בכל המהדורות בכל ולא מכל כולקמן

^{לג} עיין יומא דף פה: ושם הוא ירמיה יז יג ולא יד ח' שהביא רבנו.

תורה אור
משלי ב (ו) כי יודד יתן
תקוה מפיו דעת והבונה:
שמות ו (ג) וְאָרְאָה אֶל אֲבְרָהָם
אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל
שָׁדַי וְשָׁמַי יְיָדוּד לֹא נִדְעָתִי
לְהֵם:
שמות יתרו כ (ב) אֲנֹכִי יָקֻקְךָ
אֶלְיָדְךָ אֲשֶׁר הִצַּרְתָּנִי מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדֶיךָ:
שמות ד (ו) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל
יְיָדוּד בִּי אֲדֹנָי אֲשֶׁר אֵישׁ
דְּבָרֶיךָ אֲנֹכִי כִּי מִתְמַלֵּל גַּם
מִשְׁלֵטֶשׁ גַּם מֵאֵד דְּבָרְךָ אֶל
עַבְדְּךָ כִּי כַבֵּד פִּה וְיַכְבֵּד
לְשׁוֹן אֲנֹכִי:
שמות בשלח טו (לה) וַיִּבְנֶה
יִשְׂרָאֵל אֶבְלֹו אֶת הַפָּן
אֲרָבָעִים שָׁנָה עַד בָּאֵם אֶל
אֶרֶץ נוֹשֶׁבֶת אֶת הַפָּן אֶבְלֹו
עַד בָּאֵם אֶל קָדֵשׁ אֲרָץ כְּנָעַן:
במדבר היקח כט (יד) עַל פֶּן
יֵאמֶר בְּסֹפֵר מִלְּמַנְתָּ יָקֻקְךָ אֶת
יָדְךָ בְּסוּפָה וְאֶת הַתְּהִלִּים
אֲרָגֹן:
שמות בשלח טו (ו) וַיֹּאמֶר
מֹשֶׁה וְאַתָּן אֵל כָּל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל עָרִב וְנִדְעָתִי כִּי יָקֻקְךָ
הוֹצִיא אֲתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:
ויקרא אמר כג (נג) לְמַעַן
יִדְעוּ דִרְתִּיכֶם כִּי בִסְפוֹת
הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
הוֹצִיאִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
אֲנִי יָקֻקְךָ אֶלְיָהֶם:
ישעיה נא (יב) תִּבְקַשְׁם וְלֹא
תִמְצָאֵם אֲנֹשִׁי מִפְתָּח יְהוָה
כִּיֹּן וְכֹאפֵס אֲנֹשִׁי מִלְּחַמְתְּךָ:
שמות בשלח טו (ד) וַיֹּאמֶר
יָקֻקְךָ אֶל מֹשֶׁה הֲנֵנִי מִקְטִיל
לְכֹס לְחֵם מִן הַשָּׁמַיִם וְיִצָּא
הָעָם וְיִלְקְטוּ דָבָר יוֹם בְּיוֹמוֹ
לְמַעַן אֲסַפְנוּ הַיְלֹד בְּתוֹרַתִּי
אֵם לֹא:
תהילים לה (א) לָדוּד רִיבֵךְ
יְיָדוּד אֶת רִיבֵי לְהֵם אֶת
לְחַיִּי:
שמות בשלח טו (כ) וְלֹא
שָׁמְעוּ אֶת מֹשֶׁה וְיָתִירָתָם
אֲנָשִׁים מִפְּנֵי לֵב בָּקָר וְרָגַם
תוֹלְעִים וַיִּבְאֵשׁ וַיִּקְצַף עֲלֵהֶם
מִשָּׁה:
ישעיה נז (ט) בּוֹרֵא נֹבֵחַ
וְנִיבּוֹו שְׁפָתַיִם שְׁלוֹם שְׁלוֹם
לְרוּחוֹ וְלִקְרוֹב אֲמֹר יְיָדוּד
וּרְפָאתָיו:
שמואל ב ג (ד) וַיֹּאמֶר לוֹ
מִדּוֹעַ אֵתָּה קָדֵשׁ דָּל פֶּן הִפְלִךְ
בְּבִקְרֵי בְּבִקְרֵי הַלְוָא תִּגְדִּי לִי
וַיֹּאמֶר לוֹ אֲמֹנֹן אֶת תִּמְךָ
אֲחֹת אֲבִשְׁלֶם אֲחִי אֲנִי אֲהַב:
ישעיה נג (ג) אֲלֵבִישׁ שְׂמִיּוֹם
קְדוֹתֶיךָ וְשָׂקֵת אֲשֵׁים כְּסוּתִים:
ישעיה נד (ו) כִּי כֹאשֶׁר
עֲזוּבָה וְעֲצוּבַת רֹחַ יִקְרָאךָ
יָקֻקְךָ וְאִשֶׁת נְעוּרֹתַי כִּי תִמְאָס
אֲמֹר אֶלְמְךָ:
ישעיה סג (ו) וְהִפַּח מְרוֹחַ
וְעֲצוּבֵי אֶת רֹחַ יְיָ קָדְשׁוֹ וַיִּהְפֵּךְ
לְהֵם לְאוֹיֵב הוּא נִלְחָם בָּם:
משלי טו (ג) לֵב שֹׁמֵת יִיטֵב
פִּנְיָם וְעֲצוּבַת לֵב דָּחַ וְנָכָה:
שמות בשלח יז (יב) וַיִּדְּו
מֹשֶׁה עֲבָדִים וַיִּקְחוּ אֶבֶן
וַיִּשְׁמְרוּ מִתְּחִיל וְנִשְׁבַּע עֲלֵיהֶם
וְאָתָּרָן וְחֹדֵר תַּמְנֵהוּ בְּיָדֵי מֹשֶׁה
אֶתָּה וְנִהַר אֶתָּה וְיָהִי יְיָדוּ
אֲמֹנֵה עַד בֹּא הַשָּׁמַיִם:

כי אין יסורין בלא עון וכו' (שבת נה), וע"כ המקוה שמושיע מכל הצרות ומכל היסורים, הוא מטהר מכל המומאות ומכל החטאים: וזה בחי' **מִן** בחי' **לִקְוֵה** של שער ה**נְוֶן**, שהוא בחי' דעת גדול, כי המן בחי' דעת: וזה בחי' **בחי'**, (שבת קד) מאמר פתוח נאמן פשוט. מאמר פתוח, זה בחי' התגלות הדעת. כי הדיבור הוא התגלות הדעת, כמ"ש (משלי ב) **מפיו דעת ותבונה**. וכמצרים שהיה הדעת בגלות [ג], כמ"ש (שמות ו) **ושמי ה' לא נודעתי להם**, היה גם הדיבור בגלות [ז] וזוהר ו**ארא כח**: בבחי' **כבר פה וכבר לשון** (שם ד). וכשיצאו מצרים **שיצא הדעת מהגלות, יצא ונפתח הדיבור** [ז]. וזה בחי' מאמר פתוח, שנפתח הדיבור ונתגלה הדעת. ועל ידי התגלות הדעת, נתפשט נאמנות הש"י, וניכר שהוא נאמן מבטיח ועושה. וזה בחי' נאמן פשוט שנתפשט נאמנותו כנ"ל. אבל במצרים שהיה הדעת בגלות, לא נתפשט ונתגלה נאמנותו. וזה שפרש"י **ושמי ה' לא נודעתי להם**, לא נכרתו במדת אמיתית שלי. שעל ידי שלא נתגלה הדעת כמצרים, עי"ז לא ניכר נאמנותו כנ"ל, כי החסד תלוי בדעת כנ"ל: **וזה בחי' אנכי** [ז] היבא כתיבא נאמנים אמריה (שבת קה). שעל ידי נתינת התורה נפתח המאמר ונתגלה הדעת כנ"ל, ועי"ז נתפשט נאמנותו כנ"ל, וזה בחי' נאמנים אמריה, בחי' נאמן פשוט מאמר פתוח כנ"ל: וזה בחי' **מִן ר"ת לואמר נאמן**, בחי' מאמר פתוח נאמן פשוט כנ"ל, כי המן הוא בחי' דעת גדול כנ"ל. ועי"כ **אכלו בני ישראל את המן ארבעים שנה** [ז] כי בן ארבעים לכינה (אבות פ"ה):

ח וזה שארז"ל (קידושין לה) **את המן אכלו ארבעים שנה** והלא ארבעי' שנה חסר ל' יום אלא עונה שהוציאו מצרים מעמו בה מעם מן. כי באמת המן שהוא בחי' הדעת, היה ראוי שיאכלו אותו מ' שנה בשלימות, כי ארבעים הוא בחי' בינה ודעת כנ"ל. דהיינו תיכף שיצאו מצרים ונתגלה הדעת, היה ראוי שיאכלו המן תיכף, ועי"ז תרצו רז"ל, עונה שהוציאו מצרים, היינו המצות, מעמו בהם מעם מן. כי השלום תלוי בדעת וכנ"ל, ומחלוקת הוא היפך הדעת. אך יש מחלוקת שהוא לשם שמים [ג], שהוא באמת דעת גדול מאוד, יותר מהדעת של שלום [ג]. כי באמת זה המחלוקת היא אהבה ושלום גדול, כמו שאמרו הו"ל (קידושין ל ע"ב) **את זהב בסופה** [ג] לא זו משם עד שנעשו אוהבים זה לזה. וזה שאמרו רז"ל (אבות פ"ה) מחלוקת שהוא² לשם שמים סופה להתקיים, היינו שבאמת היא אהבה כנ"ל. וזה סופה להתקיים, בחי' אהבה, כמ"ש **את זהב בסופה כנ"ל**. וזה בחי' **מִשָּׁה**, כי משה הוא בחי' הדעת [ג] שהוא בחי' מחלוקת לשם שמים. ועי"כ **מִשָּׁה** הוא ר"ת **מחלוקת שמיאי דוילל** (י), שהם בחי' מחלוקת לשם שמים [ג]. ועי"כ היה גאולת מצרים עי"י משה [ג], כי עיקר הגאולה עי"י הדעת, כמ"ש (שמות טז) **וידעתם כי ה' הוציא אתכם וכו', למען ידעו וכו' (ויקרא כג)**. וזה בחי' **עונה** דהיינו **מצות, שהוציאו מצרים**. כי מצה היא בחי' מחלוקת, כמ"ש

(ישעיה מא) **אנשי מצותך יהיו כאין**. וזהו שהוציאו מצרים, שהוציאו דייקא, כי במצרים שהיה הדעת בגלות, בוודאי לא היה מחלוקת לשם שמים, כי זה תלוי בדעת כנ"ל. וזה עונה שהוציאו מצרים, היינו שהמצה שהיא בחי' מחלוקת, שהוציאו מצרים, ששם היה הדעת בגלות, **טעמו בהם טעם מן**. כי לאחר שהוציאו בחי' המחלוקת מן הגלות מצרים, היה בהם טעם מן שהיא בחי' דעת גדול, שהיא בחי' מחלוקת לשם שמים כנ"ל [ז]. וזה בחי' (שמות טז) **להם מן השמים** הנאמר במן, לשון מלחמה, כמ"ש (תהלים לה) **להם את לחמי**, בחי' מחלוקת. היינו שהמן שהוא הדעת, הוא בחי' מחלוקת לשם שמים כנ"ל. ועי"כ דתן ואבירם שחלקו על משה שהוא הדעת, פגמו ג"כ בהמן, **והותירו ממנו** (שמות רבה פ' א' ופ' כה [ג]) והוכא בפירש"י בשלח [ג]. כי המן הוא בחי' הדעת בחי' משה כנ"ל: **וזה שבוהר הקדוש** (תצוה דף קפג ע"ב) כי מצה היא אסותא, כי מצה שהיא בחי' מחלוקת לשם שמים, בחי' דעת, בחי' שלום כנ"ל, הוא רפואה. כי שלום הוא רפואה, כמ"ש (ישעיה נז) **שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו**. כי עיקר החולאת הי"ז הוא מחמת העדר השלום, היינו מחלוקת היסודות, שיסוד א' מתגבר על הכיור [ג], ושלום הוא רפואה: **וזה שנקרא מצה לחם עוני** (דברים יז), כי אין עני אלא מן הדעת (נדרים מא). וזה בחי' הולח כמ"ש (שמואל ב יג) **מדוע אתה ככה דל בן המלך**. ומצה היא אסותא כנ"ל, וזה לחם עוני שהיא²² רפואה להעוני כנ"ל:

ט ולבא למחלוקת לשם שמים, צריך לזכך ולטהר את השמים, שלא יהיה בבחי' **אלביש שמים קדרות** (ישעיה נ). ולזכך ולטהר את השמים היא על ידי אהבה באמת. כי יש בלב רוח הדופק שהיא מתחלת התולדה, והוא נושא עליו כל הליחות²² וכל הדמים וכל המיצות²² (שקורין זאפטין). והרוח הדופק הזה, הולך ונוקש בכל האיברים, ועי"י הליכתו ונישבו בהם, הוא מונעע ומנשב ומנפץ אותם מן העיפוש, שלא יתעפשו ולא יתקלקלו, כמו הרוח המנשב בים, שהוא מנפץ ומנשב ומחפץ ומגים המים שלא יתעפשו ולא יתקלקלו. ועיקר נישוב הרוח הדופק בהידים. כי מחמת שהידים עסקניות [ג], צריך לנשב ולנפץ אותם ביותר. ועי"כ הדאקטר כשמניח ידו על הדפק, יודע כל ענין החולה [ג]. מחמת ששם בידים עיקר הילוך הרוח הדופק של הלב, שהוא נושא הכל עליו כנ"ל. וצריך שילך עמה הרוח הדופק תנועה מסודרת כתיקונו וכסידורו: ויש נחש, שעל ידה בא **עצבות רוח** [ג]. היינו בחי' ל"ט מלאכות²² שהוא וזהמת הנחש [ג], עי"ז בא **עצבות רוח**. ועי"י עצבות רוח אין הרוח דופק כסידורו, ואזי נעשים האברים כבדים, מחמת שאין רוח הדופק מנשב בהם כסדר. ואזי הידים בבחי' (שמות יז) **וידי משה כבדים**. כי עיקר הכבידות בהידים, ששם עיקר רוח הדופק כנ"ל.

¹ דפ"ר ותולד - יסורין. בתקפא יסורין (כנראה שנחמק הו')

² דפ"ר ותולד - היסורים. בתקפא היסורין (כנראה שנחמק הו')

³ עיין דעת תורה כא את יא הגלות אינו אלא לפי חסרון הלכות ולקטן תורה קה ותורה רג, ובלק"מ תנינא תורה י' ותורה יו.

⁴ עיין לעיל תורה מה ותורה עה.

⁵ עיין תולדות ה"ן סימן פח.

⁶ בתרלד - אמיתות. בדפ"ר - לא ברוס או הוא י קצר או יד.

⁷ שמות ב' ב' * שמות טו לה

⁸ עיין תורה סד את ה'

⁹ עיין תורה סא את ה' עי"י מחלוקת שב בתשובה. ועיין ערכין טז: ש"ר"ע אהב את רבי רבי יוחנן בן גורי על שהיה מוכיח אותו. וכשאין דעת עיין כתובות קה: שהמוכח הוא שנוא. ועיין ב"מ פד. רבי יוחנן יצא מדעתו מצער על שאיבד את ריש לקיש שהיה מקשה כד קשישות בכל הלכה שאמר לו. ועיין ב"ק קי. ש"ר"ע שח ברב כהנא שהקשה לו קשישות.

¹⁰ במדבר כא יד

¹¹ בתרלד - שהיא

¹² תורה ו' את /, תורה טו את / עי"ש גם בהערות ציון לכהאר"ל, תורה כ' את /, תורה כא את /, תורה לו את ב', תורה מג, תורה קטו, תורה ה' תנינא את /, ט', טו, תורה כו תנינא. תורה כז תנינא.

¹³ תורה עב תנינא.

¹⁴ **כמובא במגלה עמוקות אופן עד**

¹⁵ אבות פ"ה משנה יז

¹⁶ במדבר כ' טז

¹⁷ בתקפא (שמות יז) ובתשכס תוקן

¹⁸ עיין תורה נה עה"פ ויארמר משה הוא להלם, שמשנה רבינו בחי' לחם הלחם מן השמים.

¹⁹ בפרשה א' פסקא כט, ובפרשה כה פסקא י'. ובתנחומא בשלח כד ותצוה ז'.

²⁰ שמות טו ב'

²¹ כנ"ל לעיל סוף תורה יד [דף כ סוף ע"א] וכן בספר בוצינא דנחורא לרבי ברוך ממבוו עמ' יז במהדורות תשי". ובעמוד העבודה (קסובר) הרוש המחשבה לד' (מהד' רפ מהד' ברוקלין תשסד) ועיין עיין שערי קדושה א' א'. ומשנת חסידים מסכת ההרכבה פ"א את א' שם מבואר שהיא מחלוקת הרע שביסודות על הטוב שבם.

²² גם בדפ"ר ותולד - שהיא ומתולד - שהוא בתרלד - הליכות

²³ בדפ"ר - שקורין (זאפטין)

²⁴ משנה טהרות פ"ו מ"ח גמרא שבת יד. סוכה כו: נדה נח. ועיין ע"ש שער כב פ"ג מ"ק. שרש

²⁵ הדינים ברורות כי הם סוד מנצפ"ך כפולים בימין ושמאל לכן הקליפות נאחזות שם. ושם בשער לא פ"ב. וז"ל שארז"ל ידים עסקניות.

²⁶ עיין משנת חסידים מסכת גמ"ח פ"א אותיות ג' עד י'

²⁷ עיין משלי טו [ג] ישעיהו נג, סג ז"ל נד ר' וסג י"י [עיין קהלת יעקב ערך עצב עצב נקרא יסוד דקטנות ונקרא נחש. ועיין תורה קפט]

²⁸ בתרלד - שהיא

²⁹ עיין לקמן תורה ח' תנינא את ה' דהיינו לקול המדמה עי"ש ועיין כלבו על ההגדה בפיט אילו קרבנו להר סיני וכו' שבהר סיני נתבטל הספק מלבם.

³⁰ גם בדפ"ר האברים, ומתולד - האיברים

ליקוטי

זוה בחי' **עצבון ידים** [א], כי עיקר מזיק העצבות רוח להידים כנ"ל. וכשהאברים כבדים אזי מכבידין יותר על הרוח הדופק, ונחלש עוד יותר. וע"י שנחלש יותר הרוח הדופק, נעשים האברים כבדים עוד יותר. וכן ע"י שנעשים האברים עוד יותר כבדים, נחלש הרוח הדופק עוד יותר ויותר. וכן חוזרת הלילה, עד שיוצאת נפשו חס ושלום. וע"י האנחה, הוא מחיה ומבריאה את הרוח הדופק, וניצול מהעצבות רוח. וחוזר הרוח הדופק ומנשב כסדר בכל האברים, ובפרט בהידים. וע"י מזוכך את השמים, כי הידים הם בחי' שמים, אש ומים [ב], שהם בחי' יד ימוץ ויד שמואל [ג]: **וזה (איכה ג) נשא לבנינו אל כפים אל אל בשמים. שצריך לישא את הלב, היינו הרוח הדופק שבלב, אל הידים כנ"ל.** וזה **אל אל בשמים**, כי מזה נזדכך השמים כנ"ל: **וזה בחי' (דברים לב) כי אשא אל שמים ידי, שצריך לישא את הידים, שיהיה נעשה מהם בחי' שמים כנ"ל:** וכשמזכך את הידים בחי' שמים ע"י אנחה, שעל ידה נושא הרוח שבלב אל הידים, וע"י נזדככין הידים והשמים כנ"ל, אזי הוא בחי' מחלוקת לשם שמים. כי כל הדיבורים מקבלין מן השמים, כי שם כל הדיבורים, כמ"ש (תהלים קיט) **לעולם ה' דברך נצב בשמים.** והדיבורים שמקבלין מן השמים מקבלין מן הרעמים. בחי' (שם יח) **ירעם בשמים ה',** בחי' (איוב לו) **ירעם אל בקולו נפלאות.** נמצא שמקבלין הדיבורים מהידיים, כי הן הן בחי' שמים, ששם כל הדיבורים. ועיקר הקבלה ע"י בחי' רעמים, היינו בחי' רוח הדופק, שנתתקן ע"י אנחה, שעל ידו נתנשאים הידים לשמים. כי הרוח הדופק שהולך ומנשב ומנפץ הכל ועיקר בהידיים, זה בחי' רעמים, בחי' **ירעם בשמים ה' כנ"ל.** כי הידים הן "בחי' שמים כנ"ל. ושם כל הדיבורים בחי' **לעולם ה' דברך נצב בשמים כנ"ל,** נמצא שמקבלין הדיבורים מהידיים. וזה בחי' **כאשר דבר ה' ביד הנאמר במשה** [ד] ובשאר נביאים [ו]. כי שם כל הדיבורים ומשם מקבלין אותם כנ"ל: וכל הדיבורים שמקבלין משם, היינו מבחי' ידים, בחי' שמים, בחי' רעמים, אין לגנות את המקבל, אף אם אין הלכה כמותו, מאחר שקבלם מן השמים. וע"כ באמת אלו ואלו **דברי אלקים חיים** [ז] וערובין יג: ומה שאין הלכה כמותו, זה א"א לנו להבין ולהשיג [ח]. כי זה בחי' רעמים, שמשם קיבל הדיבורים, שעליהם נאמר **ירעם ה' בקולו נפלאות.** דהיינו שהם באמת **נפלאות תמים דעים** [ט], וא"א לנו להשיג זאת, כי זה בחי' דרכי ה' שא"א להשיג, היינו בחי' צדיק ומוב לו רשע ומוב לו [י] רשע ורע לו, שאפי' משה רבינו ע"ה לא השיג זאת, וע"ז ביקש (שמות לג) **הודיעני נא את דרכיך** (י). כי צדיק ומוב לו, זה בחי' הצדיק שהלכה כמותו. צדיק ורע לו זה בחי' הצדיק שאין הלכה כמותו. רשע ומוב לו זה בחי' הרשע שמקורב להצדיק שהלכה כמותו. רשע ורע לו זה בחי' הרשע שמקורב להצדיק

וביום הביכורים נו

מוהר"ן סז.

שאינ הלכה כמותו [י]. ואפילו משה לא השיג זאת, כי הם בחי' דרכי ה', בחי' רעמים, שהם **נפלאות תמים דעים**, שא"א להשיג [י]. ועל כן כשמקבלים דיבורים מן השמים, מבחי' ידים, בחי' רעמים כנ"ל, אין לגנות אותו, אף אם אין הלכה כמותו. כי זה בחי' מחלוקת לשם שמים, שבאמת אלו ואלו **דברי אלקים חיים**, רק שאי אפשר להשיג זאת. כי הוא **נפלאות תמים דעים**, בחי' רעמים כנ"ל: **וזה פירוש (איוב כו) ברוחו שמים שיפרח"כ חוללה ידו נחש בריח, הן אלה קצות דרכיו ומה שמין דבר נשמע בו ורעם גבורותיו מי יתבונן. ברוחו שמים שפרח, היינו בחי' הרוח הדופק הנ"ל המנשב בידיים שהם בחי' שמים כנ"ל.** וזהו בחי' **ברוחו שמים שפרח**, כי ע"י הרוח הדופק הנ"ל, הוא מזכך ומשפר השמים שהם הידים, בבחי' **נשא לבנינו אל כפים אל אל בשמים כנ"ל:** וזה חללה ידו נחש בריח, שע"י עושה חלל בהידיים שהיו כבדים וסתומים על ידי העצבות רוח שהוא וזהמת הנחש כנ"ל: ואזי כשמבטל בחי' וזהמת הנחש, והרוח הדופק מנשב כסדר, ואזי נתנשאים הידים, ונזדכך השמים, ואזי מקבלין מהם דיבורים בחי' מחלוקת לשם שמים, שזה בחי' דרכי ה', כי באמת אלו ואלו **דברי אלקים חיים כנ"ל.** וזה הן אלה קצות דרכיו, היינו שזה בחי' דרכי ה', בחי' צדיק ומוב וכו', שא"א להשיג כנ"ל, בחי' רעמים שהם **נפלאות תמים דעים כנ"ל.** וזה **ומה שמין דבר נשמע בו ורעם גבורותיו מי יתבונן.** היינו שבאלו הדיבורים שמקבלין מן השמים הנ"ל, אין בהם שום גנות, ואסור לגנות את המקבל אף אם אין הלכה כמותו. כי זה בחי' דרכי ה', בחי' רעמים, שא"א להבין ולהשיג כנ"ל. וזה **ומה שמין דבר וכו',** היינו שאין בהם שום גנות, אף אם אין הלכה כמותו, כי **ורעם גבורותיו מי יתבונן,** כי מי יוכל להבין רעם גבורותיו, שהם **נפלאות תמים דעים**, בחי' **ירעם** [כ] ה' בקולו נפלאות. כי באמת אלו ואלו **דברי אלקים חיים**, רק שזה א"א להשיג, כי הוא בחי' דרכי ה' כנ"ל: וזה **פי' וביום הביכורים**, זה בחי' מלכות, כמ"ש (תהלים פט) **אף אני בכור אתנחה עליון למלכי ארץ. בהקריבכם מנחה חדשה לה',** זה בחי' תורה חדשה [כג], תורת ה', שנעשה ע"י בחי' המלכות הנ"ל: **בשבועותיכם,** זה בחי' הדעת כנ"ל, בחי' מן, בחי' מקוה של שבועות, שהוא מקוה של שער הנון כנ"ל. וע"כ נקרא שבועות **עצרת** [כד] מלשון מלכות, כמ"ש (שמואל א ט) **זה יעצור בעמי** (כ): **מקרא קודש יהיה לכם,** זה בחי' רוח הקודש [כז] בחי' רוח הדופק הנ"ל. היינו שצריכין לקרות את הקודש בחי' רוח הדופק הנ"ל, כדי להנצל מוזהמת הנחש, ל"ש מלאכות, עצבות רוח כנ"ל. **כל מלאכת עבודה לא תעשו,**

תורה אור

בראשית ה' (כט) ויקרא את שמו נח לאמר זה יתחמנו ממעשנו ונעצבון ידני מן האדמה אשר ארצה יקרא: איכה ג (מא) נשא נקבנו אל כפים אל אל בשמים: דברים האוינו (ט) כי אשא אל שמים ידו ואמרתי מי יגביר לעולם:

תהלים קיט (פט) לעולם יקרא ידך נצב בשמים: תהלים יח (יד) וירעם בשמים יקרא עליון ומן קלו ברוך יגביר אש:

איוב לו (ד) וירעם אל בקולו נפלאות עשה גדלות ואל נדע:

שמות וארא ט (לה) ויתקן לב פרה ולא שלח את בני ישראל כאשר דבר יקרא בני משה: פ

מלכים ב יז (כג) עד אשר חטיר יקרא את ישראל מצל פניו כאשר דבר בני כל עבדיו הנביאים ויגדל ישראל מצל אדמתו אשורה עד היום קה: פ

ירמיה כג (לו) וקרא ידך לא תפוז עוד כי המשא יהיה לאיש דברו והפקדם את דברי אלהים חיים ידך נפלאות אלהינו:

איוב לו (טז) התדע על מפלשי עב מפלאות תמים דעים:

שמות כג (יג) וקרא את נא מצאתי הן בעיניך הודיעני נא את דרכיך ואגיד לטען אמצא הן בעיניך וראה כי עמך נגוי תהיה:

איוב כו (יג) ברוחו שמים שפרח חללה ידו נחש בריח: (יד) הן אלה קצות דרכיך ומה שמין דבר נשמע בו ורעם גבורותיו מי יתבונן: ט

תהלים פט (כח) אף אני בכור אתנחה עליון למלכי ארץ:

שמואל א ט (יז) ושמואל ראה את שאול וידע ענה הנה תאיש אשר אמרתי אלקיך זה יעצור בעמי:

^א * בראשית ה' כט

^ב בתלוד - וכשהאברים

^ג בתלוד - האברים

^ד בתלוד - האברים

^ה תגינה יב. וזהו ח"ב דף קסד: ח"ג דף רז.

^ו ספר הלקוטים להארי"ל כי תצא פרק כא

^ז בתלוד ומתוצו - והדיבורים

^ח גם בתלוד - בחי'. ומתוצו - בבחי'

^ט בתלוד - דבריו

^י שמות ט לה במדרש זו ה', וכו כג, יהושע יד ב', וכו ה' מלכים-א

^{יא} ח' נג

^{יב} עיין מלכים-ב יז כג

^{יג} לשח"כ ישעיהו כה לו

^{יד} עיין נח"ל הארוך תורה ח' לוח לו.

^{טו} גם בדפוס ותלוד - ירעם ה' בקולו, בלוח"ת תלוד ובתלוד - ירעם אל בקולו, ומתוצו - ירעם (ה') אל בקולו (כי בפסוק כתוב ירעם א-ל וכמו שכתב רבינו לעיל)

^{יז} * איוב לו ט

^{יח} עיין קהלת ז' וט במדרש רבה שם הביאור על יש צדיק אובד בצדקו ורשע מאריך ברעתו, דהיינו שמהרשע על הצדיק יהיה קושיא, אבל כנכחות ז. הקושיא על הצדיקם בעצמם שאלה טוב לו ולחמירו רע וכן על הרשעים שלאחר טוב ולגנו רע.

^{יט} **עיין ברוכות ז.** וע"ש דעת ר"מ שלא השיג ודעת רבי יוסי שכן ה"ש [השיג]

^כ י"ע שלא קשה כלל על רשע וטוב לו אע"פ שלא מקורב לשום צדיק, ועיין תורה

^{כא} עיין חיי מוהר"ן אות כד שכל התירוצים על זה ואפילו של המקובלים בעלי רוח הקודש אינם כלום כי היא קושיא שאין עליה תירוץ בשכל אנשי. ועיין כללי הגמ' לבי"ע על ספר הליכות עולם שער ה' פ"א אות ו', ומהר"ל באר הגולה באר חמישי, וההידרא בפתח עינים ערובין יג: וספר המעלות לשלמה לרפאל לניאדו, שדנים בזה וכל אחד בדרכו מבאר אבל בכלום משמע שרק אחד מאלו הוא אמת ולא אלו ואלו.

^{כב} גם בתלוד - מחלוקות, בדפוס - מחלוקת ומתלוד - מחלוקת

^{כג} בתלוד - שפרח

^{כד} גם בתלוד - ירעם ה' בקולו, בדפוס - ירעם ה' מקולו, בלוח"ת תלוד ובתלוד - ירעם אל בקולו, ומתוצו - ירעם (ה') אל בקולו (כי בפסוק כתוב ירעם א-ל)

^{כה} בתקפא אות ו' עם ניקוד חולם וביום הביכורים (כנראה שהיה חסר אותיות רגילות)

^{כז} * עיין ויקרא רבה פרשה יג ז' [ועיין בעש"ט עה"ת בראשית טף אות לה ולק"ה ברכת הריח וברכת הודאה ד' לה]

^{כח} עיין משנה בכורים א' ג', ועיין ויקרא רבה כח ג' שבעה שבועות שבין פסח לעצרת. ועוד הרבה בלשון חז"ל ועיין וזהו ח"ג דף צז. בגין כך אקרי' עצרת דאית ביה ביטול יצה"ר.

^{כט} **עיין זוהר** [רע"מ] **פנחס רנו:** [מאי עצרת כמד"א זה יעצור בעמי, אכל עי"ש שמדובר בשמיני עלתח]

^ל עיין לק"ה ח"מ חובל בחבירו ג' יט

תורה אור
בראשית ה (כט) וְיִקְרָא אֶת
שְׁמוֹ בֵּן לְאִמּוֹ זֶה יִנְחַמְנִי
מִפְעֻשְׁתִּי וּמִעֲצָבוֹן יְדִינִי מִן
הָאָדָמָה אֲשֶׁר אָרְרָה יְיָ:

תורה נז
ירמיה כג (כט) הֲלוֹא כֹה
דָּבָר יְקָשׁ פָּאֵשׁ נֶאֱמַר יְיָ וְדָבָר יִבְשֵׁשׁ
יִפְצֵץ סֶלֶעַ:
משלי ד (כב) כִּי חָיִים הֵם
לְמַצְאֵיהֶם וְלִקְלַל בְּשֵׁרוֹ מִרְפָּא:
דברים יז שׁוֹפְטִים (יא) עַל
פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יִדְוֶךָ וְעַל
הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר יֵאמְרוּ לְךָ
תַּעֲשֶׂה לֹא תִסָּר מִן הַדָּבָר
אֲשֶׁר יֵאָדָּר לְךָ יְמִין וְשְׂמאל:
דברים כז תבוא כח (סא) עַם
כָּל חָלִי וְכָל מַכָּה אֲשֶׁר לֹא
תִנְבוּ בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֹּאת
יֵעָלֶם יָקוּם עֲלֶיךָ עַד
הַשְּׁמַרְךָ:

שיר השירים ב (ה) סַמְכוֹנֵי
בְּאֵשֶׁת וְיִדְוֶיךָ בְּתַפְחוֹתַי
כִּי חֹלֵת אֶתְּכָה אֲנִי: (ו)
שְׂמאלו תחת לראשי וימינו
תתקבני:
איוב כד (כב) וְיִשְׁפֹךְ אֲבִירִים
בְּכַחוֹ יָקוּם וְלֹא יֵאָמֵן בְּחַיִּיו:
שְׂמאל-ב כג (כ) וּבְנִינָהוּ בֵן
יְהוּדָע בֶּן אִישׁ חַיִּי חַיִּי רַב
פְּעָלִים מְקַבְּצָאֵל הוּא הֵבֵא
אֶת שְׁנֵי אֲרָאֵל מוֹאֵב וְהוּא
יָרַד וְנִקְבָה אֶת הָאִרְיָה הָאֲרִי
בְּתוֹךְ הַבָּאָר בְּיוֹם הַשְּׁלֵג:

לכמל וזהמת הנחש, ל"ט מלאכות, עצבון ידיים, כמה שכתוב
(בראשית ה) זה ינחמנו ממעשינו ומעצבון ידינו. הכל כנ"ל: א:

נז [2] (סנהדרין צח) שאלו תלמידיו את ר' יוסי בן
קיסמא אימתי בן דוד בא וכו' אמר להן
לכשיפול השער הזה ויבנה, ויפול ויבנה, ויפול,
ואין מספיקין לבנותו עד שבן דוד בא:

(רש"י) השער הזה, של ארם שבארם היה באותה השעה [2]:
ואין מספיקין לבנותו, פעם שלישית:

(לשון רבינו ז"ל) שאלו את רבי יוסי בן קסמא אימתי יבוא
בן דוד וכו':

א דע כי כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא נברא
ממנו מלאך (הגניגה יד). וכל דיבור ודיבור נחלק לכמה הנצוצות,
בכחי' (ירמיה כג) כפטיש יפרצין סלע [7]. כמו כן נבראו כמה
וכמה מלאכים לפי רוב הנצוצות. ודיבור הכולל את הנצוצות
נברא מלאך, שהוא שר וראש על המלאכים שנבראו מן
הנצוצות, והם מכהנהו. וכל מלאך ומלאך הוא ממונה על איזהו
דבר. ואפילו כל אילנות ועשבים יש עליהם ממונים, כמה
שאמרו חז"ל (ב"ר פ' יוד [1]) אין לך עשב מלמטה שאין לו
מלאך מלמעלה וכו'. וכל מלאך מקבל חיותו מהדיבור ומשפיע
לתוך הדבר שנמנה עליו, היינו לאיזה עשב או דבר אחר שהוא
ממונה עליו. ושני הכוחות האלו, היינו כח שיש למלאך לקבל,
וכח להשפיע, מכונים בכחי' ידיים. ביד ימין מקבל חיותו, וביד
שמאל משפיע. בכחיות ומכה אותו ואומר לו גדל [7], והכאה
היא בכחי' שמאל. נמצא שכל הרפואות תלום בתורה, בכחיות
(משלי ד) ולכל בשרו מרפא. כי התורה נותנת כח למלאכים,
והמלאכים משפיעים לעשבים, ועשבים מרפאים בכח התורה.
ומי שפוגם באמונת חכמים, ופורץ גדרם, אוי אין רפואה
למכתו. בכחיות (שבת קי) דלמא הוויא דרבנן טרקי, שאין לו
אסותא. כי הפורץ גדרם, עי"ז מסיר הידים מן המלאכים, לפי
בחינות הסרתו מדרך דברי רבנן. וזהו (דברים יז) לא תסור מן
הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל, לפי בחינות הסרתו, אם סר
מו"ז דברי רבנן לימין [1], בזה סר ימין המלאך, ואין לו כח
לקבל. ואם סר לשמאל, בזה סר יד שמאל מהמלאך, ואין לו כח
להשפיע. וכשנפגם איזהו יד המלאך, אזי אין לזה האדם
אסותא. כי זה העשב שבו תלוי רפואתו, אין לו כח לרפאות,
כי אין משפיע לו: וזה בכחי' [8] מכה אשר לא כתובה בתורה

זהו מיתת ת"ח [2], היינו המיתה שת"ח ממיתין איזהו אדם. כי
חולאת הבאה לאדם על שעבר על דברי רבנן, אין לו רפואה,
והוא מת מן החולאת, זה המיתה באה ע"י מכה אשר לא
כתובה בתורה. כי דברים שלא נכתבו בתורה נמסרו לחכמים,
ואנחנו מצווים לשמוע מהם. ויש מי ששולל דבריהם, ואין
מאמין דבריהם, מחמת שנדמה לו שמדאורייתא אינו כן, ועל
ידי זה נחלה במכה שאין לו רפואה ומת בה. ויש יסורין של
אהבה [2], השולמין על האדם שהוא צדיק, והוא מוכה ביסורין,
ואין רפואתו תולה ברפואת עשבים. כי הוא איש צדיק, ולא
פגם ידי המלאך, והידיים הם שלימים. וזה (שיר השירים ב) פי
חולת אהבה אני שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. היינו
חולת אהבה, יכולה היא לשלוט על איש אהד, ואין רפואתו
תולה בהידיים הנ"ל. כי הידיים בכחיותו הם שלימים, בכחי'
שמאלו תחת וכו': וזהו (ברכות ה ע"ב) כשבא ר' יוחנן
לתנא שנהלה ביסורין, ואמר לו חביבין עליך יסורין, אמר לא
וכו', אמר לו הב לי ירך וכו' [7]. כי ר' יוחנן סבר שאלו יסורין
הן יסורין של אהבה, וזהו ששאל אותו חביבין עליך יסורין,
ששאל אותו אם חביב עליו היסורין, היינו אם יסורין של אהבה
הם. והשיב לו לא וכו'. וכששמע ר' יוחנן שהיסורין לא של
אהבה הן, חשב דילמא פגם פגם [10] הם ושלוש בידים הנ"ל,
ובשביל זה אין לו רפואה. וזה שאמר לו הב לי ירך, כדי שידע
אם פגם בדברי רבנן הם ושלוש כנ"ל, ותיכף כשיהב לו ידא
אוקמוהו, כי לא היה יסורין של אהבה, ולא פגם בידים, בשביל
זה היה יכול לחיות ולקום מחליו: וזהו (איוב כד) וּמִשֶׁשׁ
אֲבִירִים בְּכַחוֹ יָקוּם וְלֹא יֵאָמֵן בְּחַיִּיו. כי על ידי שאין מאמין
בתלמידים חכמים הנקראים חיים, כמה שאמרו חז"ל (ברכות יח)
ובניהו בן יהוידע בן איש חי [10], צדיקים אפילו כמיתתם
נקראים חיים, על ידי זה, הוא נופל בחולאת אשר לא יאמין
בחיוו. היינו שאין שום אדם מאמין שיהיה מחולו זה, כי אין
רפואה למכתו כנ"ל. ותקונו, שיקום" אמונה הנפולה, ויאמין
אמונת חכמים. וזהו יקום ולא יאמין בחייו, היינו זה שלא
האמין בחכמים הנקראים חיים, יקים זאת האמונה הנפולה. ועל
ידי זה יקום מחולאת הזאת שלא האמין עד עכשיו שום אדם
שיש לו שום רפואה על מכתו, ועל ידי אמונתו יתרפא. כי על
ידי אמונת חכמים, מתקן בחינות ידיים של מלאכים, והם
מקבלים ומשפיעים כוחות לעשבים לרפואתו. וזה וּמִשֶׁשׁ
אֲבִירִים בְּכַחוֹ, היינו שהמלאכים הנקראים אבירים [11], כל

א בדפ"ר נדפס כאן הקיצור של תורה נב ואחריה תורה נג. תורה נז נדפס בדפ"ר בצילום 121 טור ד עיינו טוף תורה נה
ב לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו. והיא מכתב ידו כמבואר בסופה, ובכוונה ציין לשון רבינו לקמן כי משם מתחיל לשונו כדומה מדפ"ר. עיין פל"ח תורה זו שהיא נאמרה פסקא פסקא ולא בבת אחת ויש בזה ספורים נפלאים כיצד שנתגלגל אמירת כל ענין ממנה.
ג גרסת רש"י בעין יעקב- של רומי שבוטמי היה באותה שעה. ובגמ' שלנו- של עיר רומי שבעיר רומי היה אותו שעה. (ועיין תורה לג) אות ב' ולה סוף אות א' מאח"ל היכן אלקין בכרך גדול של רומי ואילו בתורה קטן גרס בכרך גדול של ארם)
ד גם דפ"ר נצוצות, מתרצו - ניצוצות
ה * עיין שבת פה:
ו פסקא ו' והגרסת שם מול ברקיע ובהשמטות הוזה בראשית דף רנא. גרס ממונה עליו מלמעלה. וגרסת רבינו מלאך עיין וזה חדש סתרי אותיות בראשית דף יד. ועיין תורה ס' אות ב' ועיין כוורי מאמר ה' אות יב
ז גם דפ"ר ידיים, מתרצו - ידיים
ח * שם
ט גם דפ"ר ותולד- מן דברי, ומתרצו- מדרך דברי
י עיין הכתב והקבלה דברים כח יד בשם הגר"א ימין שלא תוסף ושמאל שלא תגרע.
יא * דברים כח סא
יב הנאמר מפורסם בהרבה ספרים בשם מדרש אבל אינו בנמצא ושאלו פעם את הגאון ר' ישעיה פיק ברלין (שהי בומן רבנו) מה המקור למאמר "מכה אשר כתובה בתורה זו מיתת צדיקים" ענה ואמר זו בעצמה היא מכה אשר לא כתבה בתורה, כי אין באף מקום מאמר כזה.
יג הפירוש עיין פרש"י ברכות ה.
יד ביאור הענין עפ"י הסוד עיין שער מאמרי ר"ל להאריז"ל מסכת ברכות. ובמשנת חסידים מסכת גמ"ח פ"א אות ח'. גם עיין סוף תורה קיג
טו גם בתולד- דילמא פגם פגם חס ושלוש, בדפ"ר- דילמא פגם פגם חס, ומתולד- דילמא פגם פגם חס ושלוש

10 שְׂמאל-ב כג כ' בתשכט- שיקים
11 * עיין יומא עה: (כמ"ש לחם אבירים אכל איש)

מאמר וביום הביכורים

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה

תורה זו נאמרה בשבועות שנת תקס"ה (ח"מ נט) שחל ביום ב' ג' (פל"ח). עיין חיי מוהר"ן בד. ועיין שיחות הר"ן קפט והערת הרב קפלן שם אות שעב ושעד

פתיחה

בתורה נה דיבר רבינו מצדיק ורע לו וכאן מדבר מצדיק שהלכה כמותו, הנושא העיקרי כאן הוא להמשיך אריכות ימים לתוך המלכות, דהיינו להאיר דעת בשתי בחינות המלכות, בהמלכת הש"י עלי, ובמלכות שיש לי על אחרים. יסוד התורה הזו וחוט הסובב בה וקושר כל פרטיה כאחד, נראה שהוא סוד הדעת הגדול שממשיכים צדיקים גדולים, להחיות את המלכות הנופלת להסתרה שבתוך ההסתרה, דהיינו דעת הנמשך מהכתר, שהוא בינה עילאה, שער החמישים, ששם נפלאות תמים דעים, שם הכל אחד פשוט, ורק משם אפשר להמשיך דעת נפלא, שעל ידו השלום הגדול בין כל ההפכים, עד שבכוחו גלגלות אור מציאות הש"י אפילו בהסתרה שבתוך ההסתרה, שע"ז נהפכת ההסתרה לתורה ה', שמוכיחה אותו ע"י שמגלה לו שמה שחשב לחושך והסתרה וריחוק הגדול ביותר, מתברר שהיא בעצמה (בעצמה דייקא כמבואר בתורה ר"ו) קרבת ה' נפלאה, ממש דביקות נפלאה אלא שהיא נעלמת כיון שהיא בבחי' אחר באחר.

עצות למעשה

- לימוד תורה בפה דייקא להיות קורא את חי החיים לתוך המלכות
- גם בכל חושך שיהיה להאמין שהקב"ה נמצא סמוך ומכב ידעיה זו לצעוק איה מקום כבודו
- אנחה באמת לנפץ העיפוש מהידים העסקניות כדי שיוכל לקבל תורה משמים

ליקוטי הלכות

או"ח ח"א דף יז: נטילת ידים שחרית א אות א ע"י נטילת ידים זוכה לדעת או"ח ח"א דף קב ברכת השחר א אות א וזהו הנותן לשכוי בינה בינה דייקא. כי עיקר המתקת הגבורות שנמתקין ונתהפכין לדעת שהוא בחינת חסד כנ"ל הוא על ידי הבינה כי משם דינין מתערין ועל ידה נמתקין וזה בחינת (תהלים פ"ט) מי גבר יחיה וכו'. מי זה בחינת בינה כמו שכתוב (איוב ל"ח) מי נתן לשכוי בינה כמו שכתוב בזהר הקדוש כי ה' צבאות יעץ ומי יפר היינו כשממשיך הארת הבינה לתוך הגבורות שזה בחינת חיים ואריכות ימים כנ"ל וזה מי גבר יחי'. על ידי זה ימלט נפשו מיד שאול סלה, כי על ידי זה נתהפכה ההסתרה לדעת ואורייתא מכרות קמייהו לשוב בתשובה ועל ידי זה ממלט נפשו מיד שאול על ידי התשובה

או"ח ח"א דף ריד קריאת התורה א אות א קריאת התורה שקורא את חי החיים לתוך המלכות ולכן י' פסוקים דייקא כדי לבנות קומתה בעשר ספירות ורק פרשת עמלק יש בה ט פסוקים כי אין השם שלם עד שימחה עמלק. תמה מדוע המן נעשה קטגור לושתי שהיא רשעה כמוהו אלא כדי לכבוש אצלם את מלכות דקדושה אבל זה היה מפלתו ודייקא שע"י נתגלה תורה חדשה בחי' המגילה שדימוה חז"ל לתורה בכל דיניה בכתיבה ושרטוט וקריאה רק בפורים מתקיים הקריאה של ט פסוקים דהיינו פרשת עמלק כי אז היתה מפלתו ע"י אסתר דייקא וע"י נשלם החיסרון בתוספת מרובה מאד שע"י נעשה המגילה שקורין אח"כ וזהו קיימו וקבלו כי אז נשלם התורה שהיתה חסירה. לכן קורין ג' כי תיקון המלכות ע"י שלום שהוא תרי הפכים ושלישי מכריע

או"ח ח"ב דף ז: נטילת ידים א ד' אותיות

או"ח ח"ג דף נ: ערובי תחומין ב ב' אותיות שבת היא בחי' המשכת החיים לתוך המלכות הבנתי משיחת רבינו שכל פטיעה שאדם הולך ממקום למקום הוא בא בכל פעם בעולמות אחרים וע"כ אסור לצאת בשבת שאז בחי' נתינת התורה בחי' המשכת הדעת אסור לצאת חוץ מאותן אלפים פסיעות בחי' אלפים קומות בחי' אלפים שנה שקדמה התורה לעולם כי במופלא ממך אל תדרוש שזה רבוי השמן קלקול הדעת

או"ח ח"ג דף פד: ראש חודש ג ח' אותיות נמצא שבוודאי ההסתרה האף שהיא ירידה גדולה מאחר שנסתר אלקותו לגמרי ח"ו על מכל זה מאחר שכל זה נעשה על ידי בחינת ריבוי אור נמצא שבאמת מלובש שם דייקא אור גדול ונורא מאד ואדרבה כשמגיעין לתכלית הירידה שאין ירידה למטה ממנה ח"ו אזי דייקא סמוכין אליו יתברך בתכלית הקירוב כי בתכלית הירידה והסתרה ח"ו שם מלובש הוא יתברך בעצמו כנ"ל. ועל כן אזי דייקא יכולין להתקרב אליו יתברך ולחזור בתשובה. אך צריך לזה דעת גדול לידע זאת ולכוין השעה שמגיעין לתכלית ההסתרה ולדעת שאזי דייקא מקורבין לאליו מאד שעל ידי זה מהפכין ההסתרה לדעת כנ"ל. כי כשאין יודעין זאת תוכל להתגבר ההסתרה ח"ו ויעבור השעה

שהיה יכולין להתקרב אליו יתברך. על כן צריכין חכם גדול במעלה גדולה מאד שיזכה לדעת הנ"ל עד שיוכל לגלות ההסתרה שבתוך הסתרה להפכה לדעת דייקא אז יקרב את ישראל לאביהם שבשמים ויחזירם בתשובה כנ"ל וזה בחינת יציאת מצרים שהיה על ידי משה מרבינו עליו השלום. כי ישראל הגיעו אז לתכלית הירידה עד שלא היו יכולים לתמהמה שם אפילו רגע אחת כמו שכתוב ולא יכלו להתמהמה ואם היו משהין שם עוד שעה קלה היו כמעט נשארין שם ח"ו.

וזה בחינת קידוש החודש שהיו יושבין ועוסקין בזה חכמים גדולם ונוראים מא שהיו בקיאים בסוד העיבור כי צריך לזה חכמה גדולה ובקיאיות גדול מאד בבחינת הדעת של משה כנ"ל כי קידוש החודש הוא בחינת התגלות ההסתרה בעת שהיא בתכלית הפגם כנ"ל. כי הלבנה היא בחינת מלכות ופגימת הלבנה היא בחינת הסתרה שמשם יניקת הסטרא אחרא כידוע. והיא מתמעטת והולכת עד המולד שאזי היא בתכלית ההסתרה והמיעוט ובאמת אזי היא בתכלית ההתקרבות אל השמש כי בעת המולד היא סמוכה להשמש התכלית ההתקרבות והשמש הוא בחינת דעת הנמשך מחי החיים בבחינת שמש ומגן ה' אלקים. וזהו בעצמה פגימתה ומיעוטה בתכלית המיעוט והחושך מחמת סמוכה מאד אל השמש שעל ידי זה ריבוי אור השמש מכהה אותה ואינה יכולה להאיר כידוע. ובאמת אזי תיכף בעת שהגיעה לתכלית המיעוט שאז סמוכה מאד להשמש אזי תיכף מתחילה להתמלאות והיא בחינת המולד כמובא.

וזה שכתב רבינו נ"י ששורש התשובה בראש חדש. כי ראש חדש שהוא בחינת התגלות ההסתרה כנ"ל אזי אורייתא מכרזת קימיהו. ועל כן אז הוא התעוררות התשובה לכל באי עולם ואפילו לפושעי ישראל שהם בתכלית הסתרה וע"כ עושין יו"כ קטן בער"ח

או"ח ח"ג דף רנא פורים א ז' אותיות ג תשובת המשקל שילך דייקא באותן דרכים כדי להשיב גם את בחי' ס"ט"א לשרשה ולהעלות גם את דרך השמאל כי ע"ז מעלה החיות משם דהינו נצוצות הקדושים שנפלו לשם ע"י עונותיו ואזי נעשה מכל העוונות והדרכים ההם תורה חדשה בבחי' חיל בלע ויקיאנו שנעשה מזה אשת חיל תורה חדשה וכן כתב רבינו במ"א שמעוונות ישראל שיוכו לעתיד לבחי' תשובה אמיתית אזי יהיה נעשה מהם תורה חדשה (ה) ע"כ צריך לכתוב את המגילה דייקא כי כתיבה היא ביד ועל כן צריכין לכותבה דוקא כדי להביא הדיבורים אל הידים לקבלם מהידיים ממש כנ"ל. וזה בחינת כתוב זאת זכרון בספר דהיינו מלחמת עמלק ומרמו על הגאולה כמו שאמרו רז"ל. כתוב דייקא. זכרון דייקא. כי מלחמת עמלק ונצחונה ששב ונעשה מזה בחינת זכרון כנ"ל צריך להביא זאת לתוך הכתב להמשיך הדיבורים אל הידים ולקבלם משם כנ"ל. כדי להפך הדבר מהיפך אל היפך. כי עיקר אחיותו ויניקתו מהידיים בחינת וידי משה כבדים שכתוב במלחמת עמלק. וזה בחינת הקול קול יעקב והידיים והידיים ידו עשו. והידיים דייקא. כי עיקר אחיותו כנ"ל בזמן שאין הקול קול יעקב כנ"ל. ועל כן צריך לחזור ולשוב תשובת המשקל ממש ולחזור להרים הידים כנ"ל. ולקבל ממש הדיבורים שזה בחינת כתב כנ"ל. וזה בחינת כתיבת המגילה דייקא כנ"ל. נמצא שהתשובה ההגונה כשזוכה לבחינת כתב שימשיך דיבורים על ידי הרמת הידים ויקבלם מן הידים בבחינת כתב כנ"ל. וזה בחינת (ישעיה.מ"ד) יכתוב ידו לה' אלו בעלי תשובה יכתוב ידו דייקא. שזה עיקר בחינת תשובת המשקל כנ"ל:

יו"ד ח"א דף קלז: הכשר כלים ג אותיות מבאר בהרבה דוגמאות שעיקר תיקון הכל הוא כפי תיקון הכלים (א) וזה בחי' אכילה בקדושה שצריך לאכול עפ"י התורה דייקא וע"כ אסור להנות מעוה"ז בלא ברכה כי ע"י הברכה קורין את חי החיים וממשיכין ממנו חיות ע"י הדיבור של הברכה אל תוך המאכל וע"ז יש כח במאכל להחיות את האדם וזה לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי ע"י הברכה מתעורר בחי' פי ה' אבל מאכלים אסורים הם משברי כלים א"א לקבל על ידם האור בהדרגה וכן להפך הקדש הוא ריבוי אור (ה) וזה שאמר יעקב לעשו עם לבן גרתי ותריג מצות שמרתי פירוש שהיה לי כלים לקבל אפילו אור גדול כל כך כהלובן העליון שורשו של לבן וע"ז ויהי לי שור וחמור שהוצאתי ממנו העשירות והאשת חיל וכן כ"ש שעליך שאתה יונק ומקבל ממנו שלא תוכל לי

אה"ע דף נה: גיטין א אות א כי אשה כל חיותה מבעלה ואם תיפרד ממנו אזי ח"ו יתגבר הס"ט"א מאד עליה ועל כן צוותה התורה שיכתוב לה ספר כריתות ספר דייקא בחינת תורה, וכמו שלמדו רז"ל מפסוק זה: וכתב לה ספר כריתות שדינו כספר לענין כמה דברים, היינו שהגט שהוא ספר כריתות הוא בחינת תורה המלובשת ונעלמת בתוך בחינת ההסתרה, ועל ידי שכותבין ונותנין לה הגט מגלין החיות והתורה המלובשת בתוך ההסתרה, ועל ידי זה נמשך לה חיות לתוך בחינת ההסתרה, ואזי יכולה ליפרד מבעלה בהיתר ולא תרד נפשה לשאול לבחינת סטרא דמותא ח"ו על ידי ההסתרה והפירוד כי כבר האיר לה חיות ודעת לתוך ההסתרה בעצמה, ועשה מן ההסתרה והפירוד בעצמו תורה דהיינו גט שהוא בחינת תורה המלובשת בתוך ההסתרה כנ"ל, ועל כן כותבין בגט כדת משה וישראל היינו בחינת תורה כנ"ל:

ועל כן עיקר הגט הוא שמו ושמה, כי כמו שבבחינת כלליות מלכות ישראל צריך להמשיך החיות כל ידי התורה שהיא שמה דקודשא בריך הוא שעל ידה נמשך החיות משמו לשמה כביכול, כי התורה היא בחינת שמו ושמה, היינו שמו יתברך ושם מלכות ישראל כי שמו משותף בשמינו, היינו התורה שהוא שמה דקודשא בריך הוא הוא עצמו בחינת שם המלכות, כי עיקר השם הוא בחינת מלכות כמובא כמו שכתוב: ויעש דוד שם, וכל אחד מישראל יש לו אות בתורה שהוא בחינת שמו, כי שמות בני ישראל שהם כלליות המלכות

אה"ע דף עו יבום ב אותיות עיקר קיום העולם שיהיה נעשה בכ"פ יותר כלים שבקדושה לקבל חיותו ית' שלא יהיה רבוי אור וע"כ חייב אדם להעמיד תולדות כדי להקים שם להגדיל בחי' השם דהינו כלים ומידות אבל מי שלא מניח זרע צריך תיקון לנפשו שלא תבד ותחזור לבחי' תוהו וע"כ אשתו דווקא צריכה תיקון היבום כי הפגם מגיע למלכות (ב) וזה בחינת איסור עריות שהאיסור הוא בכל הקרובות, כי מחמת שהם סמוכים בשרשם אי אפשר להמשיך חיות וקיום העולם על ידם, כי צריך להמשיך מרחוק דייקא (דהינו שהיא תקבל מבעל רחוק דיקא) כדי שתוכל לקבל האור שלא יהיה ריבוי אור וכולי כנ"ל: (ה) היבום בחי' דעת של שלום כי הולדה בחי' שלום כי איש ואשה שני הפכים והיו לבשר אחד דהיינו שלום ומשה היה פרוש כי הוא בחי' שלום של מחלוקת ומרים לא השיגה זאת לכן דברה עליו ונאמר עליה ואביה ירוק ירק בפניה כי פגמה בבחי' יבום

אע"ה דף צ סוטה א אות א

אה"ע דף צא אונס ומפתה א אות א

חומ"מ ח"ב דף רסט מאבד ממוון חברו ומסור ג ד' אותיות

חומ"מ ח"ב דף רבע נזקי ממוון ב אות א

שיחות השייך לתורה זו

מאמר "וביום הבכורים", (ליקו"מ ח"א) סימן נ"ו, נאמר בשבועות תקס"ה:
(חיי-מוהר"ן סי' נ"ט; וב"ה בסכ"ד דלהלן).

עיינ חיי מוהר"ן אות קפד וימי מוהרנ"ת ח"א אות ט' שם מספר על העתקת וסידור הכת"י של לקוטי מוהר"ן הראשון בחורף שנת תקס"ה שנשלם סמוך לשבועות, ובשבועות לא היה מוהרנ"ת אצלו, אבל כמה ימים אח"כ בא אליו לברסלב לכוון הספר, ורבנו דבר עמו הרבה וגילה לו הי' פרקים של תיקון הכללי, ורמז לו על היסורים שעובר הצדיק, שאע"פ שמוכרח לגלות סודות כדי לקרב את ישראל להקב"ה, ואעפ"כ נענש על זה, והם דרכי ה' שא"א להבינם.

וזה לשונו בימי מוהרנ"ת - חלק ראשון סוף אות ט - והייתי שם (אחר שבועות) בשבת-קדש ובכל השבוע עד יום חמישי, כי נתעצל הכורך הנ"ל ולא גמר הכריכה עד יום הנ"ל שאחר שבת הנ"ל ובכל ימי השבוע הזאת דבר עמי הרבה וכל דברי לחוק אותי הרבה בשמחה ואמר לי, אפלו החולה המטל על ערש דוי מחוקין אותו הרבה ואומרים לו שלא יפל בדתו ויחוק עצמו בכל עז וכן באמת חוזר החולה לאיתנו ובריאותו על ידי שמחוק את עצמו ומבריא את עצמו ואינו נמשך אחר עצלות וכבודות חליו, כי על ידי זריזותו והתחזקותו חוזר לבריאותו באמת בדברים האלה וכיוצא בהם דבר עמי הרבה מענין התחזקות להיות בשמחה בכל מה דאפשר גם דבר עמי אז באותו העת וספר לי מגדל צערו ויסוריו בלי שעור, ועצם הצער והיסורים שיש לו מהילדה של בתו תחיה שהיתה אז חולה ביותר מחלי ה"מזלען" ואדמת או "פאקין" (אבבעבות) ואמר שהיא מרגיש בלבו כל גניחה וגניחה של התינוק ושהיא מרצה הלואי והיה לו חלי ה"מזלען" בשביל התינוק:

ואמר שהוא דרכי השם שאי אפשר להבין הינו שיש דרכי השם שאי אפשר להבינם שהם בחינת צדיק טוב לו צדיק יודע לו וכו' (ברכות ה אשר באותו השבועות דבר מזה בהתורה וביום הבכורים הנדפס בסימן נ"ו עין שם, ואמר שהיסורים שלו הם בחינת דרכי השם וספר אז מענין מה שמובא ב"שבחי האר"י ז"ל", שפעם אחת הפציר אותו הרבה הרב רבי חיים ויטאל זכרונו לברכה שיגלה לו סוד אחד, ולא רצה האר"י כי אמר שהוא סכנה גדולה לפניו והפציר אותו הרב רבי חיים ויטאל הרבה, ומחמת זה היה מכרח לגלותו כי אמר שלא בא לעולם כי אם לתקן נשמת הרב רבי חיים ויטאל זכרונו לברכה נמצא פשהרב רבי חיים ויטאל הפציר אותו היה מכרח באמת לגלות הסוד לפניו, ואחר כך תקף בשגלה זה הסוד נעשה בנו חולה ונפטר מחמת זה רחמנא אלען ואיך אפשר להבין זאת כי הלא היה מכרח לגלות הסוד מחמת הפצרת רבי חיים ויטאל כנ"ל ואף על פי כן נענש על זה אף זה הוא בחינת דרכי השם שאי אפשר להבינם וספר אז כל זה לענין יסוריו מבניו ויוצאי חלציו שכל יסוריו הוא מחמתנו מחמת שעוסק לקרב אותנו להשם יתברך והלא כונתו באמת לשמים, ובדאי רצון השם יתברך באמת שיעסק בתקוננו לקרבנו אליו יתברך, כי זה עקר כבוד השם יתברך ורצונו וכו', ואף על פי כן יש לו יסורים וענשים כאלו מחמת זה דיקא אף זה הוא דרכי השם שאי אפשר להבינם כלל בשום אופן ואמר אז שזה יודע על עצמו וכו', שגם כשבאין לפניו ומספרין לו צער מתינוק אחר שנחלה חס ושלום כדי שיתפלל עליו, יש לו גם כן צער ויסורים כאלה ממש שיש לו מנבדו הנ"ל שמרגיש כל גניחה וגניחה של התינוק (שקורין קרעכין) בלבו כנ"ל:

ועיין חיי מוהר"ן אות כד - פעם אחת באנו אליו אני וחברי רבי נפתלי סמוך לשבועות תקס"ה ואמר לנו שעתה אינו יודע כלל. רק זאת נודע לי בעיתים הללו, שעל-ידי לשון הרע שבעולם אין הצדיקים יכולין להיות ענוים וכו' - כמבואר בסימן קצ"ז, ויותר מזה אינו יודע. ואמר בפירוש כמה שאתה אינך יודע, כך ממש אני איני יודע עבשיו כלום. ואמר שעבשיו הוא מתנהג בפשיטות שעומד בבוקר ומתפלל תפילתו, ואחר-כך הוא לומד קצת, ואחר-כך הוא אומר תהילים, ואחר-כך אוכל אכילתו ומניח עצמו לישון קצת, ואחר-כך הוא עומד ומפרש שיחתו קצת לפני השם יתברך ברחמים ותחנונים, ויש לי רחמנות עלי "און אוך האב אויף מיר רחמנות". ואלו הדיבורים שיש לו רחמנות על עצמו אמר בתמימות ובלב נשבר, עד שכל מי ששמע אלו הדיבורים ראה והבין גדול הרחמנות העצום שיש לו על עצמו, כאילו היה רחוק בתכלית הריחוק מהשם יתברך חס ושלום וכו'. וסיפר לנו אז שחלם לו שהיה שבועות, והיינו כולנו כדרכינו בכל שנה להתקבץ אליו על חג השבועות, ולא היה יכול לומר תורה כלל, והיה מבזה ומייסר אותנו מאוד, ואמר כי הכל בשבילנו שמחמת עוביותינו וכו' אינו יכול לומר תורה, (כמבואר אצלינו שהתורה של הצדיק נעשית מהאנשים הבאים ומתקבצים אליו), והוכיח אותנו מאוד, ועל-ידי זה נתעוררנו כולנו בתשובה גדולה. ואחר-כך אמר תורה נפלאה ונוראה מאוד. והמובן מדבריו היה, שנתגלה לו בחלום גם התורה שאמר אז.

אחר-כך היינו אצלו בחג השבועות, ואמר אז תורה נפלאה על פסוק "וביום הבכורים" - בסימן נ"ו, המתחלת: "כי יש בכל אחד מישראל בחינת מלכות". אחר שאמר התורה הנזכר-לעיל, ושם מדבר מענין בחינת מלכות שיש בכל אחד מישראל וכו', ויש מלכות באתגליא ובאתכסיא וכו', ויש אחד שאף-על-פי שבתגליא אין לו שום ממשלה, אף-על-פי-כן באתכסיא וכו'. אחר-כך אמר בפירוש על עצמו: "לכם נדמה שאין לי ממשלה כי אם עליכם, ובאמת אני מושל אפילו על כל צדיקי הדור, רק שהוא באתכסיא":

אחר אמר שהענין המבואר בסוף התורה הנזכר-לעיל המדבר מדרכי ה' שאי-אפשר להבינם שהם בחינת אלו ואלו דברי אלקים חיים, שאף-על-פי שזה הצדיק הלכה כמותו, וזה אין הלכה כמותו, אף-על-פי-כן אלו ואלו דברי אלקים חיים. וזה הדבר אי-אפשר להבין כלל, כי הם בחינת רעמים וכו'. אחר-כך בלילה דיבר מזה קצת בשיחתו הקדושה עם העולם, ואמר שאף-על-פי שנמצא בספרי המקובלים תירוץ על קושיא הזאת וכיוצא בזה, כי הם רוצים לתרץ מה שזה מקל וזה מחמיר, שזה מחסד וזה מגבורה וכו'. על-כן באמת אלו ואלו דברי אלקים חיים, עיין בדבריהם. ואמר רבינו זכרוננו לברכה: אף-על-פי-כן באמת אלו התירוץ אינם כלום למבין קצת. ואמר בזה הלשון: "מיר לאז עמיצר זאגין א תירוצין" - יחגור אחד מתניו לומר תירוץ על קושיא זאת בפניי, כי באמת אינו תירוץ כלל. כי זה אומר שהדבר כשר ומותר לאכול, וזה אומר להיפך שאסור לאכול. ואיך אפשר להבין בשכל שדברי שניהם אמת, מאחר שכל אחד אומר הדין בהיפך מחברו וכו'. וכונתו היתה שהתירוץ על קושיא כאלו אין בהם ממש. לא מיבעיה התירוץ שבספרי המחקרים שבדאי אין בהם כלום. וכמבואר בדברינו במקום אחר, שבשביל זה אסר רבינו זכרוננו לברכה לעיין אפילו בספרים של המחקרים הכשרים, מחמת שמביאין קושיות חזקות גדולות על דרכי ה', ומאריכין בקושיותם, ואחר-כך רוצין לתרצה,

והתירוץ חלוש מאוד ובנקל לסותרו. ועל-כן מי שמעיין בהם ורוצה לתרץ הקושיות על-ידי שכל, יוכל לבוא לאפיקורסות גדול. כי מבין אחר-כך שהתירוץ אינו כלום, ונשאר בקושיא. על-כן אסור לעיין בהם כלל, רק לסמוך על אמונה לבד. וכשבא חס ושלום בדעתו איזה קושיא בעיניו אלו, צריך לידע שאי-אפשר לתרצה, כי אי-אפשר לנו לדעת ולהשיג בשכלנו האנושי דרכי ה' וכו', רק לסמוך על אמונה לבד. להאמין שבדאי באמת הכל נכון וישר. רק שבשכלנו אי-אפשר להבין דרכי ה'. וכמבואר זה בדברי רבינו זכרוננו-לברכה הרבה. אלא אפילו קצת התירוצים המובאים בספרי המקובלים האמיתיים, שהיו צדיקים קדושים בעלי השגה ורוח הקודש, אף-על-פי-כן אי-אפשר לתרץ הקושיא על-ידי התירוצים, כנראה בחוש שהתשובה נשאר מעל, וצריכין רק לסמוך על אמונה, וכן על שאר קושיות כיוצא באלו, כגון הידיעה והבחירה, שמובא גם-כן שרוצים לתרצה, ומי שיש לו עינים יראה שאין יכולין להבין התירוץ כלל בשכלנו. על-כן אין לנו ליכנס בזה כלל לתרץ קושיות כאלו. וכן הקושיא המובאה בעץ החיים בתחילתו, שרוצה בעל ה"שערי גן עדן" לתרצה, ומי שיש לו שכל כל שהוא, יראה שהתירוץ הוא ולא כלום. כי סוף כל סוף מסיים שם שלמעלה משם אסור להרהר. אם כן טוב אשר יפה לתרץ הקושיא בתחילה עם זה התירוץ: שאסור לנו להרהר כלל מה לפנינו מה לאחור. ולמה לנו ליכנס בחקירות של עולם התודו כאלו, ולבסוף לא יתרצו כלום. ומי יודע אם ישוב בשלום. טוב להישאר תיכף באמונה לבד. כי חקירות כאלו כמו הידיעה והבחירה וכיוצא בהן, ובפרט הקושיות שבתחילת עץ החיים, אי-אפשר לתרצם בשכל אנושי כלל, ואסור ליכנס בהם כלל. רק צריכין לידע שאי-אפשר לתרצם בשכל אנושי בשום אופן, רק לסמוך על אמונה לבד, כי כגובה שמים מארץ, כן גבהו דרכיו מדרכינו, ומחשבותינו ממחשבותינו:

ועיין נפלאות בדברי רבינו זכרוננו-לברכה בסימן כ"א על מאמר רבותינו זכרוננו-לברכה: "לעתיד לבוא צדיקים יושבים" וכו', שביאר שם איך אלו המבוכות הנזכר-לעיל נמשכין משכל המקיף שאי-אפשר להשיגו עכשיו בשום אופן. וכן בהתורה בא אל פרעה בסימן ס"ד, שמבואר שם שיש קושיות שהם למעלה מהזמן, שאי-אפשר לתרצם, כי אם ירצה לתרץ אותם יוקשה אחר-כך עוד קושיא, שתהיה חזקה יותר מבתחילה, עד שיכול ליכנס בקושיות ותירוצים שלמעלה מהזמן, שאין הזמן מספיק לבאר הקושיות והתירוצים שיש שם וכו', עיין שם היטב. וכן בכמה מקומות בספרים שלו הקדושים, וכן מה שכתוב שם בליקוטי תנינא סימן נ"ה דבר נאה ומתקבל שאמר רבינו זכרוננו-לברכה, שמה שקשה קושיות על השם יתברך, בהכרח שיהיה קשה קושיות שא"א להבינם, כי אם לאו רק יתנהג כפי חיוב דעתנו בלי קושיות עליו, אם כן יהיה דעתו כדעתנו חס ושלום. על-כן בהכרח שיהיה עליו יתברך קושיות גדולות שאי-אפשר לנו להבינם בשום אופן. כי דעתו בהנהגותיו מרום ונתעלה ונשגב מאוד מדעתנו וכו', עיין שם. וכן בכמה מקומות. הכלל שבכל מקום שמדבר רבינו זכרוננו-לברכה מחקירות וקושיות כאלו אינו רוצה לתרצם בשום מקום, רק כל דבריו הם שהוא זכרוננו-לברכה בחכמתו הנפלאה מגלה תורה נפלאה בדרך נפלא ונורא מאוד, ומראה לעינינו ומבאר לדעת ולהראות מהיכן אלו הקושיות נמשכין, שמחמת זה אי-אפשר לתרצם וליישבם בשום אופן, וכוונתו להראות לדורות שאסור ליכנס בחקירות אלו, כי אי-אפשר ליישבם בשום אופן, ועל-כן "כל באיה לא ישובן ולא ישיגו אורחות חיים". ראה דרכיו וחכם, ותבין נפלאות ה'. איך מי שרוצה להסתכל על האמת יבין מדעתו שאי-אפשר ליישב קושיות כאלו בשום שכל, ואפילו בדרכי המקובלים האמיתיים, רק לסמוך על אמונה. אשרי הזוכה לזה. ועיין מה שכתבתי מזה בהלכות ברכות השחר הלכה ג': (חיי מוהר"ן, סימן כ"ד).

ואגב שזכיתי לעסוק בהתורה הזאת הנזכר-לעיל, האיר השם עיני לפרש סיום הפסוק "וביום הביכורים" שנאמרה זאת התורה בשבועות על זה הפסוק, אבל לא זכינו לשמוע ביאור הפסוק בעצמו על-פי התורה הזאת, רק אחר-כך שמעתי מפיו הקדוש קצת ביאור רק על התחלת הפסוק "וביום הביכורים" - שהוא בחינת הולדת הנפש וגידול הנפש כמבואר שם; "מקרא קודש" - זה בחינת שהכבוד שהוא בחינת קודש, כמו שכתוב "ונקדש בכבודי" - קורא וכו', עי"ש בספר: (ליקו"ה חו"מ ח"ב, הלי' חובל בחבירו ג, יט; ראה שם ביצד ר' נתן מבאר את המשך הפסוק).

סיפר רבי נחמן מטולטשין זכרוננו-לברכה, שראה פעם את התפילה המיוסדת על תורה נ"ו "למה פניך תסתיר" איך שהתפילה מחוקה מרוב דמעות ששפך בה מוהרנ"ת, והכיר בה רק בגלל התיבות "למה פניך תסתיר", שהיו גדולות ובולטות, שבה פתח והתחיל את התפילה: (שיש"ק ח"ב, סעיף תשל"ג).

וצריך כל אחר, לבלי להשתמש עם בחינות המלכות שיש לו להנאתו ולצרכו וכו', וזה בחינת מרדכי, בחינת מר דרור (חלין קלי"ט) שהמרות, הינו המלכות, יש לה דרור וחרות, שלא להשתמש בה להנאתו ולצרכו. (סעיף ב')

כתב הרב החסיד רבי יעקב קלמנוביץ (מלמד) זכרוננו-לברכה, שבשם מרדכי עצמו מרומז ענין זה כי מרדכי הוא בחינת אותיות מר דכי, והיינו "מר" - לשון מלכות, כמבואר בפנים, ו"דכי" לשון נקי (= דכי בארמית טהור), והיינו שהמרות והמלכות שלו נקי וטהור ללא פניות, ואינו משתמש עמו חלילה להנאתו ולצרכו: (מעדני מלך).

מענין הסתרה והסתרה שבתוך הסתרה המבואר בתורה (בסעיף ג) וכו', שמעתי בשם הרב החסיד רבי לוי יצחק בנדר זכרוננו-לברכה, שענין זה טובב גם ובבחינה אחת יותר] על אלו העוסקים בתורה ובתפלה, אך מתגאים ואינם מבקשים ודורשים באמת להתקרב להשם-יתברך, שיש ובהם נמצא גם-כן בחינת הסתרה שבתוך הסתרה, כי חושבים הם שהם בעלי מדרגות בעבודת השם-יתברך ובתורה וכו', ולהם קשה לגלות אף כשיש התעוררות, כיון שהם בבחינת הסתרה יותר מאלו הרחוקים לגמרי כי לא יאבו לקבל: (- מעדני מלך).

בביאור הכתוב (קהלת ב, כו): "פי לאדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת ושמה, ולחוטא נתן ענין לאסוף ולכנס" וגו' המבואר בתורה (בסעיף ה'), שמעתי מהרב החסיד רבי לוי יצחק בנדר זכרוננו-לברכה, שכמו שבקדושה יש "ענין" שנתהפך הכל לטובה כדברי רבינו זכרוננו-לברכה (ליקו"ה ועל"ת בכ"מ, וראה עוד שיח"ר ג), כמו כן לצד הסטרא-אחרת יש להם גם "ענין", וכל מעשיהם ודיבורם ומחשבותם הוא לענין זה, היינו, "ענין לאסוף ולכנס ממוין": (- מעדני מלך).

בהמבואר בתורה (שם סעיף ו): "ולפי הגדלת הדעת כן הפרנסה בנקל" – אמר הרב החסיד רבי לוי יצחק בנדר זכרוננו-לְבָרְכָה שבכוונת רבינו הקדוש לבאר, שמאחר שכל ענין הַמָּן הוא לאסוף ממון, מה נעשה אנחנו, ומהיכן ניקח פרנסה לצרכינו, על כן אמר, שהפרנסה דקדושה תלוי בדעת, שהיא היא התורה הקדושה, וזהו "לאיש שטוב לפניו נתן חכמה ודעת", טוב היינו תורה "כי אין טוב אלא תורה" (ברכות ה, וש"ג), וזהו "לאיש שטוב לפניו" – היינו בחינת התורה המבואר במאמר, "נתן חכמה ודעת" – שממנה באה הפרנסה: (- מעדני מלך).

✳

הקדמה וביאור לפי סדר אותיות התורה

יסוד התורה הזו וחוט הסובב בה וקושר כל פרטיה כאחד, נראה שהוא סוד הדעת הגדול שממשיכים צדיקים גדולים, להחיות את המלכות הנופלת להסתרה שבתוך ההסתרה, דהיינו דעת הנמשך מהכתר, שהוא בינה עילאה, שער החמישים, ששם נפלאות תמים דעים, שם הכל אחד פשוט, ורק משם אפשר להמשיך דעת נפלא, שעל ידו השלום הגדול בין כל ההפכים, עד שבכווחו לגלות אור מציאות הש"י אפילו בהסתרה שבתוך ההסתרה, שע"ז נהפכת ההסתרה לתורת ה', שמוכיחה אותו ע"י שמגלה לו שמה שחשב לחושך והסתרה וריחוק הגדול ביותר, מתברר שהיא בעצמה (בעצמה דייקא כמבואר בתורה רו) קרבת ה' נפלאה, ממש דביקות נפלאה אלא שהיא נעלמת כיון שהיא בבחי' אחר באחור/י.² מהלך התורה הוא ביאור עניין המלכות שנפלה להסתרה וכיצד הצדיק ממשיך לה דעת להוציאה משם ע"י דעת נפלא שבכווחו לסבול כל ההפכים שבעולם ולעשות שלום ביניהם. (אלא שבמשך התורה מדבר כל פעם על הפכים אחרים שצריך לעשות שלום ביניהם) ומתחיל באות א' ב' מבאר שיש לכל אחד מלכות שצריך לתקן אותה ראשית היא המלכות על עצמו שצריך להנהיג אותה להיות ממליך על עצמו תמיד בכל רגע רק את הש"י וכן המלכות שיש לו על אחרים כגון בני ביתו או יותר אפילו רק באיתכסיא צריך להנהיג אותם להמליך את הקב"ה כנ"ל ולא ח"ו להנהיגם להנאתו.

ובאות ג' מבאר באריכות גדולה עניין המלכות שלעצמה היא חסרה ונוטה לשכחה (כי המלכות בחי' נוק', ונשים הוא לשון שכחה) וצריכה תמיד חיות חדש, וזה ע"י עסק התורה, שהיא שמותיו של הקב"ה ועל ידה קורא לו ית' שהוא מקור החיים. והחיות היא דעת. כי המלכות בלא דעת, נופלת עד הסתרה כזו שנסתר ממנה שהיא בהסתרה, שבתחילה נדמה לאדם שאין לו כח ואח"כ מתרגל ונעשה לו כהיתר עד שנעשה לו מישור, כי נתהפכו אצלו כל צרופי התורה הנגלית ונעשו הסתרה וצריך לצדיק שיאיר לו דעת גדול שעל ידו יודע לראות אור בחושך. וזה בחי' ובכל יום יום מרדכי מתהלך לפני חצר בית הנשים לדעת את שלום אסתר ומה יעשה בה.

ובאות ד' מבאר שכשזוכה לדעת כזה אזי נהפך ההסתרה בעצמה לתורת ה' תורה גבוה מאד סתרי תורה שמוכיחה אותו בדרך נעלמת ע"י התנוצצות של כסופים וגעגועים אליו ית'. וזה בחי' מש"כ ביציאת מצרים ועברתי בארץ מצרים אני ולא מלאך דהיינו התורה שנעשתה מההסתרה של קליפת מצרים. (והיא האור הנפלא שהאיר עליהם בליל הסדר שמכוחו יצאו ממצרים וספרו מט ימי תשובה עד מתן תורה)

ובאות ה' מבאר שעיקר ההסתרה והע"ז שעומד לעומת המלכת הקב"ה היא קליפת המן עמלק היא תאוות ממון. ויש כח למרדכי להוציא הנצוצות שבלע וגרם להסתרה ולעשות מהן תורה ודעת לישראל ובראות ו' מבאר שהפרנסה תלויה בדעת כמבואר בזוהר שטו העם ולקטו (כי רק ע"י דעת יודע שבהסתרת הפרנסה מסתתר הקב"ה ומפרנס גם בלא השתדלות)

ובאות ז' מבאר המשך הנ"ל באות ד' שבמצרים הדבור והדעת היה בגלות וכשיצא זכו למצה ומן שהן בחי' דעת גדול אבל עיקר התגלות הדעת היא בשבועות שמתגלה שער הנ' שזה בחי' מקוה שמתהר מכל הטומאות (אולי ע"כ המקוה ארבעים סאה בחי' ארבעים לבינה כמבואר שם שע"כ אכלו את המן ארבעים שנה כי דעת קשור לבינה כאבות אם אין דעת אין בינה ואם אין בינה אין דעת)

ובאות ח' מבאר שדעת בחי' שלום הפך המחלוקת אבל יש דעת גדול עוד יותר שהוא מחלוקת אבל לשם שמים בחי' מצה ומריבה ומן שהוא לחם מן השמים לשון מלחמה ומריבה לשם שמים שזכו לה ע"י שיצא הדעת מגלות מצרים בחי' שלום גדול שהוא רפואה לכל המחלות.

ובאות ט' מבאר שע"י הדעת שביאר באות ג' שזוכים לו ע"י עסק התורה, אפשר לזכות לדעת גדול יותר להוציאו ממצרים, דהיינו מעצבות ועבדות של ל"ט מלאכות, ע"י אנחה (בחי' ויאנחו בניי) שעל ידה מושך אריכות חיים ודעת ללב, ומהלב מתפשט לידיים ע"י רוח הדופק, ומבטל מהן זהמת הנחש (שהוא הספק שבלב קליפת עמלק) ומתעלין הידין מל"ט מלאכות לוידין אמונה לבחי' שמים וע"ז אמונתו ותפלתו שלימה ואזי מקבל דבורי אמת מהקב"ה. ומי שמקבל דבורים ע"י דעת כזה דבריו דברי אלקים

² רש"י (בראשית ב' כג) מביא מדרש שאדם הראשון בא על כל בהמה וחיה, וצ"ע מדוע חיפש לו בת זוג? והרי בת זוגו דבוקה בצידו, כי נבראו דו פרצופים אחור וקדם, ונראה שהייתה לו הסתרה על האפשרות של ניסור כי זה בחי' תשובה.

חיים, אבל שתיהיה הלכה כמותו לזה צריך זכות יותר ואותה א"א לבאר כי היא מנפלאות תמים דעים.

ורבי אברהם בן נחמן מטולטשין בבאה"ל על תורה ח' מבאר שהצדיק שעסק יותר בתפילה לבד מעסקו בתורה הוא הזוכה שתיהיה הלכה כמותו (וכן מצינו בדוד המלך שאמר על עצמו ואני תפלה עליו דייקא נאמר וה' עמו ופרשה הגמ' שהלכה כמותו בכל מקום)

עוד מבאר שם רבינו שצדיק שהלכה כמותו טוב לו ולמקורבים אליו אפילו רשעים ואילו צדיק שאין הלכה כמותו רע לו ומקורבים אליו.

ובזה נסגר המעגל שביאר בתחילה עניין המלכות שנפלה להסתרה שבתוך ההסתרה והצדיק ממשיך לדעת לגלות את הש"י בהסתרה בעצמה וכאן מבואר שהכוונה לרשע המקורב לצדיק שהלכה כמותו, ומשמע שצדיק שאין הלכה כמותו אע"פ שזוכה לדבורים מהשמים אבל הדעת הזו להעלות את המלכות מהסתרה נוראה לתכלית הקרוב אליו ית' זה אין לו. ולכן הרשע המקורב אליו רע לו. ואולי אפ"ל שהחילוק בין הדעת של צדיק שהלכה כמותו לדעת של צדיק שאין הלכה כמותו היא כמו החילוק בין דעת שהיא מחלוקת לשם שמים לדעת סתם. ורק הגדול יותר יכול להפוך את ההסתרה שבתוך הסתרה לתורת ה' לכן המקורב לצדיק שהלכה כמותו טוב לו כי זוכה לתשובה ואילו לרשע המקורב לצדיק שאין הלכה כמותו רע לו כי לא זוכה לתשובה.

נמצא שעצם ההתקרבות לצדיק האמת שהלכה כמותו היא טובה גדולה אפילו לרשע וכן מבואר בכמה תורות בלק"מ¹:

מדוע היו צריכים דעת גדול בשבועות, אחרי מ"ט ימי הכנה לשבועות שאז כבר היו במדרגת צדיקים
אנכי נוטריקון נאמנים אמריה נתפשט נאמנותו – דהיינו שע"י הדעת שיצא מהגלות, יכול היה משה כבר עוד יותר להאיר להם דעת, שעל ידו נהפך עוד יותר מהסתרה לתורת ה' ממש, דהיינו השגות אלוקות בלב, עד שפסקה זהמתם מכח זה. וכנ"ל שבמתן תורה נהפכו מצדיק שבכוחות עצמו, בחי' מט שערי תשובה, שזה עדיין עם זהמת הנחש, לצדיק גמור כאדם הראשון קודם החטא, והזהמה היא הסתרה שבהסתרה, כמבואר בכלבו על ההגדה ד"ה אילו קרבנו להר סיני ולא נתן לנו את התורה, שבאר שבהר סיני בטל הספק מלבם, והיינו שבטל זהמת הנחש, דהיינו בחי' הסתרה נוראה כלפי מדרגת קודם החטא, וכדי להפוך אותה לתורת ה', היה צריך דעת עצום של שער הנ' שנתגלה בהר סיני כזקן מלא רחמים, הארת אריך אנפין, בחי' חסד עליון ורחמים גדולים כנ"ל. כי התגלות ה' היא בחי' תורת ה' ממש, כמבואר לעיל באות ד' ש"ועברתי בארץ מצרים" אני ולא מלאך, הכוונה לתורת ה' ממש, דהיינו שההסתרה שהיו בה במצרים נהפכה לתורת ה' ממש. והכל בכח משה.
ובזה מבואר הסתירה שכתוב בפרשת חקת (במדבר כ' טז) שישראל אמרו לאדום "ונצעק אל ה' וישמע קולנו וישלח מלאך ויוציאנו ממצרים" ואילו בהגדה דרשו ועברתי אני ולא מלאך. אלא הכוונה שרק מכח הדעת שהאיר משה בישראל ביציאת מצרים, ע"י נהפך אצלם ההסתרה לתורת ה' ממש, דהיינו שהמלאך משה רבנו הראה להם שהקב"ה בעצמו נמצא במצרים, והתברר שהוא בעצמו מסתתר בהסתרה עצמה כנ"ל, שזה בעצמו הדעת, לדעת שהוא נמצא מאד גם בהסתרה הגדולה ביותר, נמצא שהקב"ה שלח את משה המלאך לגלות לנו שבמצרים בעצמה, בעצם ההסתרה נמצא כבר הקב"ה בעצמו.

סיכום של מוהרנ"ת בלק"ה

הלכות ראש חדש הלכה ג אות (א)

עין מאמר "ביום הפבורים. להאריך ימים על ממלכתו וכו'", עין שם כל המאמר בסיומן נו:
והכלל, שצריכין להמשיך חיות אל המלכות. וזה נעשה על ידי עסק התורה שהיא שמא דקדשא בריה הוא שעל ידי קורין את חי החיים וממשיכין חיות ואריכות ימים ממנו יתברך. ועקר הוא שממשיכין החיות לתוך הכלים והמדות על ידי התורה שהיא בחינת ומדת ימי מה הוא, שזה בחינת שמא דקדשא בריה הוא, בחינת שם שהוא כלי אל החיות להגביל החיות שלא יהיה רבוי השמן גורם כבוי הגר חס ושלום, ואזי כשמשכיכין חיות מחי החיים, דהיינו דעת וחקמה, כי החכמה תחיה, אז יודעין שאפלו בתוך ההסתרה שבתוך הסתרה גם שם מלבש ה' יתברך ועל ידי שיודעין זאת, על ידי זה בעצמו נתהפכה ההסתרה לדעת מאחר שיודעין שיש שם ה' יתברך. ואזי כשנתהפכה ההסתרה לדעת, דהיינו תורה, אזי אורייתא מכרזת קמיהו, עד מתי פתיים וכו' ואזי כל הרשעים מתעוררין בתשובה ובזה ממשיכין חיות אל המלכות, עין שם היטב. וכשמגלין התורה והדעת המלבש בתכלית ההסתרה, מגלין תורה גבה מאד, כי שם דיקא מלבש תורה גבה מאד דיקא, דהיינו סתרי תורה שהיא,

¹ עיין תורה לח אות ו' שהזוכה לאור התפלין דהיינו דביקות מהארת הבינה שעל ידה זוכה ליראה ובושה אזי כל המביט בו זוכה ליראה ובושה דהיינו בינה דהיינו דעת כנ"ל.

ועיין תורה ד' דעת היא בחי' בה' אהלל דבר באלקים אהלל דבר דהיינו סבילת הפכים בחי' עוה"ב וזוכים לה ע"י הצדיק בחי' משה בחי' אתה הארת לדעת וע"ש ע"י הסתכלות וצדקה ויודוי לפניו

ועיין תורה יט אות ב' שבהסתכלות על הצדיק זוכה לתשובה שלימה

ועיין תורה סו תנינא שע"י הסתכלות על הצדיק זוכה לראות עד כמה צריך לשוב בתשובה.

כְּבִיכּוֹל, ה' יִתְפָּרֵף בְּעַצְמוֹ בְּלִי לְבוֹשׁ בְּבַחֲיִנַת וְעִבְרַתִּי בְּאַרְץ מִצְרַיִם אֲנִי וְלֹא מִלְּאֶפֶךָ אֲנִי וְלֹא וְכוּ'. שְׂבָאֲרֵךְ מִצְרַיִם שֶׁהָיָה שָׁם הַתְּגַבְרוּת הַסְטֵרָא אֲחֵרָא הָיָה שָׁם דִּיקָא מִלְּבֹשׁ ה' יִתְפָּרֵף בְּעַצְמוֹ, כְּבִיכּוֹל, וְכוּ', עֵינִ שָׁם. וְזֶה בַּחֲיִנַת הַכְּנַעַת מְלֻכּוֹת הָרְשָׁעָה, מְלֻכּוֹת עֲמֻלָּה, שֶׁהוּא כְּנָגַד מְלֻכּוֹת דְּקִדְשָׁה שְׂרֹדֶף אֶת מַחְנֵה דָן, עֵינִ שָׁם. וְהִדְעַת שְׁנַעֲשֶׂה כְּנ"ל הוּא בַּחֲיִנַת מֶן, בַּחֲיִנַת מְקוּהָ שֶׁל שְׁבוּעוֹת, בַּחֲיִנַת מִצְוָה, בַּחֲיִנַת מִשְׁהָ, עֵינִ שָׁם. וְשְׁלֵמוֹת הִדְעַת בְּבַחֲיִנַת מִצְוָה, שֶׁהִיא בַּחֲיִנַת מַחְלָקַת לְשֵׁם שְׁמַיִם, נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי אֲנָחָה, שֶׁהוּא מִתְקַן הַכְּבִדּוֹת הַנִּעֲשֶׂה עַל יְדֵי זְהֻמַת הַנְּחֻשׁ, דְּהֵינּוּ ל"ט מְלֻאכּוֹת, עֵינִ שָׁם. וְזֶה בַּחֲיִנַת מְקָרָא קִדְשׁ יְהִיָּה לְכֶם שְׂצָרִיף לְקִרוֹת אֶת הַקִּדְשׁ, דְּהֵינּוּ הַחֲכֻמָּה שֶׁהוּא הַחַיּוּת, אֶל בַּחֲיִנַת הַמְּלֻכּוֹת. וְאָזִי "כָּל מְלֻאכּת עֲבוּדָה לֹא תַעֲשׂוּ" בַּחֲיִנַת בְּטוֹל הַל"ט מְלֻאכּוֹת כְּנ"ל, עֵינִ שָׁם כָּל זֶה הֵיטֵב:

ועי"ש היטב אות ב' ג' ד' דברים נפלאים בעניין הריחוק שנעשה תכלית הקרוב אלא שהוא רבוי אור המכבה את הנר אבל ע"י שמקבלים דעת מהצדיק מתבטל הסתרה ונעשה דעת גדול וזה סוד חצות וסוד המולד הלבנה ויציאת מצרים דייקא בתכלית הנפילה שם למט שערי טומאה.

הקדמה בעיון יותר מ"ק

התוכחה

התוכחה היא אריכות ימים למלכות, שלא תהא מקברת את בעליה ע"י שיתחייב בחטאי אותם שהם משרשו ותחתיו, אבל כדי להוכיח צריך דעת, שידע מה ואיך להזהירם, וכדי שישמעוהו, אותם שאינם אצלו, והדעת הזו היא בחי' אריכות ימים מחי' החיים, ממשיכים אותה ע"י עסק התורה, כי התורה היא שמותיו ית', וכשמדבר תורה ומוציא שמותיו ית' בפיו, קוראהו בשמו והוא בא לתוך כלי וצמצומי מידות התורה שעוסק בה. (וזהו חיים הם למוציאם בפה שע"ז נעשה מדת ימי מה היא שהתורה הנקראת מה, באה מחי' החיים לתוך מידות)

ועי"ז זוכה לשכל ודעת לראות פנימיות, ואזי אפילו בהסתרה שבתוך הסתרה יודע שיש אלוקות, בחי' ומשה נגש אל הערפל כי שם האלקים (ואולי זה גם בחי' לימוד זכות על רשע בתורה רפב)

ג' סוגי שכחה

אותם שצריך להוכיחם יש בהם ג' סוגי שכחה, והן ג' סוגי הסתרות, דהיינו שיש שנשתה גבורתם, ויש שנשו וקפצו ונתרחקו, ויש ששכחו לגמרי. וזה בחי' עבר ושנה ובחי' נעשה לו כהתר, ואח"כ עושה יותר עבירות. דהיינו שבתחילה לא נסתר ממנו האמת אבל מתגבר יצרו, ואח"כ נסתר האמת ונעשה לו כהתר, אבל יודע שהוא בהסתרה, ואח"כ גם זה שהוא בהסתרה נסתר ממנו.

המוכיח

והמלך, דהיינו המוכיח הראוי, ע"י עסק התורה כנ"ל זוכה לדעת, ועי"ז כל הסתרה שיש, נעשית אצלו תורה. (דהיינו ע"י עסק התורה בפה קורא את חי' החיים ואזי זוכה לדעת שהש"י נסתר שם ועי"ז הש"י דהיינו התורה הנסתרת כַּאֲן מתגלית)

כי ע"י שנשתה גבורתם הפכו צרופי התורה לפתיות והסתרה, וע"י שהמלך מגלה שההסתרה בעצמה היא תורה, נעשה ממנה דעת, וכשיודע שהש"י נסתר שם, נעשה מהדעת תורה והתורה מכרות עד מתי. והתורה הזו היא גבוה מאד, והיא מכרות אצל אותם ששרשו ותחתיו, ומוכיחה אותם "עד מתי פתיים תאהבו פתי", ובוזה הוא יוצא מצוות התוכחה.

המלך המוכיח והעם, קומה אחת

והפירוש כי באמת התורה הזו דייקא, מכרות תמיד, אבל רק כשאצל המלך מתבטלות ההסתרות, ונעשות תורה, אזי נופל ערלת האזן אצל אלה שתחתיו, ומתחילים לשמוע את התוכחה. כי המלך והעם הם קומה אחת, וכשבראש הקומה יש דעת שהופך ההסתרה לתורה, אזי בכל הקומה מתפשט הדעת הזו, להיות אֶזֶן לשמוע תוכחת התורה הזו.

ומבואר שע"י התקשרות לצדיק אמיתי גדול, זוכה לשמוע קול התורה המוכיחה עד מתי פתיים תאהבו פתי. כי ע"י שהצדיק זוכה לדעת גבוה כזה של שלום בין הפכים, עושה שלום בין הסתרה וידיעה ונהפך אצלו ההסתרה לאלוקות ותורה, ואזי ממילא אצל העם שלו גם משתלשל בחי' דעת לתפוס תוכחה בתוך חושך העוה"ז, להרגיש לצעוק איה מקום כבודו.

עיקר ההסתרה

מידיעת ההפכים שהמן עמלק עומד כנגד מרדכי ומשה, משמע שעיקר ההסתרה שבתוך ההסתרה, היא בתאוות ממון, בתאוה להיות מאסוף ממון, ששם עיקר העצבון ידים, וכמבואר היטב בתורה כג.

תורה גבוהה

תורה גבוהה הכוונה שלא מתלבשת בצמצומי אותיות, אלא היא בחי' שעצם האמת מאיר כמקיף, בבחי' "מרחוק נראה לי ה'", וזה בעצמו התוכחה כראוי, שהאדם מתוך עצמו מתחיל להתבייש במעשיו ופתיותו. והדעת הזו היא השכל, בחי' החכמה תחיה, היא החיים האמיתיים, והיא מבטלת כל הסתרה, כי א"א לדעת הזו אלא ע"י התגברות על הסתרה, כי היא השכל הנעלם בכל דבר.

וא"א להשיג אותה אלא ע"י תורה בפה, שקורא לחי החיים להצטמצם בצמצומי מידות התורה שלומד, ולהאיר לו הדעת הזו, שהיא לראות שְׁכָל נעלם, בתוך עולם הזה המעלים אותו.

באות ד מבאר רבינו דייקא בארץ מצרים שם נסתר תורת ה' ממש דהיינו סתרי תורה,

משמע שע"י הדעת, שזוכה לדעת שאין הסתרה, כי גם היא בעצמה אלוקות, ע"ז נהפכת ההסתרה לתורת ה' ממש.

ואולי זה בחי' הבת מלך שנסתרת בהר של זהב ומבצר של מרגליות שהוא הלא טוב בחי' מאסף ממון, עמלק דייקא, שם בתכלית ההסתרה נעלמת התורה ה' ממש.

ומבואר כאן שהגילוי צריך להיות ע"י עסק התורה בפה דייקא, שחי החיים יאיר לו דעת למצא אותה דייקא היכן שלא מוצא אותה דהיינו בהסתרה עצמה.

אבל א"א לחפש אותה במצרים ועמלק עצמו, כי זה דייקא נמצא גלוי לעין, דהיינו שאין טעם ללכת למבצר של זהב עצמו לחפש אותה, אלא לעסק התורה ואזי כשתתגלה התורה, ימצא אותה בעמלק שבתוכו בעצמו, שהרי מצרים ועמלק יש בכל מקום, דהיינו כל הגשמיות וההסתרה שהיא כל העוה"ז שמעלים את הבת מלך בכל מקום ובכל דבר.

עיינן לק"ה ר"ח הלכה ג' מוהרנ"ת הנ"ל מבאר סוד תורת ה' שהיא דייקא במצרים, ושזה בחי' תורה רו טעיתי כשה אובד, שככל שמתרחק בעצם הוא מתקרב, אלא שכבר אינו מכיר את הקול הקורא לו, ומוהרנ"ת מבאר שזה בחי' סוד העיבור ונקודת חצות.

ולפ"ז נ"ל לבאר שהריחוק שנעשה ע"י שנשתה גבורתם ועבר ושנה ועוד נשו וקפצו שנעשה להם כהתר עד ששכחו לגמרי ועשו יותר עבירות, זה מהלך שתחילתו רוח שטות שעל ידו נעשה (בבחי' דיבור שיצא מפיו שהלא טוב יקח אותך) בחי' כניסה למעגל של "לכי מעטי עצמך", מעגל דייקא ולא קו ולא סתם ריחוק.

(משמע שמצרים זה בחי' ההר של זהב, זה תכלית הריחוק, ודייקא שם הוא מצא אותה, אבל לא הגיע לשם אלא אחרי זמן רב, שהוא כל בחי' הט"ו ימי התרחקות, בחי' הליל שהוא עד חצות, שבו מתחיל הלילה, ואע"פ שנראה כאילו במקרה דווקא אז מצא אותה, אבל באמת דייקא אז הוא תכלית ההתרחקות, שהוא תחילת ההתקרבות בחי' נקודת חצות סוד המולד (סוד העיבור הוא לדעת מתי המולד קודם המולד, דהיינו כשהלידה היא בעיבור))

ואם תשאל מה נפ"מ הרי תחילת ההתרחקות היא בגלל שלא ראה אור, ובסופה גם לא רואה אור, ומה החילוק מדוע זה נקרא קרוב וזה ריחוק? הביאור הוא שבתחילה סיבת החושך הוא רבוי הלבושים שעל התורה (דהיינו תורה הנגלית נבלות תורה של מעלה), אבל בסוף סיבת החושך הוא רבוי המרחק מהתורה, אבל היא בעצמה בלא לבוש (תורת ה' ממש דהיינו דבקות וגעגועי הנשמה אליו ית', אבל בלא שום מהלכי שכל, והבנה כי היא תורה של צרופים הפוכים, שנהפכו ע"י חטאיו) דהיינו שחטאיו גרמו לו להיות בבחי' אחור אליו ית', אבל זה בעצמו יש בו קרוב יותר, כי אחור באחור הוא דבקות ממש בכותל אחד, אלא שזה מצב שמופקע לגמרי מפנים, לכן במצב כזה רק צעקת איה מועיל. (וזה בחי' אדה"ר שאשתו היתה דבוקה לו מאחוריו ואעפ"כ חיפש אשה אצל כל הבהמות וחיות)

ואם תשאל ומה נפ"מ על מה הלבוש, על התורה, או עלי, הרי למעשה יש מחיצה? התירוץ הוא שכדי להסיר הלבושים שעל התורה, צריך לעסוק בתורה בתיקון המידות וכולי האי ואולי, עד שיזכה לקרוב פב"פ, אבל לבטל את השכחה צריך ניסור ממש, דהיינו בחי' איה, דהיינו רק לבקש ולחפש ולצעוק, כי רק כשכבר יודע שבעצם הוא דבוק בו ית', אלא שזה אחור באחור, אזי אפשר לדבר על ניסור.

(ואולי אפ"ל ששתי הבחי' האלה הוא בחי' המלך והעם שהמלך עוסק בתורה והעם עוסק בביקוש וצעקה וזה בחי' אזמרה ואיה שרבינו הדגיש שהן השתי תורות שתמיד צריך ללכת עמהן)

ואם תשאל נמצא שיותר קל להתקרב מריחוק גדול מאשר לגלות אמת כשקרוב. אין זה כך, כי המקום הרחוק הוא חול וסכנה גדולה ליפול ממנו לגמרי, כי אע"פ ששם כל הנדרש הוא רק לחפש, אבל על זה יש מניעות עצומות, כי האדם אז נמצא בתוך ההסתרה והגשמיות עצמם, בבחי' החלל הפנוי, אבל קודם הריחוק, הוא עוסק בתורה ובמצוות, שאע"פ שעוסק רק בלבושי התורה, אבל זה לא גשמיות, אלא רגלי הקדושה וכמבואר בתורה נד.

עוד אולי אפ"ל שזה משל לסכנת הכניסה למצרים עמ"נ לחפש את הבת מלך כנ"ל, שזה בחי' כניסה למעגל של לכי מעטי עצמך וידוע טבע הסיבוב לזרוק לצדדים שלכן הרוקדים אוחזים היטב זה בזה כידוע.

נמצא לכאורה שאת הזכות לזכות לתורת ה' ממש יש רק לצדיק הגמור שיכול להיכנס בצינור הסט"א ולא יאונה לצדיק כל רע או לרשע שהתרחק מאד ובדיעבד יכול לזכות אם ירצה מאד.

ואולי אפ"ל שיש בחי' כניסה לזה לכתחילה ע"י ריקוד, דהיינו שזו מעלת הריקוד שמכניס עצמו למהלך הסיבוב, ויכול ע"ז לזכות למקיף האמת מבינה.

אבל באמת עיקר הכניסה האמיתית לזה היא כשתופס שבעצם הוא כבר מרוחק מאד דהיינו כשמשפיל עצמו ותופס שבאמת הוא צריך להיות הרבה יותר ממה שהוא ואז מטבעו כבר צועק איה היכן מה שאני באמת צריך להיות דהיינו איה השגתך בבחי' יותר אמיתית יותר דביקות יותר זכרון דקדושה ובתפיסה כזו מיד אני יכול להרגיש כבר בחי' טעיתי כשה אובד בקש עבדך, דהיינו להרגיש שאני כבר בנקודת חצות, בחי' מולד תכלית הריחוק, ובהרגשה אמיתית כזו אפשר להמשיך הארת שם אהי-ה המבואר בתורה ו' בחי' הסיעתא דשמיא לבעל תשובה הנ"ל הארת תורת ה' ממש.

נראה לפ"ז שתורת ה' ממש היא בחי' בינה בחי' עולם התשובה בחי' הסיעתא דשמיא שמקבל בעל תשובה שמאיר לו אור האמת בחי' בינה בחי' עוה"ב דהיינו שדייקא הריחוק שבגללו לא מסתייע חוזר לבד מהפתח שנפל ממנו כמבואר בגמרא מנחות כט לכן זוכה לסיוע והארה גבוה כל כך שזה בעצמו בחי' המולד הנ"ל

וכאן מתחיל סכנה חדשה של רבוי אור שבאמת הדרשנים מדברים ממנה עפ"י הלק"ה אבל נראה לי שאמנם ביארו את הלמעשה, אבל לא ביארו סיבת הקושי, ולכן גם אחר הזהרתם עדין רובא דעלמא נופל בזה. והכוונה שכשזוכה להתעוררות דהיא הסיעתא דשמיא לשב הנ"ל אזי מיד רוצה לקבל על עצמו עבודות למעלה ממדרגתו ועל זה מזהיר מוהרנ"ת שלא יקבל על עצמו אלא קצת שיכול לעמוד בו ונל"ל שצריך לדעת שבאמת זו סתירה גמורה למהות האור הזה, ולכן זה לא פשוט כלל, כי יכול לאבד אותו עי"ז, לכן נ"ל שבאמת צריך לרצות יותר ויותר, ולדבר מזה שבאמת רוצה כמה שיותר, ואולי גם יקבל על עצמו כמה שיותר, אבל למעשה את הרוב יקבל בתנאי, ואיזה דבר שמבין שיכול להחזיק בו גם אח"כ שהוא העיקר אותו יקבל בלי תנאי.

עד כאן ההקדמה

*

תורה נו

כדרכו פותח רבינו את התורה בפסוק שבו רמוז כל השגתו

(במדבר כח) וביום הביכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבועותיכם מקרא קודש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו :

הפסוק שבו פתח רבנו תורה זו מדבר מקרבן יום הביכורים והצווי לעשותו יו"ט ובסוף התורה מבאר כיצד רמוז בו ראשי פרקי התורה הזו, דהיינו

וביום הבכורים זה בחי' מלכות שנפלה להסתרה, **בהקריבכם מנחה חדשה לה'** זו התורה ה' שנעשית מההסתרה ע"י בחי' **שבועותיכם** דהיינו הדעת הגדול של שער הנ' שזוכים לו ע"י בחי' **מקרא קודש יהיה לכם** דהיינו רוח הדופק ע"י אנחה מנשב בידיים ומוציא אותן מבחי' **כל מלאכת עבודה** שהיא זהמת הנחש לט מלאכות עצבון ידיים

אות א

כביאור להפסוק הנ"ל, מבאר רבינו שלכל אחד מישראל יש מלכות על נשמות שמשרש נשמתו, ונשמתם הם תחתיו ומקבלים ממנו, דהיינו שממליכים אותו עליהם, והמלכות הזו מחייבת אותו להחזירם בתשובה. והעניין הוא כי זה ממהות המלך לתקן מלכות דקדושה דהיינו להמליך את הקב"ה על עצמו ועל כל העולם. וכח המלכות שלו דקדושה היא דבר שנתחדש במתן תורה/י"א, כי כל עניין המלכות הזו, היא להאיר את אור נשמתו עליהם, שזה בחי' חלקו בתורה, כמבואר בתורה לד הנ"ל, וכן בתורה קפח מבואר שחלק נשמתו הוא חלק תורתו שלמד בעיבור וצריך להחזיר לעצמו ע"י הצדיק, ועיין שם ובתורה עב תנינא שזוכה לזה ע"י הצדיק כי בהסתכלות הצדיק עליו מאיר בו שפלות, דהיינו השגה בהש"י המביאה אותו לשפלות ומכוחה מקבל מלכות וגדולה כפי שרש נשמתו להמליך את הקב"ה על עצמו ועל אלה שתחתיו, בבחי' אתה תחזה שרי עשרות ומאות ואלפים כ"א כפי מדרגתו בשפלות כן זוכה לגדולה.

בסוף התורה בביאור הפסוק הנ"ל מבאר שיום ביכורים רומז למלכות כמ"ש בתהלים פט על מלך המשיח אף אני בכור אתנהו עליון למלכי ארץ, והעניין הוא **כי יש בכל אחד מישראל בחי' מלכות** כח למלוך

¹ **כמבואר בתורה** לד כנ"ל וכן תורה זו שמדברת משבועות ופורים שהן שתי בחי' קבלת התורה מתן תורה ביראה ובפורים הדר קבלה באהבה לכן דייקא בה מדבר מעניין הממשלה שיש לכל אחד שצריך להשתמש בה להחזיר את הממליכים אותו בתשובה.

שגורם לאחרים להמליכו עליהם, וכל אחד לפי בחינתו בחי' נשמתו כן יש לו בחינות מלכות/י^ה על יותר אנשים: ורבנו הולך ומונה ג' סוגים את הפחות ביותר/ו^ו ואת הרב ביותר ואת שביניהם. יש שהוא שורר בביתו [י^ה]/י^ה דהיינו על אשתו (ובניו/י^ה), ויש שהוא מושל ביותר דהיינו יותר מאשתו ופחות מכל העולם, וכן יש אחד שהוא צדיק שרש כל נשמות ישראל שהיא מושל על כל העולם, ומדרגה אמצעית הנ"ל שאמרנו היא כל אחד לפי בחי' המלכות שיש לו, ומדרגות המלכות הנ"ל הן בבחינות מה שאמר יתרו למשה ואתה תחזה וכו' שרי אלפים, ושרי מאות, ושרי חמשים, ושרי עשרות (שמות יח) לפי המבואר לעיל, הכוונה שמשה יראה למי יש מצד נשמתו כח מלוכה על עשר, יימנה אותו לשר עשרות דהיינו על עשרה בני אדם, ומי שיש לו על מאה ימנה אותו שר מאות וכו'. ועיין תורה עב תנינא שם מבאר שאתה תחזה הפירוש שמשה ע"י הסתכלותו בכל אחד המשיך לו שפלות וכמה שפלות שהיה יכול להמשיך לו לפי הכלים שלו, כן היה גדולתו למלוך על יותר אנשים, ע"ש :

ובחינות המלכות הזאת שיש בכל אחד, היא באיתגליא^א ובאתכסיא.

באתגליא, היינו הממשלה שיש לכ"א לפי בחינתו, שהוא מושל על אלו האנשים באתגליא, כפי בחי' המלכות שלו כנ"ל.

ובאתכסיא הוא, כי גם יש לכל אחד לפי בחינתו בחי' מלכות באתכסיא. דהיינו שאף שבאתגליא נראה שאין לו שום ממשלה על אלו האנשים כי לא יודע מהם, וגם לא נמצאים אצלו כלל, עם כל זה באתכסיא ובהעלם גדול, הוא מושל על אלו האנשים, כי נשמתם הם תחתיו, ונכנעים תחתיו/י^ה ונראה פשוט שכל כח המלכות באיתגליא הוא מכח האיתכסיא. וגם זאת הבחינה של מלכות באתכסיא היא לכל אחד לפי בחינתו, בבחי' שרי אלפים ושרי מאות וכו'.

ויש אחד שבאתגליא אין לו שום ממשלה ביחס לגודל נשמתו/י^ה, ואעפ"כ באתכסיא ובהעלם גדול, הוא מושל על כל הדור, ואפי' על כל צדיקי הדור, כי כל נשמותיהם הם כולם תחת ממשלתו ומלכותו, וכולם נכנעים וכפופים אליו, רק שהוא בהעלם גדול, בבחינות מה שאמר הנביא עזרא הסופר/י^ה על הקב"ה (מלאכי א') בכל מקום^{טו} מוקטר ומוגש^{טז} לשמו, שאף שהם עובדים ע"א, על כל זה בהעלם גדול הם כולם נכנעים אליו יתברך ועובדים אותו יתברך, רק שהוא בהעלם גדול כמבואר בלק"ה ע"ת ה'. כמו כן זאת הבחינה של מלכות באתכסיא,

^ה עיין סוף תורה ל' שזה ניכר בקולו של האדם. ועיין תורה עב תנינא שתלוי בשפלות שאותה מקבל מצדיק הדור ע"ש

^י עיין סנהדרין כ: (ובפרש"י שם) ששלמה המלך אחר שהשליכו אשמדאי מכסא מלכותו היה מלך על מקלו או טליתו או כלי לשתיית מים שלו בלבד. ורבינו לא החשיב זה למלוכה כי אין בה חיוב תוכחה.

^י לשה"כ באסתר א' כב

^ה אולי אפ"ל בזה רמז רחוק ששורר בביתו הוא צווי של אחשוורוש על כל העולם להיות איש שורר בביתו דהיינו על אשתו שהיא המלכות החזוה ביותר שצריך להיות לאדם וצווי זה לתקן את כשלוננו בזה כלפי אשתו שרצה שתבוא בכתר בלבד. ואע"פ שכוונתו היתה למלכות דסט"א למלאות תאוותו אבל אפשר ללמוד מכאן לכל אחד שצריך להיות שורר בביתו להביא את אשתו לפחות אל הקב"ה לכל הפחות בכתר בלבד כידוע שכתר רומו לרצון דהיינו אפילו אם לא מצליח להביאה למעשים לשם שמים אבל לכל הפחות להביאה לרצות לשם שמים. והכי נמי כל אלה שיש לו מלכות עליהם.

^ט ביתו זו אשתו (משנה יומא א' א' וסוטה ח' ד') אבל לקמן סוף אות ב' שביתו היינו בני ביתו וקצת צ"ע כי מצד נשמתו מבואר בספרים שבניו לא משרש נשמתו אלא אשתו תלמידיו וחבריו. מאידך את בניו מצווה לחנכם והם מצווים לשמוע בקולו הרי יותר יש לו אחריות עליהם, אלא שזה לא מצד הנשמות, אלא מצד ההלכה. וגם רואים בחוש אנשי חינוך שיש להם כח מלוכה גדול פעמים רבות יש בכוחם להחזיר רבים בתשובה ואעפ"כ לא את בניהם.

^ט בדפ"ר ותולד ומתולד - שהוא

^א מתוצו - באתגליא

^ב וצ"ע במה מתבטא המלכות באתכסיא? ובפשטות נראה שיש גם מלכות באתכסיא ממש מצד שרש הנשמות שמושפעים ממנו בהעלם גמור, אבל נראה שיש גם בחי' ממוצעת שיודעים ממנו והוא לא יודע מהם, כידוע בחוש שכל אחד יש לו איזה אדם שמרגיש צורך להביט בו ולהתחזק ממנו בעצם ההסתכלות ואפילו עצם נוכחותו מחזק אותו כי מרגיש שהוא מעליו באיזה בחי'.

^ג הכוונה לצדיק הדור כפי שמבאר בהמשך ואומר שאין לו מלכות כלל באתגליא אע"פ שבאמת יש לו כמה חסידים אלא שביחס לזה שהוא שרש נשמות ישראל ובאתכסיא כל העולם תחתיו לא נחשב המעט חסידים למלכות באיתגליא כלל

^ה עיין מגילה טו. מלאכי זה עזרא

^ט בתקפא נראה בכל הג' דפוסים שבידינו מקים כי הו' או ה"י מחוק בחלקו התחתון ולא ברור וצריך לבדוק בעוד דפוסים

^ט בתרלד - ומיגש, ובלוה"ת שם תוקן - ובכל מקום מוקטר מגש לשמי

שאף שבאתגליא אין לו שום ממשלה וגם חולקים עליו דהיינו כנ"ל שעע"ז, עם כל זה בהעלם גדול, הוא מולך עליהם, והם כולם תחתיו ונכנעים אליו אולי הכוונה שאת גדולתם מקבלים ממנו :

אות ב

וצריך כל אחד לבלי להשתמש עם בחינות המלכות שיש לו להנאתו ולצרכו. שלא תהיה בחינות המלכות דהיינו הכח שניתן לו שאחרים יכנעו תחתיו אצלו כעבד דבהפקירא נחא ליה/י¹⁷ למלאות תאוותו שימליכו אותו/י¹⁸ וישרתוהו, רק שתהיה בחי' המלכות בבחי' בן חורין. בבחי' (קהלת י')/י¹⁹ אשריך ארץ שמלכך בן חורין, שהמלכות יהיה אצלך בן חורין, לבלי להשתמש בו להנאתך והתאוות לבך אלא בת חורין להשתמש בה כפי חיוב השכל דהיינו להמליך את הקב"ה ולעשות רצונו :

וזה בחי' מרדכי הצדיק/י וגם רמוזו בשמו **מרדכי, בחי' מר דרור [כא]/י²⁰ כמו שדרשו בגמ' (חולין קלט ע"ב)/י²¹ כי התרגום על מר דרור הוא מרי דכי/י²². דכי בארמית טהור. ולפי רבנו רומזו לצדיק שמשמש במרותו ומלכותו בטהרה/י²³ ע"י שהיא דרור אצלו לעשות בה חיוב השכל ולא עבד לתאוות ליבו. שהמרות, היינו המלכות, יש לה דרור וחירות, שלא להשתמש בה להנאתו ולצרכו, כי אם להש"י, בבחינות (עובדיה א')/י²⁴ והיתה לה' המלוכה. דהיינו להשתמש עם המלכות למשול על הסרים למשמעתו שיחזרו לעבודת הש"י, דהיינו להזהיר ולהוכיח את כל הנשמות שנכנעים אליו, כל אחד ואחד לפי בחינות המלכות שיש לו באתגליא ובאתכסיא, הן אם הוא מושל בביתו, צריך להזהיר ולהוכיח את בני ביתו, ואם יש לו ממשלה יותר, מוטל עליו להזהיר יותר ויותר אנשים, לפי בחי' המלכות שלו : משמע שגם אותם שמולך עליהם באיתכסיא**

¹⁷ כמבואר בגיטין יג. עבדא בהפקירא נחא ליה, דהיינו הפקירא דניאוף, שעל כן מעדיף שפחה כנענית על בת ישראל כי זילא ליה שכיחה ליה פריצה ליה. וכן במשנה אבות ב' ז' מרבה שפחות מרבה זימה מרבה עבדים מרבה גזל

¹⁸ דהיינו גאוה והיינו ניאוף הנ"ל כמבואר בתורה יא ובתורה קל שניאוף וגאוה תלויים זה בזה

¹⁹ קהלת פרק י (טז) אי לך ארץ שמלכך נער ושריך בבקר יאכלו: (יז) אשריך ארץ שמלכך בן חורין ושריך בעת יאכלו בגבורה ולא בשתי: פרש"י (טז) אי לך ארץ שמלכך - בזמן שמלכך ודייניך מתנהגים בנערות: (יז) בגבורה ולא בשתי - שעוסקין בגבורה החכמה והבינה ולא בשתיית יין:

רבי אברהם פריצול - ...וירמוז הפסוק ג"כ למשכילים אשרי מי שמלכו המולך עליו הוא השכל בן חורין שהתאוות הגופניות לא טרידוהו:

²⁰ נקט מרדכי דייקא כמבואר לקמן ד"ה ובכל יום ויום מרדכי מתהלך לפני חצר הנשים כי הוא דייקא הדוגמא לצדיק המוכיח ומגלה דעת בתוך ההסתר אסתיר כפי שיתבאר שם.

²¹ שמות ל' כג

²² שמות פרק ל (כג) ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור חמש מאות וקממן בשם מחציתו חמשים ומאתים וקנה בשם חמשים ומאתים:

²³ חולין קלט: - מרדכי מן התורה מנין דכתיב (שמות ל-כג) מר דרור ומתרגמינן מירא דכיא:

תורה תמימה עה"ת/ביאורים/ אות <מח> פירש"י (בגמרא) מניין לגאולת מרדכי, דמתרגמינן מירא דכיא, וקרי ליה ראש לבשמים לצדיקים לאנשי כנה"ג, עכ"ל. והדברים צריכים באור, ונראה באור הענין ע"פ האגדה דמגילה י: דדריש שם על הפסוק דישעיה נ"ה תחת הנעצוץ יעלה ברוש, תחת הנעצוץ זה המן וכו', יעלה ברוש זה מרדכי שנקרא ראש לכל הבשמים שנאמר בשמים ראש ומתרגמינן מירא דכיא, ע"כ, ור"ל שהצדיקים מכונים בשם בשמים ע"ש הכתוב בשה"ש נרדי נתן ריחו, ומרדכי הוא ראש לצדיקי הדור ההוא, ואולי דריש מרי מלשון מר, שהיה ראש גם לסנהדרין כמבואר במגילה: ולולא פירש"י היה נראה לפרש דכונת הגמרא מוסבת לענין אחר, והוא לפי המבואר בגמרא מגילה שם דעיקר שמו של מרדכי היה פתחיה, א"כ קשה למה שינה את שמו העברי בשם שאין לו מקור בעברית, והוא יותר נוטה לשמות האומות, כמו מרודך, ומפרש דגם שם מרדכי יש לו רמז בתורה, דהוא מלשון מר דרור בעברית. ועיקר הדבר ששינה שמו יש לזה טעמים וענינים שונים שאין כאן המקום לבאר, וע"ע לפנינו בפ' נצבים בפסוק ואנכי הסתר אסתיר:

²⁴ כך גרסת הגמ' במגילה אבל באונקלוס ובסנהדרין התרגום מירא דכיא. אבל תרגום יונתן וירושלמי הוא מור בחיר

²⁵ טהרה היא תיקון הברית כמבואר בסוף תורה ב' ועיין תורה רמב שניאוף הוא אבי אבות הטומאה וזהו שמרדכי הצדיק נקרא על שם הטהרה כי צדיק הוא מאן דנטר ברית הפך הבעל גאוה הנ"ל שהוא בחי' ניאוף כנ"ל

²⁶ עובדיה פרק א (כא) וְעָלוּ מוֹשְׁעִים בְּהָרַ צִיּוֹן לְשַׁפֵּט אֶת הָרַ עֲשׂוֹ וְהִיָּתָה לִידוּד הַמְּלוּכָה:

רש"י - והיתה לה' המלוכה - לימדך שאין מלכותו שלימה עד שיפרע מעמלק: (כי עמלק בן אליפז נכדו של עשו)

צריך להזהירם וכפי שיבאר לקמן.

אות ג

עתה יבאר כיצד אפשר להוכיח את אותם שיש לו ממשלה עליהם באיתכסיא. כי לעיל דיבר מהחיוב להוכיח את הנכנעים תחתיו ועתה יזכיר את הגמ' ביומא שבשלא מוכיח, אזי הרבנות מקברת את בעליה. ומבאר אותה עפ"י שבת נה כי נענש תחתם, ואע"פ ששם מדובר במלכות באיתגליא, כמבואר בסנהדרין מג: שרק הנגלות לנו אבל הנסתרות לה'. מבאר שגם המלכות באיתכסיא יש בה בחי' שמקברת את בעליה, מצד היותה מלכות שמהותה חסרון וכליון מצד עצמה, וצריכה תמיד להיות מקבלת חיות מלמעלה, על כן התוכחה שבאיתכסיא, היא ע"י עסק התורה, שע"י שקורא בתורה קורא לו ית', וממשיך חיות מחי החיים, וזוכה לדעת שהיא בחי' החכמה תחיה, ועי"ז מתנוצץ גם לנכנעים תחתיו באיתכסיא הדעת הזו, ויודעים שהש"י נמצא בהסתרה, שע"י מתבטלת, ונעשה ממנה תורה, שמוכיחה אותם וכפי שיתבאר.

וצריך להמשיך אריכות ימים לתוך המלכות, שלא תהיה בבחינות הנאמר בגמ' (פסחים פז

ע"ב ויומא פו:)/כ"ו) הרבנות מקברת את בעליה/כ"ו) הגמרא הכוונה לדיין ושמא יטעה בדין ויתחייב בנפשו אבל רבנו מבאר עפ"י הגמ' בשבת נה שמקצרת את חייו אם לא מוכיח את הנכנעים תחתיו כי נענש תחתיהם. כי כל אחד לפי בחי' המלכות שיש לו, הוא בחי' צופה, שמוטל עליו להשגיח על מעשיהם של אלה שתחתיו להזהיר ולהוכיח את האנשים שהם משרשו, שיש לו בחי' מלכות עליהם. ואם הוא מזהיר ומוכיח אותם, אזי הוא עושה את שלו, ומציל את נפשו, כמו שנאמר (יחזקאל ג')/כ"ט) צופה נתתיך לבית ישראל וכו', ואתה כי הזהרת רשע ולא שב מרשעו וכו', הוא בעונו ימות ואתה את

^{כ"ו} פסחים דף פז: אמר רבי יוחנן אוי לה לרבנות שמקברת את בעליה שאין לך כל נביא ונביא שלא קיפח ארבעה מלכים בימיו שנאמר חזון ישעיהו בן אמוץ אשר חזה על יהודה וירושלים וגו'. פרש"י – – קבר, האריך ימים מהם, על ידי שמתנשאים ברבנות הם מתים:

יומא דף פו: והרשות מקברת את בעליה ערום נכנס לה וערום יצא ממנה ולואי שתהא יציאה כביאה. רב כי הוה נפיק למידן דינא אמר הכי בצבו נפשיה לקטלא נפיק וצבו ביתיה לית הוא עביד וריקן לביתיה אויל ולואי שתהא ביאה כיציאה רבא כי הוה נפיק לדינא אמר הכי (דף פז.) בצבו נלטו נפשיה לקטלא נפיק וצבו ביתיה לית הוא עביד וריקן לביתיה אויל ולואי שתהא ביאה כיציאה.

פרש"י – והרשות – הרבנות: מקברת בעליה – שנאמר (שמות א) וימת יוסף תחילה, ואחר כך כל אחיו: ולואי שתהא יציאה – ממנה בלא חטא כביאה: לקטלא אויל – לישא עונש חטא, שמא ישגה בדין, ועל עצמו אמר כן:

^{כ"ח} בפשטות כפי שיבאר משמע שהתוכחה היא המשכת חיים למלכות. וקצת קשה לפי שמבאר בהמשך שהמלכות מקברת את בעליה זה כשלא מוכיח את אלה שתחתיו אזי נענש תחתיהם, נמצא שאין זה המשכת חיות אלא רק שמציל עצמו מקיצור החיים. והתירוץ שכיון שכאן לא מדבר ממלכות באיתגליא אלא באיתכסיא לכן כאן התוכחה אינה כפשוטו אלא בבחי' המשכת אריכות ימים כפי שיבאר.

^{כ"ט} יחזקאל פרק ג' (יז) בן אדם צפה נתתיך לבית ישראל ושמעת מפי דבר והזהרת אותם ממני: (יח) באמרי לרשע מות תמות ולא הזהרתו ולא דברת להזהיר רשע מדרך הרשעה לחיתו הוא רשע בעונו ימות ודמו מידך אבקש: (יט) ואתה כי הזהרת רשע ולא שב מרשעו ומדרכו הרשעה הוא בעונו ימות ואתה את נפשך הצלת:

רש"י (יז) צופה נתתיך – למה אתה שותק הלא כצופה שמעמידים על המגדלים לראות אם יבאו גייסות לעיר יתקע בשופר להזהיר את העם שיתכנסו ויתחזקו כן נתתיך להזהירם להשמר מן הפורענות שלא אביאנו עליהם:

נפשך הצלת. אבל אם אינו מזהיר ומוכיח אותם אזי העונש עליו (כ"ש שם) [א], וע"כ הרבנות מקברת את בעליה כי קשה לעמוד בחיוב התוכחה הזו. וע"כ צריך לראות להמשיך אריכות ימים לתוך המלכות, דהיינו שיראה שיוכל להזהיר ולהוכיח אותם : אך איך אפשר לו להזהיר ולהוכיח אותם, כי אינו יודע מה שצריך להם, וגם אינם אצלו להוכיח אותם.

וע"כ צריכין לזה דעת כפי שיבאר, כדי לידע איך להוכיחם. ולבא לדעת הזה שעל ידה יוכל להוכיח גם את אלה שאינם אצלו הוא ג"כ על ידי אריכות ימים בעצמו. וזה שאומרים העולם על מי שאין בו דעת הנ"ל שאינו יודע מחייו, כי עיקר הידיעה הוא מחיים, מאריכות ימים :

כי לבא לאריכות ימים הוא על ידי עסק התורה. כי אורייתא שמא דקב"ה (תיקון יוד דף כה ע"ב) [א], וכמו כשצריכין לקרות את אחד יקורין אותו בשמו, כן כשצריכין לקרות את חי החיים, כדי להמשיך ממנו חיים ואריכות ימים, צריך לקרות אותו בשמו כביכול, ושמו הוא התורה כנ"ל. נמצא שע"י עסק התורה, קורין את האריכות ימים.

וע"כ מוזהר המלך המלך בה' הידיעה דהיינו שרש נשמות ישראל שכולם תחתיו על עסק התורה ביותר מכל העולם, מחמת שהוא צריך לקרות את האריכות ימים לתוך המלכות כנ"ל. וזה שכתוב בפרשת המלך, (דברים יז) [א] והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו למען יאריך ימים על ממלכתו.

וזה וקרא בו כל ימי חייו. וקרא בו דייקא, היינו שע"י עסק התורה הוא קורא את החיים כנ"ל.

וזה ימי חייו. ימי חייו דייקא כי ימים הם מידות, כי כשמקבלין את החיות, צריך לקבלם במדה. כי בלא מדה וצמצום א"א לקבל את החיות מהש"י, מחמת רבוי אור, כי רבוי השמן גורם כיבוי הנר [א] [ב], ע"כ צריך לקבל החיות במדה, וזה זוכין ע"י עסק התורה. כי

^א עיין שבת נד: גה. נו: וע"ז ד. יח. סוכה כט. סנהדרין כ. וכו: קג. שבועות לט:

^ב גם בדפוס ותולדו - אריכות, ומתולדו - אריכות

^ג גם בדפוס דקב"ה, ומתולדו - דקוב"ה

^ד בדפים שלנו דף כו.

^ה תיקוני הווה דף כו. - וממשיך ואמר כי ש"י סליק אַתּוּי ש"ס ג' אריות ש"י מלאה עולה כמספר ש"ס, כי ש' רומזת על הנה"י דלוימא שכל אחד כולל מנמאה, והם נכנסים בס' שהוא סוד ו"ק שכל אחד כולל מעשרה שהם ביחד ששים, לזה רומזת האות ס', והלכך את ה' דיד בָּהָה שהיא המלכות סוד תפלין של יד, הרי ביחד שס"ה הרומז על קומה שלימה, דהיינו המוחין דלוימא ו"א ומלכות, הרי בתפלין נרמז מספר שס"ה כנגד שס"ה לאוין שהם מבחינות יראה, שצריך לירא לעבור עליהם, ורמ"ח פקודין דקלילין ברמ"ח תיבין דקריאת שמו בארבע פ' ש"יין ורמ"ח מלות עשה שכלולות ברמ"ח חיבות של קריאת שמו בארבע פקודות (כנ"ל דף כה ע"ב), ה'א תרי"ג הרי ביחד הם תרי"ג מלות, ולכן מלכך את השס"ה של התפלין עם רמ"ח של קריאת שמו, כי כלל גדול בדינו שאין קריאת שמו בלא תפלין שהם ענין אחד, ולכן צריך לקרות קריאת שמו עם התפלין, ע"ייהו אַתּמַר על התרי"ג מלות נאמר זַה שְׁמִי לְעֵלָם וְזַה זְכָרִי לְדָר דַּר ומפסק דבריו שְׁמִי עַם י"ה מספרם שס"ה כנגד השס"ה לאוין שהם צמוחין, לכן הם יחד עם י"ה שהם כנגד חו"ב, זְכָרִי עַם ו"ה מספרם רמ"ח כנגד הרמ"ח ענין שהם בחסדים המתפשטים צ"ק, לכן הם צמירוף ו"ה, וְכֵלָא תרי"ג וטלס יחד הם תרי"ג מלות, ואמר כי אַרְיִתָּא אִיהִי שְׁמָא דְקָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כל התורה היא שמו של הקב"ה שהוא השם הוי"ה, לכן מלפנים את ד' אריות הוי"ה למנין תרי"ג. (שער ו"מ ומפסקים)

¹ בתקפא נראה קירין בכל הג' דפוסים (כנראה שהו' מחוק)

² גם בדפוס ותולדו - ואריכות מתולדו - ואריכות

³ דברים פרק יז (יח) וְהָיָה כְּשֶׁבִתּוּ עַל כֶּסֶף מִמְלַכְתּוֹ וְכָתַב לוֹ אֶת מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל סֵפֶר מַלְפָּנַי הַבְּהֵנִים הַלְוִיִּם: (יט) וְהָיְתָה עִמּוֹ יְקָרָא בוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו לְמַעַן יִלְמַד לִירְאָה אֶת יְהוָה אֱלֹהָיו לְשִׁמּוֹר אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת וְאֶת הַחֻקִּים הָאֵלֶּה לְעִשְׂתָּם: (כ) לְבַלְתִּי רוּם לְבָבוֹ מֵאֲחִיו וּלְבַלְתִּי סוּר מִן הַמִּצְוָה יְמִין וּשְׂמֹאל לְמַעַן יֶאֱרֶיךָ יָמִים עַל מִמְלַכְתּוֹ הוּא וּבְנָיו בְּקָרֵב יִשְׁרָאֵל:

חתם סופר עה"ת - לבלתי רום לבבו מאחיו ולבלתי סור מן המצוה ימין ושמואל למען יאריך ימים על ממלכתו, רפ"ב דכתובות מבואר דהמלך שמהלך בדרך פוגע עושי מצוה צריך המלך להטות מיני דרך לפנות מקום לפניהם כי אין חכמה ואין עצה נגד ה', וכי בהפלאה שם דת"ח חמיר מכבוד המלך ות"ח א"צ לפנות מקום לעושי מצוה, וכי תוסי ר"פ שבועות העדות דכבוד ת"ח עדיף מכבוד מלך משום תורתו דילי היא ומשו"ה יכול למחול משא"כ מלך אין כבודו דילי אלא של צבור לכן אינו יכול למחול כי לאו דילי הוא ע"ש עוד אקדים מ"ש הרמ"ע דאין כבוד תורה בירושה לבנו ורק הנשיאים מהלל ואילך שהי ממלכות בית דוד הי' נשיאותם בירושה מטעם מלכות לא מטעם תורה כי נשיאת התורה אינו בירושה לבנו אחריו [מובא בשו"ת ח"ס חא"ח סי' י"ב]:

⁴ גם בדפוס ותולדו - רבוי, ומתולדו - ריבוי

⁵ גם בדפוס ותולדו - רבוי, ומתולדו - ריבוי

^א חובת הלבבות שער י' אהבת ה' פ"ז (ד"ה ואם אתה חפץ אחי) ובספר המשלים לר"י גקטליא אות פג

^ב צ"ע באיזה בחי' יש כאן כיבוי הנר דלכאורה חסרון הכלי רק מונע קיבול השפע ולא כמו השמן שמכבה ממש. והכוונה כי פתילת הנר מחלקת את השמן לחלקים דקים שע"ז יוכל האש לשלוט בהם ולהבעירם כי רבוי השמן אין האש יכולה להשתלט עליו ולכן

התורה היא שמו של הקב"ה, והשם הוא הכלי של הדבר, שבהשם הזה נגבל החיות של הדבר הזה [י], כמ"ש (בראשית ב) נפש חיה הוא שמו, שבהשם נגבל הנפש והחיות של כל דבר. וע"כ כשקורין את האדם בשמו, הוא מזומן תיכף אצלו, מחמת שבהשם נגבל כל הנפש והחיות שלו. וכן התורה הוא שמו של הקב"ה, היינו ששם נגבל החיות מחי החיים. כי התורה היא בחי' מדות, כי יש בהתורה אותיות ותיבות ופסוקים ופרשיות פתוחות וסתומות וסדרים נד פרשות, שהם בחי' מדות, שבהם נגבל החיות במדה. וע"כ ע"י התורה שהוא שמו של הקב"ה, שהוא בחי' מדות, יכולים לקבל את החיות. כי ע"י התורה קורים את החיים, וממשיכין את החיות לתוך המדות, שהם בחי' ימים. וז"ש (תהלים לט) ומדת ימי מה הוא טו, היינו שהתורה שהיא בחי' מה, כמ"ש (דברים ו') מה העדות והחוקים והמשפטים [טו], היא בחי' מידות" וימים כנ"ל. שעל ידה קורין את החיות לתוך המדות והימים, שבלא זה לא היה אפשר לקבל את החיות מחמת ריבוי אור. וזה וקרא בו כל ימי חיו, שע"י התורה קורא את החיות לתוך הימים והמדות כנ"ל.

וע"כ צריך לעסוק בתורה בפה דייקא, כי כשצריכין לקרות את אחד בשמו צריך לקרותו בפה דייקא, ואי אפשר לקרותו בשמו במחשבה בעלמא, כן אי אפשר לקרות את חי החיים בשמו, כ"א ע"י הפה, ולא ע"י המחשבה לבדה. וזה שאמרו חז"ל (עירובין נד.) טו כי חיים הם למוציאיהם [טו], למוציאיהם בפה. למוציאיהם בפה דייקא, שע"ז זוכה לחיים כנ"ל.

נמצא ע"י עסק התורה, ממשיכין אריכות^{כא} ימים, ואז זוכה לדעת סתם דעת הכוונה חיבור עימו ית'. כי הדעת והשכל הוא בעצמו החיות, כמ"ש (קהלת ז')^{כב} החכמה תחיה את בעליה^{כג} כמבואר בכהאריז"ל/כד שהחיים הם מהארת החכמה, כי השכל הוא עיקר החיות עיין תורה ט' שעבודת ה' בלא שכל נקרא שינה, ושינה היא אחד בט' ממיתה. וע"ז הדעת יכולים לקרב ולהוכיח את מי שצריכין להוכיח באיתכסיא :

הנר לא בוער ונכבה והכי נמי בענין השפע החיות מהש"י צריך כלי האותיות כדי לחלק את החיות לחלקים קטנים שיוכל הלב לסבול, אבל בלא כלי, אזי אין הלב מסוגל כלל לקלוט את החיות הזו, ואין לו חיות מאותה חיות, והוא כמו נר שללא תוספת חיות, אזי הוא נכבה, הכי נמי זה נכבה מתוספת חיות רוחנית ואין רק חיות הגשמית.

^ג עיין לק"ה דברים הבאים בסעודה ד' ו' ועיין שער הגלגלים הקדמה כג

^ד בתרלד- וממשיכים

^{טו} בדפ"ר הוא, בתרלד ומתלדו - היא (כלשון הפסוק)

^{טז} אע"פ שמה לשון שאלה מצנינו כעין זה בוהר ועיין לעיל תורה מט מי עם זאת עולה ועיין באה"ל מדוע דווקא שאלת הרשע רומז לתורה

^{יז} בדפ"ר מידת ימים, מתלדו - מדות ימים

^{יח} עירובין נד. - א"ל שמואל לרב יהודה שיננא פתח פומיך קרי פתח פומיך תני כי היכי דתתקיים ביה ותוריך חיי שנאמר (משלי ד- כב) כי חיים הם למצאיהם ולכל בשרו מרפא אל תקרי למצאיהם אלא למוציאיהם בפה.

^ט משלי ד' כב (ועיין לעיל תורה יא אות א' ותורה טו אות ה')

^כ בתרלד- למוציאם

^{כא} גם בדפ"ר ותלד - אריכות, מתלדו - אריכות

^{כב} קהלת פרק ז (יב) כי בצל החכמה בצל הכסף ויתרון דעת החכמה תחיה בעליה:

רבי אברהם פריצול (על קהלת נכתב בשנת ה'רפה) - כי בצל החכמה וכו', אפשר כונת הפסוק ככה כי מי שינוח ויחפוץ לחסות בצל החכמה בודאי ימשך מהצל ההוא השכלי שינוח בצל הכסף כמו שקרא לאבות השלמים בהשתדלם בדעות ובמושכלות אמר ואברם כבד מאד במקנה ובכסף ובוהב ויתרון גדול למי שיש לו דעת או ויתרון זה מהחכמה על הכסף הוא לדעת שהחכמה תחיה את בעליה בגוף ותחיה ג"כ לקנות ההשארות מה שהכסף לבדו אינו משלים הנפש החסרה אם לא תשתדל בעסק השכלי:

^{כג} בתרלד- החכמה תחיה וכו' (ותיבות את בעליה נמחק)

^{כד} עץ חיים - שער לח פרק ז מ"ת - והגורם לנגע זו הוא הצרעת אשר תרגומו סגירו ופי' סגירו דנהורא עלאה שהם מוחין דז"א דמצד אבא חכמה עלאה שלא נתגלו בז"א הוא גרמת הצרעת שהוא אחיות החצונים. וז"ס שארז"ל שהמצורע חשוב כמת כי כבר נתבאר אצלינו בענין האבלות כי הסתלקות מוחין עלאין דז"א דמצד אבא הוא גרמת המיתה וז"ס ימותו ולא בחכמה כי סיבת המיתה הוא לסבת חסרון החכמה שהם המוחין כנ"ל כי החכמה תחיה את בעליה ובהסתלקותה המיתה מצויה שהוא היפך ותמורת החיים ולהיות כי גם מצורע הוא ענין הסתלקות המוחין של החכמה כנ"ל לכן הוא חשוב כמת

כיצד ע"י הדעת מתקיימת התוכחה נ"ל עומק העניין כי דעת הוא חיבור והוא מכח החכמה שהיא השגת רוממותו ית' על דרך השלילה כמבואר בתורה פג תנינא עפ"י אמרתי אחכמה והיא רחוקה ובאר רבינו שזו החכמה דהיינו עד כמה שמיג שהיא רחוקה ממנו ומהשגת רוממות זו נעשה החיבור אליו בחי' הדעת (חיבור הבינה לחכמה וחיבור ההבנה הזו אל המידות שזו תכונת הדעת לחבר חו"ב ולחבר מח ללב) וכשיש דעת אזי כל המגמה הכללית של האדם היא פונה אליו ית', ואזי כל צירוף מתפרש על דרך העבודה של התקרבות ועשית רצונו ית', הפך העוון הנ"ל שהפך את הצרופים, כי גרם לרוח שטות, פגם הדעת, דהיינו פגם במה שנעשה הפניית עורף אליו ית', וממילא כל האותיות נהפכו לצרופים שליליים. עוד גם דעת היא שפלות כמבואר בויקרא רבה א' טו ת"ח שאין בו דעת נבלה טובה ממנו שהכוונה מי שהוא לא כמשה שהחזיק עצמו לא ראוי להכנס למשכן, נמצא שהדעת שהיא חיבור בבחי' וידע אדם וכו' אבל זה דייקא מתוך ביטול ושפלות שע"ז מפנה את כל כח החיבור שלו להתחבר אליו ית' שזה חיבור של נתינה בלבד ולא כהגויים דכל מה שעושים לעצמם מתכוונים.

וצ"ע כיצד מעביר את הדעת הזו אל אותם שצריך להוכיח אותם באיתכסיא/כ"י, ואולי כיון שהם משרש נשמתו אזי כשזוכה לדעת הזו אזי ממילא כל אותם ששרש נשמתו זוכים להתנוצצות הדעת וע"ז להרהורי תשובה וצ"ע. או כיון שהדעת הזו שהיא חכמה תחיה וכו' היא האריכות ימים שנמשך למלכות כנ"ל אזי נמתק הדין וההסתרה מהמלכות גם אצל כל אותם שתחתיו וכנ"ל כיון שהוא שרש נשמתם ולקמן בהקדמה למרדכי מתהלך לפני חצר הנשים הצענו עוד פירוש שבעצם ראית הצדיק שעובד במסירות נפש ממילא אותם שתחתיו כיון שמרגישים תחתיו מקבלים ממנו ולומדים ממנו להתאמץ גם במקום שנדמה שאין לאל ידם וזה בעצמו הדעת שעל ידה מתבטל ההסתרה כמבואר לקמן. כי באיתכסיא אע"פ שאולי יש גם בחי' של איתכסיא גמורה אבל בעיקר הכוונה שכם מכירים אותו אלא שמשפיע עליהם דעת לא בדיבור ישיר אלא באיתכסיא ממה שלומדים ממעשיו שרואים או שומעים עליו.

עד כאן דיבר מהמלך שצריך להחזיר את השומעין לו בתשובה, וכאן מדבר על אותם שצריך להחזיר בתשובה ומבאר שתי מדרגות בזה/כ"י כי צריך להחזיר אותם בתשובה למעשים שנעשו אצלם להיתר אבל יודעים שהם לא בסדר וגם צריך להחזיר אותם למעשים שנסתר מהם לגמרי שיש עליהם חיוב לעשותם דהיינו שיש הסתרה על ההסתרה. (הכל נקרא חזרה כי בשרש הן אחד חלק אלוק) ולכל יהודי יש מדרגות בעבוה"ש שנסתרות ממנו בהסתרה אחת כי עבר ושנה ונעשה לו כמו היתר וקשה לו להתגבר על יצרו בזה וליבו נוקפו ויש מדרגות שהן היתר גמור דהיינו שלא יודע שהן שייכות גם לו וגם בזה יש שנדמה לו שהן שייכות רק לצדיקים גדולים ולא שייך לו כלל ואפילו לא כוסף אליהם ויש מדרגות שלגמרי נסתר ממנו שאפשר כך לעבוד את הש"י.

וזה שייך אצל כל אדם בין שהוא מקיים את כל הש"ע בדקדוק ובין שהוא ח"ו אפילו מתחת לש"ע שיש אפילו דברים מפורשים בש"ע שלא יודע שחייב בהם ויש שיודע וסובר שאין בכוחו לקיים. ומאידך גם אצל עובדי הש"י גדולים ונוראים יש מדרגות נסתרות מהם והעניין כי אליבא דאמת כל איזה רצון הש"י הוא חיוב לעשות (ע"י תורה מט תנינא/כ"י ותורה ה' תנינא אות טו/כ"י) ואין סוף לגדולתו וככל שמחכים מבין שעדיין לא התחיל לעבוד אותו ית' לפי גדולתו. דהיינו חכמה שהיא לפי מה שמיג שהיא רחוקה ממני כמבואר בתורה פג תנינא.

^{כ"ה} **אמנם אפשר** גם לפרש שכל המהלך הוא באדם עצמו שעוסק בתורה כדי להיות מולך על יצרו ומדותיו ומוכיח את עצמו וממילא הדעת שזוכה מאירה גם במדותיו אבל פשטות המלך של התורה הוא שהמנהיג והמונהג הם נבדלים עד כדי שלא נמצאים אצלו ולא יכול להוכיחם בפירוש.

^{כ"ו} **ולקמן בר"ה** ובכל יום ויום מרדכי מתהלך לפני חצר הנשים מבאר רבינו עוד סוג שלישי של הסתרה ובאר הפל"ח שם שהיא השרש לשתי ההסתרות שמבואר כאן. כי שרש הנפיל להתסרה מתחיל ממה שאדם נדמה לו שאין לו כח לעשות איזה דבר של מצוה וע"ז נמנע עד שנופל להסתרה אחת כשמתרגל שלא לעשותה אע"פ שיודע שחייב בה וע"ז אח"כ נופל לעוד הסתרה שבתוך הסתרה.

^{כ"ז} **תחילת תורה מט** – לפי גדלות השם יתברך ועצם רוממותו יתברך, בתנועה קלה בעלמא ובהסתכלות בעלמא, שאינו כראוי לפי כבודו יתברך, הנה ראוי לכוון על האדם מה שראוי, חס ושלום חס ושלום.

^{כ"ח} **תורה ה' תנינא** אות טו – אפלו מי שיש לו מח גדול באמת, כשמיגע לאיזה עבודה, הוא צריך להשליך כל החכמות ולעסק בעבודתו יתברך בפשיטות. וצריך אפלו להתנהג ולעשות דברים, שנהגה כמשגע בשביל עבודת השם, בבחינת (משלי ה): "באהבתה תשגה תמיד", שבשביל אהבת השם צריכין לעשות דברים הנראין כשגעון, כדי לעשות מצוותיו ורצונו יתברך, כי צריכין להתגלגל בכל מיני רפש וטיט בשביל עבודת השם ומצוותיו יתברך, ולא דוקא מצוה ממש, אלא כל דבר שיש בו רצון השם יתברך נקרא מצוה. כי יש תרי"ג מצוות, ואלו התרי"ג מצוות יש להם ענפים רבים, וכל דבר שיש בו רצון השם יתברך, שעושים בו נחת לאביו שבשמים, הוא בחינת מצוה, וצריך לגלגל עצמו בכל מיני רפש וטיט, כדי לעשות איזה רצון ונחת להשם יתברך: הובא בלקוטי עצות תמימות אות ב' והוסיף שם עפ"י המבואר בפנים – אז הוא בחינת בן יקר וחביב מאד לשם יתברך. והשם יתברך חומל עליו ומניחו לחפש בגנויא דמלכא הגנויים וצפונים ביותר, עד שזוכה שיתגלה לו ההשגה של צדיק רוע לו רשע וטוב לו וכו', וזוכה לסתרי תורה ולהעלות המשפט, שנפל עד התהום, ולתקנו.

ורבינו מבאר כאן שכל איזה רצונו ית' שנסתר ממני זה בחי' שנשתנה הצירוף של המצווה הזו ותהפך ממשעו שמחייבת לעשות למשמעות שלא מחייבת לעשות. כגון למשל הכתוב לא תנאף אפשר שישתנה, לא, תנאף/ט, והצירוף הזה שנצטרף מאותיות המצווה היפך ממנה זה המונע אותי מלהשיג אותה נמצא שהמניעה בעצמה היא גם אותיות התורה (לשון הוראה) אלא שנחלף הצירוף. לכן אין הסתרה בעולם שאי אפשר למצוא בה את הש"י כי היא בעצמה אותיות התורה והתורה והקב"ה אחד.

כי יש שני הסתרות. וכשהשי"ת נסתר בהסתרה אחת ג"כ קשה מאוד למוצאו, אך אעפ"כ, כשהוא נסתר בהסתרה אחת, אפשר לייגע ולחתור/ל עד שימצא אותו יתברך, מאחר שיודע שהש"י נסתר ממנו.

אבל כשהשי"ת נסתר בהסתרה תוך הסתרה, דהיינו שההסתרה בעצמה נסתרת ממנו, דהיינו שאינו יודע כלל שהשם יתברך נסתר ממנו, אזי אי אפשר כלל למוצאו אותו, מאחר שאינו יודע כלל מהשי"ת ל"א דהיינו שלא יודע שצריך לחפש את הקב"ה.

וזה בחי' (דברים לא) /ל"ב ואנכי הסתיר/ג אסתיר, דהיינו שאסתיר ההסתרה, שלא ידעו כלל שהשם יתברך נסתר /ל"ד/ /ל"ה/. ואזי בוודאי אינו יכול למוצאו אותו יתברך, מאחר שאינו יודע כלל שצריך לבקש אותו יתברך, כי אינו יודע כלל שהשם יתברך נסתר ממנו, כי ההסתרה בעצמה נסתרת כנ"ל ואזי הוא מחזיק עצמו לצדיק, כי נסתר ממנו שיש לו על מה לשוב בתשובה. אבל באמת, אפילו בכל ההסתרות, ואפי' בההסתרה שבתוך הסתרה, בוודאי גם שם מלובש השם יתברך /ל"ו/ /ל"ז/. כי בוודאי אין שום דבר שלא יהיה בו חיות השם יתברך, כי בלעדי חיותו לא היה לו קיום כלל.

וע"כ בוודאי בכל הדברים ובכל המעשים ובכל המחשבות, מלובש שם השם יתברך כביכול. ואפילו אם חס ושלום עושין דבר עבירה, דהיינו כל איזה דבר שהוא שלא כרצון

ט" עיין זוהר ח"ב דף צג: שבתורה פסיק טעמא כדי להתיר במקום מצווה עי"ש

ל חתירה לשון במחירת דהיינו בסתר ובחז"ל הוא על תשובה שיש עליה קטרוג כגון במעשה שחתר לו הקב"ה חתירה למנשה לקבל תשובתו בפסיקתא דרב כהנא כד יא.

לא גם בדפוס' הסתיר, בתולד ומתולד - מהש"י

לב **דברים פרק לא** (יו) וְחָרָה אָפִי בּוֹ בַיּוֹם הַהוּא וְעֹבְדֵיהֶם וְהַסֹּתְרֵתִי פָנִי מֵהֶם וְהִיָּה לְאָכָל וּמִצָּאָהוּ רְעוּת רַבּוֹת וְצָרוֹת וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הֲלֹא עַל כֵּי אֵין אֱלֹהֵי בְּקַרְבֵי מִצְרַיִם הָרְעוּת הָאֵלֶּה: (יח) וְאֲנֹכִי הַסֹּתֵר אֶסְתִּיר פָּנֵי בַיּוֹם הַהוּא עַל כֵּן הָרְעָה אֲשֶׁר עָשָׂה כִּי פָנָה אֶל אֱלֹהִים אֲחֵרִים: (יט) וְעַתָּה פְתוּבוּ לְכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְלִמְדָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁמְחָה פְּפִיָּהם לְמַעַן תִּהְיֶה לִּי הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְעֵד בְּכַנְיָ יִשְׂרָאֵל:

לג גם בדפוס' הסתיר, בתולד ומתולד - הסתר (כלשון הפסוק) ועיין לעיל תורה לו אות א' דף נ. שגם שם כתב כך רבינו, אבל עיין לקמן סוף אות ג' שכתב הסתר.

לד בעש"ט עה"ת פ' בראשית אות עב, ופ' וילך אות ד' ואות יא

לה **בעל שם טוב על התורה** – פרשת וילך אות ד. ואנכי הסתר אסתיר פני וגו', שמעתי מא"ז וללה"ה ואנכי הסתר אסתיר, כי כשהאדם אינו יודע שיש הסתרה, בוודאי אינו טוב, שסובר שהוא צדיק גמור ואינו שב בתשובה, אבל כשיודע שיש הסתרה ומרגיש בנפשו, אז הוא נכנע מלפני השם יתברך ומבקש מלפניו, וזהו ואנכי הסתר, פירוש, ההסתרה עצמה אני אסתיר, ולא יודע שהוא הסתרה: (דמ"א בליקוטים לפ' צו, בפ"י דכ"ח ע"ג, צ"פ ד"ב ע"א ודנ"א ע"ג, כ"פ דל"ה ע"א):

שם אות יא. שמעתי מהרב המוכיח שאמר משם הבעל שם טוב וצוק"ל, שזו ענין התוכחה ואנכי הסתר אסתיר, שההסתרה גופו אצלו בהסתר, ואינו מאמין על כל פנים באמונה שוודאי טוב גנוז בה, כי כשהוא על כל פנים מאמין באמונה שוודאי טוב גנוז בה, הגם שאינו מבין הטוב, מכל מקום נמתק הדין ממנו, והוא סוד ז' דינא קשיא ודינא רפיא:

ומרגלא היה בפומיה שמאוד אני מפחד ונרתת, מזה ההסתרה הנקראת הסתר אסתיר, יותר מההסתרה גופה: (תשואות חן פ' ויחי)

בעל שם טוב על התורה – פרשת בראשית אות עב. החיות רצוא ושוב מטעם הנהגת הספירות, שיש קטנות ראשון וקטנות שני וגדלות ראשון וגדלות שני, ובאדם נקרא גם כן כך, כמו בעולם שנה נפש, ותקנה לזה שמעתי ממורי ביאור פסוק אחר וקדם צרתני כי בקטנות נקרא אחר ובגדלות נקרא קדם, ונקשר מדרגת אחר אל הקדם, כשיבא אל הגדלות, יחד שניהם עולין יפה, ועיין במקום אחר ודפח"ח, בחינה ב' כי כל זה אם ירצה לבא למדריגתו הגדולה אז נקשר כאמור, אמנם בינו לבינו שיש כמה אנשים שנשארו בבחינת הקטנות, וכאשר שמעתי זה, ממורי, לכך עצה היעוצה כאשר שמעתי ממורי גם כן זה אם יודע שהוא במדרגת הקטנות, ונותן הדעת להעלות מדרגה זו, שהוא גם כן במדות עליונות, אז נמתק על ידי מנצפ"ך וטוב לו וכו', הרי בחינה ב', אמנם יש עוד בחינה שלישית, שנופל בגדר השכחה, ואינו יודע לייחד ולהעלות מדרגה זו וכמ"ש ביאור (בפ' רצא) ואנכי לא ידעתי, שאם ידעתי לא ישנתי וכו' ר"ל שאם ידע לייחד מדה זו ^ס לא היה נקרא שינה, וכמו ששמעתי ממורי ולה"ה גם כן ואנכי הסתר אסתיר (בפ' רלך) ר"ל שאסתיר ממנו ^ס ולא ידע שהוא בהסתרת פנים וכו' ודפח"ח: (כתנות פסים דל"ה ע"א):

לו בעש"ט וילך אות י'

לז **בעל שם טוב על התורה** – פרשת וילך אות י. הבעל שם טוב הקדוש וכו' יגן עלינו אמר אנכי מצוי תמיד אפילו בבחינת הסתר אסתיר בכמה הסתרות: (צרוך החיים דמ"ב ע"ד):

השי"ת, עכ"ז בוודאי יש שם חיות השם יתברך דהיינו שכל חכמה ודעת כנ"ל, אך שהוא בהעלם ובצמצום גדול.

והתורה היא החיות של כל דבר, נמצא שבכל הדברים ובכל המחשבות, אפילו מחשבה דיבור ומעשה של עבירה חס ושלום, יש שם ג"כ התלבשות התורה, אך שהוא בהעלם ובצמצום גדול, בבחי' הסתרות :

והסיבה שבכל ההסתרות נסתר ונעלם חיות התורה כי העבירה היא היפוך הצרופים נמצא שחיות התורה נמצא שם אלא שנמצא שלא כסדר דהיינו בצרופים הפוכים **כי עבר פעם אחת ושנה פעם שניה נעשה לו** האיסור הוזה **כהיתר** כמו היתר **כשארז"ל (יומא פ"ו ע"ב) [לח"ן/לט], דהיינו שעל ידי העבירות הוא מהפך דברי אלקים חיים [מ"א], ועושה צרופים אחרים בתורה, עד שנעשה מאיסור היתר, כמ"ש (ישעיה ה')/מ"ב] **הוי האומרים לרע טוב ולטוב רע וכו'.** כגול הצווי לא יהיה לך אלקים על פני, קורא אותם לא, יהיה לך אלקים על פני, דהיינו שהפסיק שאחרי לא מהפך הכוונה שלא תאמר לא אלא ח"ו כן יהיה לך אלקים על פני. נמצא שהם אותן צרופי אותיות שמלוּבש בהם אלוקות אבל כיון שנהפך אצלו להפך הכוונה, נסתר ממנו הפירוש הנכון, ונדמה לו שזה הפירוש האמיתי, ועי"ז נעשה לו כהתר.**

נמצא שאפילו בתוך העבירות מלוּבש שם חיות השם יתברך, דהיינו אותיות התורה, רק שהוא בהעלם, דהיינו שמחמת העבירות, הפך הצירופים של התורה עד שנעשה מאיסור היתר כנ"ל, כי עבר ושנה נעשה לו כהיתר שנדמה לו שמותר, וזה בחי' הסתרה אחת. וכשהשי"ת נסתר ממנו בהסתרה אחת, דהיינו בחי' הנ"ל שנעשה לו כהיתר, גם כן קשה מאוד למוצאו, מאחר שכבר נעשה לו כהיתר, אבל עם כל זה אפשר ליוגע ולחתור עד שימצא אותו ית"ש, מאחר שעכ"פ יודע שנעשה לו כהיתר/מ"ג]. ע"כ אף שהשי"ת נסתר

לח וקדושין ב.

^{לט} **יומא דף פו:** מה אני מקיים ככלב שב על קאו וגו' כדרכ הונא דאמר רב הונא כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו, הותרה לו סלקא דעתך, אלא אימא נעשית לו כהיתר (כלומר מתוך שחזור על העבירה ונתרגל בה דומה היא בעיניו כהיתר, שאינו עולה על לבו כלל שעבירה היא). **מהרש"א** – אלא מה אני מקיים ככלב שב כו'. יש לעיין בזה מאי קאמר אלא מה אני מקיים דהא כפשטיה יש לקיים בשונה ממש באולתו ועובר בפעם שנית וי"ל דאם נפרש כן לא הוה דומה לכלב ששב על קיאו דמשמע שהקיא כבר, אבל עבר פעם שנית דומה לכלב שמקיא פעם שנית, ולמאי דמוקי לה בשנה בה הותרה לו יהיה דומה שפיר ככלב שב על קיאו ואינו מאוס לו מקיאו, כן השונה כבר באולתו בעבירה שוב אין העבירה מאוסה לו, עוד דהיינו שהותרה ודומה לו כדבר היתר ודו"ק:

^מ לשה"כ ירמיהו כג לו. ועיין בעש"ט עה"ת בראשית אות נב

^{מא} **ירמיה פרק כג (לו) ומשא ידוד לא תזכרו עוד פי המשא יהיה לאיש דכרו וְהִפְכֶתֶם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים חַיִּים יְדוּד צְבָאוֹת אֱלֹהֵינוּ:** **בעל שם טוב** בראשית פרשת בראשית אות נב. ויהי מבדיל בין מים למים. כי תכלית בריאת האדם בעולם הזה הוא בעסק לימוד התורה ועשיית המצוות כמו שכתוב בתיקונים תיקון מ' וכן הוא בתיקון תלתין ויהי מבדיל בין מים למים הכא רזא לאתעסקא באורייתא דבעל פה ולאפרשא בין איסור והיתר טומאה וטהרה וכו', וזה מן השכינה שנקרא הלכה איסור טמא ופסול וכו', אמנם כל אלו בבחינות ששה קצוות זעיר אנפין, שיש ימין ושמאל דהיינו חסדים בימין וגבורות בשמאל, מה שאין כן למעלה בשלש ראשונות הכל אחדות אחד, ובוה ביאר מורי זלה"ה ש"ס (עירובין י"ג ב) אף על פי שאלו אוסרין ואלו מתירין היינו בששה קצוות זעיר אנפין, **אבל למעלה בבינה שנקרא אלהים חיים הכל אחדות אחד, וזהו שאמר אלו ואלו דברי אלהים חיים:** (בן פורת יוסף דף ס"ט ע"ג)

^{מב} **ישעיה פרק ה (כ) הוי האמרים לרע טוב ולטוב רע שמים חשך לאור ואור לחשך שמים מר למתוק ומתוק למר:**

פרש"י – (כ) האומרים לרע טוב – מקלסין לעכו"ם ורע בעיניהם לעבוד הקב"ה שהוא טוב. שמים חשך לאור – דבר שהוא עתיד להביא עליהם חשך אומרים שיאיר להם. שמים מר למתוק – עון שהוא עתיד להביא עליהם פורענות מר אומרים שימתיק להם. ומתוק למר – עבודת הקב"ה המתוקה אומרים מרה היא:

^{מג} **שירוע שנעשה** לו כהתר. הלשון צ"ע משמע קצת שירוע שאסור רק מחמת ההרגל נדמה לו שלא יוכל להתגבר על יצרו בוה, לכן לגביו זה מותר. אבל כוונת רבנו נראה לא כך אלא שנעשה לו כהתר הכוונה שנדמה לו שמותר ולא יודע כלל שזה אסור, ומה שנחשב הסתרה אחת כי עדיין לו ניתק עצמו מלעשות רצון הקב"ה, אלא שמצווה זו המסויימת נדמה לו שמותרת.

ממנו, וכבר נעשה לו העבירות כהיתר, עכ"ז אפשר אשישוב אל לבו [ב] זה בעצמו, דהיינו שיזכר שזה אסור וישוב אל לבו מה שנפל והגיע לבחי' נעשה לו כהיתר, ויבקש ויחתור אחר תשובה עד שיצא מזה, מאחר שעכ"פ יודע מזה שנעשה לו כהיתר.

אבל דע, שיש עוד בחי' הסתרה בתוך הסתרה. דהיינו שההסתרה בעצמה נסתרת, שאינו יודע כלל שהשי"ת נסתר ממנו, דהיינו שאינו יודע כלל שנהפך אצלו האיסור להיתר, רק כל הדברים רעים^א דומות לו למישור גמור ח"ו. היינו אם ח"ו אחר שעבר ושנה, עושה יותר עבירות ח"ו, אזי נסתר ממנו אפי' זאת שידע שנעשה לו כהיתר דהיינו שנעשה מכהיתר להיתר ממש, רק שאינו יודע כלל משום נדנוד איסור, והכל הוא ישר בעיניו. וזה בחי' הסתרה שבתוך הסתרה, שההסתרה בעצמה נסתרת כנ"ל.

ובאמת גם בתוך ההסתרה שבתוך ההסתרה, גם שם מלובש השם יתברך, דהיינו אותיות התורה כדאינתא בזהר ויקרא עג שהתורה והקב"ה הם אחד, כי בלעדו אין חיות לשום דבר כנ"ל, רק שעל ידי ריבוי העבירות הפך דברי אלקים חיים [ב] לט"ו לגמרי, עד שנהפך אצלו מחכמות התורה לפתיות^א, עד שאינו יודע כלל אפילו זה בעצמו שנעשה לו כהיתר כנ"ל, שזה בחי' הסתרה שבתוך הסתרה כנ"ל.

לעיל בסוף ביאור עניין המלך נתבאר סוד הדעת שעל ידה מוכיח את אותם נשמות שהוא שרש להם ובארנו שהדעת בעצמו גורם להפוך את הצרופים ועתה יבאר שעצם הידיעה שהשי"ת מסתתר בתוך ההסתרה ואפילו באותה הסתרה שמסתירה ממנו את ההסתרה נמצא השי"ת, עצם הידיעה הזו היא גילוי ההסתרה^א וצ"ע מה המשמעות של ההמצאות שלו ית' שם ומה הביטוי לזה. ואולי אפשר לומר שהכוונה כגון שמירת עינים כגון שיש איזה מדרגה בזה שנסתר ממני שהיא שייכת לי דהיינו שמחמת העון נתהפך הצירוף תורה שיש שם ונעשה צירוף האומר שעבודה זו לא שייכת לי דהיינו שהיא למעלה ממדרגתי^א, שעומק העניין מבאר רבינו שנסתר ממני שע"י עבודה זו אמצע ואתקשר אליו ית', דהיינו שההסתרה על העבודה הזו היא בעצמה בחי' הסתרה על השי"ת הנמצא בעבודה הזו, וזה הפי' שעיקר הדעת המגלה את ההסתרה היא שיודע שהשי"ת נסתר ממני בתוך ההסתרה, דהיינו שע"י הדעת מגלה שבעבודה הזו כן יתחבר אליו. (הגה- צ"ע מהמבואר לקמן חצר בית מחשבה ודבור בהן ההסתרה)

ומבאר עוד שכשההסתרה נהפכת לדעת אזי נעשה מההסתרה תורה. דהיינו עצם הידיעה שהשי"ת נמצא בהסתרה דהיינו שנמצא שעבודה זו שחשבתי שלא שייכת לי, כי הוא ית' כביכול לא נמצא שם לפי מדרגתי, עכשיו כשמתגלה לי שגם בעבודה הזו הוא ית' נמצא אזי נתהפך הצרופים ומתגלה תורה, אלא שהיא גבוהה הרבה יותר כמבואר באות ד'. וצ"ל שאע"פ שלכאורה האותיות הן אותן אותיות, אבל החכמה והשגה המתלבשת בהן, דהיינו החכמה עילאה שהיא עצם הקשר עימו ית', זה הרבה יותר גבוה בצרופים המתגלים אחרי ההסתרה, ולקמן יתבאר שאין הכוונה שחזרו הצרופים למה שהיו אלא שדייקא הצרופים הפוכים הם תורת ה' בחי' תורת הנסתר שאין לה הבנה במהלכי שכל כדי שלא תיהיה יניקה לקליפות

^א גם בדפוס ותולד- שישוב, ותולדו - שיישב (כלשון הפסוק)

^ב לשה"כ ישעיהו מד יט

^א כל הדברים הרעים - משמע שמדבר במי שמומר לכל התורה. אבל הוא הדין במומר לעבירה אחת כגון ק"ש שעל המטה, ואפילו רק איזה רצון בעלמא, שאין בו עבירה, אפילו שהתרגל לבטל מנהג, אלא שבאמת זה רצון השי"ת, גם בזה שייך הסתרה והסתרה שבתוך ההסתרה. וצריך תוכחה לפי מדרגתו.

^ב לשה"כ ירמיהו כג לו

^א השם אלקים חיים רומז לבינה כידוע (לעיל בעש"ט עה"ת בראשית נב) וכאן בפשטות הכוונה לתורה שממנה החיות, אבל רומז גם לזה שהחיות היא מבינה עילאה, וכמבואר בתורה א' שהחכמה תחיה מתגלה בבינה.

^ב רומז כאן לפסוק שיביא לקמן עד מתיים פתיים

^א עיין לק"ה ערות ה' ט' מה שכתב שם שעיקר יצה"ר הוא שמחליש את האדם לחשוב שהקב"ה נסתלק ממנו וכו' ועיקר דרך התשובה שעשה משה באלול (תורה פב תנינא) והצדיקים האמיתיים והכרוכים אחריהם ממשיכים זה הדרך במה שיודעים ומודיעים וכו' לכל אחד אפילו לחוטא הגרוע שבעולם, שמלכותו ית' בכל משלה, ובודאי יש תקוה וכו' לכ"א לזכות לתשובה שלימה. וזה בחי' הנותן בים דרך שאפילו בתוך מצולות מים רבים מאד השוטפים על האדם כהמון גלי הים ממש בבחי' כל משבריק וגליך עלי עברו וכו' אעפ"כ תמיד יש דרך ונתיב לשוב אליו ית'. וכו' עי"ש.

^א כגון המסופר על ר' גרשון קיטובער שנפטר בשכונתו אדם מרוב תעניות שעשה וגער בו הרב שזה מחמת שניסה לחקות אותו בעבודת התעניות שלו למעלה ממדרגתו. ובודאי לכל אחד יש עבודות גדולות של צדיקים שאינן שייכות לו דהיינו שאם יעשה אותן יביא לפירוד ממנו ית' ולא לחיבור. נמצא שבעבודה הזו לא נמצא התורה ובחי' השי"ת שייך לו בעת הזו.

אלא שהדעת שהאירו לו מגלה לו את ה' בתוך ההסתרה הזו דייקא בבחי' התנוצצות געגועים אליו ית' המעוררים לבקשה וחיפוש וזו בעצמה התוכחה. מוכיחה אותם בבחי' עד מתי תאהבו פתי. משמע שהתורה הנמוכה אין לה את הכח הזה שא"כ הייתה מוכיחה אותם מעיקרא.

ע"כ צריך לגלות ההסתרות הנ"ל, וזה ע"י שממשיך אריכות ימים לתוך המלכות, שהוא האריכות ימים הוא בחי' דעת כנ"ל תחילת אות ג'. ועל ידי זה הדעת יוכל לידע שאפי' בתוך ההסתרה בעצמה, ואפילו בתוך ההסתרה שבתוך הסתרה, גם שם מלוכש השם יתברך דהיינו התורה. ומאחר שיודע שאפי' בתוך ההסתרות יש שם השי"ת, מזה בעצמו נתגלין ההסתרות, ונעשה מהם תורה. ואפילו מהסתרה שבתוך הסתרה נעשה תורה. כי באמת גם שם מלוכש השם יתברך, היינו תורה כנ"ל, רק מחמת שלא היו יודעין שהשם יתברך נסתר שם, זה בעצמו הוא בחי' ההסתרות, ותיכף כשיודעין שהשם יתברך נסתר שם, על ידי זה בעצמו נתהפכה ההסתרה שבתוך ההסתרה ונעשה ממנו דעת, והוחזרה התורה שנסתר כאן לדעת, מאחר שיודע שהשם יתברך נסתר שם.

וכיון שנחזר ההסתרה שבתוך הסתרה לדעת, ונעשה ממנו תורה, אזי התורה בעצמה מוכיחה אותם, בבחי' אורייתא מכרזת קמייהו עד מתי פתיים תאהבו פתי {זוהר שמיני לו, אחרי נח. י"א, נשא קכו. י"ב}.

כי באמת התורה מכרזת וצועקת ומוכיחה תמיד, כמ"ש (משלי א) י"ג בראש הומיות תקרא וכו' עד מתי פתיים תאהבו וכו', רק שאינו שומע קול הכרוז של התורה מחמת ההסתרות הנ"ל, ומאחר שנתגלו ונחזרו ההסתרות ונעשה מהם תורה ע"י הדעת כנ"ל, אזי תיכף כשנעשה מהם תורה, התורה בעצמה מוכיחה אותם עד מתי פתיים וכו' כנ"ל : כי בתחילה העוון הפך הצרופים נמצא שאע"פ שהתורה מכרזת וקוראת לו עד מתי? אבל באזניו זה לא נשמע תוכחה, כי נתהפכו לו הצרופים שלה [למשמעות הפוכה].

וז"ש (שם לא) י"ד פיה פתחה בחכמה, דהיינו שע"י החכמה ודעת מתבטל ההסתרה ואזי התורה פותחת פיה בתוכחה שעל ידי החכמה ודעת הנ"ל, שע"י מגלין ההסתרות ועושין מהם תורה כנ"ל, על ידי זה פיה פתחה, היינו בחי' אורייתא מכרזת קמייהו, שהתורה בעצמה פותחת פיה ומוכיחה אותם כנ"ל :

נמצא שעל ידי עסק התורה, שעל ידה ממשיכין אריכות ימים מחי החיים לתוך המלכות, כי על ידה ע"י התורה ממשיכין החיות לתוך הימים והמדות כנ"ל, ועל ידי זה זוכין לדעת

² גם בדפ"ר ותרגום - ממנו, ומתרגו - ממנה

¹ בדפ"ר - ממנה, בתקפא ותרגום - ממנו, ומתרגו - ממנה

¹¹ זוהר אחרי מות דף ג. - וְכִרְוֹזָא כָּל יוֹמָא קָאֵרִי עֲלֵייהוּ וכו' מן השמים קורא עליהם כל יום שובו בנין שובבים, ואף על פי שאין האדם שומע אבל נשמע שומעת ומעוררת את האדם, וְנִשְׁמָתְהוּן אֶסְהִידִת בְּהוּן בְּכָל יוֹמָא וְלֵילָא ונשמעם מעידה בהם יומם ולילה, אורייתא ראמת קלין לְכָל עֵבֶר, מְכַרְזַת וְאוֹמְרַת וכן התורה מרימה קולה לכל צד, ומכרזת ואומרת עד מתי פתיים תאהבו פתי פירוש עד מתי אתם אוהבים את הפתאות, ועוד מכרזת התורה מי פתי מי שאין בו תבונה, קְסוֹר הִנֵּה יסור ממקומו ויבא הנה, וכן תקרא למי שהוא קסר יב מכל וכל אַמְרָה לו, לְכוּ לַחֲמוּ בְּלַחְמֵי וְשִׁתּוּ בֵּינֵן מִסְכָּתֵי אִם אֵין לָכֶם מִשֶׁל עֲצֻמְכֶם, בואו הנה ואכלו בלחמי ושתי ויין אשר מזגתי אני, והוא ענין מליצה לומר הלא חכמת התורה היא נחמדת מאירת עינים וחוננת דעת להחוגים בה, וכאילו מכרזת ואומרת, כל הרוצה ללמוד יבא וילמוד, ואם צפון לבו משכל אני אשכילו דעה, (מטות). וְלֵית מֵאֵן דִּירְכִין אֹדְנִיָּה אבל אין מי שיטה אונן, וְלֵית מֵאֵן דִּיתַעַר לְבִיָּה ואין מי שיעורר את לבו לשים לב להתעוררות שמעוררים אותו מלמעלה.

¹² זוהר נשא דף קכו. - רַבִּי אֲבָא פָּתַח לְפָרֵשׁ מַה שֶׁכָּתוּב לְדָוִד בְּרָכִי נַפְשִׁי אֵת יְהוָה וְכָל קִרְבֵי אֵת שֵׁם קִדְשׁוֹ פִּי כָל אֲבָרֵי הַפְּנִימִיִּים גַּם הֵם יִבְרְכוּ אֶת שֵׁם קִדְשׁוֹ, והקדים ואמר כִּמְהָ אֵית לִיָּה לְבָר נֶשׁ לְאַסְתְּפֵלָא וְלִמְנַדַּע בְּפִלְחָנָא דְמֵאֲרִיָּה כמה יש לו לאדם להסתכל ולהתבונן במה שיודע, וללמוד מה שאינו יודע, כדי לדעת איך לעבוד לקונו, דְּהָא בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא כְּרוֹזָא קָאֵרִי כי בכל יום ויום קורא המכרז, דהיינו מלאך הממונה על זה מצד המלכות מכרז, (ואף על פי שאזון הגשמי אינה שומעת את הכרוזים דלעילא, אבל נשמעת האדם שומעת ומעוררת את האדם), וְאֲמַר, עַד מֵתִי פְתָאִים תֵּאָהְבוּ פְתִי עד מתי תהיו שוטים שאוהבים פתיות, ועוד מכרזי הקול שובו בנין שובבים אתם בנין המורדים שובו אלי, אֲרַפָּא מְשׁוּבוֹתֵיכֶם למען שארפא ואסלה על המרידה שמרדתם בי, אבל וְלֵית מֵאֵן דִּירְכִין אֹדְנִיָּה אין מי שיטה אונן לשמוע ולציית אל המכרז, ולא יוכל האדם לטעון שלא שמעתי את הכרוז, כי הלא אורייתא קא מכרזא קמייהו וְלֵית מֵאֵן דִּישַׁנָּה גם התורה שהיא סוד התפארת שהוא תורה שבכתב, מכרזת לפנייהם כדברים האלו, ואין מי שישגיח.

¹³ משלי פרק א (כ) חֲכָמוֹת בַּחוּץ תִּרְנֶה בְּרַחְבוֹת תִּתֵּן קוֹלָהּ: (כא) בְּרֵאשׁ הַמַּיּוֹת תִּקְרָא בְּפִתְחֵי שַׁעֲרִים בְּעִיר אֲמַרְיָה תֹאמַר: (כב) עַד מֵתִי פְתִים תֵּאָהְבוּ פְתִי וְלֵצִים לְצוֹן חֲמָדוֹ לָהֶם וְכִסְיִלִּים יִשְׁנָאוּ דַעַת: (כג) תִּשְׁוּבוּ לְתוֹכְחָתִי הִנֵּה אֲבִיעָה לָכֶם רוּחִי אֹדִיעָה דְּבָרֵי אֲתָכֶם: י' משלי פרק לא (י) אֲשֶׁת חַיִל מִי יִמְצָא וְרַחֵק מִפְּנִינִים מִכְרָה:..... (כו) פִּיָּה פְתַחָה בְּחֻכְמָה וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָה:

רש"י (י) אשת חיל - היא התורה. מי ימצא - אשרי הווכה למצוא אותה. מפנינים - מרגליות:

מצודות דוד (כו) פיה פתחה - כל מאמריה המה בחכמה. ותורת חסד - לימוד של חסד על לשונה ר"ל מלמדת ומורות לעשות חסד עם הבריות: (כו) פיה - אין עסקה כ"א השתדלות החכמה ותשפיע לזולת אף בחסד בלי תשלום גמול אם לא מצאה ידו די חכמה לתתה לה תמורת חכמתה:

כנ"ל. על ידי זה הדעת יכולין להוכיח אפילו את הרחוקים טימאוד מהשם יתברך בבחי' הסתרה שבתוך הסתרה, כנ"ל :

עתה יבאר כיצד רמוז העניין בפסוק במגילה שמרדכי הצדיק הוכיח את אסתר המלכה שהיא בחי' הנוק' בחי' כנסת ישראל המקבלת תוכחה מהצדיק הדור כי נפלה להסתרה שבתוך ההסתרה בחי' אסתר בתורה מנין דכתיב הסתר אסתיר ואע"פ שאסתר עצמה היתה צדקת נוראה נשמה מאצילות שאין בה שכחה כלל (בחי' אצלו ועימו בחי' איהו וגרמוהי חד) אבל בכלליות מצד היותה נוקבא אשת הצדיק הדור שעל כן באותו הדור השכינה נקראת על שמה כמבואר בחיי מוהר"ן/י"ו, לכן רמזה לכלל ישראל שדייקא או נפלו לשכחה נוראה בגלות בבל (עד שער הנ' של טומאה ע"י שנשאו נשים נכריות כידוע הסתרה שבתוך ההסתרה עד שעל שם זה נקראה צדקת הדור אסתר לשון הסתרה שבתוך ההסתרה כנ"ל אסתר מן התורה מנין) עד שגם אצל אסתר הצדקת נשתלשל בחי' דקה בזה שסברא שאין לאל ידה להושיע את ישראל ע"י שתקיים מצות מרדכי לבקש רחמים מהמלך. ומרדכי בדברי דין קשים הוכיח אותה ובוזה חידש והשריש בתוך נשמות כל ישראל קבלת תורה עמוקה יותר, שעל ידה נתקיים קיימו וקבלו את התורה שבע"פ, שעליה היה להם עד אז מודעא רבה לאורייתא כמבואר בגמ' שבת פח. שטענו אנוסים היינו לקבל כי כפה עלינו הר כגיגית ועתה השריש בהם מרדכי לדורות את הדעת הזו שהקב"ה נמצא אפילו בהסתרה שבתוך ההסתרה (שזה בחי' תורה שבע"פ לחפש עומק כוונת התורה שבכתב, שנתחדש בעיקר בבית שני אחרי שבטלה הנבואה והיינו חכם עדיף מנביא (ב"ב יב) כמבואר בר' צדוק צדקת הצדיק כי נבואה אינה אלא מה ששמע והחכמה מגלה תעלומות חכמה בת"ת שלמעלה מנבואה שהיא בנו"ה/י"ו) שזה עיקר הדעת כמבואר כאן כשיודע שגם בתוך ההסתרה נמצא הש"י. שע"י הדר קבלוה ברצון. ובוזה ניתן לישראל כח לעמוד בחושך ההסתרה שהתחיל בבית השני שפסקו בו הניסים ובטלה הנבואה, והדעת הזו היה הכנה שניתן כח לכנסת ישראל לעמוד בחושך הגלות הנוראה שאחריו עד ביאת משיח במהרה בימנו אמן/י"ו.

ובזה אולי יתבאר הקושיא לעיל כיצד למעשה המוכיח מוכיח את אותם שתחתיו באתכסיא. דהיינו כיצד מאיר להם את הדעת הזו שזכה בה ע"י עסק התורה, שידעו שהקב"ה נמצא גם בתוך ההסתרה הגדולה ביותר, ובוזה תתבטל מהם ההסתרה ואזי יתקיים החיוב שלו להוכיח אותם ע"י שמכווחו התורה תוכיח אותם. דמצינו במרדכי שהתוכחה היא רק עצם הצווי שצריך להתאמץ גם במקום שלא רואים שום אפשרות להצלחה. ולפ"י תוכחת הצדיק היא לאו דווקא בדיבור אלא אפילו בעצם ראית הצדיק שרואה כיצד הוא עובד במסירות נפש עד כלות הכוחות ואין אצלו מקום כלל למחשבת אין לאל ידי שזו ראשית ההסתרה כמבואר לקמן עפ"י הפל"ח. ועיין לקמן באות ט' שזה בחי' רשע וטוב לו דהיינו שמקורב לצדיק שהלכה כמותו ורק מכח זה יש בכוחו להכניס דעת ברשעים עד שנקראים רשע וטוב לו המקורבים אליו.

ובזעיר אנפין כל אדם בבחי' המלכות שלו שזוכה לדעת ע"י עסק התורה דהיינו בחי' ביטול ושפלות שמכוחם נכסף לחיבור אליו דהיינו דעת ומכח זה יש לו יותר כח להתאמץ בעבודת ה' גם במקום שהיצר מנסה להחליש בטענת אין לאל ידי וכשבעצמו מתגבר ממילא גם אלה שתחתיו, מכח שיש להם איזה הרגשה במנהיגותו עליהם, מסתכלים עליו ולומדים ממנו/י"ו להתחזק לחפש אותו ית' גם במקום שנדמה שאין לאל ידם וכן במקום שנדמה להם שאין שם אלוקות כלל. אבל מסתמא העיקר הוא שמכח הצדיק שהלכה כמותו ניתן גם למקורבים אליו דעת להאיר דעת באלה שתחתיהם וגם בזה שייך הנ"ל רשע ורע לו שהוא תחת מי שלא מקורב לצדיק שהלכה כמותו.

וזוה פי' (אסתר ב/כ) ובכל יום ויום מרדכי מתהלך לפני חצר בית הנשים וכו' שע"י עסק התורה באותיותיה ופסוקיה דהינו מדות בחי' ימים מקבלת המלכות דעת וע"י מקבלת כח הילוך להוכיח

את כנסת ישראל להאיר להם שגם במחשבה ודבור של ג' סוגי הנשים נמצא הש"י. כי מרדכי, זה בחי' המלכות כנ"ל.

¹⁰ גם בדפוס מאוד ומתולו - מאד

¹⁰ **חיי מוהר"ן** אות תקסג (קכ) שְׁמַעְתִּי מִרְבֵּנוּ וְזָרְנוּ לְבָרְכָה שְׂבִימִי אֲבָרְקֶם אֲבִינוּ הִיְתָה הַשְּׂכִינָה נְקָרָאת בְּשֵׁם שְׂרָה, וּבִימֵי יִצְחָק בְּשֵׁם רַבֵּקָה, וּבִימֵי יַעֲקֹב בְּשֵׁם רָחֵל וְלֵאָה (הַלְלוֹת בְּשֵׁר וְחָלֵב הֶלְכָה ב). וְכֵן מֵיבָא בְּזֵהר הַקְּדוּשׁ מֵעֵין זֶה:

¹¹ **המון ביאורים** נאמרו בזה בספרים

¹¹ **ואולי בזה יתבאר** מדוע הנס היה ע"י מרדכי, אע"פ שהגאולה השניה היתה ע"י עזרא הסופר שהיה אחרון הנביאים דייקא, כי עיקר הנס היה להשריש את העומק החדש של תורה שבתוך חושך לגלות אור בחושך שזה בחי' תורה שבע"פ שנתחדשה ביותר דייקא אחר שנתבטלה הנבואה והתחיל זמן התנאים שעליו אמר ר' צדוק שהוא בחי' חכם עדיף מנביא בחי' שמוצא עומק יותר בתורה ולא רק התגלות של נבואה בחי' דבר ה' גלוי. אלא עומק הכוונה במה שכבר נאמר ונכתב.

¹² **כידוע בחוש** שכל אחד יש לו איזה אדם שמרגיש צורך להביט בו ולהתחזק ממנו בעצם ההסתכלות ואפילו עצם נוכחותו מחזק אותו כי מרגיש שהוא מעליו באיזה בחי'. וכן בכל בית כנסת ובית מדרש יש עובדי ה' שהחלשים מהם מסתכלים ומתחזקים מהם.

¹³ **אסתר פרק ב (יא) ובכל יום ויום מרדכי מתהלך לפני חצר בית הנשים לדעת את שלום אסתר ומה יעשה בה:**

ובכל יום ויום, זה בחי' התורה, שעל ידה ממשיכין החיות להימים והמדות כנ"ל.

חצר בית, זה בחי' חיצוניות ופנימיות, היינו מחשבות החולפין בראשו דהיינו פנמיות ודבורים^{כא} ששומע דהיינו חיצוניות, שבכולם נסתר הש"י שם/כב, אף המחשבות והדיבורים של הרחוקים מהשם יתברך גם בהם יש רמוז שרומז להם הש"י לשוב אליו רק שכבר שכחו ולא מכירים את הקול/כג.

וזה חצר בית דהיינו מחשבה ודיבור של הנשים, מלשון שנסו וקפצו [כד] ממקומו של עולם כמו שפרשי על גיד הנשה שנקרא כן על שם שקפץ ממקומו ע"י נגיעת המלאך שיעקב נלחם עימו, וזהו נשו וקפצו דהיינו שנתרחקו מהשי"ת בשתי הסתרות. **ויש שכבר היו/כה קצת אצל השם יתברך, אך שכבר שכחו אותו יתב' בהסתרה אחת. וזה הנשים, לשון שכחה, [כז]/[כח] כמבואר בגמ' שמשה רבנו קרא לבנו הראשון מנשה מלשון שכחה (כמ"ש בראשית מא)/כט כי נשני אלקים וכו', שכבר שכחו את השם יתברך. ויש שגם עתה זוכרים את השם יתברך, אך שנשתה גבורתם [כט]/ל, ואין לאל ידם [לא] להתגבר על יצרם עיין פל"ח אות ד' שמבאר שזו התחלת הנפילה להסתרות הנ"ל מה שבתחילה נדמה לו שאין לוכח לאיזה מצוה או רצון הש"י ומזה נופל להרגל שלא לעשותה דהיינו הסתרה ראשונה וכו'.**

ובשביל זה נקראים בשם נשים שיש בו ב' משמעויות שהן ג' דהיינו לשון קפיצה ולשון שכחה ולשון חולשה כשלשון קפיצה נאמר לא על האדם אלא על גבורתו, מחמת ג' בחי' הנ"ל [לב]. **בחי' שנסו וקפצו וכו'** לשון גיד הנשה כנ"ל, בחי' הסתרה בתוך הסתרה ונעשה היתר גמור, **ויש לגשהם בבחי' שכחה וכו'** מלשון נשני אלקים כנ"ל, בחי' שיודעים אבל נתיאשו מהרצון עד שהתרגלו שלא לעשות ונעשה להם כמו היתר, **ויש שהם בבחי' נשתה גבורתם כנ"ל** לשון חולשה, בחי' שיודעים ורוצים אבל נדמה להם שאין להם כח לעשות/לד. **ועל ידי כל זה הם רחוקים מהשם יתברך, והש"י נסתר מהם בבחי' הסתרות הנ"ל.**

^{כא} גם בדפוס ודבורים, ומתצו - ודיבורים

^{כב} צ"ע האם במעשים אינו מסתתר. ובפרט אם הכוונה לרמזים הרי מבואר בתורה נד שגם במעשים רומז. ואולי מדבר מאותם שמעשה אבותיהם בידם. כי בתורה נד מדובר שרומז לאדם במחשבה דיבור ומעשה של עצמו ואילו כאן משמע דיבור של אחרים. וצ"ע.

^{כג} עיין תורה רו טעיתי כשה אובד ועיין תורה נד עניין הרמזים וצ"ע כוונת רבינו בזה לעניין שלנו כי לפי מה שנתבאר לעיל משמע שדיבר ממדרגה פשוטה יותר ולא בהבנת רמזים אלא שמחמת העוון נתהפכו הצרופים של מה שצריך לעשות בעבודת ה' וזה הסיבה שלא מבין מה לעשות ולא שומע את החיוב שלו לעשות אבל הבנת רמזים זו מדרגה שנסתרת גם ממי שאינו כל כך בהסתרה.

^{כד} עיין חולין צא ופרשי"י שם למה נקרא גיד הנשה שנסה (קפץ) ממקומו ועלה. * הובא בפרש"י בראשית לב לג

^{כה} שהיו קצת וכו' ושכחו - צ"ע הרי גם אלה שנסו וקפצו היו ושכחו ומה החילוק ביניהם. מדוע לראשונים יש שתי הסתרות ולשניים הסתרה אחת. עוד גם מדוע אצל השניים נקרא שכחה הרי יודעים שאסור אלא שנתרגלו ונעשה להם כמו היתר אבל לא היתר גמור כמו לראשונים, ואולי הכוונה כלפי הקב"ה אצל הסתרה אחת נקרא שכחה ואצל שתי הסתרות נקרא עזיבה. אבל כלפי המצווה עצמה אינו כן אלא בהסתרה אחת אין זו שכחה אלא רק בב' הסתרות שכח ונעשה לו מישור.

^{כז} עיין סנהדרין קב סוף ע"ב מנשה שנסה קה ושהנשי את ישראל פרש"י ששכח הקב"ה והשכיח את ישראל

^{כח} סנהדרין דף קב: מנשה שנסה יה, דבר אחר מנשה שהנשי את ישראל לאביהם שבשמים

רש"י - שנסה יה - ששכח הקדוש ברוך הוא: שהנשי - השכיח:

^{כט} בראשית פרק מא (נא) וַיִּקְרָא יוֹסֵף אֶת שְׁם הַבְּכוֹר מְנַשֶּׁה כִּי נִשְׁנִי אֱלֹהִים אֶת כָּל עַמְלִי וְאֶת כָּל בֵּית אָבִי:

רבנו בחי' (נא) כי נשני אלהים את כל עמלי ואת כל בית אבי. מזה קורין ז"ל בית אביה של אשה בי נשא כלומר בית השכחה, על שם הכתוב (בראשית ב, כד) על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו, וכן האשה בבעלה:

^{כט} * לשה"כ ירמיהו נא לי' [ועי"ש פרש"י]

^ל ירמיהו פרק נא (ל) חָדְלוּ גְבוּרֵי כָּל לְהִלָּחֵם יִשְׁבוּ בְּמִצְדוֹת נְשֹׂתָהּ גְבוּרָתָם הָיוּ לְנָשִׁים הַצִּיתוּ מִשְׁכַּנְתֶּיהָ נִשְׁבְּרוּ בְּרִיחֶיהָ:

פרש"י - נשתה - קפצה כמו גיד הנשה (בראשית לג) שנסה ממקומו:

^{כא} לשה"כ בראשית לא כט

^{כב} עיין פל"ח אות ד' דלעיל דיבר משתי הסתרות וכאן הן ג'

^{כג} בתלד - מהם

^{כד} מדרגה זו מבאר הפל"ח היא התחלת הסתרה שממנה נופל כי תחילה רק חושב שאין בכוחו לעשות ולא עושה ואח"כ מתרגל שלא לעשות ונעשה לו כהיתר ואח"כ מתרגל בזה עד שנעלם ממנו לגמרי החיוב ונעשה מישור והתר גמור. וצ"ע לכאורה טעם שרבינו לעיל נקט רק שתי הסתרות הטעם כי נשתה גבורתם לא נקראת הסתרה שהרי לא נסתר ממנו, אלא רק סובר שאין לו כח, מאידך יש

ומרדכי היינו בחי' המלכות דהיינו מרכבה למלכותו ית' דהיינו למדרגה הנמוכה של הקב"ה שבה מאירים המדרגות העליונות יותר והיא הכלי שאוסף אותם ואז היא בבחי' דעת/ל"ה, **הוא יכול להוכיח ולהזהיר אותם, על ידי עסק התורה** שלומד ומוציא בפיו האותיות ותיבות ופסוקים וכו', **שהוא בחי' ימים ל'ומידות כנ"ל** וקורא ע"י לחי החיים לתוך המלכות. **שעל ידי זה זוכין/ל"ו לדעת, שעל ידי הדעת הזה מגלין ההסתרה שבתוך הסתרה ועושין ממנה תורה כנ"ל, ואזי אורייתא מכרזת קמייהו כנ"ל**.

נמצא שבכל יום ויום מרדכי מתהלך לפני חצר בית הנשים הפירוש שמרדכי עוסק בתורה הנקראת יום יום דהיינו תיבות ופסוקים ופרשיות התורה שהן מדות וע"ש ממשיך חיות דהיינו חכמה ודעת לתוך המדות שבמלכות דהיינו מרדכי וע"י מאיר דעת הנ"ל בחצר בית דהיינו במחשבה ודיבור של ג' סוגי הנשים דהיינו ג' מיני הסתרה, והדעת היא שידוע שהקב"ה נמצא בכל מיני הסתרה אפילו הסתרה שבתוך הסתרה **וזה לדעת את שלום אסתר/ל"ח**. **שעל ידי זה עושה ל"ט דעת מהסתרה שבתוך הסתרה, שהיא בחי' אסתר, בחי' הסתר אסתיר** כי כשיודעים שהש"י נמצא בתוך ההסתרה כבר אין הסתרה אלא נעשה ממנה דעת, וכנ"ל שעיקר ההסתרה היא שנדמה לו על איזה עבודת ה' שהיא לא שייכת לו ולא תביא אותו להתחבר להש"י ע"י עשית רצונו, כי אע"פ שבאמת יש מדרגות שלא שייכות לו, אבל זה עיקר התגברות היצה"ר לומר לו על מדרגה השייכת לו שאינה שייכת לו וזה עיקר ההסתרה.

וזה ומה יעשה בה, שעושה מההסתרה בחי' מה, היינו תורה, כמ"ש מה העדות וכו' כנ"ל. **כי מזה בעצמו שידוע שגם בתוך ההסתרה שבתוך הסתרה יש שם השם יתברך, מזה בעצמו נעשה דעת כנ"ל שהסתרה היא בגלל שנהפכו הצרופים ואזי נדמה לו שאיזה עבודת ה' לא שייכת לו כי היא לא תקרב אותו להש"י, אבל כשזוכה לדעת הנ"ל ויודע שגם שם נמצא הש"י דהיינו שהיא כן שייכת לו וכן תקרב אותו להש"י אזי חוזר ונתהפך הצרופים, דהיינו תורה דהיינו מה/ל"י כנ"ל, ואזי אורייתא מכרזת קמייהו כנ"ל :**

וזה בעצמו בחי' התוכחה שמוטל עליו להזהיר ולהוכיח כנ"ל, כי גורם על ידי הדעת שהתורה תוכיח אותם כנ"ל. וע"י התוכחה הזאת הוא ממשיך אריכות ימים לתוך המלכות שלא תהיה בבחי' הרבנות מקברת את בעליה, שזהו כשאין מוכיח את האנשים שיש לו

כאן בחי' הסתרה שנסתר ממנו הכח שלו, דהיינו שגם בזה אפ"ל שעצם הידיעה שגם כשאין כח צריך להתאמץ יותר זה גילוי ההסתרה שמחזיר לו את הבנת החיוב שלו להתאמץ גם בזה ולעשות דהיינו היפוך הצרופים בחזרה לתורה שתוכיח אותו שחייב לעשות. (מה מה שאמר הרב שרק כשכבר אין כח או מתחילה העבודה האמיתית, דרוב העולם סוברים עכשיו עת לישון כדי שיהיה לי כח לעבוד והרב אומר להפך עכשיו מתחילה עבודה לשבר את האין כח ולעשות מתוך האין כח, אבל אם תלך לישון אזי כשתתחיל מחדש תצטרך עוד זמן רב עד שתוכל באמת להתחיל לעבוד דהיינו עד שלא יהיה לך כח ואז רק יתחיל עידן העבודה באמת)

^{ל"ה} **הכוונה** כי הצדיק מרכבתו של מקום והכלל שכל השפעה היא ע"י המדרגה הנמוכה של משיפיע שנעשית מדרגה הגבוהה אצל המקבל. נמצא שהצדיק כלפי העליונים הוא מלכות דהיינו מדרגה תחתונה וכלפינו הוא מלך דהיינו כתר ומדרגה עליונה. ולכן שניהם לשון מלכות כי כח המלך למלוך הוא מזה שממליך על עצמו את הקב"ה. ועיין לקמן אות ד' מלכות מאסף לכל המחנות ובאר שם הפל"ח שהכוונה למחנות העליונות ומכח זה מחלק שלל לתחתונות ע"ש דהיינו מכח שזוכה לדעת שהיא אור עליון שנאסף אליו ע"י מאיר ומנוצץ דעת לאותם שתחתיו.

^{ל"ו} גם בדפ"ר ומידות מתולדו - ומדות

^{ל"ז} **צ"ע מי זוכים** הוא או הם או שניהם דהיינו אולי שמכח שהוא ממשיך אריכות ימים למלכות שלו אזי נתפשט גם לאותם שהוא שרש להם. ולכאורה היה אפ"ל שדווקא כשהם שומעים ממנו תורה ואזי מעלה אותם בעיבור ומוריד להם דעת וכמבואר בתורה יג ותורה כ' אבל כיון שכאן מדובר בכל אדם כלפי אותם שתחתיו א"א לומר כך.

^{ל"ח} **תיבת שלום** לא בא רבינו ועיין פל"ח ובאה"ל לבאר עפ"י המבואר לקמן באות ו' בענין הפרנסה בנקל ע"י שלום שזוכה ע"י דעת ודעת הוא הכח לסבול ולתפוס הפכים כמבואר בתורה ד' שתופס שאין חילוק בין חסד לדעת וע"י יודע שכל מאורעותיו לטובה ולכן כפי הדעת כן השלום כי שלום הוא תמיד בין הפכים כמבואר בתורה פ' וזהו לדעת את שלום אסתר דהיינו להאיר דעת ע"י השלום בהסתרה. וע"י שלום דייקא שכידוע הוא בחי' יסוד (בבחי' שלום בית) וכן ידוע שדעת ושיסוד קשורים (טניס נקו אמלעי בבחי' סלוקא דיסודא עד א"א. וכן המלכות והתפארת שהיא הטובה נקו אמלעי וכן תורת ה' שהיא נאמן נמלא נקו אמלעי)

^{ל"ט} בדפ"ר ותולד - עושה, ובתקפא - עושה

^מ **עיין ויקרא רבה** א' טו מי שאין בו דעת נבילה טובה ממנו ומבואר שם שהכוונה למשה שהקב"ה קרא לו להכנס למשכן והחזיק עצמו אינו ראוי וזה הדעת ועל זה נאמר שמי שאין לו דעת כזו נבילה טובה ממנו. נמצא שדעת היא שפלות וענוה דהיינו בחי' מה ונחננו מה מה כוחי. כח מה בחי' חכמה הנ"ל שהיא התורה כנ"ל. נמצא עיקר התוכחה היא ע"י שממשיך לאדם שפלות וענוה כי עיקר ההסתרה הנ"ל היא בחי' ענוה פסולה שאומר על מדרגות בעבודת ה' שאינן שייכות לו. לכן הדעת שהיא שפלות דקדושה היא תיקון והגילוי ההסתרה הזו.

ממשלה עליהם וכו' כנ"ל. אבל ע"י עסק התורה הנ"ל, שעי"ז ממשיך חיים ואריכות ימים בחי' דעת וכו', עד אשר אורייתא מכרזת קמייהו ומוכיחה אותם, נמצא שיוצא ידי תוכחה, אזי איך הרבנות והמלכות מזקת לו כנ"ל, כי ממשיך אריכות ימים לתוך המלכות, ע"י

התוכחה כנ"ל. נמצא שע"י אריכות ימים שהוא בחי' דעת שממשיכין ע"י התורה, עי"ז בעצמו ממשיכין אריכות ימים הנ"ל לתוך המלכות כנ"ל :

אות ד

עתה יבאר חידוש נפלא שלכאורה הוא הפך משמעות דבריו לעיל, כי נתבאר שמחמת העוון שהוא רוח שטות פגם הדעת נפל להסתרה אחר הסתרה, שתחילה נשתה גבורתו ונדמה לו שאין לאל ידו ונהפכו לו הצרופים של התורה מהחיוב לעשות ללא דווקא ונמנע מאיזה רצון ה', ואח"כ נתרגל בזה ונעשה לו כהיתר, שיודע שאין זה רצון ה', אבל כיון שכבר התרגל, נהפכו לו הצרופים עוד יותר וקשה עליו לשוב, וכשנתרגל בזה עוד נתהפכו הצרופים לגמרי עד כדי הסתרה גמורה ונעשה לו כמישור ושכח לגמרי שיש רצון ה' בזה, דהיינו שנפל עד כדי הסתרה שבתוך ההסתרה, דהיינו מחשבה ודבור של כפירה כנ"ל שחושב ואומר ח"ו שהש"י לא נמצא במקומות אלה, וכנ"ל שמחמת פגם הדעת נעלם ממנו הש"י בדברים אלו. ועל זה נצטווה אותו אחד שיש לו השפעה עליו בנגלה או באתכסיה להוכיחו. וביאר רבנו שתוכחה באיתכסיה היא ע"י שהמוכיח עוסק בתורה בפיו נמצא קורא בשמותיו ית' וקורא לו ית' ונמשך עי"ז חיות מחי החיים אל המלכות שלו וחיות זו היא בחי' החכמה תחייה את בעליה דהיינו דעת. ומכח זה מאיר גם לאותו אחד שנתרחק כל כך איזה התנוצצות הדעת לדעת שגם במקומו באותם דברים שנדמה היה לו שאין שם אלוקות עכשיו מתנוצץ לו לדעת שיש ומכח הדעת הזו דהיינו עצם הדעת שיודע שגם שם מלוכש אלוקותו ית' מזה לבד כבר נופלות כל ההסתרות ונעשה מהן בעצמן תורה, והיא מוכיחה אותו בבחי' אורייתא מכרות קמיהו עד מתי פתיים תאהבו פתי.

וכאן מחדש רבנו חידוש נפלא שהתורה שנעשית מהסתרה ומוכיחה את אותו אחד שנתרחק כל כך אינה צרופי התורה שהיו שם ועתה חזרו ונהפכו בחזרה למה שהיו בתחילה דהיינו פשטי תורה אלא להפך שמכח הדעת הזו שהתנוצץ לו לחפש את הש"י בחושך הגמור, מגלה שם תורה גבוה מאד תורת ה' ממש כי הדעת הנ"ל לא החזירה אותו למצב שקודם העוון אלא רק גילתה לו שגם שם ודייקא במקום המרוחק ביותר הוא קרוב ביותר אליו ית' ובבחי' נעלמת קרוב הרבה יותר אליו ית' דהיינו אל תורת ה' ממש שהיא בחי' הוא ית' בעצמו בבחי' ועברתי בארץ מצרים אני ולא אחר. ולא אל נובלות התורה כפי שהן מתגלות קודם העוון שהם בחי' אלוקותו בלבושים רבים.

ונראה עומק הכוונה שהדעת לחפש אותו ית' בחושך מגלה לו את התורה שיש בצרופים ההפוכים הנ"ל בעצמם שהפך ע"י העוון דהיינו שתורת ה' ממש היא הפך הצרופים של תורת הנגלה שהיא בחי' נובלות התורה בחי' מיתה כלפי עצם התורה תורת ה' ממש. נמצא דבר נורא שמחמת העוון נעשה לו התנוצצות והרגשה בתורת ה' ממש מה שלא היה לו קודם העוון.

ומבאר רבנו הטעם דלא תימה שהרויח ע"י העוון ריוח נקי אלא אדרבה עיקר הטעם שזוכה לתורה כזו היא מחמת שהוא נמצא במקום של יניקת הקליפות במקום שנחשב לכפירות לכן א"א שם לדבר מפשטי תורה כדי שלא ינקו החיצונים כח לחזק עצמם (בבחי' כל דעביד לגרמי עביד כגון תורה לשם חכמה הפך קרבת ה'). ועיין תורה יד שבמצב כזה האדם מלוכש בבגדים צואים וצריך טרחה עצומה לפשטם. ועיין תורה פד שבאופן כזה א"א לו לגשת אל התורה הנגלית אל הטוב בעצמו. ועיין תורה רו טעיתי כשה אובד משל לשה שכל כך נתרחק עד שחזר ונתקרב, אלא שכבר שכח את קולו של הרועה. ועומק העניין מבאר רבנו בתורה יב תנינא שמקומות המטונפים מקבלים חיות מ"בראשית" מאמר הסתום, וכנ"ל כי א"א לחיותם ממאמר הנגלה כדי שלא ינקו הקליפות ממנו, לכן מקבלים חיות ממאמר נסתר, שמצד אחד הוא בעצמו נותן להם מקום למציאות, דהיינו הסתרת ה' (בחי' חלל פנוי) מחמת שהוא סתום, ומאידך מחמת שהוא סתום אין להם יניקה יותר מזה אלא רק כח להכניס ספק בלב ולא הוכחה לדרכם.

אבל מאידך מחמת שעצם העוון דייקא קרב אותו אל הרועה ואל תורת ה' ממש כנ"ל, זה גורם שאם צועק איה מקום כבודו ומחפש אותו בחושך של עצמו דייקא, דהיינו שמתגבר מאד על עצמו שלא להתיימש ולחפש אותו בחושך הגמור, אזי מתנוצץ לו הרגשה בלב מתורת ה' ממש, דהיינו מעצם קרבת ה', (כי תורת ה' ממש היא הוא ית' בעצמו שאין בו תפיסה כלל בבחי' אותיות בלבד לכן א"א לדבר ואפילו להרהר בהשגה זו, אלא רק איזה התנוצצות בעלמא שמתנוצץ בלב, בבחי' כח ההתפעלות ולא יותר) וכנ"ל באות ג' "מה נעשה בה", שהסתרה נהפכת ל"מה", לתורה שהיא בחי' "מה העדות"/"א", בחי' "נחנו מה", אבל א"א לגלות לו תורה הנגלית, כי במצב שהוא עכשיו בבגדים צואים היא תפיל אותו יותר לגאווה וישות.

^א **שהיא שאלת החכם** דייקא בהגדה כי חכמה כח מה בה כוחי בחי' אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני שו החכמה להשיג שהיא רחוקה ממני (תורה פג תנינא) ורבנו מכנה תורה זו שמתגלית מהסתרה בעצמה מה העדות דהיינו בלשון שאלה כי

ודע שהתורה המלוּבש תוך ההסתרה שבתוך הסתרה, היא תורה גבוה דייקא, היינו סתרי תורה. כי מחמת שהיא צריכה להתלבש במקומות נמוכים כאלו, היינו אצל אלו שעברו הרבה עד שנסתר מהם בהסתרה שבתוך הסתרה, ע"כ חשב השם יתברך מחשבות לבלי להלביש שם פשטי תורה, לבל יוכלו הקליפות לינק משם הרבה, ויהיה הפגם גדול מאוד. על כן הוא מסתיר ומלביש שם תורה גבוה דייקא, סתרי תורה, שהיא תורת ה' בעצמה [ב] ונראה שהם הצרופים הנ"ל שנתקלקלו ע"י העוון שנדפכו מפשטי אורייתא לסתרי תורה, תורת ה' ממש, שהיא תורה שאין לה הבנה בפשט, לכן אין ממנה יניקה, אבל היא כסופין והשתוקקות אליו ית' שבבחי' השוב והעלמה, בחי' צעקת איה, שהופכת כל ירידה לעליה, לבחי' דעת הנ"ל שה' עימי בחושך הגמור, כדי שלא יוכלו הקליפות לינק משם הרבה, בבחי' (שמות יב) וְעַבְרַתִּי בֶּאֱרֶץ מִצְרַיִם [ג] ודייקו במדרש ועברתי אני ולא מלאך/ד, אני ולא השליח אני ה' ולא וכו' ו כי מרוב הטומאה והסתרה שבמצרים לא היה אפשר לשלוח לשם מלאך/ו שמא יטמא בטומאת ההסתרה של מצרים. כי בארץ מצרים ששם מקום הקליפות מאוד/ח, על כן שם דייקא מלוּבש ומוסתר השם יתברך בעצמו [ט] היינו תורת ה' ממש [יא], סתרי תורה כי התורה והקב"ה אחד. ע"כ דייקא

לא מתגלה לו העדות בעצמם אלא הצרופים ההפוכים דייקא שהם תורת ה' ממש כנ"ל בחי' מה כחי הפך ההבנה שיש בתורת הנגלה כי זה תורת ה' ממש להשיג רוממותו בבחי' אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני.

^ב - עיין ע"ז יט: ולעיל תורה כב אב י' [בתורה כב שתורת ה' בחי' תורה שסביבות המצוה ועי"כ אות יא שזה בחי' יתיה לורך עליה ועיין תורה נט תנינא שהיא בחי' יתיה מלך שעל ידה הולכים מלכנא ללכנא וכו' סיינו טו מנאר שזה רק ע"י א"י ועיין בלויי הגחל תורה כ' שצח"ל הייתה מסוכן שלא יפול לגמרי, ועיין לק"ה ברכת המזון ד' כ' מעלת הכסופין על העשיה עלמה.

^ג **שמות פרק יב** (יב) וְעַבְרַתִּי בֶּאֱרֶץ מִצְרַיִם פְּלִילָה הָיָה וְהַפִּיתִי כָל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאֶדָם וְעַד בְּהֵמָה וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים אֲנִי יְדוּד:

רבנו בחיי (יב) ועברתי בארץ מצרים. כל הפרשה היא סיפור משה ואהרן לכל עדת בני ישראל, ועל כן היה הכתוב ראוי לומר ועבר ה' בארץ מצרים, ועל כן יעשו חז"ל מדרש בזה, אמרו (ילקוט רמז קצט) ועברתי בארץ מצרים אני ולא מלאך כלומר על ידי מלאך שלוח מאתו במגפות כענין דוד (שמואל ב' כד, טז) וסנחריב (מלכים ב' יט, לה):

^ד ההמשך היא דרשת ההגדה של פסח על פסוק זה ונמצא שתורת ה' היא הש"י בעצמו

^ה **ועברתי אני ולא מלאך** - וצ"ע מפרשת חקת (במדבר כ' טז) שישאל אמרו לאדום "ונצעק אל ה' וישמע קולנו וישלח מלאך ויוציאנו ממצרים" אבל הכוונה שרק מכח הדעת שהאיר משה בישראל ביציאת מצרים, ע"ז נהפך אצלם ההסתרה לתורת ה' ממש, דהיינו שהמלאך משה רבנו הראה להם שהקב"ה בעצמו נמצא במצרים, והתברר שהוא בעצמו מסתתר בהסתרה עצמה כנ"ל, שזה בעצמו הדעת, לדעת שהוא נמצא מאד גם בהסתרה הגדולה ביותר, נמצא שהקב"ה שלח את משה המלאך לגלות לנו שבמצרים בעצמה, בעצם ההסתרה נמצא כבר הקב"ה בעצמו.

^א **עיין לק"ה פריקה וטעינה** ד' אות מב עפ"י תורה ב' תנינא מבאר שהכוונה אני ולא מלאך שהתגלה להם אז בחי' אחדותו הפשוט בלי שום התלבשות שהיא הגורמת לכל הטעותים

^א **משמע שמלאך** הוא בחי' תורה שבנגלה בחי' מותר ואסור כשר ופסול טהור וטמא, כמובא בוהר שזו בחי' מלאך מט"ט. לכן שייך בה יניקת הקליפות.

^ב **נקט ארץ מצרים** ולא נקט ארץ פרס אע"פ שהיא הגלות שבזמן אסתר ומרדכי. ונראה כי כל התורה כאן מדברת משתי בחינות קבלת התורה בחי' שבועות בבחי' כפיה ובפורים הדר קבלה ברצון.

ועיין לעיל באות ג עה"פ מה יעשה בה מבואר שאסתר בחי' התורה הגבוהה שבהסתרה דייקא ולפ"ז לכאורה היה צ"ל שבארץ פרס מלבש ומסתר תורת ה' ממש דבפשטות קאי אמגילת אסתר שאין בה שום אזכרה אלא מעשה משנים קדמוניות ולעומת זה במצרים לכאורה לא נתגלה שום תורה אלא רק כשיצאו משם אל הר סיני

עוד צ"ע כי מצרים באמת מצד עצמה היתה בחי' שוק של כשפים כמבואר בתורה יא ממש הפך הניסים והתפילה הלעומת זה של כל קדושה כמבואר בתורה ז ואעפ"כ שם דייקא לא נפלו לשער הנ' של טומאה ואילו פרס שיכלו בה לעבוד את הש"י מי שרצה דווקא שם נפלו לישא נשים נכריות ולהטמא בהן בשער הנ' עד שכתוב שלכן לא יכול היה הש"י לגאלם כגאולת מצרים בבחי' אני ולא מלאך כי הוא שונא זימה

ונראה שגלות שבעים שנה היתה בבחי' ברור הנגה שהוא מרמה את האדם ולא בא אליו להדיא בכח הרע אבל שיעבוד מצריים היה הברור מהג' קליפות הטמאות ממש וכנגד הרע בעצמו הצליחו ישראל לעמוד בנסיון עד ההצלה ברגע האחרון אבל כנגד רמאות הנגה לא עמדו

ואעפ"כ הקב"ה בדרך נסתרת בכח הצדיק שההסתרה בעצמה היא שמולידה אותו כמבואר בכתבי האריז"ל בכונות פורים שיסוד דאבא אפשר שיתגלה בלא לבוש רק באופן הזה של בחי' תרדמה

ואולי גם לזה מרמו סוד התורה ה' ממש דהיינו לצדיק שהוא בחי' תורת ה' ממש כמובא משה הוא הדעת ומרדכי בחי' משה כמובא ששניהם בחי' יסוד אבא שזה בחי' בחי' קשר תמידי לחכמה עלאה דאצילות

^ט עיין לק"ה ר"ח ג' ב'

מההסתרה שבתוך הסתרה כשחוזר ומהפכה לדעת נעשה ממנה דייקא תורת ה' ממש. כי שם נסתר תורת ה' סתרי תורה כנ"ל/יב):

אות ה

מבאר שכנגד מלכות הקדושה שאותה צריך להוציא מההסתרה ע"י הדעת, יש מלכות עמלק שהיא ההסתרה בעצמה, ועיקר הרע שבה הוא תאוות ממון, שהיא ע"י נוראה שכוללת בתוכה את כל העבודות זרות כמבואר בתורה כג, ומבואר כאן שתאוות ממון היא עיקר ההסתרה שבתוך ההסתרה, כי מחמת תאוות ממון שתופסת את כל מהותו ומחשבתו לרוץ לאסוף ממון נשכח ונסתר ממנו הש"י בהסתרה שבתוך ההסתרה. ונעלם ממנו הדעת, וצריך לצדיק שיצליח לגרום לאיזה התנוצצות דעת במוחו, ועיין בספורי מעשיות מבעל תפלה שכת של תאוות ממון היא הכת שקשה ביותר להחזיר בתשובה, וכאן מבואר כי היא תחת עמלק בעצמו.

וכנגד מלכות קדושה הנ"ל באות ג' שצריך להמשיך לתוכה אריכות ימים היינו דעת בחי' החכמה תחיה מחי' החיים, יש מלכות הרשעה המואסת ומבוזה כל זאת, ועל כן הם נקראים דייקא

י' ל"ק"ה ראש חדש ג' ב' - ב) וזה בחינת ראש חדש שהוא בחינת התגלות ההסתרה שמגילין ההסתרה על ידי שיודעין שגם שם מלבש דעת, כי דיקא או כשמגיעין לתכלית ההסתרה והירידה חס ושלום, בבחינת הסתרה שבתוך הסתרה או דיקא מגילין ההסתרה ונעשה ממנה דעת גדול כנ"ל, כי כשמגיעין לתכלית הירידה וההסתרה חס ושלום, או דיקא מקרבין לה' יתברך בתכלית הקרוב, כפיככול, כי שם בתכלית ההסתרה והירידה חס ושלום, שם מלבש ה' יתברך בעצמו, כפיככול, בלי לבוש כנ"ל. נמצא שאז דיקא יכולין להתקרב אליו יתברך, כי אז דיקא סמוכין אליו מאד מאד. וזהו בעצמו ההסתרה והפגם, כי ההסתרה, שהיא בחינת התגברות הסטרא אחרא, וניקתה רק מבחינת שבירת כלים שנעשין על ידי רבוי אור, כי רבוי השמן גורם כבוי הנר חס ושלום, עד שנסתר לגמרי ואין יכולין לראות ולהשיג אלקותו כלל מחמת בחינת רבוי אור. נמצא, שבדאי ההסתרה אף שהיא ירידה גדולה מאחר שנסתר אלקותו לגמרי חס ושלום, עם כל זה מאחר שכל זה נעשה על ידי בחינת רבוי אור. נמצא, שבאמת מלבש שם דיקא אור גדול ונורא מאד, ואדרבה, כשמגיעין לתכלית הירידה שאין ירידה למטה ממנה חס ושלום, אזי דיקא סמוכין אליו יתברך בתכלית הקרוב, כי בתכלית הירידה והסתרה חס ושלום, שם מלבש הוא יתברך בעצמו כנ"ל. ועל כן אזי דיקא יכולין להתקרב אליו יתברך ולחזור בתשובה, אף צריך לזה דעת גדול לידע זאת ולכונן השעה שמגיעין לתכלית ההסתרה ולדעת שאזי דיקא מקרבין אליו מאד, שעל ידי זה מהפכין ההסתרה לדעת כנ"ל, כי כשאין יודעין זאת תוכל להתגבר ההסתרה חס ושלום, ויעבר השעה שהיה יכולין להתקרב אליו יתברך, על כן צריכין חכם גדול במעלה גדולה מאד שיוזקח לדעת הנ"ל עד שיוכל לגלות ההסתרה שבתוך הסתרה להפכה לדעת, ודיקא אז יקרב את ישראל לאביהם שבשמים ויחזירם בתשובה כנ"ל. וזה בחינת יציאת מצרים שהיה על ידי משה רבנו, עליו השלום, כי ישראל הגיעו אז לתכלית הירידה עד שלא היו יכולים להתממה שם אפלו רגע אחת כמו שכתוב, "ולא יכלו להתממה". ואם היו משהין שם עוד שעה קלה היו כמעט נשארין שם חס ושלום, אף משה רבנו היה מכונן את השעה והמתין עד אשר הגיעו לתכלית הירידה ואזי דיקא היה מגלה ההסתרה ונמשך דעת ואור גדול וגאלם אז דיקא כנ"ל. וזה בחינת רדו שמה. 'רדו' דיקא שרמו להם שיהיו בגלות כמספר רדו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה. הינו פשיגועו לבחינת רדו הינו לתכלית הירידה, אזי דיקא יהיו נגאלין כנ"ל. וזה בחינת מה שכתב רבנו נרו יאיר, על פסוק, "תעיתי כשה אובד". וכו' בסיומן (רו) שבשואדם נבון ותועה מאד מאד בדרךים המקלקלים חס ושלום, לפעמים הוא תועה כל כך עד שמקרב מאד אל הקדשה ועל ידי נסיון קל יכול לחזור אליו יתברך, אף מחמת שנתרחק מאד ממנו יתברך זמן רב, על כן אינו שומע קול הברו, עין שם. אבל כשיש חכם גדול כנ"ל שיודע ומשיג דעת הנ"ל ויכול לכונן את השעה, הוא יוכל לקרב אותם אז דיקא כשמגיעין לתכלית הירידה כנ"ל, כי אזי סמוכין מאד אליו יתברך רק שאינו שומע קול הברו, אבל על ידי דעת החכם הנ"ל הוא מגלה ההסתרה כנ"ל ואזי שומע קול הברו בבחינת אורייתא מכרות קמיהו כנ"ל:

^א כדאיתא בוור ויקרא עג. קב"ה ואורייתא חד

^ב עיין לעיל באות ג' כתב שעבר ושנה נעשה לו כהתר כי שינה את הצרופים של התורה ומאסור נעשה אצלו התר משמע שהתורה היא אותה תורה אלא שצרופי האותיות או התיבות נתחלפו אצלו וכאן משמע שדייקא התורה שצרופיה הם לא כסדר הנכון דייקא היא תורת ה' ממש וצ"ע.

ואולי אפ"ל כי תורת הנגלה היא נובלות תורה של מעלה כי דייקא הנגלה מסתיר את הפנמיות כגון שעוסק בשור שנגח את הפרה צריך מאמץ גדול כדי להיות דבוק עי"ז בנותן התורה כי הוא מתלבש בנגלה ופשט בחי' קש וחומר ולבנים שהם הקושיות וחומרות וליבון סוגיא אבל בתורה שנתהפכו בה הצרופים דייקא כיוון שבעצם היא מצד הנגלה הפך הרצון אבל מצד האותיות שבה היא קרובה יותר לנותן התורה כי שם האותיות לא מתלבשות בנגלה דהיינו שאמנם מצד הנגלה נראה שאין כלום והיא בחי' הסתרה אבל כשמפוש אוי דייקא שם יכול להתקשר יותר בקלות לבחי' האותיות שבה שהן בחי' הרצון. **וכמבואר** במהרש"א קדושין ל. ד"ה שהיו אומרים ויו דגחון חציין של אותיות. וזה לשונו שם- **אבל האותיות אינן מורים רק על שמותיו של הקב"ה שהוא הנסתר הגמור של התורה.**

לכן בלוחות כתר אותיות כתר בחי' רצון ועקב תיבות כי תיבה כיוון שיש בה יותר תפיסת נגלה היא בחי' עקב כלפי האות שהיא מגלה רצון. **ולכן יכול** להיות שדייקא מקורב שעדיין אינו יודע תורה יש לו יותר הרגשה בנותן התורה ממי שלמד ויודע.

מתים כחז"ל (ברכות יח: יא¹) הרשעים בחייהם קרויים מתים, **היינו מלכות המן עמלק** דהיינו המן הרשע מזרע אגג מלך עמלק/י"ג, **כמה שכתוב (במדבר כד)/טו** ראשית גוים עמלק/טו לעומת ישראל שהם מלכות דקדושה ונקראו ראשית כמ"ש (ירמיהו ב) "קדש ישראל לה' ראשית". ועיין זוהר בשלח סה. שעמלק נקרא ראשית כי הוא ראש לרשעים/י"ג, שביציאת מצרים כשכל העמים פחדו מהקב"ה שומר ישראל, עמלק "לא ירא אלקים"/י"ג בא להלחם בהם. **זוהר לעומת זה [ט"ז] עמלק שלא ירא אלקים, עומד לעומת מלכות דקדושה, שהיא "סוף דבר וכו' את האלקים ירא", כמבואר לקמן, כי מלכות דקדושה הוא בחי' מאסף לכל המחנות (שם יוד)/כ"ו פשט הפסוק מדבר ממחנה דן, כדלקמן, וכדמיון ספירת המלכות שהיא סוף לכל הספירות ומקבלת מהן, כמ"ש (קהלת יב)/כ"א סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא. כי יראה זה בחי' מלכות/כ"ב, כמה שכתוב (אבות פ"ג)/ג"ג אלמלא מוראה של מלכות. היינו שרמו בפסוק מקהלת הנ"ל שמלכות דקדושה שהיא בחי' יראה היא בחי' סוף דבר [כ"ד]/כ"ה, בחי' מאסף לכל המחנות דקדושה, בחי' מחנה שבט דן שהוא מאסף לכל המחנות [כ"ו]/כ"ו. כי דינא דמלכותא**

^א **שם למדו** מהפסוק והמתים אינם יודעים וכו' ומהפסוק ע"פ ב' או ג' עדים יומת המת ועיין קהלת רבה ט' ד' וירושלמי ברכות פ"ב סוף הלכה ג' שם למדו מהפסוק כי לא אחפוץ במות המת

^ב **כמבואר באסתר** פרק ט' כד- המן בן המדתא האגגי צורר כל היהודים. הוא אגג מלך עמלק בשמואל-א טו ח'

^{טו} **במדבר פרק כד כ'** - וַיֵּרָא אֶת עַמְלֵק וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר רִאשִׁית גוֹיִם עַמְלֵק וְאַחֲרֵיתוֹ עַדֵי אֲבֹד: ופרש"י - הוא קדם את כלם להלחם בישראל וכך תרגם אוינקלוס ואחרייתו להאבד בידם שנאמר תמחה את זכר עמלק:

^{טז} צ"ע מה הראיה מראשית על מלכות

^י **כי הלכה** עשו שונא לישראל, אבל כל האומות אין זה חיותם, אלא נוסף למדה רעה שמחיה אותם, גם שונאים את ישראל, אבל עמלק זה כל מהותו לעמוד נגד הקדושה (ונרמו בסופי תיבות רק רע כל היום) ולקרר מיראת ה', וכמבואר בפרש"י עה"פ "אשר קרר בדרך" שזה כל מהותו עד כדי מסירות נפש ממש, כמשל הקופץ לאמבטי רותחת, שבוודאי יכולה, ובלבד שקצת יקרר אותה. רי"ח. **וצ"ע עיין לקמן** שעמלק מאסף ממון, משמע חיותו תאוות ממון, הרי שיש לו גם מדה רעה לבד משנאת ישראל, ואולי כי מלכות דקדושה בחי' שונא ממון, כמבואר בתורה ל' אות ד', ממילא שנאת ישראל שהם מלכות דקדושה ותאוות ממון הם עניין אחד, ששניהם לעומת המלכות דקדושה.

^{י"א} **דברים פרק כה יח עי"ש פרש"י** דהכוונה לעמלק

^{י"ב} קהלת ז' יד

^כ **במדבר פרק י (כה)** וַיִּסַּע דָּגַל מַחֲנֵה בְנֵי דָן מֵאֶסֶף לְכָל הַמַּחֲנֵה לְצַבְאָתָם וְעַל צַבְאוֹ אַחֲוֵעֹר בֶּן עַמִּישַׁדָי:

^{כ"א} **קהלת פרק יב (יג)** סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם:

^{כ"ב} **הריצ"ח** (בשיעור ב' 12 דקות) "הכל נשמע" דייקא וכן "והאלקים עשה שיראו מלפניו" ר"ת שמוע, וכן "שכוחו וגבורתו מלא עולם" ר"ת שמוע, ומברכים על רעם דייקא שהוא בחי' שמיעה, כי לא נבראו רעמים אלא לישר עקמימות שבלב, כי יראה קשור לשמיעה דייקא (וכן קבלת עול מלכות היא בבחי' עבד וזהו ההלכה שעבד שנתחרש אינו שווה כלום וגרע מעיוור שיכול להיות שומר אלב עבד כיון שלא שומע את אדונו אין בו תועלת כלל)

^{כ"ג} **אבות פרק ג' (ב)** רבי חנינא סגן הכהנים אומר, הוי מתפלל בשלומה של מלכות, שאלמלא מוראה, איש את רעהו חיים בלעו.

^{כ"ד} עיין זוהר פנחס רע"מ דף רנו:

^{כ"ה} **עיין זוהר פנחס** רע"מ דף רנו: - שם רשב"י מאריך לבאר לבנו ר"א גודל מעלת ספירת המלכות ובתוך דבריו שם אמר - ובגין דא אתמר בה, (קהלת יב יג) סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור, איהי סוף מעשר ספיראן, ים סוף, שלימו דעלאין ותתאין: איהו תרעא לאעלא לכל חכמתא, לכל כנוי והוי"ה, ולאעלא בכל ספירה וספירה, ידיעה דכלא, ופחות מינה לית רשו לשום בריה לאשגחא לשום ידיעה בעולם, עלה אתמר (תהלים קיח כ) זה השער ליהוה צדיקים יבאו בו:

^{כ"ו} במדבר י' כה ועיין ירושלמי ערובין פ"ה הלכה א זוהר ויחי רמג.

^{כ"ז} **במדבר פרק י** - (כה) וַיִּסַּע דָּגַל מַחֲנֵה בְנֵי דָן מֵאֶסֶף לְכָל הַמַּחֲנֵה לְצַבְאָתָם וְעַל צַבְאוֹ אַחֲוֵעֹר בֶּן עַמִּישַׁדָי:

^{כ"ח} **ירושלמי עירובין ה' א'** כיצד היו ישראל מהלכין במדבר רבי חמא בר חנינה ורבי הושעיה חד אמר כתיבה וחרנה אמר כקורה מאן דמר כתיבה כאשר יחנו כן יסעו מאן דמר כקורה מאסף לכל המחנות לצבאותם. מאן דמר כקורה ומה מקיים כתיבה כאשר יחנו כן יסעו מה בחנייתן על פי הדיבור אף בנסיעתן על פי הדיבור ומאן דמר כתיבה מה מקיים כקורה מאסף לכל המחנות לצבאותם לפי שהיה שבטו של דן מרובה באוכלוסין היה נוסע באחרונה. וכל מי שהיה מאבד דבר היה מחזירו לו הה"ד מאסף לכל המחנות לצבאותם. עכ"ל.

^{כ"ט} **למ"ד שנסעו כקורה** היה מחנה דן ראש לג' שבטים דן אשר ונפתלי שהם הדגל האחרון ואעפ"כ הוא נסע אחריהם ולמ"ד שנסעו כתיבה היה דגל מחנה דן בצפון כי הדגלים נמנו בסדר מזרח דרום מערב וצפון וכיון שהוא ראשון לרוח צפון הוא סמוך למערב והם נסעו למזרח

דינא גיטין י: ב"ק קיג. [כח] {מאמר חז"ל זה הוא הלכה שישראל חייבים לציית לדיני המלכות שגרים בחסותה, ורבנו מצא רמז בהלכה זו שהמלכות היא בחי' דינים, בחי' שבט דן, שרומז למלכות, כי מקומו במחנה ישראל כשהלכו במדבר היה בסוף, כדמיון ספירת המלכות שהיא סוף כל הספירות, ומקבלת דרכן חיות מהחכמה.

ומלכות דס"א הוא לעומת כל זה, **מאסף ממון**^{כט}, שהוא מבטח בוגד שבו תחובים כל העבודות זרות שבעולם כמבואר בתורה כג אות א', וכיון שעמלק מואס בחכמה דקדושה מחי החיים כנ"ל, הוא מחפש לעצמו מילוי וחיות אחרת ע"י הממון, בבחי' (קהלת י' יט) "והכסף יענה את הכל", **כי מחמת שהוא ירא'ל** ^ל **שלא יוציאו בלעו מפיו [לא']**^{לב}, **היינו הנצוצות הקדושות שיש אצלו** שהם חיותו/לג, **על כן הוא מתגבר ומאסף ממון שהם נצוצי הקדושה** כמו שרואים בחוש שבעל ממון מקבל חיות ונקרא חי לעומת העני שחשוב כמת והממון מקנה לו בטחון וכח השפעה ועזות כמ"ש העשיר יענה עזות וכל החיות הזו מקורה בניצוץ קדוש שיש בממון, ורק תלוי שאצל השמח בחלקו הוא ממון דקדושה ואצל עמלק הוא שמור לבעליו לרעתו. **כי הנצוצות הקדושים שבממון הם בחי' הגוונים עלאין** בגוונים העליונים **שיש בזהב וכסף ונחשת שהם הממון**^{לד} שמהם היו נוהגים לעשות את המטבעות בזמן שהיה למטבע ערך עצמי. וצ"ע אולי רוצה לומר שבגשמיות זה מתבטא בגוונים שיש בממון שזהב בחי' דין וכסף חסד ונחשת מלכות. **וזה בחי' תאוות עשירות [לה]** שנופלים בה ישראל ע"י ההסתרה וההסתרה שבתוך הסתרה הנ"ל, **שהיא העשירות היא בחי' מלכות [לו]**^{לז} כי המלך ושר כדי שיתקבלו דבריהם צריך שיהיו עשירים/לח

ועיין חזקוני שם - (כה) מאסף לכל המחנת - פרש"י לפי שהיה שבטו של דן מרובה באוכלוסין היה נוסע באחרונה וכל מי שהיה אובד דבר היה מחזירו לו, אתיא כמאן דאמר כתיבה היו מהלכין. כלומר הוא הולך ברוח צפון שהיה קבוע לו ומתוך שהיה מרובה באוכלוסין היו אוכלוסין מפורזין אף על פני כל רוח מערב ומתוך כך היה מאסף ואם תאמר הרי דגל מחנה יהודה מרובה מדגלו אלא יש לומר שהיה מרובה באוכלוסין מאותו שהיה נוסע באחרונה. **מאסף לכל המחנות** - כל אדם אפילו משאר דגלים כשלא היה יכול ליסע בדגל שלו היה מתאסף עם דגל מחנה דן שהיה אחרון אבל יותר לא היה יכול לעמוד פן ישאר יחידי ולכך קורא אותו מאסף לשון ואין מאסף אותו הביתה.

^{כז} ועיין רמב"ם גילה ואבידה פ"ה וע"ש הל' יח באיזה מלך מדובר ועיין תרומת הדשן סימן שטא עפ"י רשב"ם ב"ב נה. טעם החיוב כי אדעתא דהכי אנו קובעים דירה תחתיהם ומקבלים עלינו עולם ומשאם. ועיין חת"ס י"ד סימן שיד וכן דעת רוב הפוסקים האחרונים שהוא דין תורה. ועיין זוהר רע"מ משפטים קיה.

^{כט} **לעומת דן** שהיה מאסף ממון שנאבד ומחזירו לבעליו עמלק מאסף ממון אחרים לעצמו כמבואר בפרד"א פ"נ שהן נתעשר מאוצרות מלכי יהודה ואוצרות בית קדש הקדשים. וכן במגילה (אסתר ג' יג) להשמיד להרג ולאבד וכו' ושללם לבו.

^ל **ירא דייקא** לעומת מלכות דקדושה שהיא סוף דבר את האלקים ירא כנ"ל ועמלק לא ירא אלקים אלא ירא מאיבוד העבודה וזה שלו דהיינו הממון שבו הוא בוטח

^{לא} לשה"כ ירמיהו נא מד

^{לב} **נמצא שדייקא** הממון שהרשע אוסף כדי שיהיה לו למבטח ומשען בבחי' הכסף יענה את הכל הוא דייקא בכל פרוטה שבו יש יראה עצומה שמא יאבד את המשען הזה נמצא שנשען על קנה רצוץ ומאסף יראה כדי להצילו מיראה. בבחי' ממלא חסרון בחסרון יותר.

^{לד} **כמבואר** בסוף תורה צד שהניצוצות הם חיות של הדבר. ואולי היניקה היא שנעשה עשיר ואזי יש לו השפעה רעה וכח על רבים. ועוד שמפיל יהודי לתאוות ממון והיהודי נעשה עשיר, אזי העשיר כבר מפיל עוד יותר יהודים לתאוה והסתרה הזו.

^{לז} **עיין תורה כה** אות ד' שם שהפאר הוא מהגוונים ועיקר הגוונים הם הכסף וזהב. ורבנו מבאר שם שמיד שמגיע ממון ישראל לגוי הוא מאבד את הגוונים לכן גוי תמיד תאב לדינר של ישראל עי"ש. וצ"ע לפ"ז מדוע כאן חושש לאבד מה שבלע הרי כבר אין לו שום חן. ונראה שאמנם חן אין לכן תאב לעוד ממון של ישראל אבל כח יש גם לממון בלי חן ובכח הזה מתגבר לשלוט ולהפיל רבים להסתרה ותאוה הזו.

^{לח} **שהיא עיקר** ההסתרה הנ"ל עיין לקוטי עצות ערך ממון אות לא

^{לז} **עיין לעיל** תורה ל אות ד' שונא בצע מסטרא דמלכות

^{לז} **עיין לקוטי הלכות** נוקי ממון ב' - וזה בחי' אבות נויקין שהם בחי' מלכות הרשעה שהם מויקין ממון ישראל כי הם מתגברין על הממון לפגום אותו מחמת ששם כל הטוב כנ"ל. וע"כ הם ד' כי מלכות דקדושה היא בחי' ד' וכשנופל ונפגם בחי' הד' שהיא מלכות דקדושה אזי נעשה מזה בחי' ד' מלכיות שהם מלכות הרשעה בחי' עמלק שכלול מכל הד' מלכיות כמובא כ"ז במאמר מישראל דסכינא (סי' ל' אות ד) **ע"כ הם מתגברין על הממון להזיקו כי מלכות דקדושה תיקונה ושליומה ע"י שונא בצע לשנוא הממון בתכלית השנאה כמבואר שם במאמר מישרא הנ"ל**. וע"כ להיפך מלכות דסט"א שהם הד' מלכיות מתגברין להזיק ממון ישראל דהיינו שמתגברין בתאוות ממון שבוה הם מויקין ממון ישראל שפע קודש להכניסו אל התאוה שהיא מסט"א ח"ו כי עיקר הגליות הם רק ע"י הממון כי שם כל הנצוצות הקדושות והם מתגברים להוציאם לחוץ ח"ו ע"י תאוות ממון וע"י מה שגוזלין לממון ישראל כי הם בחי' אחת דהיינו גילתם ממש והתגברות התאוה על ישראל כי הכל כדי לינק ולקבל משפע קודש הגנוז בממון כנ"ל.

אבל כדי שתיהיה מלכותם מלכות דקדושה בהכרח שהיו שונאי בצע כמבואר בתורה ל' אות ד', דהיינו שונאי הממון מצד היותו מבטח בוגד. וע"כ עמלק שהוא מלכות הרשעה. רודף את מחנה דן/ל^ט, שהוא בחי' מלכות דקדושה כנ"ל/מ^י. כמ"ש (דברים כה)/מ"א ויזנב בך וכו' כל הנחשלים/מ"ב דהיינו המאסף למחנה שהוא שבט דן. ואתה עיף ויגע ולא ירא אלקים בפשט הפסוק פרש"י דלא ירא מדובר בעמלק וכנ"ל אבל רבינו לומד כפשוטו שמדובר בישראל הנחשלים שעמלק מזנב בהם, דהיינו בעת שאין להם כח מלכות דקדושה שהיא בחי' ירא אלקים כנ"ל. כי מלכות המן עמלק, הוא היפוך מלכות דקדושה. כי מלכות דקדושה הוא בחי' מאסף לכל המחנות דקדושה בחי' שמקבל חיות מהקב"ה דרך כל המחנות שמעליו. ומלכות המן עמלק שהוא מלכות הרשעה הוא בחי' מאסף ממון/מ"ג לקבל ממנו חיות ומבטח כנ"ל. כי מתגבר בתאוות ממון (על ישראל) כדי לתפוס כל הנצוצות הקדושה כנ"ל. אך אע"פ כן אינו מועיל לו כלל. כי יש כח במלכות דקדושה שהוא בחי' מרדכי, להוציא מאתו כל הממון וכל הנצוצות הקדושים שבלע ובתורה ח' תנינא מבאר שכשמוציא מה שבלע מוציא גם את חיותו שבלעו דבוק בה, ומזה נעשה גרים, וכך מצינו גרים הרבים שהתגיירו בנס פורים כמ"ש (אסתר ח' יז) ורבים מעמי הארץ מתייהדים כי נפל פחד היהודים עליהם/מ"ד :

וזה שאמרו רז"ל (מגילה יוד ע"ב)/מ"ה על הפסוק בקהלת ב' כו/מ"ו כי לאדם שטוב לפניו נתן הקב"ה חכמה ודעת [מ"ז] זה מרדכי. היינו שמרדכי שהוא בחי' מלכות דקדושה כנ"ל נתן לו חכמה ודעת כנ"ל שע"י עסק התורה נמשך אריכות חיים למלכות מחי החיים והיינו החכמה תחיה בחי' דעת. וזה טוב לפניו, בחי' התורה, כי אין טוב אלא תורה (אבות פ"ו). והלעומת זה מבואר שם בהמשך הפסוק ולחוטא נתן ענין לאסוף ולכנוס [מ"ח] זה המן. היינו שהמן שהוא בחי' מלכות דס"א כנ"ל, הוא מאסף ממון כנ"ל שע"י נופל להסתרה

^ל עיני רע"ב על אבות ד' ה' ד"ה ולא קרדום לחפור בו – וכן ת"ח שמינו אותו הציבור עליהם פרנס או ראש הסדר ומתעסק בצרכי צבור. מותר לו ליקח מהם פרס ואפילו שכר הרבה יותר מכדי פרנסתו כדי שיהיו מוונותיו ברוח ומתוך כך יהי גדול ויראוי ומאויים בעיניהם כדאשכחן בכ"ג דכתיב ביה הגדול מאחיו ודרשו חכמים גדלוהו מאחיו שיהיו אחיו הכהנים מעשירים אותו משלהן. וחכמים הראשונים שהיו נמנעים מזה מדת חסידות היתה בהם אבל לא מן הדין:

^ט ונראה שהעיקר שרוצה זה להפילם בתאוות ממון. עיין לקמן בלק"ה שבועות א' ה' שהתורה הנעשית מהסתרה הזו היא ע"י ביטול תאוות ממון כמבואר בתורה יג

^מ ב' פעמים קבלנו את התורה בשבועות ובפורים כנ"ל וכל פעם סמוך לקבלת התורה קדם לזה שעמלק בא על ישראל ביציאת מצרים קודם שהגיעו להר סיני חנו ברפידים ושם נלחמו בעמלק ובפורים המן עמלק ונראה שזה בחי' חבלי לידת התורה שצריך לקבל והכוונה להחזיר את ישראל בתשובה להיות ראויים לקבלת התורה ושתי בחי' קבלת התורה היו דייקא אחרי רפיון בעבודת השם בבחי' ירידה צורך עליה

עוד נראה שהגאולה באה תוך רפיון, הנובע מייאוש כמבואר שבבית שני טעו בחשבון וחשבו שכבר עבר זמן הראוי להגאל. וברפידים עיין שם משמואל שמבאר שרפו ידיהם מהתורה אין הכוונה לתורה שקבלו אלא רפו ידיהם ונתיאשו מקבלת התורה, כי חשבו שצריך לזה התעלות גדולה ולא מצאו עצמם ראויים מספיק.

^{מא} דברים פרק כה (יח) אֲשֶׁר קָרָה בְּדֶרֶךְ וַיִּזְנֵב בָּהּ כָּל הַנְּחָשִׁים אַחֲרֶיהָ וְאֵתָהּ עֵיף וַיִּגַע וְלֹא יָרָא אֱלֹהִים:

^{מב} ולעומת זה שבט דן בעצמו היה מאסף את הנחשלים כמבואר בהעמק דבר במדבר י' כה עה"פ ומאסף הנ"ל וכן מבואר בפרש"י ישעיהו נב יב ובמנוסה לא תלכון – לפי שמאסיפכם אלהי ישראל הולך מאחריכם לשמור אתכם מכל רודף כמו ונסע דגל מחנה דן מאסף לכל המחנות הולך אחרי המחנה קרוי מאסף לפי שהוא ממתין את הנחשלים ואת הנכשלים וכן הוא אומר ביהושע והמאסף הולך אחרי הארון:

^{מג} עיין פדר"א פ"ג שני עשירים היו בעולם קרח בישראל והמן באומות העולם שלקח כל אוצרות יהודה ואוצרות בית קדשי הקדשים

^{מד} ואע"פ שלכאורה הם גרי אריות כמבואר במסכת גרים א' ז' ועיין יבמות כד: וחולין ג: תוס' ד"ה כסבר אבל למעשה ביר"ד רסח יב נפסק שהם גרים גמורים. עוד עיין תורה יז אות ז'

^{מה} מגילה דף י: רבי אבא בר כהנא פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא לאדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת ושמחה זה מרדכי הצדיק ולחוטא נתן ענין לאסוף ולכנוס זה המן לתת לטוב לפני האלהים זה מרדכי ואתה דכתיב ותשם אסתר את מרדכי על בית המן

^{מו} קהלת פרק ב (כו) כי לאדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת ושמחה ולחוטא נתן ענין לאסוף ולכנוס לתת לטוב לפני האלהים גם זה הקבל ורעות רוח:

^{מז} קהלת ב' כו

^{מח} המשך הפסוק הנ"ל

שבתוך ההסתרה. וזה המשך הפסוק שם [יט] **לתת לטוב לפני אלקים**, פשט הדרשה היא שהקב"ה נתן לרשע ענין לאסוף ממון כדי שלבסוף יפול הכל לידי הצדיק הטוב, ורבינו דורש שהממון הוא עיקר ההסתרה שמתגבר הרשע להסתיר את מלכות הקדושה והסתרה זו נתן הקב"ה בידי הצדיק שע"י הדעת שמאיר בנופלים לתאוות ממון נהפכת ההסתרה ל**בחיו' התורה** גבוה מאד שמוכיחה את ישראל ומחזירה אותם בתשובה. והיינו שמרדכי **שהוא בחיו' מלכות דקדושה, מוציא ממנו כל הממון וכל הנצוצות, ונעשה מזה תורה כנ"ל** שמההסתרה בעצמה נעשה תורה. **כי מרדכי מוציא ממנו כל העשירות [כא] /כמבואר במגילת אסתר שמרדכי קיבל את ביתו של המן ומסתמא עשירותו ומפתחות לאוצרותיו בביתו, בבחיו' (איוב כ) חיל בלע ויקאנו/כג. ועושה מזה מהעשירות שהיא תאוות ממון שהיא עיקר ההסתרה על מלכות דקדושה עושה ממנה תורה שנקראת אשת חיל/כד** כמבואר במשלי לא י' ובפרש"י שם [נה] וכמבואר לעיל אות ג' עה"פ "ומה יעשה בה" שמההסתרה בעצמה נעשה תורה גבוה מאד סתרי תורה והיא מוכיחה את ישראל בבחיו' תורה מכרזת קמייהו עד מתי פתאים תאהבו פתי ובוה מקיים הצדיק את מצוות התוכחה שחייב להוכיח את ישראל כדי שלא תיהיה המלכות שלו בבחיו' רבנות המקברת את בעליה כנ"ל :

אות ו

כהמשך לעניין הדעת הנ"ל שיודע שהש"י נמצא בהסתרה בעצמה וזה בעצמו מבטל את ההסתרה ונעשה ממנה תורת ה' ממש כנ"ל, מוסיף ומבאר כאן שהגדלת הדעת הזו על ידה גם הפרנסה בנקל. ומבאר העניין בפרשת המן שבו מתארת התורה בשתי פרשות בפרשת המן (שמות טז) ובפרשת המתאוננים על המן (מדבר יא) כמה מדרגות שהיו באוכלי המן, ובאמת הן מדרגות אמונה שבזה תלויה הפרנסה בכל הדורות. ויש להעיר ששתי הפרשות האלה שבהן מתגלה מעלת המן, נמצאות בתורה אחרי הסתרה עצומה שהיתה לישראל בעניין הפרנסה, כי פרשת המתאוננים (מדבר יא) בוודאי היתה הסתרה שהתלוננו על המן עצמו "נפשנו יבשה אין כל בלתי אל המן עינינו", אמנם גם פרשת המן (שמות טז) היתה הסתרה שהתלוננו שאין להם מה לאכול, כמבואר שם שבט"ו אייר ל' יום מיציאת מצרים כשהגיעו למדבר סין, בין אֵילִם לסיני, וילונו כל עדת בני ישראל על משה ועל אהרן במדבר וכו'. ושם שתי פעמים חוזרים משה ואהרן לומר לישראל "ונחנו מה", ומיד בסמוך יורד מן לישראל. ואולי אפ"ל שהוא רמו לעניין הנ"ל, שמשה הוא הדעת כידוע וכמבואר לקמן עשה מההסתרה בעצמה בחיו' מה העדות, וכנ"ל (באות ג') "ובכל יום ויום מרדכי מתהלך לפני חצר בית הנשים לראות מה יעשה בה". ומכח זה בעצמו הוריד להם משה את המן, שהוא בחיו' הדעת ובחיו' משה כדלקמן.

עוד מבאר כאן שלפי הגדלת הדעת כן נתרבה השלום. ועיין לעיל באות ג' עה"פ לדעת את שלום אסתר, שנתבאר שהדעת עושה מההסתרה תורה ע"י השלום (שהוא בחיו' יסוד) המאיר את הדעת למלכות שנמצאת בהסתרה.

^{טז} המשך הפסוק הנ"ל

^י עיין ליקוטי הלכות אורח חיים ענין שבועות הלכה א אמצע אות ה - וזהו בעצמו מה שכתב רבינו ז"ל במאמר אשרי העם (תורה יג) הנ"ל שעל ידי שבירת תאוות ממון יכולין ליקח נפשות ולעשות מזה תורה. היינו כי גם מזה בעצמו נעשה תורה. היינו משבירת תאוות ממון כי כל הנפשות והניצוצות הם בתוך הממון וכשהצדיק משבר תאוות ממון הוא מוציא הניצוצות משם ועושה מהם תורה (כמו שכתוב כל זה במאמר וביום הביכורים להמשיך אריכות ימים לתוך המלכות עיין שם בסימן נ"ו).

מבואר שכח מרדכי לגלות ההסתרה הוא דייקא ע"י שמבטל מישראל תאוות ממון ומעלה הנפשות ישראל בעיבור ומוריד תורה ומשמע שדייקא כמה שהיתה התאוות חזקה יותר כן התורה הנעשית על ידה גבוהה יותר. ואולי זה בחיו' ובביזה לא שלחו את ידם שנכתב במגילה כמה פעמים כי כשגדל מרדכי גדלה השפעתו על ישראל עד שנתבטל אצלם לגמרי תאוות ממון ונראה שמכח זה נכתבה המגילה ע"י אסתר

^{טז} עיין אסתר ח' ב'

^{כב} אסתר פרק ח (ב) וַיִּסֶר הַמֶּלֶךְ אֶת טַבַּעְתּוֹ אֲשֶׁר הֶעֱבִיר מֵהֶמְן וַיִּתְּנָהּ לְמָרְדֳּכָי וַתִּשֶׂם אֶסְתֵּר אֶת מָרְדֳּכָי עַל בֵּית הָמָן:

^{כג} חיל בלע עיין תרגום פירוש נכסים ופרש"י הינו ממון ומצודות הינו הון.

^{כד} הצדיק הוא בחיו' (תהלים פ ח) ילכו מחיל אל חיל שעושה מחיל בלע אשת חיל

ועיין חזקוני על בראשית מז ו' - אנשי חיל - פרש"י בקיאים באומנותם וכו' דוגמא אשת חיל כלומר חכמה, ואין לומר כמשמעו שאין דרך נשים לצאת לחיל או לצבא.

^{טז} * משלי לא י' [כמבואר בפרש"י שם שהיא התורה]

וכאן מבאר עומק העניין כיצד ע"י הדעת זוכה לשלום שעל ידו מאיר את הדעת למלכות **כי הדעת הוא להיות סובל הפכים, והשלום עושה שלום ביניהם**, מכח הדעת שמחבר למדרגה גבוהה יותר, שמכוחה ההפכים עושים שלום בניהם כדי לזכות בו.

וזה עומק העניין שצריך להאיר למלכות, שבהסתרה היא חסרת דעת ונסתר ממנה שבחושך יש אור, ושדייקא בריחוק נמצא הש"י, לכן צריך להאיר לה דעת, שהוא הכח לסבול בשכלו הפכים, ולקבל בליבו שאין סתירה ביניהם, ואז בכח השלום נעשה לבו כלי מחזיק ברכה (משנה עוקצים ג' יב) דהיינו שנעשים מדותיו בטלים זה לזה¹⁹ כדי לקבל בתוכם את הדעת הזו.

ולפי הגדלת הדעת כן הפרנסה בנקל²⁰. כי פרנסה בנקל תולה בדעת, כמ"ש

בפרשת המתאוננים (במדבר יא)²¹ שטו העם ולקטו פשט המילה שטו הוא מלשון "משוט בארץ" שכתוב באיוב²² ובדרך כלל הוא לשון הליכה במים²³ ולפי הזוהר (זוהר בשלח ד' סב. סג:)²⁴ שינה הכתוב לכתוב לשון שטו כדי לרמוז שהסיבה ש"שטו" לחפש את המן רחוק מהבית היא כי היו **בשטותא**²⁵ דהיינו הרוח שטות שנכנס בהם. כי כנ"ל בני ישראל במדבר לא היו צריכים כלל לטרוח בשביל הפרנסה, כי היה יורד סמוך לפתח ביתם מן שמראהו כלשד השמן²⁶ (במדבר יא) וטעמו כצפיחית בדבש (שמות טז) וכפי הדעת דהיינו החיבור והדביקות אליו ית' דהיינו קרבת האדם להש"י, כן היה קרבת המן לביתו, ועל זה נאמר שטו העם ולקטו דהיינו מי שנכנס בו רוח שטות דהיינו פגם הדעת היה צריך לשוט ולהרחיק מביתו, אבל עכ"פ אכל מן, אבל היו שנפלו

¹⁹ יסוד העניין כפי ששמעתי מהריצ"ח עפ"י האור שמח (טוען ונטען ט' ז' בדין שנים אוחזים בכלי מבאר מדוע בכלי לא אומרים שכל אחד קנה עד היכן שידו מגעת) כי כל כלי עשוי חלקים וכל חלק לעצמו אינו כלום ורק מכח הביטול של כל חלק לחבריו נעשים ביחד כלי לקבל בתוכו. והשלום נקרא כלי במשנה עוקצין ג' יב, נמצא שורש השלום הוא ביטול לחבירו מתוך הדעת שיש אור גבוה שרוצים בו וא"א לקבלו אלא ע"י הכנת כלי.

²⁰ הריצ"ח התחיל כאן בשיעור טו ע"ש אחר 12 דקות אמר שמעניין שהשורש לזה שע"י פגם הדעת הפרנסה לא בנקל, נמצא דייקא בפרשה המתארת את המן שלא ניתן אלא לדור דעה דורו של משה הוא הדעת, דהיינו שעם כל השטות המבוארת כאן אבל למעשה ירד להם מן שהוא דעת גדול מאד בחי' מחלוקת לשם שמים.

²¹ ונ"ל לפי המבואר לקמן שהמן בחי' משה נראה שהתפיסה במן היתה כפי ההתקשרות למשה. ובאמת התפיסה בצדיק הדור היא בעצמה דעת גדול לתפוס הפכים כי גשמיותו סותרת את צדקותו וגדלותו.

²² במדבר פרק יא (ח) שטו העם ולקטו וטחנו ברחים או דכו במודקה ובשלו בפרור ועשו אתו עגות והיה טעמו פטעם לשד השמן:

²³ כך באר רבינו בחיי שם

²⁴ עיין ישעיה פרק לג (כא) כי אם שם אדיר ידוד לנו מקום נהרים יארים רחבי ידים כל תלך בו אָנִי שִׁיט וְצִי אֲדִיר לֹא יַעֲבֹרֵנוּ: ²⁵ זוהר חלק ב דף סב: (ע"ש אחרי שמתאר את מעלת המן ומי זוכה לו אומר:) ואינון דלא אשתכחו בני מהימנותא, מה כתיב בהו (במדבר יא ח) שטו העם ולקטו, מאי שטו, שטותא הוּו נסבי לגרמייהו, בגין דלא הוּו בני מהימנותא, מה כתיב בהו, וטחנו ברחים או דכו במודכה וגו', מאן אטרח לון כל האי, אלא דאינון לא הוּו בני מהימנותא. כגוונא דא, אינון דלא מהימני ביה בקודשא בריך הוא, לא בעאן לאסתכלא בארחוי, ואינון בעאן לאטרחא גרמייהו כל יומא בתר מזונא יממא ולילי, דלמא לא סליק בידייהו פתא דנהמא, מאן גרים לון האי, בגין דלא אינון בני מהימנותא. אוף הכא, שטו העם ולקטו, שטו בשטותא דגרמייהו, ובעאן לאטרחא עלייהו, הדא הוא דכתיב וטחנו ברחים, בתר כל טרחא דא לא סליק בידייהו אלא כמה דכתיב והיה טעמו כטעם לשד השמן, ולא יתיר, מאן גרים לון האי, בגין דלא הוּו בני מהימנותא. אמר רבי יוסי, מאי לשד השמן, איכא דאמרי דליש במשחא כתרגומו, ואיכא דאמרי מה השד אתחור לכמה גוונין, אוף מנא אתחור לכמה גוונין, רבי יהודה אמר לשד השמן יניקא דמשחא.

²⁶ פסוק זה שרבנו מביא הוא בפרשת המתאוננים על המן במדבר יא ויהיה העם כמתאוננים ובו מתארת התורה את ג' המדרגות שהיו באוכלי המן אמנם בפרשת המן בשמות טו נמצא עוד מדרגות בזה כגון שהמרבה והממעט לא נמצא בידים אלא עומר לגלגלת וכן ויתירו ממנו דהיינו שנמצא עוד פגם אצל אוכלי המן לבד משטו ולקטו וטחנו וכו' דהיינו מה שרואה בחוש שלא הועילה לו השתדלותו כלל ואעפ"כ חוזר ומשתדל וכידוע שהוא פגם בכל הדורות כמבואר בתורה כג היטב ולכאורה צ"ע מדוע בחר רבנו פגם השטו דייקא ולא שאר פגמים. ונראה כיון שהשטות שרש לכל. עוד לכאורה יש לחלק בין המרבה לויתירו כי מרבה היא פגם הרגיל בעולם אבל ויתירו הוא רשעות מיוחדת כמבואר שם שמדובר בתן ואבירים דייקא שחלקו על משה שהוא המן כמבואר לקמן באות ח' וכמבואר בתורה נח אות ב' עה"פ ויאמר להם משה הוא הלחם.

²⁷ עפ"י המבואר שם בתורה נח אות ב ששורש המן הוא יעקב והביאור בזה עפ"י זוהר יעקב מלבר ומשה מלגאו שהמ"ן הוא דעת גבוה מאד בחי' מקוה של שער הנון עיין לקמן אות ז' ויעקב הוא בחי' חיצונית הדעת ומשה פנמיות ביאר שכלול בתורה כאן כל הקו האמצעי כי אריכות ימים לתוך המלכות זה בחי' הארת אריך דהיינו הכתר במלכות בחי' מגיד מראשית אחרית וביניהם נזכר כאן הדעת ורחמים ושלוש שהם כל הקו האמצעי. (הריצ"ח)

²⁸ והיא נוטריקון לישת שמן דבש, כלומר לחלוח של שמן, כמו עיסה שנלושה בשמן וקטופה בדבש, (רבינו בחיי במדבר יא (ח)

עוד יותר רחוק שגם לא הרגישו נעימות טעם המן, ורצו טעם מגושם יותר/טו, והם היו צריכים עוד יותר טרחה כמבואר שם בפסוק הנ"ל, וטחנו בריחים או דכו במדוכה ובשלו בפרור ועשו אותו עוגות. **כי כל מי שחסר דעת ביותר, הוא יגע וטרח אחר הפרנסה ביותר** בכל דור ודור כמו במדבר כל אחד דואג לו הש"י לפרנסה כפי צרכו וכפי אמונתו וקרבתו להש"י כך בקל וקרוב מוצא את אשר שולח לו הש"י כמבואר בזוהר הנ"ל:

וגמ"ה לפי הגדלת הדעת כן נתרבה/טו השלום שגם בו תלויה הפרנסה. **כי שלום תלוי בדעת** כמבואר בתורה פ' ששלום הוא בין הפכים דייקא, ומבואר בתורה ד' שדעת היא שאין חילוק אצלו בין חסד לדין בין טוב לרע, ולעתיד לבוא תמלא הארץ דעה **כמו שכתוב (ישעיה יא) וגר זאב עם כבש וכו' כי מלאה הארץ דעה. שיהיה שלום נפלא בעולם, שיוכלו לגור ביחד שני הפכים/טו, מחמת גודל הדעת שיהיה אז** דהיינו כל הבריאה כולה תמלא דעת, שלישראל תמלא כמים לים מכסים, דהיינו שהים הוא המשל על זה, שכמו שהיום בים רואים רק מים ואת היבשה צריך לחפש כך לעתיד להדיא יראו רק אותו ית' ואילו את הגשמיות יצטרכו לחפש, ואצל הגויים תמלא במדרגה פחות מזה כמבואר בסוף תורה כא וגם בעלי החיים ישנתנה טבעם שיחיו בשלום זה עם זה אפילו בעלי החיים שהיום הם הפכים ביותר. **כי על ידי הדעת נגדל השלום, כי נתבטל הכעס והאכזריות על ידי הדעת** שיתמלא בעולם עד שאפילו בני אדם המתנהגים כחיות יתבטל הכעס מהם, אבל החיות עצמם כגון הזאב לכאורה לא מכעס אוכל את הכבש אלא מרעב וצריך לומר שכשתמלא הארץ דעה אזי הכבש יסכים להיות נאכל/טו. **כי כעס/טו ואכזריות הוא מהעדר הדעת, כמו שכתוב (קהלת ז) כעס בחיק כסילים ינוח/טו ובפסחים טו: כל הכועס וכו' חכמתו מסתלקת ממנו. וכל מה שמתרבה הדעת מתרבה**

^{טו} עיין ילקוט שמעוני במדבר פ"א רמו תשלה - כתיב וברדת הטל על המחנה וגו' וכתיב ויצא העם ולקטו וגו' הא כיצד, לצדיקים יורד להם על פתח ביתם, בינונים יצאו מן העם ולקטו, רשעים שטו ולקטו.

עוד שם .. כתיב לחם וכתיב עוגות וכתיב וטחנו ברחים הא כיצד, לחם לצדיקים, ולבינונים עוגות, לרשעים וטחנו ברחים.

אבל החזקוני כתב ששטו הם הצדיקים כי עב"פ אכלוהו כמו שהוא וז"ל שם- נמצא באגדה שטו העם ולקטו אלו הצדיקין שהיו אוכלים אותו כמו שהיה יורד. וטחנו ברחים או דכו במדכה - אלו הבינוניים. ובשלו בפרור - אלו הרשעים שהיו מבשלים אותו וזהו שנאמר וימצאו אותו מקושש עצים למה היה לו לקושש אלא מפני שהיה רשע היה רוצה לבשל את המן.

^{טז} מתרצו - גם

^{טו} **צ"ע לגבי דעת** לא נקט רבוי אבל לגבי השלום נקט לשון רבוי. ואולי כי הדעת היא שרש העניין וכשיש דעת אזי נעשה שלום בכל מקום והם מרובים דהיינו שאין הכוונה לשלום גדול או קטן אלא שעי"י הדעת זוכה לשלום בהרבה מקומות.

^{טז} **צ"ע במה זאב וכבש הפכים** הרי רודפו כדי לא למות מרעב, ולכאורה יותר היה צריך הנביא להביא ראיה מכלב שרודף חתול שאין זה כדי לאכול אלא רק כעס ואכזריות.

^{טז} **צ"ע** בזה כי אם הכוונה שהזאב יתהפך טבעו לאכול רק עשב א"כ מה הראיה שיש בו הארת הדעת הרי גם היום השור לא אוכל את הכבש ולא בגלל דעת אלא כיון שהוא מטבען צמחוני ואינו יכול לעכל בשר. ואם הכוונה שהכבש יסכים להאכל ע"י הזאב, שוב אין זה דעת שתתחדש בזאב שהוא זה שהיה שלא בשלום עם הכבש. עוד צ"ע ממה שכינה רבנו את הזאב אכזר וכעסן וגדר הכעס הוא שפועל מחמת שלא נעשה רצונו, לפ"ז לכאורה גם לכבש יש חלק בכעס, במה שלא מסכים להאכל. (כדמצינו במדרש שבזמנים קדומים כשהאריה היה שואג מרעב כל החיות היו רובצות ומככות שיבחר לו טרף ונ"ל שזה היה בזמנים שגם אצל העולם היתה המלכות על תיקונה השתלשל בבעלי חיים שמלך החיות היתה מלכותו על תיקונה) לכן יותר מסתבר שהדעת היא ששניהם ישנתנה טבעם להסכים לדעה אחת שלצורך תיקון שניהם צריך הזאב לאכול את הכבש. וצ"ע בזה. והנראה לי בזה שהזאב ישנתנה טבעו לאכול גם עשב והכבש יתנגד ולא יסכים להאכל מצד טבע כל חי לדאוג לקיומו, נמצא שהזאב מחמת הדעת לא יכעס ויאכל את הכבש, אלא יבחר בצומח.

^{טז} **כעס העדר הדעת** - כי הכעס הוא שלא נעשה רצונו דהיינו התגברות הישות ואי תפיסת הפכים דהיינו שיש עוד רצון הפך מרצוני שגם הוא לא פחות חשוב מרצוני, כי מצד הישות, אי כל מציאות של רצון אחר ממני סותרת אותי, והכעס רוצה לבטל את כל מציאות זרה כזו. עד כדי אכזריות. **ולפ"ז צ"ע** איך שייך כעס שמצינו אצל משה (בכ"מ כגון בנות מדין ודרוש דרש בשעיר נחשון) שהוא הדעת בעצמה כדלקמן באות ח'. **ועיין תורה עב** שאצל הצדיקים אין החטא כפשוטו אלא טעות בעניין המתקת הדינים, **ונראה** כי לפעמים צריך להראות כעס כדי להמתיק דין בשרשו ובוהו כשהצדיק טועה נעשה פגם שנקרא כעס לפי ערכו.

^{טז} **הכעס הוא** מחמת הכסילות דהיינו העדר הדעת. זה מתיישב יפה עם ביאור המלבי"ם (משלי א' ב' ומשלי יט א') שכסיל אינו טפש אלא שלא חפץ בתבונה אלא בהתגלות לבו וידוע שדעת היא להאיר את השכל בלב וזהו שהכעס הוא לא מטפשות אלא רק מהעדר הדעת שמחבר את השכל אל הלב דהיינו כסיל. וזהו (פסחים הנ"ל) כל הכועס אם חכם הוא חכמתו מסתלקת לא שנעשה טפש אלא שנעשה כסיל דהיינו שהכעס הוא הסתלקות החכמה מהלב.

הרחמנות [ע"א] והשלום כי רחמנות כידוע מכריע בין חסד לדין והיינו משפט דהיינו הכרעה בין צדדים ושלום הוא בין הפכים והכל ע"י הדעת שמאיר סבילת הפכים (מהכתר דהיינו מאריך).
וע"כ הפרנסה בנקל, בבחי' (תהלים קמז) השם גבולך שלום חלב חטים ישיעך עיין תורה לט שפסוק זה נדרש בגמ' ב"מ נט. אמר רב יהודה לעולם יהא אדם זהיר בתבואה בתוך ביתו שאין מריבה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא על עסקי תבואה שנאמר "השם גבולך שלום חלב חטים ישיעך". ורבינו שם לומד שאין הבדל בין אם אין לו תבואה בביתו או שיש לו אבל אינו שבע ממנה, כי כל ההבדל הוא רק שכאן התיגרא היא עם אשתו וכאן עם גופו, שגם הוא נקרא אשה כמ"ש "ראה חיים עם אשה" עיין תורה מז. כי אין לך שני הפכים יותר מגוף ונשמה ומזונא דגופא הפך מזונא דנשמתא, ורק דעת גדול יכול לפייס את שניהם. וכשכל כוונתו בפרנסה היא רק לצורך השלום, דהיינו שלא מתאווה ליותר מההכרח, אזי פרנסתו בנקל, כי את ההכרח בוודאי יקבל, כדאיתא בגמ' תינוק נולד וככרו בידו, ועיקר קושי הפרנסה הוא כיון שרוצה יותר מההכרח¹⁰.
 עוד גם בעניין שעצם הפרנסה בנקל צריך לשלום, כידוע שהשתדלות ובטחון הם שני הפכים שנמצאים בפרנסה, ונראה אע"פ שכבר אמר שהפרנסה בנקל תלוי בדעת, זה רק נותן כח לסבול הפכים, ולא לראות בהם סתירה, אבל הכלי להבין גם תירוץ, כדי להתנהג למעשה עם הסתירה הזו, לזה צריך שלום. וכפי שמבאר מוהרנ"ת בלק"ה מו"מ ד' עפ"י תורה עו המדברת מבטחון, כיצד ההשתדלות יכולה דייקא לעזור לבטחון, אם יודע כיצד שלא להשתדל יותר ממדרגתו ע"ש :

אות ז

עתה יבאר שהדעת הנפלא הנ"ל שעל ידו התוכחה, ע"י שזוכה לו מהצדיק מיד מתבטלים אצלו כל ההסתרות ונעשה מהן תורת ה' שמוכיחה אותו. והוא שכל גדול וגבוה מאד שהתגלה במתן תורה ובכל חג שבועות. ועיין בריש תורתנו שגם הפסוק שעליו סמך את התורה הזו, הוא "ביום הבכורים", דהיינו שבועות.

ולכאורה צ"ע למה היו צריכים דעת כל כך גדול הנ"ל במתן תורה, שעה שכבר היו בבחי' צדיק גמור שבטלה מהם הוזהמה אחרי מט ימי הכנה וקרבה להר סיני (כמבואר בכלבו על ההגדה של פסח ד"ה אילו קרבנו להר סיני וכו' שהקרבה להר העבירה את הוזהמה דהיינו שבטל הספק מלבם) ועיין לעיל באות ג' מאריך לבאר שסוד ההסתרה שבתוך ההסתרה שהיה בנס פורים והצדיק המוכיח שמבטל אותה ומהפך אותה לתורה הוא מרדכי, דהיינו שעיקר עניין ההסתרה היה בנס פורים וגם שהזכיר הפסוק "ועברתי בארץ מצרים" היינו במצרים דייקא, שבאמת היו גם שם בהסתרה, אמנם לא כמו בגלות אבל ששם נשאו נשים נכריות, אבל גם היו בהסתרה גדולה מאד, של ע"ז, עד שהיה בבחי' "ועברתי" אני ולא מלאך, דהיינו שהתורה שנעשית מההסתרה היתה תורת ה' ממש. אבל כל זה עד מתן תורה, ולא במתן תורה עצמו שכבר היו נקיים מזהמה.

ועיין בתורה ז' שם מבואר שהתרי"ג עצות שקבלנו בהר, הן שהעבירו את הוזהמה, ולפ"ז נראה שרבנו חולק על הכלבו. ולפ"ז אולי אפ"ל שהוזהמה עצמה היתה בחי' הסתרה גדולה מאד, שכדי להעביר אותה היה צריך דעת גדול כל כך. נמצא שכל מט ימי ההכנה היו בבחי' תיקון עצום, אבל עם כל זה עדין החילוק בין צדיק גמור עם זהמה לצדיק גמור בלא זהמה הוא חילוק עצום והיא הסתרה עצומה שצריך דעת הנ"ל כדי להפכו לתורה והיא היא התורה שקבלנו בהר סיני.

עוד נ"ל שצריך להדגיש דבפשטות התורה שקבלנו בנגלה הן במתן תורה והן במגילת אסתר אין זו תורת ה' ממש שנעשית מההסתרה בעצמה וכמבואר לעיל שתורת ה' ממש היא להפך צרופים הפוכים שאין בהם הבנה בשכל אלא רק בבחי' סילוק השכל והם בחי' כסופים והשתוקקות אליו ית' שזו פנמיות התורה.

אמנם מאידך הרי קבלו תורת הנגלה כאן וכאן לכן נ"ל לתרץ כי תורת ה' ממש היא תורה לבעל תשובה בחי' הסייעתא דשמיא שמקבל להתגבר ולחזור אליו ית' והיא תורה גבוהה של כסופים שאין ממנה יניקה לסט"א ולכן אפשר לגלות אותה לרשע עמ"נ שישוּב בתשובה.

חסר כאן ביאור שביארתי בהקדמה אחרונה (תשעא) להגדה של פסח בעניין תורת ה' שממנה חיות דסט"א לקליפות להיות ישות מעלימה אותו ית' ומכחשת בו, ואעפ"כ ממנה חיות דקדושה לדבוק בצדיק, וזוכה לטיפת דעת ממנו שע"ז שואל איה. ועי"ש.

אבל כדי שיזכה לתשובה שלימה להיות צדיק, צריך הרבה עבודה וזיכוך בתורת הנגלה, כדי להסיר הבגדים הצואים (כמבואר בתורה יד).

לכן כל קבלת תורה בנגלה קדם לה הסתרה שבתוך ההסתרה תחילה והצדיק האיר בהם דעת וביטל מהם ההסתרה ונעשה ממנה תורת ה' שעשתה מהם בעלי תשובה ואח"כ קבלו גם תורת שבנגלה,

¹⁰ לעיל תורה לא אות א ולקמן תורה קה קיט ותורה ח תנינא אות ב

^{עב} **מסתבר** שלכך ממקרים מיוחדים שבא לעולם ותיקונו עניות דייקא כדאיתא בתקוני הזהר לגבי ר"א בן פדת

שאותה אי אפשר לתת לרשע, אלא לצדיק ומעט מעט לבעל תשובה, כדי שלא תהיה יניקה לקליפות.

וכך היה בנס פורים שמרדכי האיר דעת באסתר ובכל עם ישראל ונעשו בעלי תשובה ואח"כ קבלו את מגילת אסתר כדי שגם לדורות יוכלו להנציח את האור הזה לדעת לחפש את הקב"ה בתוך ההסתרה דייקא.

וכן ביציאת מצרים קבלו כמה מצוות עוד בתוך מצרים ואח"כ במרה ואח"כ בסיני ולכל מתן תורה קדם הסתרה ביציאת מצרים השיעבוד ונעשה ממנו שהאמינו בה' ובמשה ויצא הדעת מהגלות וזכו לאור הפסח שהוא אור לבעל תשובה כמבואר בכמה מקומות בלק"ה פסח על שם הדילוג שפסח והאיר להם למעלה ממדרגתם, דהיינו אור מבחי' תורת ה', להוציא את הרשע מהמיצר שנמצא בו ולעשותו בע"ת. והתחילו לספור מט ימי הספירה להכין עצמם למתן תורה.

ובמצרים בעצמה תחילה קבלו מצוות פסח והדם ומילה, וצ"ל קדם לזה תורת ה' בחי' כסופין שעשה משה רבנו מההסתרה של מצרים תורת ה', כשגילה לעם ישראל שעיימו אני בצרה, שעל ידי זה נעשו בעלי תשובה כאלו, שכבר אפשר לתת להם תורת מצוות שבגלוי.

ואח"כ כדי לצאת בפועל ממצרים, דבר שהיה מאד קשה להאמין בו, כמבואר בזוהר שמצרים היתה מסוגרת בכישוף ומעולם לא ברח עבד ממצרים. ושוב ע"י האמונה בצדיק האיר בהם דעת ונתקיים "ועברתי בתוך ארץ מצרים" אני ולא מלאך ולא אחר, שזה שוב בחי' תורת ה' ממש (כמבואר לעיל באות ד'), עד שאפילו בכורי מצרים שמתו היה שמהתגלות נשאבה נפשם אליו ית"י, וכל שכן ישראל שזכו אז לכסופים עצומים אליו ית' שמכח זה יצאו ממצרים בפועל.

ושוב ניסה אותם במרה, בהסתרה של מים מרים, ומשה נתן בהם דעת ונהפך המר למתוק וקבלו כמה מצוות שישאר האור לדורות.

ושוב ברפידים וירב העם עם משה ויאמר תנו לנו מים, ושם הכה בצור והוציא להם מים ועיין תורה כ' שהם ממימי התורה. ושוב שם ברפידים רפו ידיהם מהתורה ונעשית הסתרה במלחמת עמלק וגם עליה התגברו וקבלו מצות זכר מחיית עמלק ע"י הקב"ה.

ושוב בסיני האיר בהם דעת הגדול של שבועות לבטל הזהמה שהיא הספק שבלב ונעשית תורת ה' ממש, כזו שפרחה נשמתם/י' מרוב כסופים אליו ית', וחזרה נשמת ישראל בחי' עשרת הדברות ותריג מצוות.

והעניין כי הדעת שהאיר משה רבנו לישראל בבחי' אתה הארת לדעת (כמבואר בתורה ד') הדעת הזה נתבאר לעיל שמבטל את ההסתרות ועושה מהן תורת ה' תורה סתומה בצרופים הפוכים אבל מכח הדעת הזה שזכה שיודע שה' נמצא בתוך ההסתרה וצועק אליו איה מקום כבודו (כמבואר בתורה יב תנינא) אזי מתחבר לקדושה עצומה וגבוהה ונעלמת בבראשית מאמר סתום. וכמבואר בתורה רו טעיתי כשה אובד המשל מהשה שמבאר שהריחוק מביא לקרוב הגדול ביותר דבקות ממש אלא שזה בבחי' אחר באחור, שמשמעותו שהבחי' פנים הם מרוחקות ביותר שהרי א"א אלא ע"י ניסור ממש אבל בבחי' הקרוב והדביקות זו קביקות ממש וכמו שהיו בבריאה שנבראו דו פרוצופים אחור באחור, ואז מחוסר דעת היה נדמה לנו שאנו מציאות לעצמה כי הפנים היו בהעלם אבל כשיש דעת אזי אדרבה תופסים בריחוק הזה קרוב הגדול ביותר וזה בעצמו תורת ה' שהתורה הנגלית היא נובלות התורה הזו.

וזהו שמבואר במ"א שעשרת המכות למצרים הכינו את קבלת עשרת הדברות (ועשרה מאמרות) ויחד עם המכות על הים כל הדעות יחד הכינו את קבלת התריג מצוות (שפת אמת ויקרא לפסח שנת תרמוז). כי מכח הדעת נפלו המצרים שהם ההסתרה ומהם נעשית התורה ה' דהיינו בחי' עשרת דברות נעלמות ומכח כל צרופי המכות בג' דעות התנאים נעשו תריג מצוות נעלמות בצרופים

^ע **ענין קול שמחה** לשר"ב מפשיסחה פרשת בא ששואל מדוע בכור ישראל צריך פדיון על שלא הוכה ותיירץ כי הריגת הבכורים היתה ע"י התגלות ה' שהוא בחי' ראשית (וממילא כל הדומה לו נשאב לשרשו) לכן גם בכור השפחה והשבי (והגדול שבבית) מתו ורמוזו בשמות רבה טו א"ר שמעון גדולה חיבתן של ישראל שנגלה הקב"ה במקום ע"ז משל לכהן שנפלה לו תרומה בבית הקברות אמר מוטב אטמא פעם אחת ואחזור ואטהר ולא אאבד תרומתי ע"כ. **ותרומה** נקראת ראשית וזוה מיישב לשון הכתוב כחצות לילה ולא בחצות לילה כי רגע חצות אין לו שיעור רק התחלקות ב' חצאי הלילה וכתוב אני יוצא ולשון יוצא מבואר בגמ' שהוא רגע האחרון עיין ברכות ב' שבין השמשות כהרף עין זה נכנס וזה יוצא ולמצרים שהיא מקום טומאה לא רצה הקב"ה להכנס כנ"ל המשל במדרש אלא רק לצורך ההכרח להרוג כל בכור לכן היתה כניסה במיעוט האפשרי ורק עבר שם בבחי' יוצא שאינה שהייה כלל לכן נקט כחצות דהיינו רגע ההתחלקות בלבד ובהתגלות זו מת כל בכור

^ע **כמבואר בשבת פח:** - ואמר רבי יהושע בן לוי כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא יצתה נשמתן של ישראל שנאמר נפשי יצאה בדברו ומאחר שמדיבור ראשון יצתה נשמתן דיבור שני היאך קיבלו הוריד טל שעתיד להחיות בו מתים והחיה אותם שנאמר גשם נדבות תניף אלהים נחלתך ונלאה אתה כוננתה ואמר רבי יהושע בן לוי כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא חזרו ישראל לאחוריהן שנים עשר מיל והיו מלאכי השרת מדדין אותן שנאמר מלאכי צבאות יודוין יודוין אל תיקרי יודוין אלא יודוין:

הפוכים שאח"כ מכח מט ימי הספירה וההכנה של ישראל לשבועות זכו לתורה הנגלית בבחי' וירד ה' על הר סיני בחי' ירידה שע"ז קבלו נובלות התורה דלעילא דהיינו תורה מובנת להיות הוראה ועיצה מעשית שאפשר ללכת בה שע"ז נחקק האמת כמבואר בתורה ז' אבל הקרבת אלקים שהיתה בתורת ה' נבלה ונעלמה בנגלה.

ושמעתי מהריצ"ח שמה שמוכיר רבנו גם שבועות וגם נס פורים בתורה זו רומז בזה לשתי קבלת התורה שהיו לעם ישראל. ועומק העניין והחילוק בין שתי קבלות התורה נ"ל שבמתן תורה זה היה שנגלה להם כזקן מלא רחמים (כדלקמן) בחי' הארת אריך אנפין (הארת הכתר) בגילוי עצום עד שעוצם הגילוי נחשב כאילו כפה עליהם את המתן תורה מרוב ביטול הבחירה שהיה, וכן ה"ועברתי בארץ מצרים" היה בנסים גלויים שמת כל בכור במצרים. נמצא שכל מהות התורה שקבלו בשבועות היתה תורה שבנגלה דהיינו להיות קשורים אליו ית' כשהוא נגלה, ולא נתנה להם כח לתורת החיבור אל הנסתר.

אבל מתן תורה גבוה יותר היה בגאולת גלות בבל בפרס שם בהסתרה גמורה על ה"ועברתי" (בחי' ישנו עם אחד שפירושו אלוקיהם ישן הוא) ועל הצדיק עד שסברו שהוא להפך שדווקא הוא מעכב הגאולה ע"י שמתגרה באומות/ש"י, ורק במגילה נתגלה הדעת שגילתה להדיא שכל תשע שנות ההסתרה הנוראה היתה בהם השגחה נפלאה ומזה הדעת שגילו מרדכי ואסתר לישראל נהפכה ההסתרה לתורה שנכתבה לדורות (כמ"ש ומאמר אסתר קיים עיין מגילה ז. ומהרש"א שם ד"ה כתבוני לדורות) וזהו שנקראת מגילת אסתר כי נעשית מגילוי ההסתר. ומכח תורה זו נתחדש אצלם הכח לקבל מרצון את התורה שבע"פ דהיינו לחפש עומק כוונת הש"י בתוך ההסתרה שבתורה שבכתב.

עוד דמיון שבין שתי קבלת התורה שבמתן תורה הגלוי פרחו נשמתם וקבלו נשמה זכה בלא זהמת הנפש והיא בעצמה התורה (כמבואר בזוהר שישראל והתורה חד) וכן בנס פורים פרחו נשמתם מרוב פחד הגזירה להשמיד ולאבד את כל היהודים ביום אחד וחזרה להם נשמה המושרשת באור של מרדכי ואסתר (כדמצינו אצל פנחס כשהרג את זמרי עמדו שבט שמעון עליו להרגו ופרחו נשמתו ונכנסו בו נשמות נדב ואביהו כמבואר בכהאריו"ל) נשמה שמשרש בה הכח להיות קשור אליו ית' גם בהסתרה הגדולה ביותר ולחפש את הש"י בתוך חושך גם הגדול ביותר, שזה בעצמו בחי' התגלות התורה שבע"פ שהתחדשה או בבחי' חכם עדיף מנביא דהיינו לחפש עומק כוונת הש"י בתוך עומק התורה שבכתב, ומכח זה נשאר עם ישראל קשור אליו ית' בכל שנות הגלות הארוכה גם אחר החורבן.

צ"ע שבאמת אע"פ שיש לכאורה חילוק גדול בין ההסתרה של מצרים לשל פורים כנ"ל, אבל כאן בתורה זו מרבינו משמע שהן עניין אחד ממש וכמבואר גם כאן במש"כ, וזה בחי' שבועות, דהיינו שאותו דעת שמרדכי האיר באסתר הוא הדעת שמתגלה בשבועות.

וצ"ע כי ידוע שבכל זמן שהאיר אור גדול בעולם חוזר ומאיר בכל שנה באותו הזמן וכדמצינו בחנוכה שרק אחרי שראו שחזר האור לשנה הבאה קבעוהו לדורות (עיין שבת כא:.) ולפ"ז אור שבועות שמאיר הוא האור שהאיר במתן תורה בלי מה שנתחדש בפורים. ואולי כמו שבמתן תורה הראה למשה רבנו כל מה שעתיד תלמיד ותיק לחדש (ויקרא רבה כב א) הכי נמי כבר בכח במתן תורה ניתן גם הכח הזה שיצא לפועל בפורים.

ויותר נ"ל שבאמת הן אותו האור וכל החילוק הוא באופן ההתגלות שלו. והחילוק מצד המקבלים כי משה רבנו בבחי' אתה הארת לדעת כמבואר בתורה ד' האיר בישראל ה' הוא האלקים דהיינו שהש"י נמצא בהסתרה והנהגת הדין שנקראת אלקים, וזו הדעת שעל ידה מתבטלת ההסתרה ונעשה ממנה תורת ה'. אבל כידוע שכל אור חדש א"א להאיר בבת אחת אלא בשלבים כדי שלא ישבור הכלים. לכן תחילה בא אברהם אבינו במדת החסד ואח"כ יצחק במדת הדין ורק אח"כ האיר אור האמת כראוי ע"י יעקב אבינו ועדין איתא בזוהר יעקב מלבר ומשה מלגאו דהיינו שהיה בכח משה להאיר יותר את אור האמת בעולם. אמנם גם משה רבנו א"א שיאיר כל האור בבת אחת אלא בדורו היה אפשר להאיר רק בבחי' הנגלית ולכן נשברו הכלים ברגע שנדמה להם שנסתלק ועשו את העגל ורק אחרי כאלף שנה ניתן הכח למרדכי להאיר יותר כיצד להתחבר אליו ית' גם מתוך הסתרה גמורה ולחפש אותו שם. שזה גם בחי' התחדשות תורה שבע"פ שנתחדש או כח יותר לחפש עומק הרמוז בתורה שבכתב (אחרי שבטלה הנבואה ונתחדשה הנהגת חכם עדיף מנביא). ועיקר החידוש בזה היה ר"ע שחידש תלי תילים של הלכות על כל קוץ וקוץ ואיתא בלק"ה שכד תלמידיו שמתו היה בחי' שבירת כלים של האור החדש של תורה שבע"פ שחידש ולכן לא נקלט כראוי אלא אח"כ בחמשת התלמידים השניים שהיו לו.

^{ע"ה} גם במצרים טענו כך על משה אבל כבר היו משועבדים ואילו בפורים כל הצרה כולה היתה כביכול בגלל מרדכי, ורק מרדכי ידע שהסיבה האמיתי שנהנו מהסעודה או שהשתחוו לצלם.

נמצא במתן תורה היו ישראל צדיקים שאחרי מט ימי ספירה של הכנה תיקנו עצמם בשלימות לקבל את התורה וקבלוה כצדיקים (כנ"ל) לכן היה אפשר שיתגלה האור בגלוי בבחי' אור ישר, אבל מתן תורה של פורים היה לרשעים ועכ"פ לבעלי תשובה עם בגדים צואים כידוע שבאותו הדור נפלו לשאת נשים נכריות (י"א שזה כבר בחי' השער הנ' בעצמו של טומאה וצ"ע עכ"פ בוודאי שהיה הרבה יותר גרוע משער מט שהיו במצרים ששם נשאר מיוחסים) ולכן לא היה אפשר להאיר להם אור זה בגלוי ולכן גם היו צריכים עדיין הרבה מלחמות כדי להיכנס לארץ ולבנות את הבית וסבלו חירופים וביזיונות כמבואר בתורה ו' כי באופן כזה א"א שיתגלה האור אלא בבחי' אחר בחי' הסתרה הנ"ל ולגלות אור כזה לרשע צריך צדיק עצום שידע להאיר לו את הדעת והרצון לחפש את הש"י בתוך ההסתרה שבה הוא נמצא את בחי' איה המבואר בתורה יב תנינא ואת המבואר בתורה רו טעיית כשה אובד שאפשר שדייקא הריחוק יגרום לקרוב אלא שזה בהסתרה. אבל אחרי מתן תורה היו יכולים להכנס לארץ בקלות וכל המניעה היתה בליבם ולא מצד מחרפים מבחוץ.

שבועות הוא הדעת הנ"ל וצ"ע איזה הפכים היה הדעת הוזה צריך לסבול ואולי זה שתחילה נתגלה כבחור ועכשיו כזקן והיו צריכים דעת גדול לתפוס שזה אותו אנכי ה' אלוקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים דהיינו מההסתרה על זה בעצמו.

כאן מבאר רבנו עוד ביאור בדעת הגדול הנ"ל שעל ידו מתבטלות ההסתרות במה שמכנה אותו כאן בשני כנויים חסד עליון ורחמים גדולים ושניהם הם באריך אנפין כמבואר בכתבי האריז"ל. כי סתם חסד הוא במידות אבל יש חסד עליון שהוא במוחין ולמעלה מהם דהיינו בכתר כי כשנכלל זעיר אנפין שהוא רחמים רגילים באריך אנפין שהם רחמים גדולים כמבואר בתורה קה אזי מאיר חסד עליון מכתר דזעיר דהיינו חכמה הנעלמת בבינה ונקרא דעת כי בבחי' אריך מקומו מתחת לגרון קודם התחלקות הכתפים ושם מקום הדעת. והוא נקרא בזוהר עה"פ יומם יצוה ה' חסדו דהיינו יומא דאזיל עם כל הימים דהיינו חסד עליון המאיר בכל החסדים הנמוכים והוא שרש להם. והיא החכמה הנ"ל כי חסד הוא בקו החכמה כידוע קו הימין הנקרא חח"ג, ועיין תורה לג אות ד' ואות ה' שם מבואר שהוא תורה דעתיקא סתימאה והוא אהבה שבדעת דהיינו אהבה שלמעלה ממדות אלא עצם הקשר של ישראל להקב"ה בבחי' הקשר של ה'בן לאב כשעדין ה'בן במח האב שהם ממש אחד. ורחמים הנשפעים ממקום כזה הן רחמים גדולים ועצומים שום עבירה לא יכולה למעט מהם כי אין שם הסתכלות כלל על מעשיו של האדם אלא הם נובעים מעצם הקשר של ישראל שעלו במחשבה תחילה במח אביהם שבשמים מצד היותם חלק אלוך ממעל. וזו הדעת ואהבה שמתגלית בשבועות שבכוחה להאיר לכל ישראל במכל המדרגות אפילו מי שנפל להסתרה שבתוך ההסתרה מתגלה לו שהש"י עימו ואצלו ממש. ומכח הכתר זוכה משם לכסופין עצומים אליו ית' ומכח החכמה זיכה לביטול ומכח הבינה זוכה לזמן עצמו לתשובה.

זזה הדעת הנ"ל הוא **בחי' שבועות. כי שבועות הוא בחי' שכל גדול וגבוה מאוד, שהוא חסד עליון^{טו} ורחמים גדולים [ע"ז/ע"ח]. כי גודל הרחמים תלוי בגודל הדעת כנ"ל כידוע שהדעת מאיר את השכל במדות. כי בשעת מתן תורה נראה להם הקב"ה (דהיינו זעיר אנפין) **כזקן מלא רחמים** כמבואר **{מכילתא פ' בשלח/ע"ט, ופ' יתרו/פ^א}****

^{טו} עיין קהלת יעקב בשם האריז"ל בפע"ח חנוכה ופורים חסד עליון הוא בחכמה

עיין עץ חיים שער טו פ"ה. (מקומו באריך תחת הגרון לפני התחלקות הכתפים והוא יומא דאזיל עם כולוהו יומין) ועיין תורה לג אות ד' ואות ה' עה"פ יומם יצוה ה' חסדו שהיא אהבה שבדעת והיא תורה דעתיקא סתימאה.

^{טז} עיין תורה קה ועיין שער הכוונות שבועות דרוש א'

^{טז} שער הכוונות - חג השבועות דרוש א- הנה בו' שבועות של ספי' העומר הגדיל ז"א גדלות גמור אפי' בגדלות הב' שהוא בחי' חו"ב עליון שהם למעלה מיש"ס ותבו' הנקרא גדלות א. ונמצא כי כבר ז"א הגדיל עד שיעור קומת כל או"א ואין בו אלא בחי' גדלות מן חו"ב שבו ולמטה שהם מקום המוחין שלו אבל בחי' הכתר שבו עדיין חסר ממנו כי הוא נעש' מן א"א עצמו כנודע כי או"א הם בחי' חו"ב דא"א ולכן צריך שיעל' עתה ז"א בחג השבועות עד למעלה עד א"א כי זהו תכלית גדלות ז"א כי אז גדל ז"א ולקח כל קומת א"א ונעשה כמוהו. **כי כמה מדרגות** יש בענין גדלות ז"א ותכליתם הוא בעלותו עד א"א כי אז עולה עד מקום הדיקנא קדישא דילי' וכמו שדיקנא דא"א היא לבנה דיקנא חוורא כדכתיב ושער רישא כעמר נקא כן דיקנא דו"א בעלותו עד שם נהפכת גם היא ללבן וגם הוא נקרא זקן כי הגיע לימי הוקנה כבן ע' שנה או פ' שנה שמלבין זקנו. ובוה תבין מ"ש רז"ל כי בים סוף נדמה הקב"ה לישראל כדמות בחור וזקנו שחורה כאיש מלחמה יעיר קנאה להלחם עם המצרים ולהטביעם בים סוף ובמתן תורה בחג השבועות נדמה להם כזקן שזקנו לבנה כשלג.

^{טז} מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מס' דשירה בשלח פרשה ד ד"ה ה' איש - ה' איש מלחמה למה נאמר לפי שנגלה על הים כגבור עושה מלחמה שנאמר ה' איש מלחמה, נגלה בסיני כזקן מלא רחמים שני' ויראו את אלהי ישראל (שמות כד י.)...

והובא בפירש"י פ' יתרו [פא/ב⁹⁷] כי במט ימי הספירה זכו שיהיה להם הכלים להתגלות הקב"ה כזקן (דהיינו שזעיר עלה ונכלל באריך). **וזקן הוא בישוב הדעת [פג]**, ובוזה תלוי גודל הרחמים כנ"ל בחי' רחמים גדולים המבואר בתורה קה, שזעיר אנפין נכלל באריך אנפין (שם היא עינא חד דרחמי דהיינו שההסתכלות רק על פנמיות של ישראל שעלו במחשבה תחילה ובשרשם כולו טוב), **וע"כ שבועות** חג שבועות, חג לשון חוגה ומעגל, שחוזר על עצמו וכל שנה חוזר ומאיר האור שהתגלה במתן תורה עצמו **שהוא חסד עליון/פד⁹⁸ ורחמים גדולים :**

עתה יבאר סוד המקוה של שבועות שטובלים בליל שבועות קודם עלות השחר שמצד הזמן הוא מסוגל מאד לדעת עצום ונפלא הנ"ל שעליו מדובר בתורה זו שעל ידו מתבטלים כל ההסתרות ונעשה מהן תורת ה'.

כי כל מקוה מטהר וכפי שמבואר **בחינוך** מצוה קעג מצות טהרה מן הצרעת/פ⁹⁹ שע"י שנכנס כולו בתוכו כאילו נברא מחדש. ובינה היא אמא עילאה כידוע והשם של הבינה הוא אהי-ה בחי' תשובה שעל ידה יש לו הויה חדשה כמבואר בתורה ו'. ושם אהי-ה במילוי ה' הוא קנא גמט' מקוה וכמובא בכונות מקוה בכהאריז"ל/ל¹⁰⁰ שזה השם שצריך לכיין במקוה. נמצא כל מקוה הוא כמו נכנס ברחם

⁹⁷ **מכילתא רבי ישמעאל יתרו** – מס' דבחדש יתרו פרשה ה – אנכי ה' אלהיך. למה נאמר, לפי שנגלה על הים כגבור עושה מלחמות, שנאמר +שמות טו ג+ ה' איש מלחמה. נגלה על הר סיני כזקן מלא רחמים, שנאמר +שם/שמות/ כד י+ ויראו את אלהי ישראל, וכשנגאלו מה הוא אומר, וכעצם השמים לטוהר; וא' +דניאל ז ט י+ חזה הוית עד די כרסון רמיו, ואומר נהר דינור נגד ונפק מן קדמוהי וגו'. שלא ליתן פתחון פה לאומות העולם לומר, שתי רשויות הן. אלא אנכי ה' אלהיך, אני במצרים, אני על הים, אני בסיני אני לשעבר, אני לעתיד לבא, אני לעולם הזה, אני לעולם הבא. שנאמר +דברים לב לט+ ראו עתה כי אני אני הוא, ואומר +ישעי' מו ד+ ועד זקנה אני הוא, ואומר +שם/ישעייה/ מד ו+ כה אמר ה' מלך ישראל וגואלו ה' צבאות אני ראשון ואני אחרון, ואומר +שם/ישעייה/ מא ד+ מי פעל ועשה קורא הדורות מראש אני ה' ראשון ואת אחרונים אני הוא. – ר' נתן אומר, מכאן תשובה למינין, שאומרים שתי רשויות הן, שכשעמד הב"ה ואמר אנכי ה' אלהיך, מי עמד ומיחה כנגדו; אם תאמר, במטמניית היה הדבר, והלא כבר נאמר +שם/ישעייה/ מה יט+ לא בסתר דברתי וגו', לאלו אני נותנה, אלא /ישעייה מה יט/ לא אמרתי – להם – תוהו בקשוני, ולא נתתיה פנגס. וכן הוא אומר, /ישעייה מה יט/ אני ה' דובר צדק מגיד מישרים.

⁹⁸ שמות כ' ב'

⁹⁹ **רש"י שמות כ** (ב) אשר הוצאתיך מארץ מצרים – כדאי היא ההוצאה שתהיו משועבדים לי (מכילתא). ד"א לפי שנגלה בים כגבור מלחמה ונגלה כאן כזקן מלא רחמים שנא' (שמות כד) ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר זו היתה לפניו בשעת השעבוד וכעצם השמים משנגאלו הואיל ואני משתנה במראות אל תאמרו שתי רשויות הן אנכי הוא אשר הוצאתיך ממצרים ועל הים.

צ"ע מה שמבואר שעל הים נתגלה כגבור וברש"י שיר השירים ה' טז שחורות כערב – כשנראה על הים נראה כבחור נלחם בגבורה (בספר זרע קדש כתב בחור גמט' גבורה) והכוונה לזעיר אנפין וקשה הרי לפני קריעת ים סוף א"ל הקב"ה למשה מה תצעק אלי בעתיקא תליא מלתא וא"כ קריעת הים היתה ע"י עתיק שזה אפילו למעלה מאריך עכ"פ שם הוא בחי' זקן ולא בחור ואדרבה מבואר בכהאריז"ל טעם שבעתיקא תליא כי אזני זעיר שעד שם מגיעות התפילות הרגילות היו סתומות אז מחמת גודל הקטרוג על ישראל אלה ואלה ע"ז.

גם עיין בכונות שבועות הנ"ל שהנהגתינו תמיד ע"י זעיר אלא שבנו תלוי איך יהיה זעיר האם בקטנות כמו שהיה לפני קריעת ים סוף או בגדלות ע"י שנכלל בסבא דסבין דהיינו אריך אנפין ואזי נראה כזקן. וזה הלשון נראה להם דהיינו אותו אחד רק תלוי באיזה מדרגה.

ובפשטות נראה להם כבחור מדובר אחרי שעלו מן הים וראו את המצרים טובעים ושרו זה קלי ואנווהו דהיינו אחרי שכבר התגברו על הקטרוג הנ"ל ואעפ"כ נראה כבחור ולא נכלל באריך וצ"ע הרי בעתיקא תליא מלתא.

¹⁰⁰ סוף מסכת קינים וקני תורה כל זמן שמוקינים דעתן מתיישבת עליהם. מדרש אגדת בראשית פרק מ' נמצא גם בראשית חכמה גידול בנים – זקן וזקנה שאין בהם דעת אני קראתיו קטן וקדושיין לב – זקן נוטריקון זה קנה חכמה

¹⁰¹ **עיין קהלת יעקב** בשם האריז"ל בפע"ח חנוכה ופורים חסד עליון הוא בחכמה

עיין עץ חיים שער טו פ"ה. (מקומו באריך תחת הגרון לפני התחלקות הכתפים והוא יומא דאזיל עם כולהו יומין)

ועיין תורה לג אות אות ד' ואות ה' עה"פ יומם יצוה ה' חסדו שהיא אהבה שבדעת והיא תורה דעתיקא סתימאה

¹⁰² **ספר החינוך** – מצוה קעג – ובטעם המים שיטהרו כל טמא, אחר שוב על צד הפשט כי הענין הוא כדי שיראה האדם את עצמו אחר הטבילה כאילו נברא באותה שעה, כמו שהיה העולם כולו מים טרם היות בו אדם, וכמו שכתוב [בראשית א', ב'] ורוח אלהים מרחפת על פני המים, ויתן אל לבו בדמיון כי כמו שנתחדש בגופו יחדש גם כן פעולותיו לטוב, ויכשיר מעשיו, וידקדק בדרכי השם ברוך הוא:

¹⁰³ **שער הכוונות** – דרושי סדר שבת דרוש א ענין כוונת הטבילה – **כוונת הטבילה של ע"ש** הנה אחר שנכנסת תוך מי הים או הנהר או המקוה קודם שתטבול תכוין כי המקוה הוא סוד שם אהי"ה דההין העולה בגי' קנ"א כמנין מקוה כי שם מתקבצים כל שמות אהי"ה היותר עליונים ממנו כמ"ש. **ואח"כ תכוין** להמשיך במקוה הזה את הנחל העליון והוא ד' הויה עסמ"ב וג' אהיה דיודין ודאלפין ודההין כי כאשר הם פשוטים יש אות יוד א' בכל שם מהם ונמצא שהם ז' יודין בו' השמות האלו. **וכבר ידעת** כי ז' שמות אלו הם סוד שבעה שמות של שבת בסוד שבעה אותיות של אהיה יה"ו הנו' בר"מ בפ' יתרו. **וצריך לכוין** כי

האמא ונולד בריה חדשה ע"י הדעת החדש שנכנס בו על ידי הטבילה במקוה. (ונ"ל שע"כ שיעור מקוה ארבעים סאה בחי' ארבעים יום יצירת הוולד בחי' ארבעים לבינה כמבואר לקמן בסוף האות הזו) כי כל מדרגת דעת שדם זוכה היא עושה אותו כמו בריה חדשה הויה חדשה. כי נעשה כמו בעל תשובה כלפי המדרגה הקודמת כמבואר בתורה ו'.

לכן לפי גודל הדעת העצום שזוכים ע"י מקוה של שבועות באשמורת הבקר שאזי הדעת שזוכים ע"י הטבילה היא דעת עצום ונפלא שהוא חסד עליון ורחמים גדולים הנ"ל, שעל ידו מתבטלים כל ההסתרות וזוכים לתשובה שלימה אפילו מי שנפל לשאול תחתית ההסתרה שבתוך ההסתרה, וגם כל אדם יכול ע"י הדעת הזו להתעורר ולמצא את הש"י בעבודות שהן רצון הש"י שיש לו עליהן הסתרה שבתוך הסתרה.

וזה בחינות המקוה של שבועות שהיא בחינות מקוה של שער החמשים/ט"ו, שהוא שער העליון מנון שערי בינה פ"ח(כ"ש בכונות שבועות/ט"ו) כי שער הנ' אינו אחד נוסף על מט אלא שער הכולל וגבוה מאד כיחס המוחין כלפי המדות וכיחס הכתר כלפי כל הקומה שזה עניין אחר לגמרי **שהוא בחינות שכל ודעת עליון, בחי' חסד עליון ורחמים גדולים כנ"ל :**
וע"כ כיון שמקוה הוא בחי' בינה ששם שער הנ' כנ"ל לכן המקוה מושיע/צ"ו בכל/צ"א הצרות והייסורים, כמו שכתוב (ירמיה יד/צ"ב) מקוה ישראל מושיעו בעת צרה פשוטו של מקרא

בפשוטים יש בהם שבעה יודין פשוטים **אבל תכוין** ג"כ במלווייהם ותוסיף עליהם שם י"ה כי הוא סוד השבת והרי הם ח' יודין שהם בגי' נ"ל מנח"ל ועם כללות הח' יודין עצמם הרי נח"ל. **ואח"כ תכוין** לכלול כלל' היודין בעצמם ובכללותם כנו' והם ב' כללים ותצרפם עם נח"ל ויהיה בגי' מי"ם והרי נמשכו המי' לתוך המקוה.

עוד עי"ש כוונה ג' יכוין כי המקוה בעצמו שהוא הכלי הוא אהי"ה דההין שהוא בגי' מקו"ה וז"ס כלי ומלבוש אל שמות ההויה שבתוכו שהם בחי' המים והם סוד ד' הויות עסמ"ב ובהם ט' יודין כמנין מים ולפי שד' הויות אלו שהם סוד המים שרשם היא הויה הא' של ע"ב שהיא בחכמה וכתוב כולם בחכמ' עשית. וגם כי עיקר המים הם במידת החסד שעולה בגי' ע"ב ולכן היו המים שבמקוה מ' סאה כנגד הד' יודין של הויה דע"ב כי היא העיקרית: **גם צריך** שיטבול ויכוין להסיר ולהפשי מעליו הרוח שהיה שורה עליו בימי החול וישרה עליו עתה רוח מן הבריאה וזה ע"י אהי"ה דההין שהוא בגי' מקו"ה.

^{ט"ו} **משמע שמקוה רגיל** הוא בחי' מט שערים דהיינו שבכחו להוציא ממש שערי טומאה אל מט שערי קדושה אבל מקוה של שבועות שהוא בחי' השער הנ' מהות חדשה וגבוה מאד. ועיין תורה עג תנינא שמש שערים הם התשובה שלנו בחי' (מלאכי ג) "שובו אלי אשובה", נמצא מט בחי' הטיה שלנו אליו. אבל שער הנ' הוא בחי' (איכה ה' כא) "השיבנו ה' אליך ונשובה" שהקב"ה ישיב אותנו ועיין סוף תורה קיב עפ"י מנחות כט שלשוב בתשובה א"א בלא סיעתא דשמיא. גם עיין לק"ה (ק"ש ה' י) על תורה עג הנ"ל שם מביא את המדרש (איכה רבה ה' כא) שדורש את הפסוקים "שובו" ו"השיבנו" כויכוח בין הקב"ה לישראל. ואומר מוהר"ת שאינו יוכוח כי גם הקב"ה רוצה להשיבנו אלא שרוצה שנבקש זאת. נמצא שאדם לבדו לא יכול לשוב ולפ"ו התשובה בהכרח היא משער הנ' וכידוע שעולם התשובה הוא בבינה והיא קדמה לעולם. אלא שצריך לומר שבכל מקוה יש בחי' טהרה משער הנ' אבל שער נ' בעצמו יש בהרבה מדרגות ושל שבועות הוא מדרגה עליונה מאד.

^{ט"ז} מוהר"ת בתקפא

^{ט"ח} **שער הכוונות** - דרושי חג השבועות דרוש א -ובהגיע אשמורת הבוקר מעט קודם עלות השחר בעת שמשחירין פני הרקיע במזרח אשר אז נק' אילת השחר כנודע. אז צריך שתטבול במקוה ותכוין אל המקוה העליון שהוא כתר עליון דו"א הנמשך לו בלילה הזה והוא נקרא שער החמשים כמ"ש ועליו נאמר וזרקתי עליכם מים טהורים כו' ועי"כ אנו מקבלים תוספת קדושה מבחי' הכתר הזה. וטעם הדבר הוא לפי שאנחנו בלילה הזה עושים ב' דברים הא' הוא להמשיך את כתר העליון דו"א ע"י עסק התורה כנו' ואחר כך באשמורת הבוקר אנו נעשים שושביני' דמטרוניתא רחל נוק' דו"א ומוליכין את הכלה הכלולה לבית הטבילה וטובלת במקוה העליון הנז' שהוא הכתר הנז' וגם אנחנו שושבינין דילה טובלים עמה. אבל אל תטעה לומר כי אז היא עולה עד הכתר דו"א אבל היא מקבלת במקומה למטה טהרה וטביל' מלמעלה מכתר דו"א בסוד וזרקתי עליכם מים טהורים כנו' ואחר כך ע"י תפלת שחרית ומוסף דיום שבועות ממש אז היא עולה כמוהו ואז הם מזדווגים יחד כנ"ל. ובחי' טבילת הכלה ושושבינין דילה נזכרים בס"ה בפ' אמור: ונלע"ד ששמעתי ממו"ל תוספת ביאור בענין הזה והוא כי כבר נתבאר אצלנו כי הכתר דו"א והכתר דנוק' תמיד נעשים ברגע אחד....

^צ **צ"ע כי** מלשון רבינו כאן משמע שטעם שמושיע מהצרות כיון שהוא משער הנ' והרי הפסוק שמביא הוא לכאורה בכל מקוה. ועיין לעיל שתירצנו שכל מקוה הוא שער הנ' אבל של שבועות במדרגה עליונה ביותר.

^{צ"א} **צ"ע שכתב** בכל הצרות משמע בתוך הצרה ולא מכל הצרות כמו שכתב לקמן שמשמעותו שמוציא לגמרי מהצרה. אבל עיין לעיל אות ג' שם נתבאר שהיציאה מצרת ההסתרה היא ע"י שיש לו דעת שהקב"ה נמצא עימו בצרה.

^{צ"ב} **ירמיה פרק יד (ז) אם עֲוֹנֵינו עָנּוּ בָנוּ יְדוּד עֲשֵׂה לָמַעַן שָׁמְךָ פִּי רַבּוֹ מְשׁוּבְתֵינוּ לָךְ חֲטָאנוּ: (ח) מְקוֹה יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעוּ בְּעֵת צָרָה לְמָה תִּהְיֶה בְּגַר בְּאֶרֶץ וּבְאֶרֶץ נְטָה לְלוֹן: (ט) לְמָה תִּהְיֶה בְּאִישׁ נְדָהָם בְּגִבּוֹר לֹא יוֹכֵל לְהוֹשִׁיעַ וְאִתָּה בְּקִרְבֵנוּ יְדוּד וְשִׁמְךָ עָלֵינוּ נִקְרָא אֵל תִּנְחֵנוּ:**

מצודות דוד (ח) מקוה ישראל - אתה תקותם של ישראל כי לך יקוו ואתה הוא המושיע בעת בוא צרה למה עתה תהיה כגר בארץ שאינו חושש בטובת הארץ כי כמו כן אינך חושש על רעבון הארץ. נטה ללון - הנוטה ללון במלון שאינו חושש בטובתה וכפל הדבר במ"ש:

מצודות ציון (ח) מקוה - מל' תקוה. וכאורח - הולך דרך:

מקוה מלשון תקוה דהיינו שהקב"ה הוא תקותם של ישראל ורבנו דורש שהמקוה רומז למקוה מים שטובלים בו.¹³ **כי הוא חסד עליון שמושיע מכל הצרות.**

וע"כ כיון שמקוה מושיע מכל הצרות בהכרח שגם המקוה מטהר מכל הטומאות כל לרבות טומאת העוונות, **כמ"ש (יחזקאל לו) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם** מכל טומאותיכם ומכל גלוליכם **וכו'** נראה שהראיה היא שמצאנו שמים מטהרים מטומאת עוונות, ומסתמא הכוונה למימי דעת דהיינו רוח חדשה הפך הרוח שטות שמחמתה העוון. פשט הפסוק הוא משל שכמו שטמא נטהר ע"י מים כגון בטבילה או בהזיה, כך הקב"ה יטהר את ישראל מכל טומאה ועוון, ורבנו דורש שטהרת הקב"ה את ישראל היא ע"י מקוה, וכנ"ל ששער הנ' שמאיר ומטהר את האדם ע"י המקוה, הוא בחי' השיבנו ה' אליך, דהיינו טהרת הקב"ה אותנו.

¹³ **וכעין זה** מצינו בגמ' עיין יומא דף פה: אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין מי מטהר אתכם אביכם שבשמים שנאמר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם ואומר מקוה ישראל (ה) מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל:

טעם ששם ה' נמצא בסוגרים כיון שיש שני פסוקים שכתוב בהם מקוה ישראל אחד בירמיהו פרק יד ח' "מקוה ישראל מושיעו" אליו התכוין רבנו ועוד שם בפרק יז יג "מקוה ישראל ה' כל עוזבך וכו' אליו התכוין ר"ע בגמ'. עכ"פ גם ר"ע דרש מקוה מלשון מקוה מים ולא לשון תקוה כפשט הפסוק.

¹⁴ יחזקאל פרק לו (כד) וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם מִן הַגּוֹיִם וְקִבַּצְתִּי אֶתְכֶם מִכָּל הָאֲרָצוֹת וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל אֶדְמֹתְכֶם: (כה) וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מֵיִם טְהוֹרִים וְטָהַרְתֶּם מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם: (כו) וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב חֲדָשׁ וְרוּחַ חֲדָשָׁה אָתֶן בְּקִרְבְּכֶם וְהִסְרֹתִי אֶת לֵב הָאֲבָן מִבְּשַׁרְכֶם וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב בָּשָׂר:

רש"י (כה) מים טהורים – אכפר עליכם ואעביר טומאותיכם בהזית מי חטאת המעבירין טומאת המת:

כי אין יסורין בלא עון וכו' (שבת נה) א כי העוון מסלק את ההשגחה וממילא יש מקום ליסורין ואעפ"כ גם הם בהשגחה גדולה מדה כנגד מידה עיין תורה קפו ורק כפי כוחו לסבול כמבואר בספרים, **וע"כ המקוה שמושיע מכל הצרות ומכל היסורים**, זה רק כי הוא מטהר מכל הטומאות ומכל החטאים דהיינו מטומאת החטאים שגרמו לצרות והיסורין, כי אין אדם עובר עבירה אל אם כן נכנס בו רוח שטות (סוטה ג.) דהיינו פגם הדעת וע"י מקוה זוכה לדעת שעי"ז הוא מופקע מעוון/י:

וזה הדעת הנ"ל שנתבאר לעיל שהוא בחי' מקוה של שבועות הוא בחי' מן בחי' מקוה של שער הנון, שהוא בחי' דעת גדול, כי המן בחי' דעת כמבואר ברבינו בחיי/ו שהמן הוא תולדות האור העליון שהתגשם והיה מאכל זך שזכך את שכלם/ו והעלה השגתם בידיעת השי"ת:

^א דפ"ר ותלד - יסורין. בתקפא יסורין (כנראה שנמחק הו')

^ב **צ"ע מדוע** רבנו כתב וכו' הרי מדבר רק מצרות דהיינו יסורין. **ואולי** יש קשר הדוק בין שניהם וכמסקנת הגמ' שם שהסיקה שיש יסורין בלא עוון ממה שיש מיתה בלא חטא.

עוד צ"ע שלכאורה דברי רבנו הפך הגמ' בשבת שהסיקה שיש מיתה בלא חטא ויש יסורין בלא עון. **וי"ל שלא** איתותב אלא ממשמעות דברי רב אמי שבלא חטא לא ימות לעולם, אבל שימות קודם זמנו מחמת חטא זה כדברי רבינו.

^ג **אמר רב אמי אין מיתה בלא חטא ואין יסורין בלא עון** אין מיתה בלא חטא דכתיב הנפש החוטאת היא תמות בן לא ישא בעון האב ואב לא ישא בעון הבן צדקת הצדיק עליו תהיה ורשעת הרשע עליו תהיה וגו' **אין יסורין בלא עון דכתיב ופקדתי בשבת פשעם ובנגעים עונם** [דף נה:] מיתבי אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם מפני מה קנסת מיתה על אדם הראשון אמר להם מצוה קלה צויתיו ועבר עליה אמרו לו והלא משה ואהרן שקיימו כל התורה כולה ומתו להם מקרה אחד לצדיק ולרשע לטוב וגו' הוא דאמר כי האי תנא דתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר אף משה ואהרן בחטאם מתו שנאמר יען לא האמנתם בי הא האמנתם בי עדיין לא הגיע זמנכם ליפטר מן העולם מיתבי ארבעה מתו בעטיו של נחש ואלו הן בנימין בן יעקב ועמרם אבי משה וישי אבי דוד וכלאב בן דוד וכולהו גמרא לבר מישי אבי דוד דמפרש ביה קרא דכתיב ואת עמשא שם אבשלום תחת יואב (שר) [על] הצבא ועמשא בן איש ושמו יתרא הישראלי אשר בא אל אביגיל בת נחש אחות צרויה אם יואב וכי בת נחש הואי והלא בת ישי הואי דכתיב ואחותיהן צרויה ואביגיל אלא בת מי שמת בעטיו של נחש מני אילימא תנא דמלאכי השרת והא איכא משה ואהרן אלא לאו רבי שמעון בן אלעזר היא **ושמע מינה יש מיתה בלא חטא ויש יסורין בלא עון ותויבתא דרב אמי תויבתא:** עכ"ל

צ"ע שהגמ' מביאה ראייה שיש יסורין בלא עוון ממה שהיו כאלה שמתו בעטיו של נחש והרי זה מיתה בלא חטא ולא יסורין בלא עון. ועי"ש תוס' שכתבו דמסקנת הגמ' שיש יסורין בלא עוון היא אע"פ שלא איתותב רבי אמי בזה. ואולי כיון שמצינו מיתה בלא חטא פשיטא לגמ' שיש גם יסורין בלא עון. וצ"ע מה הסברא בזה. גם צ"ע מדוע לא הביאה הגמ' ראייה מאליהו שלא מת כלל, ומיעקב אבינו שלא מת אלא מצדנו כמבואר בתענית ה:

ונ"ל לגבי יסורין בלא עוון מצינו שיש נפטר בעטיו של נחש וידוע שנהרג ביסורין ע"י מלך מואב בזמן שדוד המלך היה נרדף ע"י שאול הפקיד בידו את בני משפחתו והוא הרגם, כמבואר ברד"ק על שמואל-א ח' ב'.

ובענין מסקנת הגמ' הפך דברי רבי אמי עיין שם המאירי שכתב - ואף על פי שנשאר דעת האומר כן בתויבתא אין עיקרי האמונות תלויות בראיות של פשוטי מקראות ואגדות וכבר ידעת שאין משיבין באגדה ומה נכבד מאמר אף משה ואהרן בחטא מתו מכאן ואילך ימחלו האחרים על כבודם:

^ד דפ"ר ותלד - היסורים. בתקפא היסורין (כנראה שנמחק הו')

^ה **כך נ"ל כי צ"ע** דלא מצאנו שמקוה פוטר מתשובה לכן נ"ל שמקוה נותן דעת ועי"ז יוצא ממנו הרוח שטות שגרמה לעבירה ושגרמה העבירה ומועיל להבא שלא יעשה עוון אבל מה שכבר עשה נראה שצריך לתקן בתשובה. אלא שבלי מקוה התשובה קשה כי היא בעצמה עם רוח שטות וכן להפך מקוה בלי תשובה הוא אכטובל ושרץ בידו.

^ו **עיין רבינו בחיי פ'** בשלח שמות טו פסוק ד' מבאר באריכות ומעתיק מפי הרמב"ן ועי"ש זה הדבר אשר צווה ה' לקטו ממנו רמו לזה קלי ואנוהו שמשעה שאמרו השירה נעשו ראויים לאכילת המן שהוא תולדות האור העליון שהתגשם והיה מאכל זך שזכך את שכלם והעלה השגתם בידיעת השי"ת ולכן נזכר ה' פעמים מן כנגד ה' פעמים שנוכר אור במעשה בראשית.

ועיין ביומא עה: (תהלים עח) לחם אבירים אכל איש לחם שמלאכי השרת אוכלים דברי ר"ע אמר לו ר' ישמעאל טעית וכי מלאכי השרת אוכלים לחם והלא נאמר (דברים ט) לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי, אלא לחם אבירים לחם שנבלע באברים,

עיין זהר בשלח סא: מבאר שלחם חמץ הוא מזון הבא מהקליפות ובא משמים וארץ יחד דהיינו גשמיות הצומחת ע"י טל וגשם הבאים משמים. אבל המצה באה ממלכות מקום הדין. והמן בא מת"ת היינו רוח ומנון ת"ח מהחכמה. שהוא מזונא דנשמתא מבינה וז"א (רמ"ק)

וזה לשון הוזהר - ותא חזי, כל יומא ויומא נטיף טלא מעתיקא קדישא לזעיר אנפין, ומתברכאן כל חקל תפוחין קדישין, ומההוא טלא אנגיד לאינון דלתתא, ומלאכין קדישין אתונו מניה כל חד וחד כפום מיכליה, הדא הוא דכתיב (שם עח כה) לחם אבירים אכל איש, ומההוא מזונא אכלו ישראל במדברא. אמר **רבי שמעון**, כמה בני נשא מתונון בהאי זמנא מניה, ומאן אינון אלין חברייא דמשתדלי באורייתא יומי ולילי, וכי סלקא דעתך מההוא מזונא ממש, לא, אלא כעין ההוא מזונא ממש דשקיל על חד תרין. תא חזי, ישראל כד עלאו ואתדבקו במלכא קדישא, בגין גלויה דרשימא קדישא, כדן זכו למיכל נהמא אחרא עלאה יתיר ממה דהוה בקדמיתא, כד נפקו ישראל ממצרים עלאו בנהמא דאקרי מצה, והשתא זכו ועאלו למיכל נהמא אחרא עלאה יתיר מאתר עלאה, דכתיב הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, מן השמים ממש, ובההוא זמנא אשתכח להו לישראל מאתר דא, חברייא דמשתדלי באורייתא מאתר אחרא עלאה יתיר אתונו, מאי הוא, כמה דכתיב (קהלת ז יב) החכמה תחיה בעליה, אתר עלאה יתיר.

וזה בחי' (שבת קד) ו' דאיתא שם שבאו ילדים לבית המדרש וגילו סודות גדולים בסוד האותיות וכשהגיעו לאותיות מ' ון' דרשו דהיינו מאמר פתוח נאמן פשוט ורבינו מגלה שבדבריהם אלה רמוז ענין הדעת שהיה בגלות מצרים וכשיצאו ממצרים זכו לו ישראל וכנ"ל שע"י הדעת שמאיר הצדיק לישראל אזי כל ההסתרות נהפכות לתורת ה'. **כי מאמר פתוח, זה בחי' התגלות הדעת** שעל ידו נהפכים ההסתרות לתורת ה'. והטעם שמאמר דהיינו דיבור רומז לדעת **כי הדיבור הוא התגלות הדעת/ט, כמ"ש (משלי ב) מפיו דעת ותבונה. ובמצרים שהיה הדעת הנ"ל בגלות [ו], כמ"ש** שהקב"ה אמר למשה רבינו **(שמות ו') ויא' ושמי ה' לא נודעתי להם** דהיינו לאבות/י לא נודע בשלימות השגת ה' הוא האלקים (דהיינו הדעת כמבואר בתורה ד') דהיינו לדעת שה' נמצא גם בהסתר הנהגת אלקים, **לכן היה גם הדיבור/י בגלות [י] כמבואר {זוהר וארא כה:}טו** ומבואר שם שישראל היו בגלות וקטנות, לכן לא היה להם השגה בדברי משה/טו, **בבחי' שמשו רבנו אמר על עצמו כשנתבקש בסנה לגאול את ישראל שהוא כבד פה וכבד לשון (שם ד')** לכן לא יכול היה משה רבנו להאיר דעת לישראל שעל ידה תבטל ההסתרה ותהפך לתורת ה'. **וכשיצאו ממצרים/י שיצא הדעת מהגלות, יצא ונפתח הדיבור** ואז משה רבינו נעשה להם מנהיג במדבר והאיר להם דעת

מבואר שהמן היינו טל אורות [ג] אותיות ראשונות של שם הויה במלוי א' שמאיר מא"ק לז"א וממנו מתברכת המלכות שנקראת שדה תפוחין כשמקבלת מו"א (כי יש בו ג' גווי התפוח דהיינו חג"ת ומהם נוונים המלאכים כל מלאך מבחינתו בחסד או רחמים או דין) **ורשב"י** אומר שם שת"ח העוסקים בתורה נוונים ממאכל שהוא חשוב פי שנים מהמן לפי ששורשו בחכמה דהיינו החכמה תחיה בעליה עיין רמ"ק שם שגופם נודרך ע"י התורה ונתפרנסו ממוון הנפש. **ועי"ש רח"ו** שרוחניות התורה שעוסקים בה מתלבש בתוכם וזן אותם.

ג' גם עיין תורה יז אות ג' שהשכל לפי האכילה ולפ"ז בוודאי מוזן של מלאכים גורם לשכל זך.

שבת דף קד. – אמרי ליה רבנן לרבי יהושע בן לוי אתו דרדקי האינדא לבי מדרשא ואמרו מילי דאפילו בימי יהושע בן נון לא איתמר כוותיהו אל"ף ב"ת אל"ף בינה גימ"ל דל"ת גמול דלים מאי טעמא פשוטה כרעיה דגימ"ל לגבי דל"ת שכן דרכו של גומל חסדים לרוץ אחר דלים ומאי טעמא פשוטה כרעיה דל"ת לגבי גימ"ל דלימציה ליה נפשיה ומאי טעמא מהדר אפיה דל"ת גימ"ל דליתן ליה בצניעה כי היכי דלא ליכסיף מיניה ד"ו זה שמו של הקדוש ברוך הוא ז"ח ט"י כ"ל ואם אתה עושה כן הקדוש ברוך הוא זן אותך וזן אותך ומטיב לך ונותן לך ירושה וקושר לך כתר לעולם הבא **מ"ם פתוחה מ"ם סתומה מאמר פתוח מאמר סתום נו"ן כפופה נו"ן פשוטה נאמן כפוף נאמן פשוט** ס"ע סמוך עניינים לישנא אחרינא סימנין עשה בתורה וקנה אותה פ' כפופה פ' פשוטה פה פתוח פה סתום צד"י כפופה וצד"י פשוטה צדיק כפוף צדיק פשוט היינו נאמן כפוף נאמן פשוט הוסיף לך הכתוב כפיפה על כפיפתו מכאן שנתנה התורה במנוח ראש קו"ף קדוש רי"ש רשע.....

עיין רבנו בחי' בריש הקדמתו לפרשת בהר ויקרא כה א' שכותב – כי הצדיק לכו יהגה ויחשוב תמיד כל היום מחשבת ההכנעה והשפלות, ומלת לענות מן לענות מפני, שתרגום להתכנע (שמות י, ג), וכיון שזאת מחשבתו בידוע שדיבורו כן, לפי שהדיבור באדם מגלה מצפון המחשבה, וכמו שאמרו חכמי המוסר הלשון קולמוס הלב, כי מאחר שנסתרי מצפוניו טוב הלא נגלהו כמזהר, כי הוא שליח קולמוסיו ומעיד עליו,

^ז עיין לעיל תורה כא אות יא הגלות אינו אלא לפי חסרון הדעת. ולקמן תורה קה ותורה רג, ובלק"מ תנינא תורה ז' ותורה יז.

^א **שמות פרק ו (ג) וַאֲרָא אֶל אֲבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדַּי וְשָׁמַי יְדוֹד לֹא נוֹדַעְתִּי לָהֶם:**

^ב **ואפילו יעקב** בחיר האבות איתא בבעש"ט עה"ת ויצא יח שהיה סוד הדעת שהתחיל לברר בבית לכן אבל כלפי השגת משה רבינו בשם הויה נחשב השגתו לחיצונית וכעין זה בזהר בראשית כב.

^ג **הכוונה לדבור** בכלליות שכשאין דעת אזי גם אין דבור כיון שהדבור מגלה את הדעת אבל כאן עיקר הכוונה לדבור של משה שהיה בגלות לכן לא יכול היה להאיר דעת לישראל שתפיל את ההסתרה. **ולפ"ז יש כאן קושיא גדולה הרי תמיד הסתרה שבתוך הסתרה היא גלות הדבור והדעת א"כ איך הצדיק יכול להאיר דעת כדי להוציא את ישראל מההסתרה הזו. ואולי החילוק הוא שאז היה קודם קבלת התורה אבל אחר קבלת התורה אזי ע"י שהצדיק עוסק בתורה מעורר נשמות ישראל כי שרשם בתורה ומתנוצץ בלבם הדעת וכמבואר בתורה יד עי"ש.**

^ד עיין לעיל תורה מה ותורה עה.

^ה **מבואר שם שמשו רבנו בחי' קול מרכבה לתפארת דהיינו פנמיות הדבור וכיון שהדבור עצמו היה בגלות לכן היה בבחי' כבד פה ורק ע"י אהרן כיון שהיה במדרגה נמוכה ממשו היה לו דבור וכשיצאו ממצרים ובאו לסיני שם נתחבר קול ודבור ואזי יכול היה משה לדבר. **וצ"ע** אם משה כבד פה איך אהרן הבין אותו. ואם הדבור בגלות איך ישראל הבינו את אהרן. אלא מוכרח שהכוונה שישראל לא הבינו את משה ולכן לא נתקבלו דבריהם אצלו. ועי"ש רמ"ק על זוהר הוה שמשו לא יכול הי להוריד עצמו אליהם כיון שהי הצריך להשאיר מרכבה לתפארת כדי לגאול אותם. לכן לא יכול היה לדבר אלא עד שישראל יצאו מהגלות ועלו אליו.**

^ו **העניין מבואר בתורה כט** שדבור נקרא דבור רק כשיש בו שני תנאים אחד שילקח מהדעת ושני שיתקבל אצל זולתו. ומשה כידוע הוא הדעת ממילא אצלו חסרון היה רק שלא הבינו אותו. וזה שאומר זוהר שרק בסיני כשנתחברו קול ודבור אזי צא הדבור מהגלות לגמרי והעניין מבואר בתורה קעח ובאריכות בלק"ה על תורה ג' אפוטרופוס הלכה ג'. וזה בחי' המבואר בשפת אמת שבת קול לך לך מארצך ומולדתך וכו' נמצא תמיד אלא שעד שבא אברהם לא היה מי שהתייחס אליו והבין ושמע וקבל אותו, נמצא שרק אברהם עשה ממנו דבור המתקבל שרק זה נקרא דבור.

^ז **לפי זוהר הנ"ל** הכוונה כשבאו להר סיני. וכן משמע קצת לעיל באות ג' שרק ע"י התורה יכול הצדיק להאיר לישראל דעת

כמ"ש (דברים ד' לה) "אתה הארת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו" (וכמבואר בתורה ד'"/). **וזה בחי' מאמר פתוח**, שאמרו התינוקות הנ"ל בשבת קד, והפירוש **שנפתח הדיבור ונתגלה הדעת. ועל ידי התגלות הדעת, נתפשט נאמנות הש"י, וניכר שהוא נאמן מבטיח ועושה** ואז נתקיים (שמות יד לא) ויאמינו בה' ובמשה עבדו. ובתהלים (קו יב) ויאמינו בדבריו ישירו תהלתו. **וזה בחי' נאמן פשוט** הנ"ל שדרשו התינוקות ורמוזו בו **שנתפשט נאמנותו כנ"ל**.

אבל במצרים שהיה הדעת הנ"ל בגלות וישראל היו בהסתרה שבתוך הסתרה כנ"ל באות ג', לא נתפשט ונתגלה נאמנותו אצל ישראל. **וזה שפרש"י על הפסוק ושמי ה' לא נודעתי להם** נודעתי לשון דעת, **לא נכרתי במדת אמיתית"ש שלי** כי מדה האמיתית שלו ית' היא חסד ורחמים/ שהוא משם הויה, ובמצרים לא נודע שה' הוא האלקים, דהיינו שבאלקים אהלל דבר בה' אהלל דבר כמבואר בתורה ד' שזה דעת, ולכן במצרים השיעבוד נתפס אצלם כרע הבא מאלקים ולא משם הויה/א. **שעל ידי שלא נתגלה הדעת במצרים, עי"ז לא ניכר נאמנותו כנ"ל** כיון שהיה הדעת בגלות דהיינו שלא ידעו שה' הוא האלקים, דהיינו שגם הנהגת הדין היא חסד ואהבה (כמבואר בתורה ד' היטב) אלא נדמה שכל הנעשה עמם הוא דין ורע, **כי החסד תלוי בדעת כנ"ל/כ"ב** :

וזה בחי' מה שאמר רבי יוחנן בגמ', שהמילה **אנכי** [כ"ג/כ"ד] למפרע הוא ר"ת **יהיבא כתיבא נאמנים אמריה (שבת קה)/כ"ה** הפשט שם, שתיבת אנכ"י שבראש עשרת הדברות, נכתבה בלשון קצר דהיינו נוטריקון/כ"ו הרומז שבתורה נתן לנו הקב"ה את דברי נאמנותו/כ"ז. ולפי רבינו רמזו כאן **שעל ידי נתינת התורה נפתח המאמר ונתגלה הדעת כנ"ל** שבמצרים היה הדעת והדבור בגלות. כי מאמר "אנכי ה' אלקיך" דהיינו הדעת היה סגור ונעלם במיצר ההסתרה של טומאת מצרים, ובמתן תורה נשלמה יציאת מצרים וזכו לגאולה שלימה ונתגלה הדעת בשלימות, **ועי"ז נתפשט נאמנותו כנ"ל/כ"ח**, **וזה בחי'**

^ח **שעי"ז יכול** היה להנהיג את ישראל במדבר ארבעים שנה וכל שכן בהסתלקותו שאמר לישראל את כל ספר דברים

^ט בתולד אמתות, בדפוד לא בודו אם הוא קצו או יוד.

^כ **וכן מבואר** בתחילת עץ חיים שברא את העולם כדי שתתגלה מדת רחמנותו וכמבואר בתחילת תורה סד.

^{כא} **ורק ביציאת מצרים** כשראו גודל הנסים אזי הבינו למפרע שכל מה שנראה רע היה לטובה דהיינו יציאת הדעת מהגלות וכמבואר בתורה ד' אות ד' שתופס שגם הדין הוא מחמת שה' אוהב אותך עי"ש. אבל בשעת השיעבוד והדין יש לאדם מוחין דקטנות וא"א להאיר לו דעת רק בשיוצא מהנהגת הדין אזי אפשר להאיר לו דעת שכשיחזור הדין כבר יהיה לו כלים לקבל אותו באהבה.

^{כב} **בפשטות כוונתו** כאן לרחמים וכנ"ל שרחמים תלוי בדעת והכא לא דייק. אבל אולי כוונת רבינו לחסד עליון ורחמים גדולים שאמר לעיל באות ז' ונתבאר שהו אחסד עליון מאריך יומא דאזיל עם כל הימים המבואר בתורה לג שהוא בחי' אהבה שבדעת דהיינו הקשר בין ישראל להקב"ה מצד ששרשם בו כמו הבן הנמשך ממח האב עי"ש. לכן נקט כאן חסד וצ"ע.

^{כג} שמות כ' ב'

^{כד} **שמות פרק כ (ב) אָנֹכִי יְדוֹד אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֶבְדִים:**

^{כה} **שבת דף קה**. אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי בן זימרא מנין ללשון נוטריקון מן התורה שנאמר וכו'... רבי יוחנן דידיה אמר אנכי נוטריקון אלא נפשי כתיבת יהבית רבנן אמרי אמירה נעימה כתיבה ידיבה איכא דאמרי אנכי למפרע יהיבה כתיבה נאמנין אמריה

^{כז} **נראה שבאמת** זה הרבה יותר מרמוז כי הגמ' שם שואלת מנין לנוטריקון בתורה ומביאה דוגמא תיבת אנכי נמצא שהגמ' הבינה **שהתורה כשאמרה אנכי התכוונה לומר משפט שלם אלא שכתבה אותו בקיצור דהיינו נוטריקון**. אבל רמז כידוע הוא בחי' תג על האות דהיינו כמו שמצביע למעלה שיש כאן איזה כוונה עליונה נעלמת.

^{כח} **ונראה שלבד** ממה שאנכי נוטריקון אבל גם להפך שנאמנים אמריה דהיינו שנתפשט הנאמנות כנ"ל זה בעצמו אנכי כידוע שאנכי זה יותר פנמיות מאני. כי מדובר בראש ושרש כל התורה כולה שנמצא בתחילת עשרת הדברות בדברה שכוללת כל מצוות עשה שבתורה ונאמר בלשון אנכי דייקא הוא ה' אלקיך דהיינו דעת שה' הוא האלקים, שזה המשמעות של נאמנים אמריה.

^{כט} **דהיינו שע"י** הדעת שיצא מהגלות יכול היה משה כבר עוד יותר להאיר להם דעת שעל ידו נהפך עוד יותר מהסתרה לתורת ה' ממש דהיינו השגות אלוקות בלב עד שפסקה והמתם מכח זה וכנ"ל שבמתן תורה נהפכו מצדיק שבכוחות עצמו בחי' מט שערי תשובה שזה עדיין עם והמת הנחש לצדיק גמור כאדם הראשון קודם החטא והזומא היא הסתרה שבהסתרה כמבואר בכלבו על ההגדה ד"ה אילו קרבנו להר סיני ולא נתן לנו את התורה שבאר שם שבהר סיני בטל הספק מלבם והיינו שבטל והמת הנחש דהיינו בחי' הסתרה נוראה כלפי מדרגת קודם החטא, וכדי להפוך אותה לתורת ה' היה צריך דעת עצום של שער הני' שנתגלה בהר סיני כזקן מלא רחמים הארת אריך אנפין בחי' חסד עליון ורחמים גדולים כנ"ל. כי התגלות ה' היא בחי' תורת ה' ממש כמבואר לעיל באות ד' שועברתי בארץ מצרים אני ולא מלאך הכוונה לתורת ה' ממש שנהפכה מהסתרה שהיו בה במצרים. והכל בכח משה. **וזהו** כביכול הסתירה שכתוב בפרשת חקת שישראל אמרו לאדום שהקב"ה שלח מלאך להוציאם ממצרים ואילו בהגדה דרשו עברתי אני ולא מלאך. **אלא** הכוונה שרק מכח הדעת שהאיר משה בישראל ביציאת מצרים עי"ז נהפך אצלם ההסתרה לתורת ה' ממש דהיינו שהקב"ה בעצמו נמצא במצרים והתברר שהוא בעצמו בהסתרה עצמה כנ"ל שזה בעצמו הדעת לדעת שהוא נמצא מאד גם בהסתרה הגדולה ביותר, נמצא שהקב"ה שלח את משה המלאך לגלות שבמצרים בעצמה עצם ההסתרה נמצא כבר הקב"ה בעצמו.

נאמנים אמריה שאמרו בגמ' שבת קה, שרמוז בו גם דרשה לעיל **בחי' נאמן פשוט מאמר פתוח כנ"ל** שהתנוקות דרשו בשבת קד:

וזה **בחי' מן ר"ת מאמר נאמן, בחי' מאמר פתוח נאמן פשוט כנ"ל, כי המן הוא בחי' דעת גדול כנ"ל** ואותו אכלו כשיצא הדעת ממצרים דהיינו כשנתקיים נאמן פשוט ונתפשט נאמנותו של הקב"ה. **וע"כ אכלו בני ישראל את המן ארבעים שנה** [כ"ט] **כי בן ארבעים לבניה (אבות פ"ה)** ואם אין דעת אין בינה (אבות ג יז) לכן כשיצא הדעת ממצרים זכו לבניה ואכלו מן מ' שנה, (שהיה בחי' מאכל מלאכים בחי' מזון עובר בבטן אימו הבינה עילאה במשך ארבעים שנה של יצירת הוולד שיוכל להכנס לארץ ישראל ארץ הקודש היפך המקום שבאו ממנו מצרים ערות הארץ):

אות ח

וזה שארז"ל בגמרא (קידושין לח/ג) על הפסוק (שמות טז לה) **את המן אכלו ארבעים שנה** וקשה **והלא ארבעים שנה חסר ל' יום** כי יצאו בטו ניסן ובטו אייר ירד המן **אלא עוגה/ל"א שהוציאו ממצרים** דהיינו המצה **טעמו בה טעם מן/כ"ב**. **כי באמת המן שהוא בחי' הדעת, היה ראוי שיאכלו אותו מ' שנה בשלימות/כ"ב, כי ארבעים הוא בחי' בינה/כ"ב ודעת/כ"ב כנ"ל** בסוף עוגות שהוציאו ממצרים טעמו בהם טעם מן.

ס * שמות טז לה

ל קדושין לז: – בשלמא למ"ד מושב כל מקום שאתם יושבים משמע היינו דכתיב (יהושע ה-יא) ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח ממחרת הפסח אכול מעיקרא לא אכול אלמא [דף לח]. אקרוי עומר והדר אכול אלמא למ"ד לאחר ירושה וישיבה ניכול לאלתר לא הוו צריכי דכתיב (שמות טז-לה) ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה עד בואם אל ארץ נושבת את המן אכלו עד בואם אל קצה ארץ כנען אי אפשר לומר עד בואם אל ארץ נושבת שכבר נאמר אל קצה ארץ כנען וא"א לומר אל קצה ארץ כנען שהרי כבר נאמר עד בואם אל ארץ נושבת הא כיצד בשבעה באדר מת משה ופסק מן מליירד והיו מסתפקין ממן שבכליהם עד ששה עשר בניסן תניא אידך ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה וכי ארבעים שנה אכלו והלא ארבעים שנה חסר שלשים יום אכלו אלא לומר לך עוגות שהוציאו ממצרים טעמו בהם טעם מן.

פרש"י – **לא הוו צריכי**. שנסתפקו מן המן שבכליהם: **אל ארץ נושבת**. מעבר הירדן ואילך שהיא חשובה מארץ סיחון ועוג כדאשכחן במשה שהיה מתאוה ליכנס לה וקרי לה טובה: **קצה ארץ כנען**. בערבות מואב ששם מת משה שהיא ארץ האמורי ועל שפת הירדן שהוא קצה כניסת ארץ כנען: **חסר שלשים**. שנסתפקו מעוגות שהוציאו ממצרים דכתיב (שמות טז) ויסעו מאילים ויבאו כל עדת בני ישראל אל מדבר סין אשר בין אילים ובין סיני בחמשה עשר יום לחדש השני וכתוב בתריה בשבתנו על סיר הבשר וגו' וכתוב (שם) הנני ממטיר לכם לחם אלמא בששה עשר באייר המן התחיל לירד: **ויבכו בני ישראל**. שלשים יום עמדו בערבות מואב לבכי ומשנצטוו יהושע להסיען הכינו להם צדה לדרך ג' ימים ובשלישי עברו את הירדן דכתיב בעוד שלשת ימים וכתוב בעשור לחדש הראשון: **צא שלשים ושלשה למפרע**. והן עשרה דניסן ועשרים וג' דאדר למפרע והוא שבעה באדר ו' ימים עברו ממנו ועשרים ושלשה הרי כ"ט שאדר חסר הוא:

כ"א צ"ע מדוע נקראת עוגה לשון עגול (כמו במעשה של חוני המעגל שעג עוגה וכו') וצ"ע הלשון עוגה שהוציאו ממצרים והרי הוציאו בצק כמבואר בהגדה שלא הספיק בצקם להחמיץ. ואולי ייתיישב עפי" מ"ד שהבצק על שכמם נאפה מחום השמש. עיין **תרגום יונתן** – ויאפו את הבצק – וסדרין על רישון ומתאפי להון מחומתא דשמשא. וכן כתב בהגדה לבעל **הרקח** הוריה הקב"ה השמש ואפה הבצק על ראשם.

כ"ב משמע מרבינו שמצה ומן הם בחי' אחת שניהם בחי' דעת גדול של מחלוקת לשם שמים אבל אולי אפשר קצת לחלק ביניהם כי יש לומר שלהביא עם שלם למדרגת אוכלי המן א"א ברגע אחד וכן מוכח שגם כשזכו לזה היו ששטו ולקטו והיו שבשלו בפרור וכו' כמבואר בזהר כנ"ל באות ו', לכן תחילה רק טעמו טעם מן באוכל גשמי במשך חודש ימים עד טז באייר ואז התחיל לרדת מן. ולחת"ס בשו"ת סימן רלג בשם מדרש (שנעלם מאיתנו) שהמתינו עוד ג' ימים עד יח אייר לג בעומר ואז התחיל המן משמע שהיו גם צריכים לצום ג' ימים כדי לעלות למדרגת אוכלי המן. וכן לקמן שמצה לשון מצה ומריבה ומן הוא לחם לשון מלחמה שהיא יותר קשה ממריבה ולכן הוא דעת יותר גדול שבכוחו לחבר הפכים יותר מרוחקים.

כ"ג צ"ע כיון שהיו צריכים להכנס לארץ כשנה אחר מתן תורה כמ"ש ויהי בשנה השנית בחודש השני בעשרים בחודש נעלה הענן (עיין פרש"י ומורחי דברים א' ב' עה"פ אחד עשר יום מחורב) ורק מחמת העון נתעכבו תחילה בקברות התאוה חדש ועוד שבוע בחצרות בגלל מרים ואח"כ ארבעים שנה בגלל המרגלים. א"כ לא היו אוכלים מן מ' שנה כי בארץ איש תחת גפנו ותאנתו כיון שהיא מדת רחל שם ההנהגה היתה טבעית כידוע שזה הטעם שדור המדבר מאסו בה. א"כ כיצד אומר רבינו שמצד המן היו מלכתחילה צריכים להיות במדבר ארבעים שנה. אמנם מצינו עפי" הסוד שגם מהלך שכביכול נעשה מחמת עבירה מתברר בפנמינות שהיה צריך להיות בדווקא אלא שנתגלגל ע"י עבירה. בסוד הידיעה והבחירה.

כ"ד יודיע שבמדבר היו בבחי' עיבור בבטן אמא עילאה היא הבינה, ומצד זה היו ראויים לאכול מן כמו עובר שניזון מדם אימו.

כ"ה צ"ע כי אם מטעם זה מדוע לא אומרים שמקצת שנה ככולה. ולכאורה עיקר הטעם כדלקמן שכיון שיצא הדעת מהגלות לכן היו צריכים מיד לאכול מן שהוא דעת גדול.

אות ז' שכן ארבעים לבינה/י¹⁰. **דהיינו תיכף שיצאו ממצרים ונתגלה הדעת, היה ראוי שיאכלו המן תיכף, ועל זה תרצו רז"ל, עוגה שהוציאו ממצרים, היינו המצות, טעמו בהם טעם מן/י¹¹ נמצא שמיד בצאת ישראל והדעת ממצרים זכו למאכל הדעת אלא שתחילה אכלו מצה/י¹² שהיא ממוצע בין חמץ למן ואח"כ אכלו את המן בעצמו.**

כי השלום כיון שהוא דייקא בין הפכים כמבואר בתורה פ' לכן הוא **תלוי בדעת** שהוא השכל לסבול הפכים **וכנ"ל, ומחלוקת** דהיינו כשאין שכל לסבול מי שחושב או עושה הפוך/י¹³ ממני **הוא היפך הדעת** ואזי הוא רחוק מאמת כמבואר בתורה קב שהנצחון לא טובל את האמת, כי מחלוקת בלא דעת היא כשרוצה לנצח את חבירו עד שיתבטל אליו. **אך יש מחלוקת שהוא לשם שמים** ששמח שחבירו סובר הפך ממנו/י¹⁴, **שהוא באמת דעת גדול מאוד, יותר מהדעת של שלום/י¹⁵** כי השלום הוא שאע"פ שאנו חושבים ההפך אין בינינו מחלוקת כי ע"י הדעת טובל את הפכו וחי עימו בשלום ואהבה באמת ולא מצד הכרח או ויתור, אבל היה מרוצה שחבירו לא יחלוק עליו. אבל מחלוקת לשם שמים היא דעת הרבה יותר גדול והוא שרוצה ושמח שחבירו חולק עליו. **כי באמת זה המחלוקת לשם שמים היא אהבה ושלום גדול/י¹⁶, כמו שאמרו חז"ל (קידושין ל ע"ב/י¹⁷) את והב בסופה [מ"ה/י¹⁸]**

¹⁰ **צ"ע בן ארבעים** לבינה פירוש שרק אחרי שחי עם הקב"ה מ' שנה זוכה לבינה, ולכאורה לפ"ז רק אחרי ארבעים שנה במדבר היו צריכים לזכות לבינה ואיך זכו מיד ביציאת מצרים לבינה. אמנם מצינו כה"ג שתורת הח"ן מתחייסת למספרים לא כמהלך אלא כהקדמה ומהות של ערך מסויים לכן אע"פ שארבעים בפשט הוא דבר הנמשך מ' שנה אבל במהות הוא בחי' ד' צדדים כלולים מעשר שהם קרקע ליצירת דבר חדש כארבעים יום של יצירת הוולד וארבעים יום של קבלת התורה וארבעים יום של מבול שהיה קרקע ליצירת עולם חדש וכיו"ב. הכי נמי ארבעים שנה במדבר היה קרקע לכניסה לארץ. שלפי גודל המניעות על זה היה צריך הכנה רבה לזה מ' שנה.

¹¹ **צ"ע הרי למן** היה כל הטעמים כפי שכל אחד רצה לטעום בו וא"כ מהו טעם המן עצמו. וצ"ל שזה בעצמו טעם מן דהיינו כל טעם שרוצה, שזה בעצמו דעת גדול כמבואר במעשה מחכם ותם. אמנם בתורה כתוב וטעמו כצפיחית בדבש, אבל ק"ק שהכוונה לטעם גשמי כפשוטו.

¹² **נראה שאמנם** מצה יותר מגושמת ממן אבל מאידך כיון שהיא מגושמת יותר הרי שלהרגיש בה טעם מן זו מדריגה גדולה יותר מלהרגיש במן עצמו, **ואולי אפ"ל** שכיון שביציאת מצרים היו בחי' בעלי תשובה לכן מן עדיין לא היו ראויים לו אבל מאידך מצה דייקא מצד האורות של בעל תשובה שבתחילה מאירים באור גדול זכו לטעום במצה טעם מן.

¹³ **עיינ תורה קלו** - ...כי מחלוקת הוא רק מחמת שהם משיגים זה מזה, או שחברו גדול ממנו או שהוא גדול מחברו פנ"ל. אָכַל אִם יְהִי שְׁנֵיהֶם בְּמִקוֹם אֶחָד בְּמִדְרָגָה אַחַת, בּוֹדָאִי לֹא יִהְיֶה מַחְלָקָת, כִּי בְּדָבָר אֶחָד אֵין שְׁיָרָה מַחְלָקָת.

¹⁴ **כגון שרוצה** שעי"ז יגדיל תורה ויאדיר וכדמצינו בב"מ פד. ברבי יוחנן שהיה לו צער גדול כשמת ריש לקיש ואיבד תלמיד שבכל חידוש שאמר לו היה לו כד קושיות לחלוק עליו ועי"ז היתה מתבררת ההלכה היטב, וכשבא אליעזר בן פדת במקומו והיה מביא ראיות לכל חידוש שאמר, היה מצטער היכן ריש לקיש שהיה חולק עליו. וכה"ג בב"ק קיו: כשעלה רב כהנא מבבל שמח בו רבי יוחנן שיקשה קושיות על דבריו בבית המדרש.

¹⁵ **עיינ תורה סא** אות ה' - כי מכל מחלוקת נעשה ספר, בחינת שאלות ותשובות. כי המחלוקת היא שאלה וקש"א, שמקשין ושואלין עליו. והוא שב בתשובה, ועל - ידי - זה הוא משיב ומתירץ השאלה, ונעשה מזה בחינת ספר שאלות ותשובות. כי על - ידי התשובה, על - ידי - זה נתחדשים אצלו כמה ספרים:

¹⁶ **עיינ תורה סד** אות ד' ודע, כי מחלוקת היא בחינות בריאת העולם. כי עקר בריאת העולם, על - ידי חלל הפנוי פנ"ל, כי בלא זה היה הכל אין סוף, ולא היה מקום לבריאת העולם פנ"ל. ועל - פן צמצום האור לצדדיו, ונעשה חלל הפנוי, ובתוכו ברא את כל הבריאה, הינו הימים והמדות, על - ידי הדבור פנ"ל, "בדבר ה' שמים נעשו" וכו'. וכן הוא בחינת המחלוקת, כי אלו היו כל התלמידים - חכמים אֶחָד, לא היה מקום לבריאת העולם. רק על ידי המחלוקת שביניהם, והם נחלקים זה מזה, וכל אֶחָד מושיג עצמו לצד אֶחָד, על ידי זה נעשה ביניהם בחינות חלל הפנוי, שהוא בחינות צמצום האור לצדדיו, שבו הוא בריאת העולם על ידי הדבור פנ"ל: כי כל הדברים שכל אֶחָד מהם מדבר, הכל הם רק בשביל בריאת העולם שנעשה על ידם בתוך החלל הפנוי שביניהם. כי התלמידים - חכמים בוראים את הכל על ידי דבריהם. כמו שכתוב (ישעיה נ"א): "ולאמר לציון עמי אתה" אל תקרי עמי אלא עמי, מה אָנָּה עבדי שמיא וארעא במלולי אף אתם כן" (כמו שכתוב בזהר בהקדמה דף ה):

¹⁷ **קידושין דף ל:** ואומר אשרי הגבר אשר מלא את אשפתו מהם לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער מאי את אויבים בשער אמר רבי חייא בר אבא אפי' האב ובנו הרב ותלמידו שעוסקין בתורה בשער אחד נעשים אויבים זה את זה מתוך שמקשים זה לזה ולכן זה מקבל דני זה ואינם זויים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה שנאמר ע"כ יאמר נספר מלחמה י את והב בסופה והיינו ע"י המלחמה נספר יהיה להנה נסופה אל תקרי בסופה אלא בסופה:

עיינ ישעיהו כט ו' סופה וסערה ופירש שם במצודות ציון שהן רוחות חזקות. ולפ"ז אפ"ל שתחילה היא מלחמה כמו סופה חזקה ולבסוף אהבה בשובה ונחת.

¹⁸ במדבר כא יד

¹⁹ **במדבר פרק כא** (יד) על פן יאמר בספר מלחמות ידוד את והב בסופה ואת הנחלים ארגון: ופרש"י שם שהכוונה שבספר מלחמות ה' יסופר הנסים שנתן להם בים סוף ובנחל ארגון. כי והב לשון נתינה בארמית וסופה שלום ים סוף. והחוקוני ובחיי כתבו שהוא ספר שנאבד מאיתנו.

לא זזו משם עד שנעשו אוהבים זה לזה כי בשעת המחלוקת מחזיק כל אחד בדעתו בחוזק ומשכנע את חבירו שישבור כמוהו, ורק בלבו שמח שמתוך ריחוק דעותיהם נצמח ברור הדין לפרטיו יותר, ולכן אחר המחלוקת הזו שמחים יחדיו באהבה ויכולים לגלות את האהבה אשר היה בלבם. **וזה שאמרו רז"ל (אבות פ"ה) מ"ב/ו מחלוקת שהוא מ"ל לשם שמים סופה להתקיים** כי מחלוקת היא פירוד וחורבן וחוסר קיום, אבל כשהיא לשם שמים מתגלה בסופה האהבה שהיא חיבור ובנין דהיינו קיום, **היינו שבאמת היא אהבה כנ"ל. וזה סופה להתקיים, בחי' אהבה, כמ"ש את והב בסופה כנ"ל.**

וזה בחי' משה, כי משה הוא בחי' הדעת מ"ח/מ"ט/ו שהוא בחי' מחלוקת לשם שמים. וע"כ משה הוא ר"ת מחלוקת שמאי הילל (י) וכמבואר במקום אחר שהשם הוא המהות, כי משה רבנו סבר כשמאי לעצמו והנהיג את ישראל כהלל, ונתקיימו שניהם אצלו בשלום/נ"א, שהם בחי' מחלוקת לשם שמים נ"ב].

וע"כ היה גאולת מצרים ע"י משה/נ"ג עיין תורה ד' (לפני ביאור הרבב"ח) ותורה ז' תנינא סוף אות ב' שמשה רבנו הכניס דעת בישראל כמ"ש אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים, כי עיקר הגאולה ע"י הדעת, כמ"ש בפרשת המן (שמות טז פסוק ו') וידעתם כי ה' הוציא אתכם וכו'/נ"ה, וכן בפרשת אמור (ויקרא כג) על מצות סוכה נאמר למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל וכו'.

ועיין כאן אור החיים – רבותינו ז"ל דרשו ב' דרשות בכתוב, א' שהכתוב מדבר במלחמתה של תורה, שהיא מלחמת ה', שהגם שנעשים שונאים זה לזה בהלכה נעשים אוהבים לבסוף, והוא מאמר את והב בסופה (קידושין ל): ב' כי שני אנשים מצורעים היו בישראל א' שמו את, וא' שמו והב, והיו מהלכים בסוף המחנה לצד היותם מצורעים, והיו מודיעים הנס שהיו עושים פגיעת ההרים וכו' (ברכות נד), עד כאן: (הריצ"ח כאן האריך לבאר העניין שהיו מצורעים דייקא)

מ"ו משנה אבות פרק ה (יז) כל מחלוקת שהיא לשם שמים, סופה להתקיים. ושא"ינה לשם שמים, אין סופה להתקיים. איזו היא מחלוקת שהיא לשם שמים, זו מחלוקת הל"ל ושמאי. ושא"ינה לשם שמים, זו מחלוקת קרח וכל עדתו:

^{מ"ו} בתולד - שהיא

^{מ"ח} תורה ו' אות ז', תורה טו אות ז' ע"ש גם בהערות ציון לכהארי"ל, תורה כ' אות י', תורה כא אות יא, תורה לו אות ב', תורה נג, תורה קטו, תורה ה' תנינא אות ז', ט', טו, תורה כו תנינא. תורה עב תנינא.

^{מ"ט} לקמן נקט משה הוא הדעת והביאור כמו שאברהם הוא החסד כי היה שלם כל כך במדת החסד עד שנעשה מרכבה למדה זו וכדאיתא בספר הבהיר – המיוחס לרבי נחוניא בן הקנה ז"ל כך אמרה מדת החסד כל ימי היות אברהם בעולם לא הוצרכתי אני לעשות מלאכתי שהרי אברהם עמד שם במקומי וישמור משמתי. כן משה היה כל כך שלם בדעת עד שנעשה מרכבה למדה זו

כמובא במגלה עמוקות אופן עד

^{נ"א} **להבדיל מקרח** שרצה להנהיג גם את ישראל במדת הדין כמו שהנהיג את עצמו **כמבואר בהיכל הברכה** (וזה לשונו) – [במדבר טו ב'] קראי – והענין בקיצור עיין בגלגולים כי עתידה המלכות שתתעלה עד רד"א, ואז יתבטלו החסדים והכסופין וכל אחד יטול בזרוע ואין שם גמילות חסדים ולא צדקה ולא מלוה ולוה כי ביוכל אין שם השמטות כספים כי שם הנהגה בזהב בביטול כל הקליפות והרע ואז יהיה הנהגה בזהב וגבורות מלכות שמים עטרת בעלה והלויים יהיה כהנים ועבודה בבכורות וכל זה מבואר בלק"ת ובגלגולים וקרח היה מעותד להיות כהן גדול לעתיד בעת הנהגות הגבורות וזה היה מחלוקת על אהרון שכבר כלם קדושים כמו שנבאר ובאמת לא היה עדין הזמן שעדין לא נתברר כל הטוב ועדין הרע מתגבר ואם לא היו עושין את העגל היה שעתן מצלחת שיתגלה מדריגה הזאת בביטול המות ומלאך המות והרע אבל לא היו ישראל ראוין לזה מצד זכותם אלא מוכות משה על כן נפלו ונתגבר הרע ולא היו ראוין לזה וקרח טעה בזה ולא קרח בלבד אלא אדה"ר ונדב ואביהו אנשי סדום והמבול והפלגה כולם טעו בזה ואכ"מ להאריך בזה ונבאר אחת לאחת וזהו קראי מועד והבן היטב.

^{נ"ב} אבות פ"ה טשנה יז

^{נ"ג} **אע"פ שבהגדה** מבואר ועברתי בארץ מצרים אני ולא מלאך אבל בפרשת חקת במדבר כ (טז) ונצַעק אֶל יְהוָה וישמע קלנו וישלח מלאך ויצאנו ממצרים והנה אֶנְחֵנו בְּקֶדֶשׁ עִיר קָצֶה גְבוּלָהּ: ופרש"י דהיינו משה רבנו. ועיין לעיל אות ד' ועברתי אני ולא מלאך היינו התורת ה' שנעה מההסתרה שנתבטלה ע"י הדעת שהאיר הצדיק לישראל, נמצא שמשה רבינו הוא שגרם ל"ועברתי בארץ מצרים" אני ולא מלאך.

^{נ"ד} בתפא (שמות יז) ובתשכט תוקן

^{נ"ה} **צ"ע כי הפסוק** הזה ערב וידעתם מתייחס לשליו שבא בערב כמבואר שם בפסוק ח' ויג, אבל המן היה בבקר כמ"ש שם ולחם בבקר לשבוע. והשליו לא ניתן להם לברכה אלא בדין קשה כמבואר בפרשת בהעלותך המדבר יא לג. (עיין יומא עה: שהשליו עוף גרוע שבד' מיני סליו וצדיקים אכלוהו בשלוחה ורשעים בצער) ומדוע א"כ מתיחס לשון וידעתם דווקא לשליו ולא להמן שהוא הדעת. ועי"ש פרש"י פסוק ו' שכיון שטענו ישראל למשה ואהרן על שהוציאום ממצרים, אמרו להם שיקבלו את השליו למען ידעו שהש"י הוא המוציא אותם לא הם. כי את הבשר בקשו שלא כהוגן (פרש"י שמות טז ז') והיה בתלונה זו פגם הדעת לכן דייקא על ידו החוזר הדעת אמנם בדרך של דין קשה ומגפת דבר כמבואר בפרשת בהעלותך. אבל את המן בקשו כהוגן כי באמת אז כלו המצות שהיו להם שטעמו בהם טעם מן. כמבואר בפרש"י שם פסוק א'

וזה בחי' עוגה דהיינו מצות¹¹, שהוציאו ממצרים. כי מצה היא בחי' מחלוקת, כמ"ש (ישעיה מא) אנשי מצותך יהיו כאין. וזהו שהוציאו ממצרים, שהוציאו דייקא דהיינו מחלוקת שהוציאו מצרים אזי כיון שיצאה ממצרים נעשית מחלוקת לשם שמים, כי במצרים שהיה הדעת בגלות, בוודאי לא היה מחלוקת לשם שמים, כי זה תלוי בדעת כנ"ל. וזה עוגה שהוציאו ממצרים, היינו שהמצה שהיא בחי' מחלוקת¹², שהוציאו ממצרים, ששם היה הדעת בגלות, טעמו בהם טעם מן. כי לאחר שהוציאו את המצה ומריבה בחי' המחלוקת מן הגלות מצרים, עי"ז היה בהם טעם מן¹³ שהיא בחי' דעת גדול, שהיא בחי' מחלוקת לשם שמים כנ"ל/ט: :

וזה בחי' (שמות טז) לחם מן השמים הנאמר במן, לשון מלחמה, כמ"ש (תהלים לה) לחם את לוחמי, בחי' מחלוקת. היינו שהמן שהוא הדעת, הוא בחי' מחלוקת לשם שמים כנ"ל. וע"כ דתן ואבירם שחלקו על משה שהוא הדעת, ממילא פגמו גם כן בהמן, והותירו ממנו (שמות רבה פ' א' ופ' כה [ו] והובא בפירש"י בשלח [סא/ט]) דהיינו חסרון הדעת שדואג למחר כנ"ל עה"פ שטו ולקטו שכפי חוסר הדעת כן מתגבר בהשתדלות ויגיעה על פרנסתו. כי המן הוא בחי' הדעת בחי' משה כנ"ל [גי]:

וז"ש בזה הקדוש (תצוה דף קפג ע"ב) שבנ"י כשיצאו מצרים היו כמו חולה חסר דעת ולכן לא זכו לסוד האמונה כראוי לכן נאסרו בחמץ שמזיק לזה עוד יותר וכדי לרפאותם נצטוו לאכול מצה שהיא הדעת ועי"ז נתרפאו עד שגם החמץ כבר לא יכול להזיקם כי מצה היא אסותא דהיינו רפואה,

¹¹ אולי אפ"ל כי עוגה לשון עיגול בחי' מקיפין וידוע שהבינה ממנה המקיפין לז"א והמצה שטעמו בה טעם מן היינו לחם אבירים מון המלאכים בחי' מאכל התינוק בבטן אמו שהיא בינה עילאה שניזון ממנה בעצמה, לכן מצה נקראת עוגה כי מאירים בה אורות המקיפין מבינה.

¹² שהיא מאכל עבדים בחי' עבד לתאותיו מחוסר דעת. עיין הגדת גדולי ישראל בשם כף החיים שהאבן עזרא היה שבוי במצרים והאכילו אותו רק מצה כיוון שאינו מתעכל מהר ומספיק לזמן רב ומסתמך כן עשו המצרים לישראל וכן פירש האבודרהם

¹³ עיין השל"ה הקדוש – מסכת פסחים תורה אור אות קיז בשם תולעת יעקב. – לולא שהופיע הפאזר העליון הנקרא רחובות הנקרה, להוציאם למרחב, והתיר הקשרים שבהם נקשרו ישראל במצרים, שמחמתם היו משעבדים שם. ולפיכך נזכרה 'יציאת מצרים' חמשים פעמים בתורה, להודיע בלח' מ'י' יצאו. והצרכו לדם מילה לצאת מתחת הערלה, שהיו משעבדים (תחתיהם) [תחתיה], ולהוציא חמץ מרשותם, שפך יצאו מפך מעול וחומץ, ולאכל מצה להדבק באמונה העליונה. שאלו לא הופיעה מצה שמורה, שאין שום חמץ מתערב שם, לא היו נגאלים. ואמרו רבותינו ו"ל בפרק קמא דקדושין (לח א) עיגות שהוציאו ממצרים, טעם מן טעמו בהם. הנה בארו, כי מוצא הפן מוצא המצה, ומקום אחר להם.

¹⁴ ואולי אפ"ל שזה מה שכתוב בגמרא תענית דף לא/א אמר רבי אלעזר עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בגן עדן וכל אחד ואחד מראה באצבעו שנאמר ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קיונו לו ויושיענו זה ה' קיונו לו נגילה ונשמחה בישועתו:

וצ"ע מה הכוונה מחול הרי שם הוא למעלה מהמקום ומה הכוונה מראה באצבעו מה שייך ראייה במי שאין לו דמות וצורה ונ"ל הכוונה שראית הקב"ה הכוונה בשכל דהיינו השגה בו כל אחד לפי השגתו בתורה כי הקב"ה והתורה חד ומחול הכוונה שכל אחד משיג פנים אחרות כאילו עומד בצד אחר של הקב"ה עד שיחד כולם הם כמו מחול סביב לו ואעפ"כ כולם אומרים זה ה' ושם הוא עלמא דקשט ולא עולם הדמיון א"כ בודאי אומרים אמת, אלא שזה הדעת הגדול של לעתיד לבוא, תפיסת הפכים בחי' שאין חילוק בין חסד לדין בתורה ד' שם הרואה את השמאל גם הרואה את הימין כולם במחול יחדיו. בחי' שאפשר ששני חכמים יאמרו כל אחד דין הפוך מחבירו ואעפ"כ שניהם קבלו דבריהם מהשמים בקדושה ללא רבב ולכן נקראת הדעת הגדול הזה עוגה דייקא לשון עיגול ומחול. שבו כל אחד מכוון לצד שנגד חבירו ואעפ"כ כולם מכוונים אליו ית' לבחי' שמים.

⁹ פרשה א פסקא כט פרשה בה פסקא י' ובתנחומא בשלח כד ותצוה ז'.

¹⁰ שמות טו כ'

¹¹ שמות פרק טז (יט) ויאמר משה אלהים איש אל יותר ממנו עד בקר: (כ) ולא שמעו אל משה ויתרו אנשים ממנו עד בקר ויגרם תולעים ויבאש ויקצף עליהם משה: פתש"י וותירו ממנו – (שמות רבה) דתן ואזניס (ובמלךס היא ג"ש אנסיס אנסיס כאל ונשמות ז יג שני אנסיס עכ"ס (ל"ס)

¹² עיין תורה נח עה"פ ויאמר משה הוא הלחם, דהיינו שמשם רבינו הוא בחי' הלחם מן השמים.

¹³ וזהו תצוה דף קפג: למלאכה דהוה ליה בר יחידאי וחלש, יומא חד הוה תאיב למיכל, אמרו ייכול בריה דמלאכה (ס"א מיכלא דאסותא) אסותא דא, ועד דייכול ליה לא ישתכח מיכלא ומוזנא אחרא בביתא, עבדו הכי, כיון דאכל ההוא אסותא, אמר מכאן ולהלאה ייכול כל מה דאיהו תאיב, ולא יכיל לנוקא ליה. כך כד נפק ישראל ממצרים, לא הוי ידעי עיקרא ורזא דמהימנותא, אמר קודשא בריך הוא, יטעמון ישראל אסותא, ועד דייכלון אסותא דא לא אתחוו להון מיכלא אחרא, כיון דאכלו מצה דאיהי אסותא, למיעל ולמנדע ברזא דמהימנותא, אמר קודשא בריך הוא, מכאן ולהלאה אתחוו לון חמץ, וייכלון ליה, דהא לא יכיל לנוקא לון.

כי מצה שהיא בחי' מחלוקת לשם שמים, בחי' דעת, בחי' שלום כנ"ל, הוא רפואה. כי שלום הוא רפואה, כמ"ש (ישעיה נז) שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו. כי עיקר החולאת ח"ו הוא מחמת העדר השלום, היינו מחלוקת היסודות, שיסוד א' מתגבר על חבירו [ס"ה/ס"ו] כן מבואר בספרי חסידות, אבל בספרי קבלה מבואר שהרע שביסודות הוא המתגבר ולא יסוד על יסוד, ואולי אפ"ל כי כל יסוד יש לו תכונה עצמית, ומצד עצמו לא שייך להתחבר לזולתו שיש לו תכונה הפוכה, ואעפ"כ מבואר שגם כל יסוד בעצמו מורכב מכל הד' יסודות, נמצא בעצם מציאות היסודות הם חייבים את השלום, וכיון שהגוף מורכב מד' יסודות, הרי בחסרון השלום חוזר המצב הטבעי שכל יסוד מתגבר מצד עצם תכונתו הטבעית, ונעשה בנין רעוע, ושלום הוא רפואה :

וזוה שנקרא מצה לחם עוני (דברים יו) ס"ו כי היא רפואה לעניו הדעת, **כי אין עני אלא מן הדעת (נדרים מא.) ס"ח** כמבואר שם בגמ' שעם דעת אין שום חסרון ובלא דעת הכל הוא חסרון. **וזוה בחי' חולה** דהיינו שהעני מדעת הוא חולה **כמ"ש (שמואל ב יג) ס"ו** במעשה אמנון ותמר שכיון שנתאוה לה נעשה חולה ונשתנו פניו וכשראהו יונדב בן אחי דוד שאל אותו **מדוע אתה ככה דל בן המלך** בבקר בבקר דהיינו מדוע את הנראה חסר ודל/ש' דהיינו חולה כל כך כבר כמה בקרים, ומכאן הראיה שדלות ועוני הדעת/ש"א נקרא חולי. **ומצה שהיא דעת היא אסותא כנ"ל, וזה לחם עוני שהיא רפואה להעוני כנ"ל :**

אות ט

עתה יבאר שלעומת הדעת והשלום הנ"ל שהוא בחי' מחלוקת לשם שמים ששמח עם הפכו ואדרבה מרגיש שמשלים אותו ואזי מרוצה תמיד מהנהגת הש"י גם שהיא הפך רצונו. לעומת זה יש זהמת הנחש שממנה הספק בלב שע"ז פגם האמונה והדעת והשלום הנ"ל שבין הפכים ואזי הוא תמיד בעצבות שאינו מרוצה מהנהגת הש"י שאינה כרצונו.

והעצה על זה היא אנחה באמת שהיא כמו רעם המיישר את הלב ועל ידה ממשיך חיות גדולה ביחד עם שבירת עזות הגוף ומחיה את לבו ברוח חיים חדש שנמשך אל הידים ידי אמונה, הביאור בזה נ"ל כי להיכן שנושא ידיו לשם נמשך ליבו הסמוך אליהן ומכח המוחין ורוח החיים דקדושה שמושך אל לבו ע"י אנחה מושך ליבו את ידיו מעסקן בארציות והבלי עוה"ז אל תפלה בבחי' ידי אמונה /ש"ג, ואזי יוצא מקדרות שמים

^{סו} כנ"ל לעיל סוף תורה יד [דף כ סוף ע"א] וכן בספר בוצינא דנהורא לרבי ברוך ממזבו עמ' יז במהורות תש"י. ועיין עיין שערי קדושה א' א'. ומשנת חסידים מסכת ההרכבה פ"א אות א'.

^{סו} **צ"ע כי בשערי קדושה** (וכן במשנת חסידים) מבואר שהחלי הוא התגברות הרע שביסודות על הטוב ולא יסוד על יסוד. ולפ"ז לא שייך שלום כי השלום הוא בין שני טובים אבל רע צריך להכניע דייקא ולא לחיות עימו בשלום. (לבד מצדיקים גדולים כאברהם אבינו שעשאו ליצה"ר טוב אבל דוד לא זכה לזה אלא הרגו ליצה"ר כמבואר במדרש)

עיין ספר שערי קדושה - חלק א שער א ונמצא כי גוף האדם הנוצר מארבעה היסודות התחתונים, והנה הם כלולים טוב ורע, וגוף האדם נוצר מן הטוב שבארבעה יסודות - אש, רוח, מים, עפר, אמנם מן הרע שבהם נוצרו בגוף ארבע מרות שהם - הלבנה, והשחורה, והאדומה, והירוקה. וכאשר תתגבר איזה מהם מבחינת הרע שבהן, על בחינת הטוב שבהן, באים חלאים ונגעים על האדם, ואם תתגבר ביותר תמית לגוף האדם:

^{סו} **דברים פרק טז** (פסוק ג) לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עני כי בחפזו יצאת מארץ מצרים למען תזכר את יום יצאתך מארץ מצרים כל ימי חייך:

^{סח} **נדרים דף מא.** אמר אביי נקטינן אין עני אלא בדעה במערבא אמרי דדא ביה כולא ביה דלא דא ביה מה ביה דא קני מה חסר דא לא קני מה קני.

^{סט} **שמואל ב פרק יג** (ב) ויצר לאמנון להתחלות בעבור תמר אחתו כי בתולה היא ויפלא בעיניו אמנון לעשות לה מאומה: (ג) ולאמנון רע וישמו יונדב בן שמעה אחי דוד ויונדב איש חכם מאד: (ד) ויאמר לו מדוע אתה ככה דל בן המלך בבקר בבקר הלוא תגיד לי ויאמר לו אמנון את תמר אחות אבשלם אחי אני אהב: (ה) ויאמר לו יהונדב שכב על משכבך והתחל ונא אביך לראותך ואמרת אליו תבא נא תמר אחותי ותברני לחם ועשתה לעיני את הבריה למען אשר אראה ואכלתי מינה:

צ"ע מה היתה חכמתו של יונדב עד שמציין זאת הכתוב וצ"ע מדוע הדגיש ואכלתי מידה דווקא, ועיין בזה מלבי"ם **וצ"ע כיון** שכבר היה נראה חולה למה א"ל יונדב שיעשה עצמו חולה.

^ע **הבדל** בין דל אביון עני ורש עיין מבל"ם תהלים פב ג'.

^{עא} **וכן מבואר** בכהאריז"ל ע"פ ה' יסעדנו על ערש דוי שהחולי הוא מחסרון אור החכמה (הרמוז ביד כידוע שיוך שבשם הויה רומז לחכמה) שנהפך עשר לערש ויוד לדוי.

^{עב} גם בדפוס ותורלד - שהיא ומתורלו - שהוא

^{עג} **עיין בספר המדות** שצדקה צריך לתת בשתי ידיו דייקא וביאר הריצ"ח כי רק כשנותן בשתי ידיו אזי זה בחי' היד השלישית בחי' הלב נותן הכי נמי כשנושא ידו אל השמים שתי ידיו דייקא אזי פונה כל כולו אל הש"י ויכול לדבר דבור אמת שמקבל מהשמים.

וזוכה לדעת ושלום הגדול שהוא בחי' מחלוקת לשם שמים ומרוצה ושמח תמיד, גם עם דרכי ה' שא"א להשיג/ע"ד.

ולבא למחלוקת לשם שמים דהיינו הדעת והשלום הנ"ל, **צריך לזכר ולטהר את השמים** כפי שיבאר לקמן דהיינו לזכר את הידים/ע"י שיהיו בבחי' ויהי ידיו אמונה ברורה/ע"י, **שלא יהיה בבחי' אלביש שמים קדרות (ישעיה נ')** ע"י פשוטו של מקרא היא נבואת תוכחה לישראל מדוע אינם שבים אליו שהרי כחו גדול לעזור ולהושיע את ישראל מהגויים, ורבנו דורש לעניין פגם האמונה בחי' קדרות ועצבות, שאז מחוסר תקווה ואמונה השמים אצלו חשוכים.

ולזכר ולטהר את השמים היא על ידי אנחה באמת עיין תורה ח' אנחה על ידה מילוי כל החסרונות ומבואר לעיל מנדריים דף מא שרק הדעת יכול למלא חסרון, כי "דעת חסרת מה קנית", ואנחה היא נשימה גדולה ונגמרת בריקון הריאה מאויר בתוקף גדול המשבר את עזות הגוף, שע"ז נעשה קרקע מוכשר לרוחניות חיות המוחין הגדול הנמשך על ידה להתיישב בריאה וממנה למוחין, לכן צריך שתיהיה אנחה באמת, כי באמת לא כל אנחה משברת הגוף, וצריך לזה אנחה באמת/ע"י.

ומבאר כיצד מועילה האנחה **כי יש בלב רוח הדופק שהיא מתחלת התולדה** מרגע שיש לעובר לב דופק, **והוא הרוח הדופק הזה נושא עליו כל הליחות ע"ט וכל הדמים וכל המיצות פ' (שקורין זאפטין)** דהיינו שמכוחו משאבת הלב מוליך את הדמים מהגוף לריאה ומהריאה לגוף. **והרוח הדופק הזה, הולך ונוקש בכל האיברים,** שבזמן קצר עובר מחזור הדם בכל איברי הגוף וחוזר ללב **וע"י הליכתו ונישבו בהם, הוא מנענע ומנשב ומנפץ אותם מן העיפוש, שלא יתעפשו ולא יתקלקלו, כמו הרוח המנשב בים, שהוא מנפץ ומנשב ומהפך ומגיס המים שלא יתעפשו ולא יתקלקלו** כידוע שמים עומדים צומחת בהם ירוקת, ואפילו במים מלוחים כשהם עומדים נעשה עיפוש.

ועיקר נישוב הרוח הדופק שבלב הוא בהידים שהידים סמוכות ללב ביותר/א"א. ועיקר נישוב הרוח הוא בידים **כי מחמת שהידים עסקניות** [ב"ב/ג"ג] בעסקי עוה"ז והבליו הגשמיים והחשוכים ועיקר הפרנסה היא עמל כפים, לכן **צריך לנשב ולנפץ אותם ביותר.**

וע"כ הדאקטר כשמניח ידו על הדפק שביד/ד"ד (היכן שמתחבר הזרוע לכף יד), **יודע כל ענין החולה** [ב"ה/י"ב]. **מחמת ששם בידים עיקר הילוך הרוח הדופק של הלב, שהוא נושא הכל**

ע"י עיין בשיחות על תורה זו מימי מוהר"ת ח"א סוף אות ט' מה שדיבר רבנו עם מוהר"ת אחרי שאמר תורה זו וסיפר לו על האריו"ל שנפטר בנו בגלל סוד שגילה לתלמידיו אע"פ שהיה מוכרח לספר להם, ורמו לו או שכאן בתורה זו ביאר העניין כיצד זוכים לדעת גדול שעל ידו זוכים לשמחה גם בדרכי ה' שא"א להבינם.

ע"ה **בדרך כלל** שמים רומז לזעיר אנפין ונראה שכאן הכוונה להשגה שלי בו ונקרא ידים מצד האמונה בו כמ"ש ויהי ידיו אמונה שהאמונה מתייחס לידים דייקא.

ע"י **אמונה ברורה** היא בחי' שמים בהירים כידוע בשם מוהר"ת שאמונה ר"ת נפתחו השמים ואראה מראות אלקים.

ע"י **ישעיה פרק נ** (ב) מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה הקצור קצרה ידי מפרדות ואם אין בי כח להציל הן בגערתתי אקריב ים אשים נהרות מדבר תבאש דגתם מאין מים ותמת בצמא: (ג) אלביש שמים קדרות ושק אשים פסותם:

ע"ה **בתורה ח'** נתבאר העניין שמצינו בגמרא אנחה משברת חצי או כל גופו של אדם וכן רבינו סיפר על עצמו שע"י אנחה היה נופל לחלשות נורא אבל רוב העולם לא זוכים לזה

ע"י בתולד - הליחית

פ' בדפור' - שקורין (זאפטין)

פ"א **ועיין תורה י'** שהשמחת לב מתפשט לידים.

פ"ב משנה טהרות פ"ז מ"ח גמרא שבת יד. סוכה כו: נדה נח. ועיין ע"ח שער כב פ"ג מ"ק. שרש הינים בורעות כי הם סוד מנצפ"ך כפולים בימין ושמאל לכן הקליפות נאחזות שם. ושם בשער לא פ"ב. וז"ס שארז"ל ידים עסקניות.

פ"ג **משנה טהרות פרק ז משנה ח'** - ה"ו ידיו טהורות וקטיע את לבו מלאכול אף על פי שאמר יודע אני שלא נטמא ידיו, ידיו טמאות, שהידיים עסקניות:

במלכות יש שתי מערכות מערכת הפה שהוא סוף מדרגות הראש, ומערכת הידים. עיין תורה סו שסדר היציאה לפועל הוא מחשבה דיבור מעשה, הרי שהסוף מדרגות הוא דייקא בידים במעשה ידיו, ושם הבחירה או ידי עשו או בחי' נישא ידיו אל שמים אל קל בשמים, בחי' נטילת ידים נטילה לשון הרמה (עפ"י הריצ"ח שיעור י')

פ"ד **אע"פ שאפשר** לבדוק בעוד מקומות בגוף הרגילות שבודקים ביד. ואע"פ שבאמת במצב קשה הרופא בודק דוקא בלב ששם שרש הדופק אבל הרגילות ביד כי שם נוח יותר להרגיש גם בלא מכשיר. ורבנו מבאר שיש לזה שרש בקדושה, מה שדווקא ביד קל יותר לבדוק וגם הרגילות לבדוק שם.

פ"ה עיין משנת חסידים מסכת גמ"ח פ"א אותיות ג' עד ו'

עליו כנ"ל. וצריך שילך זה הרוח הדופק תנועה מסודרת כתיקונו וכסידורו אבל מחמת העוון נעשה עיפוש רוחני שגורם לעיפוש גשמי ומאמץ את הלב ונפגם סדר הליכת הרוח הדופק וכמבואר במשנת חסידים הנ"ל עפ"י האריז"ל :

עתה יבאר שקדרות שמים הנ"ל שנגרם ע"י פגם האמונה מזהמת הנחש הקדמוני שהכניס זוהמת הספק בלב שע"י נפגם האמונה בבחי' עננים המכסים על העינים כמבואר במ"א ואזי כיון שמציאות הש"י חשוכה אצלו זה סיבת כל עוון ועיקר הביטוי לזה הוא העצבות רוח.

והביאור כי **הלב הוא בינה** (בחי' אמה) ובו שורה הרוח חיים (בחי' זעיר אנפין) שממנו כל החיות האדם הרוחנית והגשמית שהיא מתבטאת בעסק הידים דהיינו מלכות שבה מתגלה תעלומות הלב, כי כשליבו שלם עם אלקיו אזי הן ידי אמונה וכח"ז מתגבר וזהמת הנחש (הגורם חושך וקדרות שמים) אזי מתגבר בעסק לט מלאכות והבלי עוה"ז.

וכל כח הנהגת¹⁹ האדם את עצמו להתעוררות גשמית או רוחנית, תלוי בהרוח הזה מהיכן מקבל אותו (כמבואר בתורה ח') וכפי זכות השמים דהיינו האמונה כך מקבל רוח דקדושה יותר ויש לו יותר התעוררות לכל דבר שבקדושה ופחות עוסק בהשתדלות אבל כשח"ז מתגבר וזהמת הנחש שהיא זהמת הספק שבלב שעל ידו הקדרות שמים אזי מקבל רוח דקליפה ואזי פונה ליבו ומנהיג עצמו לרוב השתדלות גשמית ולט מלכות.

ומבואר כאן שעיקר הביטוי של זהמת הנחש הגורם לקדרות שמים הנ"ל היא עצבות הרוח שבלב (בכח ההנהגה שלו כנ"ל) ואזי האדם מנהיג עצמו לכל דבר שבקדושה בעצבות ובכבודות,

ויש נחש, שעל ידה בא עצבות רוח [פ"ח] כמבואר בתורה קפט שעיקר נשיכת הנחש היא העצבות ועצלות/ט"ו לכל דבר של קדושה. אבל בהבלי עוה"ז אדרבה מתחזק בהשתדלות על הפרנסה בבחי' שטו ולקטו הנ"ל היינו בחי' ל"ט מלאכות שהוא²⁰ שכשעוסק בהן בלא אמונה/כ"א אזי הם גשמיות וחושך זוהמת הנחש שהטיל בחוה ועי"ז בכל העולם ועל ידו נפגם הדעת ונכנס הספק בלב [כ"ב/כ"א], עי"ז בא עצבות רוח שהוא אבק הכעס/כ"ג כי אינו מרוצה מהנהגת ה', דהיינו פגם אמונה, שהוא פגם הדעת הנ"ל

¹⁹ משנת חסידים – מסכת גמילות חסדים – פרק א אות ג' – ועיקר חיות זה והמבחר שבו ניכר בדפ"ק שהוא מספר אחורים דע"ב שבאבא סוד הורד של הדפק שבתוכו דופק הדם שהוא סוד חיותו: אות ד' – לפיכך מהדפיקות אשר ידפוק ידע באיוו ספירה שבחכמה זו פגם בעונותיו כי היא גוברת עליו בכחה כיצד מפני סוד הנקודות הם באבא הוא ידפוק דפיקות כמו נקודות: אות ה' – ואם ידפוק דפיקה ארוכה ותחתיה דפיקה אחרת קצרה נעשה בזה צורת נקודת קמץ שהוא קו ותחתיו נקודה ומפני שנקודה זו דקמץ הוא נקוד הכתר נמצינו למדים שחולי זה בא לו מפני שפגם בכתר: אות ו' – ואם ידפוק דפיקה ארוכה לבד בפתח לפי שהוא נקוד החכמה מורה שפגם בה ואם ידפוק שתי דפיקות קצרות זו אצל זו בצירי לפי שהוא נקוד הבינה מורה שפגם בה וכן כיוצא בזה בשאר הדפיקות כפי צורת הנקודות שדופק כך הם הספירות שפגם וכאשר ידפוק בצורת שתי נקודות מורה שפגם בשני הספירות שהשתי נקודות ההמה מורות:

¹⁹ כי מדרגת הרוח היא ממצוע בין נשמה לנפש שהרוח מאיר הארת הנשמה לנפש ועי"ז מנהיג אותה כי רוח בחי' הנהגה כ"ש ביהושע ונתבאר במ"א איש אשר רוח בו להנהיג כל אחד לפי הראוי לו.

¹⁹ * עיין משלי טו [ג] ישעיהו נג, סג [צ"ל ג' ו' ו' סג י'] עיין קהלת יקבב ערך עצב שיסוד דקטנות נקרא עצב ונקרא נחש

²⁰ עיין תורה קפט צריך לזהר מאד מעצבות ועצלות, כי עקר נשיכת הנחש הוא עצבות ועצלות בְּחִינַת (ישעיה ס"ה): "וְנָחַשׁ עָפָר לְחֶמוֹ", עָפָר הֵיא בְּחִינַת עֲצָבוֹת וְעֲצָלוֹת שֶׁהֵם בָּאִים מִיִּסוּד הָעָפָר, כְּמוֹבֵא בְּסִפְרֵים

² בתולד - שהיא

²⁰ עיין תורה ד' תנינא שאפשר לעסוק בלט מלאכות בקדושה – צרכי הגוף הם רבים מאד, ואפלו ההכרחיות הם רבים וגדולים מאד: אכילה ושתיה ומלבושים ודירות, שיכולין לבלות ימיו ושניו אפלו על ההכרחיות לבד, והם מונעין את האדם מאד מעבודת הבורא, ואף – על – פי שגם הם בעצמן הם גם כן עבודת הבורא יתברך, כי הם בחינת אתערוותא דלתתא, כי בעבדא דלתתא אתער לעלא (א), כי על ידי כל עסקים ומלאכות שעושים בני אדם, על – ידי – זה נתעורר אותו הציור של אותו המלאכה למעלה במעשה בראשית, ומביא חיות והארה לאותו הציור של אותו המלאכה של מעשה בראשית שלמעלה, שהוא מכוון כנגד אותו העסק והמלאכה, שהאדם עושה למטה בעולם הזה, כי על – ידי העסקים והמלאכות שעושים, נעשה על – ידי – זה בחינת משכן: כי כל המלאכות פלוים בל"ט מלאכות שהם אבות מלאכות, אבות מכלל דאיכא תולדות (בבא – קמא ב.), כי כל מיני מלאכות ועסקים שעושים, כלם פלוים בל"ט מלאכות שהם האבות, והשאר הם תולדות. ול"ט מלאכות הם כנגד מלאכת המשכן, כמו שאמר רבותינו, וזרונם לברכה (שבת מ"ט): אבות מלאכות ארבעים חסר אחת כנגד מי, כנגד מלאכת המשכן. וציורא דמשכנא כציורא דעבדא דבראשית (תקוני זר דף יב בהקדמה), והאדם עושה המלאכה, וציורא דגופא כציורא דמשכנא (בהקדמת התקונים שם). נמצא שעל ידי האדם שעושה המלאכה והעסק, על ידי זה נעשה בחינת משכן, כשעושה המלאכה והעסק כראוי, כמו שצריך לעשות, ועל ידי זה נותן חיות והארה למעשה בראשית, והוא קיום העולם. נמצא שגם זה הוא עבודת הבורא:

²¹ עיין לקמן תורה ח תנינא אות ח דהיינו קלקול המדטה ע"ש ועיין בלבו על ההגדה בפיוט אילו קרבנו להר סיני וכו' שבה סיני נתבטל הספק מלבם.

²² ספר כל בו – סימן נא – אלו קרבנו לפני הר סיני, פירוש וקבלנו תועלת בזה שפסק וזהמתנו ר"ל כל ספק באחדותו כי ראינו מלכותו ותוקף כבודו שם והוסר בזה כל ספק מאתנו,

²³ כמבואר בספר החרדים פרק סו אות ח'. ועיין שיחות הר"ן סימן מא מב שיש בעצבות כעס ורוגז וכמו שמתרעם ומתלונן על הקב"ה. ועיין תורה מח תנינא עצבות היא ממש ס"א והקב"ה שונא אותה

לסבול הפכים, דהיינו להשלים עם הנהגה שהיא הפך הרצון שלי, שזה קדרות שמים הנ"ל שהשמים דהיינו הקב"ה חשוך אצלו מחמת זהמת הנחש. וע"י עצבות רוח שהיא כיווץ הלב/צ"ח אין הרוח דופק כסידורו, ואזי נעשים האברים^צ כבדים, מחמת שאין רוח הדופק מנשב בהם כסדר. ואזי הידים במקום להיות בבחי' (שמות יז)/צ"ח ויהי ידיו אמונה" הנאמר במלחמת עמלק ברפידים/צ"ח, דהיינו שידי משה רבנו היו פרוסות בתפילה שע"ז וגבר ישראל על עמלק, אבל ע"י עצבות הן נעשים בבחי' וידי משה כבדים/צ"ח הנאמר שם בהמשך אותו הפסוק, דהיינו רפיון ידים/ק"ו ויאוש דהיינו התגברות עמלק הוא זהמת נחש הקדמוני על הלב ומכניס כפירות וספק/ק"ו באמונה, ועצלות בתפילה/ק"ו, וברור שאין הכוונה שאצל משה רבנו הצדיק השלם היה איזה זהמה וספק, כי משה רבינו אצלו השמים בהירים וזכים בתכלית בבחי' אספקלריא המאירה, אבל מחמת שהוא שרש נשמות ישראל, דהיינו שהוא בחי' הלב של ישראל, נמצא שידיו דהיינו מקום ההתגלות, הם בחי' ישראל, לכן כפי האמונה של ישראל כך היו ידיו, וכמבואר בגמרא (ר"ה כט.). ששאלו וכי ידיו של משה עושות מלחמה? אלא הכל תלוי בישראל, אם נשאו עיניהם להקב"ה, אזי וגבר ישראל על עמלק, נמצא שמה שכתוב בתורה שכשהרים משה את ידיו גבר ישראל, הביאור שכשמה רבנו הרים ידיו אזי ישראל הדבוקים בו הרימו עינים לשמים, ואזי גבר ישראל, ומאידך עצם החשכות שהיה לישראל הוא שגרם לידי משה להיות כבדים כי התגברות הכפירה של עמלק על ישראל התבטא בידי משה וכשהתגבר בעזרת אהרן וחור מיד כל ישראל התעוררו כשראו את ידי משה נשאים למעלה והתחזקו לישא עיניהם לשמים והתגברו ע"ז על זהמת הנחש דהיינו קליפת עמלק וגבר ישראל. כי עיקר הכבידות מתבטא בהידיים מלהיות פרוסות אל קל בשמים, ששם עיקר רוח הדופק הבא מהלב כנ"ל.

^צ עיין ערובין דף ד. טפח שוחק וטפח עצב. הפך הרחוב לב דהיינו שמחה הארת הבינה הנקראת רחובות הנהר בחי' חירות שביובל.

^צ גם בדפ"ר האברים, ומתולד - האיברים

^צ פרשת בשלח (שמות יז) ויהי כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו וגבר עמלק: (יב) וידי משה כבדים ויקחו אָבָן וישלימו תחתיו וישב עליה וְאֶהְרֶן וְחֹר תִּמְכוּ בְיָדוֹ מִזֶּה אֶחָד וּמִזֶּה אֶחָד וְיִהְיֶי יָדוֹ אָמוּנָה עַד בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ: (יג) וַיְחַלֵּשׂ יְהוֹשֻׁעַ אֶת עַמְלֵק וְאֶת עַמּוֹ לְפִי חָרָב:

^צ אחרי יציאת מצרים בדרכם אל הר סיני לקבל תורה חנו ברפידים ואין מים היינו תורה דהיינו שרפו ידיהם מהתורה (כמבואר שם באור החיים עפ"י בכורות ה: וסנהדרין קו. צ"ע איזה תורה ועיין שם דף נו: עשר מצות נצטוו במרה ז' מצות בני נח והוסיפו עליהן דינין ושבת וכבוד או"א). עפ"י הפשט זו הסיבה שבא עמלק אבל הכלל שאין כח לשום אומה אלא ע"י שתחלה מתגבר הבחינה שלה ברוחניות נמצא שקליפת עמלק הנחש הקדמוני גם שרפו ידיהם ידיהם דייקא בחי' וידי משה כבדים ולכן בא עמלק בגשמיות וע"י שהחלישו אותו נתבטל והמתו ונתחזקו ידיהם בבחי' אמונה ותשובה שלימה וכמבואר בפרש"י שמות יט ב' שמרפידים נסעו להר סיני בתשובה שלימה ע"ש מקיש ביאתן להר סיני לנסיעתם מרפידים, ובהר סיני יוחן שם ישראל כאיש אחד בלב אחד בלא מחלוקת נמצא שע"י שהכניעו קליפת עמלק וכו לדעת ושלום הפך המחלוקת שהיו בה כשבאו לרפידים כמבואר שם בשמות יז א', וע"ש פסוק ו' שכל כך היו בבחי' אלביש שמים קדרות עד שבאו לכפירות ושאלו היש ה' אם אין, ומיד יבא עמלק (שם פסוק ח).

^צ עיין פרש"י לפי שנתעצל ושלח את יהושע ועיין וזה בשלח סו. שרק יהושע יכול היה להלחם בעמלק מצד היות נער ע"ש ומכח משה שלחם בשרו של עמלק למעלה. נמצא שהם נפלאות תמים דעים שא"א להשיג אותם. ועיין ימי מוהרנ"ת ח"א סוף אות ט' שם מבואר שסמוך אחר אמירת תורה זו רמו למוהרנ"ת על היסורים שהצדיק צריך לעבור על שמגלה סודות גדולים ואע"פ שחייב לגלות אותם וזה הנהגת הש"י שא"א להשיג ע"ש.

^פ כמבואר בפרש"י שם שזה גרם שיבוא עמלק דהיינו שברוחניות הוא כבר בא קודם, ומהפגם ברוחניות יתן לו כח לבא בגשמית. בחו"ל רפיון ידים נאמר גם על רפיון מלימוד התורה אע"פ שתורה לא לומדים בידיים כמבואר בפרשת בשלח שהגיעו למקום שנקרא רפידים על שם שרפו ידיהם מעסק התורה. ונראה כי תורה צריך ללמוד עם לב ובלי לב היא דומה לחכמה חיצונית שלומד להיות חכם. וכמו שסוף קומת המח יוצאת ומתגלית בפה, כך התעוררות הבאה מהלב לעשיה דקדושה יוצאת ומתגלה בפועל בבחי' הידים שהם בחי' סוף הקומה של הלב. וגם כשלא יוצאת לפועל ממש אלא רק עמ"נ לעשות ולקיים הגמירות דעת לזה כבר יוצא מגדר רפיון ידים.

^ק כמובא עמלק גמט' ספק

^ק אין הכוונה שאצל משה היה חסרון אלא שכיון שאצל ישראל היה אחיות זהמת הנחש קליפת עמלק לכן היו ידי משה כבדים כי כל מלחמתו היתה בשביל ישראל כי בעצמו כבר הכניע את עמלק ורק לחם בשביל ישראל וכמבואר במשנה וכי ידיו של משה עושות מלחמה אלא הכל תלוי בישראל כשמתחזקים באמונה ונושאים עיניהם אליו ית' אזי ניתן כח בידי משה להתגבר על שרו של עמלק וע"ז מתגברים על עמלק למטה עיין וזה בשלח סו..

וזה בחי' עצבון ידיים [א*] כמ"ש (בראשית ה' כט) זה ינחמינו ממעשינו ומעצבון ידינו שנאמר כשנח נולד כי נח נולד בדור חשוך מאד (דור שמיני מאנוש שאז החלו לעבוד ע"ז) וגברה זהמת הנחש קליפת עמלק מאד כמ"ש שם בהמשך (בראשית ו' ה') כי רבה רעת האדם בארץ וכל יצר מחשבות לבו ר"ק ר"ע כ"ל היו"ם ס"ת עמלק, עד שהתחרט הקב"ה על בריאת העולם, כמ"ש שם וינחם ה' כי עשה את האדם ויתעצב אל לבו, ונח היה צריך לתקן את העולם ולא עלה בידו אלא באופן של יציאה ממנו אל תיבת עוה"ב (מעט המחזיק את המרובה) והכחדת כל העולם שמחוץ לתיבה, ומהלשון שמכנה התורה את החושך הגדול שהיה אז בלשון "עצבון ידינו" הנגרם מ"ויתעצב אל לבו" מביא רבנו ראייה **כי עיקר מוזיק העצבות רוח שבלב להידיים כנ"ל** כי הרוח שבלב מנהיג את הידיים כפי שהוא. **וכשהאברים כבדים אזי מכבידין יותר על הרוח הדופק, ונחלש עוד יותר. וע"י שנחלש יותר הרוח הדופק, נעשים האברים כבדים עוד יותר. וכן ע"י שנעשים האברים עוד יותר כבדים, נחלש הרוח הדופק עוד יותר ויותר. וכן חוזרת חלילה, עד שיוצאת נפשו חס ושלום.**

וע"י האנחה, הוא מחיה ומבריא את הרוח הדופק עיין תורה ח' שע"י אנחה נמשך רוח חיים לאדם כי היא נשימה גדולה ובסופה שוברת את הגוף ומכח זה מתגבר הרוח חיים על עזות ועצבות הגוף, **וניצול מהעצבות רוח. וחוזר הרוח הדופק ומנשב כסדר בכל האברים, ובפרט בהידיים. ועי"ז מזכך את השמים, כי הידיים הם בחי' שמים, אש ומים [ה"ו], בחי' חסד ודין שהם בחי' יד ימין ויד שמאל [ו"א/ו"ב]** אולי רומז כאן רבינו לשני הכוחות שנמצאים בידיים אש וחימום היצה"ר לתאוות והמים הניגרים שרומזים לנגרר לעסק ותאוות הבלי עוה"ז, וצריך להתגבר באנחה לטהר הידיים ואז שניהם נמצאים בקדושה דהיינו שהאש נהפך להתלהבות של קדושה והמים שבידיים נעשים ידי אמונה בתפלה כל כך עד שנעשים בבחי' שפכי כמים ליבך :

וזה (איכה ג) נשא לבבינו אל כפים אל אל בשמים. שצריך לישא את הלב את כל חיות וכוונת והתפעלות הלב, **היינו הרוח הדופק שבלב** שהתחדש ע"י האנחה, **אל הידיים** אל בחי' ויהי ידיו אמונה כנ"ל. **וזה אל אל בשמים, כי מזה נזדכך השמים** דהיינו ביטול זהמת הספק והקדרות שמים/ו"ט **כנ"ל:**

וזה בחי' (דברים לב) ו כי אשא אל שמים ידי, פשוטו של מקרא היא שבועת ה' בעצמו, ורבנו דורש **שצריך לישא את הידיים** להוציא אותן מארציות וגשמיות לט מלאכות, **שיהיה נעשה מהם בחי' שמים כנ"ל :** כי שמים הם התכללות של אש ומים, ימין ושמאל, והידיים הם ימין ושמאל נפרדים, וע"י שמעלה את הפירוד שבידיים אל השמים, ששם התכללות אש ומים, אזי גם בידיו נעשה התכללות ושלום, ונעשה לו כח לתפוס הפכים שע"ז יכול לקבל דבורי אמת משמים.

וכשמזכך את פירוד הידיים להיות בחי' שמים התכללות אש ומים **ע"י אנחה** ששוברת את עזות הגוף וממשיכה לו חיות חדשה מא"ס אל הלב, **שעל ידה נושא הרוח שבלב אל הידיים, ועי"ז נזדככין הידיים והשמים** דהיינו הידיים לבחי' שמים, כי כוונת ליבו לשמים מתפשטת אל הידיים, ומוציאה אותן מעסקנותם בהבלי עוה"ז, ורק אז נעשה ליבו שלם, ויוצא מבחי' קדרות שמים, דהיינו שמתבהרים השמים ונשלמת האמונה **כנ"ל**, ואז כשהוא בחיבור גמור בכל ליבו אל הקב"ה הנקרא שמים, **אזי הוא**

* * בראשית ה כט

² מתרלו - וכשהאברים

³ מתרלו - האיברים

⁴ מתרלו - האיברים

⁵ חגיגה יב. זוהר ח"ב דף קסד: וח"ג דף רז.

¹ חגיגה דף יב. מאי שמים אמר רבי יוסי בר חנינא ששם מים במתניתא תנא אש ומים מלמד שהביאן הקדוש ברוך הוא וטרפן זה בזה ועשה מהן רקיע.

² ספר הליקוטים להאריז"ל כי תצא פרק כא

³ ספר הליקוטים - פרשת תצא - פרק כא - ולכן נקרא עצם השמים, על שם שלא נשתנה עצמות האור השמים, הכולל בו האור של ימין ושמאל, הנקרא אש ומים, ששמים הוא אש ומים.

⁴ עיין תורה קיב [דף צט:] והמשכיל המבין יש לו להתפלל כל ימיו, שיזכה פעם אחד כל ימי חייו, לדבר דיבור אחד של אמת לפני ה' כראוי.

⁵ דברים פרק לב (מ) כי אשא אל שמים ידי וְאֶמְרָתִי חַי אֲנִי לְעֵלָם:

רש"י (מ) כי אשא אל שמים ידי - כי בחרון אפי אשא ידי אל עצמי בשבועה: ואמרת חיי אנכי - לשון שבועה הוא אני נשבע חיי אנכי:

בחי' מחלוקת לשם שמים דהיינו דעת גדול ושלוש שלא רק סובל הפכים, אלא גם שמח בהם, ותופס שדווקא הפכי הוא המשלים אותי.

כאן מגיע רבנו לעיקר המכוון באות זו לבאר עניין המחלוקת לשם שמים שמתבטא בתורה בכך ששני צדיקים נחלקים בהלכה כגון שמאי והלל שאלו דברי אלקים חיים (הרומז לבינה כידוע בבהאריז"ל), דהיינו שאע"פ שאומרים פסק הלכה, כל אחד הפוך מחברו ממש, אעפ"כ שניהם אמת, כי בשמים שם הדעת הגדול והנפלא של מחלוקת לשם שמים הנ"ל ששם כל ההפכים הם אחד. ורק כשבא לעולם הזה שבו הדעת קלה, לכן מוכרחים לפסוק למעשה כאחד מהם.

כאן מוסיף רבנו מושג חדש בתורה זו, דהיינו עניין הרעמים דהיינו שמכנה את האנחה רעם. (ועיין תורה ה' לא נבראו רעמים אלא לישר עקמומיות הלב) כי כשהשמים קודרים כנ"ל מחמת זהמת הנחש כנ"ל ואז מנהיג עצמו בחשכות ונופל לעצבות רוח, אזי התיקון ע"י אנחה שמושך רוח חיים גדולה מא"ס דהיינו מהבינה עילאה (תוצאות חיים) אל הרוח שבלב שהוא בחי' השמים, ומשבר עזות הגוף ומנפץ זהמת הנחש ועי"ז מוכר את הידים להיות ידי אמונה, שהיא החלון להביט לשמים, ולקבל משם דבורי אמת.

כי כל הדיבורים דבורי אמת בתורה ותפלה מקבלין מן השמים דהיינו מהקב"ה, **כי שם בשמים נצבים כל הדיבורים, כמ"ש (תהלים קיט) לעולם ה' דברך נצב בשמים/י"א.**

והדבורים"ב שמקבלין מן השמים מקבלין מן הרעמים/י"ב (נראה שהכוונה ע"י רעמים), דהיינו ע"י האנחה שהיא בחי' רעם שמחדש את הרוח שבלב, וממנו אל כל הגוף ובעיקר לידיים כיון שהן עסקניות. **בחי' (שם יח) ירעם בשמים ה'י"ד** דהיינו בידיים לתקן לבחי' שמים, וזה **בחי' (איוב לז) ירעם אל בקולו נפלאות** כמבואר לקמן שזה הקול הוא פלא ודעת גדול, מנפלאות תמים דעים, שאפשר לשמוע בו דבר והפוכו והכל אמת.

נמצא שמקבלין הדיבורים מהידיים, כי אחרי שנשא ידיו לשמים ונכללו ימין בשמאל בבחי' אש ומים אזי הן הן בחי' שמים אזי ידי האמונה הן כלי הקבלה לקבל דבר רוחני מן השמים, **ששם כל הדיבורים.**

ועיקר הקבלה ע"י בחי' רעמים שעל ידם נעשים הידים ידי אמונה, **היינו בחי' רוח הדופק, שנתתקן ע"י אנחה, שעל ידו** טיהר את הידים מהעיפוש כנ"ל וגם **נתנשאים הידים לשמים** בתפלה אמונה כנ"ל (איוב ג') נישא לבבינו אל כפים אל קל בשמים. **כי הרוח הדופק שהולך ומנשב ומנפץ הכל ועיקר בהידיים, זה בחי' רעמים, בחי' ירעם בשמים ה' כנ"ל. כי הידים הן ט"ב בחי' שמים כנ"ל. ושם כל הדיבורים בחי' לעולם ה' דברך"ט נצב בשמים כנ"ל, נמצא שמקבלין הדיבורים מהידיים** מאחר שע"י אנחה נעשו בבחי' שמים.

וזה בחי' הכתוב/י"ז כאשר דבר ה' ביד הנאמר במשה [י"ח] ובשאר נביאים [י"ט] שכל הנביאים מקבליים את דבר ה' בידי האמונה שלהם מן השמים, ועל כן נכתב שהקב"ה מדבר אל בחי' היד של הנביא. **כי** כשהנביא מוזכר את ידיו ע"י שנושא אותם לשמים, להיות נכללים זה בזה בבחי' שלום של אש ומים, שהוא בחי' שמים, אזי **שם כל הדיבורים ומשם הנביאים מקבלין אותם כנ"ל:**

^א **ידוע הבעש"ט** על פסוק זה שהכוונה לדבורי מעשה בראשית שניצב עומד ומקיים את העולם מאז, אבל רבנו נראה שלומד כאן כפשוטו רק לרמוז שהדבור של הש"י נמצא בבחי' שמים. ולכאורה צ"ע כי בויקרא מבואר שהדבור היה יורד במשכן לבין הכרובים ומשם משה היה שומע את הקול. ועיין תורה ג' שהנביאים מקבליים מנצח והוד שהם בחי' רגלים והם בחי' הכרובים. דהיינו שהכרובים הם בחי' רגלי השמים דהיינו הבחינה הנמוכה של השמים, כידוע שכל בחינה משפיע לתחתון ממנה ע"י בחי' רגלי הקדושה (כח ההולכה) שם יוצא והולך השפע אל המקבל.

^ב בתולד ומתוצו - והדיבורים

^ג **צ"ע לקמן** אומר ע"י רעמים אבל לשון מן הרעמים צ"ע כי רעמים דהיינו אנחה היא רק היכי תמצי לצאת מהארציות אל השמים אבל הדבורים עצמם הם מהשמים כנ"ל

^ד **צ"ע דלעיל** רעם הוא אנחה שעל ידה ממשיך רוח לנפץ את הידים להעלותן מעיפוש וזהמת לט מלאכות לידי אמונה, וכאן רעם הוא מהקב"ה שרועם בשמים. ואולי ר"ל כמו שה' רועם משמים לישר לבות בני אדם להביאם לאמונה ויראה, כך האנחה מושך רוח חיים ללב, ומהלב לידיים, והרוח חיים הוא בחי' זעיר בחי' ה', רועם בידיים שהם בחי' מלכות, להביאם להיות ידי אמונה.

^ה בתולד - בחי'

^ו בתולד - דבוריך

^ז **שמות פרק ט (לה) וַיִּחַזַק לֵב פְּרַעֲהוּ וְלֹא שָׁלַח אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּאֲשֶׁר דָּבַר יְהוָה בְּיַד מֹשֶׁה:**

^ח שמות ט לה במדבר יז ה', וכן כג, יהושע יד ב', וכן ח' מלכים א-ח' נג

^ט עיין מלכים-ב יז כג

וכל הדיבורים שמקבלין משם, היינו מבחי' ידים, בחי' שמים, בחי' רעמים, אין לגנות את המקבל לומר שאינם אמת, אף אם אין הלכה כמותו, כי אעפ"כ הם אמת מאחר שקבלם מן השמים. וע"כ באמת אלו ואלו דברי אלקים חיים [ב] {עירובין יג:}. ומה שאין הלכה כמותו, זה א"א לנו להבין ולהשיג [בב] [ג], כי זה בחי' רעמים, שמשם קיבל הדיבורים, שעליהם נאמר ירעם כ"ה בקולו נפלאות דהיינו שכיון שקיבל דבריו ע"י רעמים מהשמים שקבלו מהבינה מהכתר הנקרא פלא ששם הכל אמת ואחדות ושלוש גמור, ורק כשבא לעולם הזה נראה מחלוקת, לכן א"א בשכל של עוה"ז להבין כיצד שניהם אמת. דהיינו שהם באמת נפלאות תמים דעים [ב], וא"א לנו להשיג זאת, כי זה בחי' דרכי ה' שא"א להשיג, היינו/ו [ב] בחי' צדיק טוב לו/ו [ב] צדיק ורע לו רשע וטוב לו/ו [ב] רשע ורע לו דהיינו שא"א להבין מדוע צדיק אחד טוב לו ולחבירו רע

^{כא} לשה"כ ישעיהו כג לו

^{כא} עירובין דף יג: – אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן תלמיד היה לו לרבי מאיר וסומכוס שמו שהיה אומר על כל דבר ודבר של תומאה ארבעים ושמונה טעמי תומאה ועל כל דבר ודבר של טהרה ארבעים ושמונה טעמי טהרה תנא תלמיד ותיק היה ביבנה שהיה מטהר את השרץ במאה וחמשים טעמים אמר רבינא אני אדון ואטהרנו ומה נחש שממית ומרבה טומאה טהור שרץ שאין ממית ומרבה טומאה לא כל שכן ולא היא מעשה קוץ בעלמא קעביד אמר רבי אבא אמר שמואל שלש שנים נחלקו בית שמאי ובית הלל הללו אומרים הלכה כמותנו והללו אומרים הלכה כמותנו יצאה בת קול ואמרה אלו ואלו דברי אלהים חיים הן והלכה כבית הלל וכי מאחר שאלו ואלו דברי אלהים חיים מפני מה זכו בית הלל לקבוע הלכה כמותן מפני שנוחין ועלובין היו ושונין דבריהן ודברי בית שמאי ולא עוד אלא שמקדימין דברי בית שמאי לדבריהן.

ריטב"א – אלו ואלו דברי אלהים חיים. שאלו רבני צרפת ז"ל היאך אפשר שיהו שניהם דברי אלהים חיים וזה אוסר וזה מתיר, ותיצו כי כשעלה משה למרום לקבל תורה הראו לו על כל דבר ודבר מ"ט פנים לאיסור ומ"ט פנים להיתר, ושאל להקב"ה על זה, ואמר שיהא זה מסור לחכמי ישראל שבכל דור ודור ויהיה הכרעה כמותם, ונכון הוא לפי הדרש ובדרך האמת יש טעם וסוד בדבר:

^{כב} עיין באה"ל הארוך תורה ח' אות לו.

^{כב} רבי אברהם בן נחמן בבאור הלכות על תורה ח' מבאר מדוע זכה צדיק אחד יותר מחבירו שתייהיה הלכה כמותו ע"ש שמבאר שתלוי בתפלה ונמצא לפ"ז שהתפלה בעצמה היא הנפלאות תמים דעים שא"א להבין כיצד התפלה גורמת שדבריו יתקבלו להלכה יותר מחבירו אע"פ ששניהם אמת. ואולי זה כוונת חז"ל שמכנים את התפלה כרום וזולת לבני אדם דהיינו שהיא עומדת ברום עולם ובני"א מולזלים בה.

עיין באה"ל הארוך תורה ח' אות לו – שבכל הנ"ל נראה מבואר, שנמצאים כל הד' דברים הנ"ל, צדיק וטוב לו וכו', רשע וטוב לו, בנפשות ישראל בעצמן. אשר בתכלית המעלה והעדן שבהם לבדו, נמצא השגת ותבונת כל הדרכים האלה, שנשתלשלים ונמשכים עד תכלית דיוטא התחתונה כנ"ל. **ובמה שכתב**, שהעדן הוא התפלה. לא יבוא להוציא ולמעט לגמרי להבלתי עוסק בתפלה, שאין ביכולתו להתעלות כלל במדריגת העדן. **כי בוודאי** נמצאו כמה צדיקים וקדושים, שהיתה עיקר עבודתם בתורה לבד, ונתעלו גם כן בקדושתם למדריגת העדן. **אבל מחמת** זה באמת לא היתה ההלכה כמותם. כי הוא הצדיק ורע לו, מעוצם ההעלמה וההסתרה שנעלם ונסתר מאוד המדריגה הזאת כנ"ל. מכל שכן הנלוים אליו, ומעורבים עדיין בתאוותיהם הרעות, נמשך עליהם באופן אחד, כענין הרשע ורע לו הנ"ל [כמובן מזה מדבריו הקדושים במקום אחר]. **אבל** לעיקר מעלת העדן לא יזכה זולת המייחד ומצרף ועולה מהתורה והתפילה, בנועם ומירותיו ותהילותיו הנ"ל. **וכל הנלוים אליו**, אף על פי שמצידם בוודאי רחוקים עדיין ממדריגת התפלה והעדן שבו, ולא יהיו עדיין כנגוד, זולת במדריגות התורה. אבל ברוב ועוצם ההתחדשות שמשפיע ומאיר בכל עת למדריגת התורה שבהם, זוכים לאמתת ההלכה שתהיה כמותם. והכל בכוחו וזכותו לבד, שהוא הכתוב השלישי המכריע לצידם, ונתגלה ויוצא על ידם לבד מההעלם אל ההתגלות הנ"ל.

וגם לפי זה יש ליישב את הפליאה הנ"ל באות י"ד, [על אשר לא יחשבו על כל פנים כל הצדיקים שתחתיו [ש] במדריגת התורה לבד, מהנלוים אליו המוב"פ, להיות גם ביכלתם להתגרות ברשעים]. **כי בכלליותו** בעדן הזה למעלה מהתורה, סתום ונעלם הוא מעין כל נביא וחוזה, עד שנמצא לפעמים שנתרחקים ונבדלים מאתו לגמרי על ידי זה. **ואף על פי כן** יכול להיות, שדווקא התועים והנבוכים, יגיעו במוותותם ונבוכותם, סמוך למקומם הראשון, בדעת הרב העליון והעדן, שנשפיעו וירדו משם להגן, [ובנסיון כל שהוא, ישונו ויתעלו, להיות בכלל הנלוים אליו, ולהכיר ולידע באמתתו, וכמאן דאמר במקום שבעלי תשובה עומדים וכו', וכמובא בדבריו הקדושים לענין הכתוב תעיתי וכו' (נמוה וז)]. וגם זה מתעלומות דרכי הבורא יתברך, צדיק ורע לו, רשע וטוב לו וכו' הנ"ל:

^{כג} גם בדפ"ר ותולד – ידעם ה' בקולו, בתולדו – ידעם אל בקולו, ומתדצו – ידעם (ה') אל בקולו (כי בפסוק כתוב ידעם אל-ו כמו שכתב רבינו לעיל)

^{כד} * איוב לו טז

^{כד} **צ"ע שתחילה** אמר שהקושיא מדוע צדיק אחד הלכה כמותו וחבירו אין הלכה כמותו וכאן בא לומר שזה בעצמו קושיא צדיק וטוב לו וכו' רשע וטוב לו וכו'. ולבאורה הן שתי קושיות שונות לגמרי. כי הראשונה היא רק על צדיקים והשנייה גם על רשעים. ונראה שרוצה לומר שאותה קושיא שיש על הצדיקים יש גם על הרשעים וכפי שיבאר לקמן שהן תלויות זה בזה כי החילוק בין הרשעים תלוי בחילוק שבין הצדיקים.

^{כה} **לכאורה** צ"ע מה הקושי להבין שצדיק וטוב לו.

^{כה} **עיין קהלת פרק ז'** טו ובמדרש רבה שם הביאור על יש צדיק אויב בצדקו ורשע מאריך ברעתו, דהיינו שעל הקושיא למה רע לצדיק וטוב לרשע יש ביאור ברור, אבל בברכות ז. הקושיא על הצדיקים בעצמם שאחד טוב לו ולחבירו רע וכן על הרשעים שלאחד טוב ולשני רע. ומתרצת שני תרוצים בשם רבי יוסי אבל רבי מאיר חולק שהקב"ה לא נתן למשה תירוץ לשאלתו זו. ונראה כיון דלא סבירא ליה לתרץ כך, אלא סבר כרבנו שאין על זה תירוץ בעוה"ז,

ואפילו משה לא השיג זאת/לו, כי הם בחי' דרכי ה', בחי' רעמים, שהם נפלאות תמים דעים, שא"א להשיג [לח"/לט]. ועל כן כשמקבלים דיבורים מן השמים, מבחי' ידיים, בחי' רעמים כנ"ל, אין לגנות אותם, אף אם אין הלכה כמותו. כי זה בחי' מחלוקות^מ לשם שמים, שבאמת אלו ואלו דברי אלקים חיים, רק שאי אפשר להשיג זאת. כי הוא נפלאות תמים דעים, בחי' רעמים כנ"ל :

וזוה שנתבאר עד כאן באות ט, הוא פירוש הפסוק (איוב כו) מ"א, ברוחו שמים שיפרה^{מב} חוללה ידו נחש בריח, הן אלה קצות דרכיו ומה שמץ דבר נשמע בו ורעם גבורותיו מי יתבונן. **ברוחו שמים שפרה**, היינו בחי' הרוח הדופק הנ"ל המנשב בידיים שהם בחי' שמים כנ"ל כי ע"י שמנשב בידיים רוח חיים מעלה אותן מהארציות להיות ידי אמונה ואזי מתבהרים השמים שלו. וזהו בחי' ברוחו שמים שפרה, כי ע"י הרוח הדופק הנ"ל שמתחדש ע"י אנחה באמת ומטהר את הלב ועי"ז ממילא את הידיים, הוא מזכך ומשפר השמים שהם הידיים, בבחי' נשא לבבינו אל כפים אל אל בשמים כנ"ל :

וזוה חללה ידו נחש בריח, שע"י עושה חלל בהידיים/מ"ב שהיו כבדים וסתומים על ידי העצבות רוח שהוא זוהמת הנחש שבלב ונתפשט לידיים כנ"ל ועתה ע"י אנחה המשיך רוח חיים שסילק את העצבות והכבדות מהלב והידיים בבחי' לכו חלל :

^{לו} צ"ע אם הכוונה משה דייקא אבל צדיקים שאחריו כיון שהם משה בעצמו שחזר כן זכו או שבאמת א"א להשיג זאת עוה"ז כלל. ועיין חיי מוהר"ן תטו ועיין באה"ל הנ"ל שראב"ן עפ"י תורה ח' לשרבינו מבאר ולכאורה מבאר מה שמשה לא השיג וצ"ע.

^מ עיין חיי מוהר"ן אות כד

^{לט} חיי מוהר"ן סימן כד – אחר שאמר הענין המבאר בסוף התורה הנ"ל המדבר מדרכי ה' שאי אפשר להבינם שהם בחינת אלו ואלו דברי אלקים חיים, שאף על פי שהם הצדיק הלכה כמותו וזה אין הלכה כמותו, אף על פי כן אלו ואלו דברי אלקים חיים. וזה הדבר אי אפשר להבין כלל כי הם בחינת רעמים וכו'.

אחר כך בליקלה דבר מזה קצת בשיחתו הקדושה עם העולם ואמר שאף על פי שנמצא בספרי מקבלים תרוץ על קשיא הזאת וכיוצא בזה כי הם רוצים לתרץ מה שזה מקל וזה מחמיר שזה מחסר וזה מגבורה וכו', על כן באמת אלו ואלו דברי אלקים חיים, עין בדבריהם, ואמר רבנו זכרוננו לברכה אף על פי כן באמת אלו התרוצים אינם כלום למבין קצת. ואמר בזה הלשון (מיר לאו עמיצער זאגין אטרופ). יחגר אחד מתניו לומר תרוץ על קשיא זאת פגני. כי באמת אינו תרוץ כלל כי זה אומר שהדבר כשר ומתיר לאכל, וזה אומר להפך שאסור לאכלו ואיך אפשר להבין בשכל שדברי שניהם אמת מאחר שכל אחד אומר הדיו בהפך מחברו וכו'.

וכונתו היתה שהתרוצים על קשיות כאלו אין בהם ממש. לא מבטיח התרוצים שבספרי המקרים שבדאי אין בהם כלום, וכמבאר בדברינו במקום אחר שבשביל זה אסר רבנו זכרוננו לברכה לעין אפלו בספרים של המקרים הכשרים מחמת שמביאין קשיות חזקות גדולות על דרכי השם ומאריכין בקשיותם, ואחר כך רוצין לתרצה ונתרוץ חלוש מאד ובנקל לסתרו. ועל כן מי שמעין בהם ורוצה לתרץ הקשיות על ידי שכל יוכל לבוא לאפיקורסות גדול, כי מבין אחר כך שהתרוץ אינו כלום ונשאר בקשיא, על כן אסור לעין בהם כלל רק לסמוך על אמונה לבד. וכשבא חס ושלום בדעתו איזה קשיא בענינים אלו צריך לידע שאי אפשר לתרצה כי אי אפשר לנו לדעת ולהשיג בשכלנו האנושי דרכי ה' וכו', רק לסמוך על אמונה לבד, להאמין שבדאי באמת הכל נכון וישר, רק שבשכלנו אי אפשר להבין דרכי השם, וכמבאר זה בדברי רבנו זכרוננו לברכה הרבה. **אלא אפלו קצת התרוצים** המובאים בספרי המקבלים אמתיים, שהיו צדיקים קדושים בעלי השגה ורוח הקדש, אף על פי כן אי אפשר לתרץ הקשיא על ידי תרוצים, פנארה בחוש שהתשובה נשארה מעל, וצריכין רק לסמוך על אמונה. **וכן על שאר קשיות פיוצא באלו כגון הידיעה והבחירה** שמובא גם כן שרוצים לתרצה, ומי שיש לו עינים יראה שאין יכולין להבין התרוץ כלל בשכלנו. על כן אין לנו לכנס בזה כלל לתרץ קשיות כאלו. **וכן הקשיא המובאה בעץ החיים בתחלתו** שרוצה בעל ה"שערי גן עדן" לתרצה, ומי שיש לו שכל כל שהוא יראה שהתרוץ הוא ולא כלום, כי סוף כל סוף מסים שם שלמעלה משם אסור להרהר. אם כן טוב אשר יפה לתרץ הקשיא בתחלה עם זה התרוץ, שאסור לנו להרהר כלל מה לפנים ומה לאחור, ולמה לנו לכנס בחקירות של עולם התהו כאלו, ולבסוף לא יתמצו כלום, ומי יודע אם ישוב בשלום:

^מ גם בתולד - מחלוקות, בדפ"ר - מחלוקת ומתורו - מחלוקת

^{מא} **איוב פרק כו** (יג) ברוחו שמים שפרה חללה ידו נחש בריח: (יד) הן אלה קצות דרכיו ומה שמץ דבר נשמע בו ורעם גבורותיו ונגבורותיו מי יתבונן:

רש"י (יג) ברוחו שמים שפרה – בדבריו וברוח פיו איהל כמו ונטה אהל שפיררו (ירמיה מב). חוללה ידו – את פרעה הנקרא נחש בריח (ישעיה כו) לשון חיל וצרה וכן במקום אחר הלא זאת היא המחצבת רהב מחוללת תנין (ישעיה נא), ל"א יסדה ידו את לויתן כמו גבעות חוללתי (משלי ח):

(יד) קצות דרכיו – קלות ומועטות לפי שאר גדולות שבו. ומה שמץ דבר נשמע בו – מה רמו דבר אדם יכול להבין מפעולותיו ד"א שמץ כמו לשמצה לגנות:

^{מב} בתולד - שפרה

^{מג} נ"ל מלשון לבי חלל בקרבי כי הידיים הן בטוי הלב

מקרא קודש יהיה לכם, קודש זה רמז לבחי' רוח הקודש [ג]י/ידי בחי' רוח הדופק הנ"ל שמתחדש ע"י אנחה לנשוב באיברים לנפץ אותם מעיפושם. **היינו שצריכין לקרות את הקודש בחי' רוח הדופק הנ"ל, כדי להנצל מזוהמת הנחש, ל"ט מלאכות, עצבות רוח השולט בידים העסקניות כנ"ל.**

וזהו מקרא קודש יהיה לכם דהיינו ע"י אנחה לקרא את הרוח הדופק כדי **שכל מלאכת עבודה לא תעשו,**

[דף סז:]

דהיינו כדי **לבטל זוהמת הנחש, ל"ט מלאכות, עצבון ידיים,** כי עיקר העצבון שולט בידים **כמה שכתוב (בראשית ה')/י"ו שלמך אמר כשנולד בנו נח זה ינחמנו ממעשינו ומעצבון ידינו** כי שמנולד נח נמתקה הקללה שנתקלל האדם והאדמה ועיקר הקללה היתה בחי' עצבות ושליטתה בידים. **הכל כנ"ל** שמבאר שע"י הדעת שביאר באות ג' שזוכים לו ע"י עסק התורה, אפשר לזכות לדעת גדול יותר להוציאו ממצרים, דהיינו מעצבות ועבודות של ל"ט מלאכות ע"י אנחה (בחי' ויאנחו בניי), שעל ידה מושך אריכות חיים ודעת ללב, ומהלב מתפשט לידים ע"י הרוח הדופק, ומבטל מהן זוהמת הנחש (שהוא הספק שבלב קליפת עמלק) ומתעלין הידין מל"ט מלאכות לוידי ידיו אמונה לבחי' שמים ועי"ז אמונתו ותפלתו שלימה ואזי מקבל דבורי אמת מהקב"ה דהיינו מהשמים י"ג:

עד כאן ביאור חברותא לתורה נו

הוספות לעיון

הוספה לאות ז' בעניין שבועות ומקווה של שער נ'

הריצ"ח תורה נו שיעור טז

(הדברים מקוצרים ומורחבים לפי הבנתי)

(אחר 7 דקות) הגילוי של אנכי שנתגלה בשבועות בעשרת הדברות הוא בחי' תורה ד' שמבואר שם הדעת הגדול שיודע שכל מאורעותיו לטובה שתופס חסד בדין אנכי ה' ואנכי אלקיך לתפוס זאת זה ע"י והוצאתיך מארץ מצרים דהיינו מכל הגלויות וכל המיצרים מבית עבדים היינו מכל המידות רעות ותאוות רעות ואז עולה מלכות דקדושה לבחי' עוה"ב לדעת שכל מאורעותיו לטובה בחי' בה' אהלל דבר באלקים אהלל דבר. וזה בחי' שבועות שז"א עולה לכתר זה בחי' הנהגת הדין עולה לאריך לחד עינא דרחמי הנהגת הרחמים הגדולים ששם אין דין ואין יחס למעשים שלא כדין אלא היחס הוא לכל דבר כפי שהוא בשרשו (אחר 18 דקות) דברים פרק ד (ו) ושמרתם ויעשיתם כי הוא חקמתכם ובינתכם לעיני העמים אשר ישמעון את כל החקים האלה ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה: עיין פירוש בעל הטורים שם פסוק ב – האלה ואמרו רק עם. ס"ת מקוה ור"ת ערוה. למה ערות אחות אסורה וערות בת אחיו מותרת, ולמה מקוה מ' סאה מטוהר ואם חסר קורטוב אינו מטוהר.

^א **שמואל-א פרק ט** (טו) וידוד גלה את און שמואל יום אחד לפני בוא שאול לאמר: (טז) כעת מחר אשלח אליך איש מארץ בנימן ומשחתו לנגיד על עמי ישראל והושיע את עמי מיד פלשתים כי ראיתי את עמי כי באה צעקתו אלי: (יז) ושמואל ראה את שאול וידוד ענהו הנה האיש אשר אמרתי אליך זה יעצר בעמי:

^ב **עיין זוהר [רע"מ] פנחס רנו:** [מאי עצרת כמד"א זה יעצור בעמי, לכל עיי"ש שמזכיר בשמיני עלרת]

^ג עיין לק"ה חו"מ חובל בחבירו ג' יט

נד

^ה **בראשית פרק ה** (כט) ויקרא את שמו נח לאמר זה ינחמנו ממעשינו ומעצבון ידינו מן האדמה אשר אררה ידוד:

רש"י (כט) זה ינחמנו – יניח ממנו את עצבון ידינו עד שלא בא נח לא היה להם כלי מחרישה והוא הכין להם והיתה הארץ מוציאה קוצים ודרדרים כשזורעים חטים מקללתו של אדה"ר ובימי נח נחה וזהו ינחמנו. ואם לא תפרשהו כך אין טעם הלשון נופל על השם ואתה צריך לקרות שמו מנחם:

אמרי שמאי – ויקרא את שמו נח, לאמר זה ינחמנו ממעשינו ומעצבון ידינו: ר' חיים ויטאל וצ"ל, מביא בשם מדרש אבכיר (מדרש אבכיר אינו בידינו), עד שנולד נח נולדו בני אדם עם ידיים שטוחות בלי אצבעות ורק בימי נח נולדו בני אדם עם אצבעות מחולקות, ועל זה נאמר, זה ינחמנו ממעשינו ומעצבון ידינו.

^ו בדפ"ר נדפס כאן הקיצור של תורה נב ואחריה תורה נג. תורה נו נדפס בדפ"ר בצילום 121 טור ד עיין סוף תורה נה

וביאר הריצ"ח שזה חכמתנו לעיני הגויים דהיינו שזה מה שתופס הגוי בישראל, שיש להם מקוה להטהר מטומאת הערוה. וזהו שרק ע"י מקוה יכול גוי להכנס לקדושת ישראל.

(אחר 28 דקות) בשם החינוך שכח המקוה לטהר כיון שמים מטשטש צורה עי"ש – מצוה קעג דין טהרה מן הצרעת – ובטעם המים שיטהרו כל טמא, אחשוב על צד הפשט כי הענין הוא כדי שיראה האדם את עצמו אחר הטבילה כאילו נברא באותה שעה, כמו שהיה העולם כולו מים טרם היות בו אדם, וכמו שכתוב [בראשית א', ב'] ורוח אלהים מרחפת על פני המים, ויתן אל לבו בדמיון כי כמו שנתחדש בגופו יחדש גם כן פעולותיו לטוב, ויכשיר מעשיו, וידקדק בדרכי השם ברוך הוא: וכו' ... והשומע ישמע והחדל יחדל:

(אחר 27 דקות) ביאר זאת עפ"י הסוד של מקוה גמט' קנא שהוא סוד מילוי אהי-ה בההין שהוא מילוי של בחי' מלכות כי מקוה סוד הבינה שבה מאיר הכתר דהיינו שם אהי-ה

והביאור (אחר 29 דקות) שע"י שהוא טובל הוא בטל וכמו נכנס בעיבור באמא עלאה דהיינו בינה ונולד מחדש, ובינה בחי' מי החסדים כי שער הני' שבה דהיינו כתר המאיר בה הוא תכלית החסדים. וזה בחי' רחם שנותן לנכנס בו (ומבטל עצמו כחומר ביד היוצר) מחר חדש לכן השרש לזה הוא בשם אהי-ה בחי' אנא זמין למהוי

(אחר 21 דקות) וזה בחי' תשובה המבואר בתורה ו' וזיחת היצר דהיינו ישמע בזיונו ידום וישתוק שזה תכלית הביטול ואזי ע"י בחי' כתר לי זעיר מאיר לו שם אהי-ה דהיינו כתר של זעיר שע"י נעשה בבחי' אנא זמין למהוי וזכה שתייהיה לו הויה חדשה ע"י שמבטל עצמו לגמרי (אמנם שם התורה מדברת בעיקר ממילוי יודין דהיינו קסא אבל גם בחי' קנא דהיינו מקוה יש בזה)

כי אהי-ה הוא הכתר המאיר בבינה ובינה בחי' יובל בחי' וקראת דרור בחי' חרות בחי' שער החמישים שער הני' שאחר המט שמעל כל ההטיות (וכמבואר בתורה עג תנינא לעין תשובה) ושם הכל חוזר לשרשו בחי' תשובה זרקא לאתר דאתנטילת מתמן.

עוד אמר שמשא שאל "ויאמרו לי מה שמו" ס"ת הויה, הכוונה שמשא רצה שהקב"ה יתגלה להם בשם הויה, והקב"ה אמר לו שכדי שיאיר שם הויה, דהיינו שיהיה לו הויה, צריך לגלות שם אהי-ה, וזהו שאמר לו אהי-ה אשר אהי-ה (אשר אותיות ראש מרמו לחכמה שע"י בינה וזכה לחכמה)

ועיין לקמן "אין יסורים בלא עוון" משמע שהמקוה מרפא מחלות, וביאר הריצ"ח (אחר 31 דקות) עפ"י האריו"ל/ו"י עה"פ "ה' יסעדנו על ערש דו"י" כי כשאין הארה משער הני', אזי הוא נופל לבחי' מט, ואזי נופל למשכב, לכן חולה גמט' מט, ורפואתו להמשיך לו הארה משער הני', וזה ע"י מקוה, דהיינו בינה ששם מאיר החכמה את הכתר, כי "החכמה תחיה" ע"י שיונקת משער הני', ששם מקור חיים, כי כתר הוא הרצון, הוא עצם החיים, כמ"ש "חיים ברצונו" והכל מתגלה רק בבינה, והחכמה רמוז ביוד, שהיא עשר, שהיא מאירה בגוף את הני', אבל כשיש ניתוק מהחכמה, אזי נעשה מיוד דוי, ומעשר ערש, והוא נופל למשכב על ערש דוי. ומבואר בספרים "כי אני ה' רופאך" ר"ת אריך, ובגמרא חולה נקרא קצירי, דהיינו בשלא מאיר בו מאריך אזי נעשה קצר רוח.

עוד ביאר (אחר 31 דקות) שכתוב "כי לא יראני האדם וחי", האדם גמט' נ', דהיינו שבחיים א"א לראות ולהשיג ממש את שער הני', וגם משה רבינו לא זכה לשער החמישים אלא במתן תורה ובפטירתו, "ויעלהו על הר נבו" דרשו חז"ל נ' בו, ולכן שמו ר"ת מחלוקת שמאי הלל, דהיינו שהשורש לו בא משער הני', בחי' אלו ואלו דברי אלקים חיים, ששם זה רומז לבינה (עיין כאן פרפראות לחכמה), דהיינו שבחיינו "ותחסרנו מעט מאלקים", הכוונה שזכה למע"ט דהיינו ע' פנים של תורה ומט שערי בינה, ובפטירתו זכה לשער הני', וזה הכוונה הר נבו, שאז הני' נכנס בו.

דהיינו כי כל הבחירה, היא בבחי' המט, בחי' מה זה בידך? מטה. דהיינו כח הבחירה ושרש המחלוקת, כי מטה בחי' מ"ט הטיות, לכאן ולכאן, בחי' מט פנים טמא ומט פנים טהור, וכשמתגלה שער הני', אזי הוא מעל הבחירה, כי שער הני' הוא לא עוד שער רק מעל המט, אלא הוא ענין אחר לגמרי, עולם אחר, מהות אחרת (כיסע עבד ודרור)

(אחר 37 דקות) מידה בעצמה היא גבול לא שייך בה שינוי אלא ע"י הארת המוחין ששם בחי' וחילופיהם בגולם כמו שמובא כבר בראשונים שהפירוש שבחכמה אפשר לשנות ולהחליף הכל ולכן המידות רק ע"י הארת המוחין בהן אפשר לשנותן ועכ"פ לכווין את המידה למקום הנכון

(אחר 40 דקות) כתוב בהגר"א שש פעמים דעה גמט' דעת כלומר הדעת העליון מאיר בו' קצוות שהן המידות ע"י שמאיר בבחי' הדעת שבכל מידה כי בכל קומת מידה יש דעת דהיינו שהדעת שהוא בקו האמצעי מאיר מהכתר לכתר שבכל מידה ולדעת שבה

אחר יציאת מצרים אחרי שירת הים נאמר [שמות פרק טו (כו)] ויאמר אם שמוע תשמע לקול יהוה אלהיך והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמרת כל חקיו כל המחלה אשר שמתו במצרים לא אשים עליך כי אני יהוה רפאך: וקשה מה שייך מחלה ורפואה לכאן אלא כי אז האיר להם בחי' משער הני' שעל ידה יצאו ממצרים ומבואר בספרים כי אני ה' רופאך ר"ת אריך וכמבואר בזה ששאל ר"א את אביו רשב"י מדוע נזכר כל כך פעמים בתורה כי אני ה' המוציאך מארץ מצרים וכיו"ב וענה לו שחמישים פעמים זה מוזכר כדי לגלות לנו באיזה מידה הוא הוציא אותנו ממצרים דהיינו ע"י שער הני' בחי' יובל העליון בחי' חרות בחי' דרור כמ"ש (ויקרא פרק כה י) וקדשתם את שנת החמישים שנה וקראתם דרור בארץ לכל ישביה יובל הוא תהיה לכם ושבתם איש אל אחרתו ואיש אל משפחתו תשבו:

¹³ טעמי המצות להאריז"ל – פרשת וירא – חולה לפי שחסר ממנו שער הני' ולזה אירע לו החולי. והכוונה תהיה להמשיך לו שער הני' ועי"ז יתרפא החולה והוא כללות של מ"ה ועי"ז הם נ' שערים (הר"א פלקין משם מורי וזלה"ה). אמנם מה ששמעתי אני הוא בפי' ה' יסעדנו על ערש דוי והוא כי סוד החולי בא לו מחמת היפוך רחמים לדין וסוד היו"ד היתה דו"י גם יו"ד מספרה הוא עשר והוא זה עשר חוזר להיות עשר דוי והרי כל משכבו הפכת בחליו סוד ב' היפוכים הני'. וביאור הדברים דע שהוא חולה לפי שאור חכמה אבא נסתלק ממנו לכן צריך להמשיך לו מוזן משם כדי לסעדו ולהחזיקו וז"ס משרו"ל בס"ה כי מוזן החולה בא מחכמה. והענין כי חכמה הוא י' שבשם וכאשר הוא חולה מתהפכת היו"ד זו ונעשית דו"י ואז הוא חולה ודוי לבב גם י' גי' עשר נהפך לערש שהוא שוכב על המטה הנקרא ערש דוי ולכ אז צריך שיסעדנו ה' ויוון אותו וישקה על מציאות הערש דוי שיש לו ואז ע"י אותו הסעדה והזנה שהוא מאבא י' שבשם אז כל משכבו הפכת בחליו פי המשכב ששכב הוא ערש הני' וגם חליו שגרם לישכב על מטתו חוזר להיות ערש דוי חוזר להיות יו"ד והוא כל משכבו הפכת בחליו ועי"כ הוא מתרפא וכמ"ש כי סיבת חליו הוא בהסתלקות השפע מהחכמה. עכ"ל טעמי המצוות. עכ"ל האריו"ל.

(יא) יובל הוא שנת החמישים שנה תהיה לכם לא תורש ולא תקצרו ולא ספיקיה ולא תבצרו את נוריה: (יב) כי יובל הוא קדש תהיה לכם מן השדה תאכלו את תבואתה: (יג) בשנת היובל הזאת תשבו איש אל אחותו: בחי' וחמושים יצאו בני"י ממצרים דהיינו ע"י בחי' חמישים בחי' חרות שיש בו כח להחזיר כל דבר לנקודת המוצא שלו בחי' תשובה עלאה בחי' בינה אמא עלאה יובל העליון וזה מובא גם בזהר רעיא מהימנא ספר ויקרא פרשת בהר דף קח/ב יובל אימא עלאה בינה איהי לחמשין שנין ובה אתייחסין ישראל במפקנותהון מן גלותא הה"ד ואיש אל משפחתו תשובו. כגוונא דמפקנו דמצרים דאינון מארי תורה בה אתמר בהון וחמושים עלו בני ישראל ואוקמוה. (אחר 45 דקות) וזה בחי' לצאת מחולי לרפואה מכעס לדעת מקטנות לגדלות הכל ע"י אמא עלאה סוד השם של אהי-ה שאחד הצירופים הנמוך שבו הוא קנא גמט' מקוה וכן בכאריז"ל כעס עם הכולל גמט' מקוה כי או כעס או דעת או שטובל באש או במים

"לב טהור ברא לי אלקים" הכל זה בבינה, טהרה, בריאה, לב, אלקים חיים, הכל בבינה. (אחר 47 דקות) שלום הגבוה הוא דווקא שלום של מחלוקת כי כשאין הפכים אזי אין צריך שלום והשלום הזה נמצא דייקא בבינה שעל זה נאמר אם אין בינה אין דעת אין לנו משנה אם אין דעת אין חכמה או אם אין חכמה אין דעת כי דעת קשור דווקא לבינה בחי' גילוי האחדות בתוך הרבוי ולשלום של הפכים

משנה מסכת אבות פרק ג (יז) רבי אלעזר בן עזריה אומר, אם אין תורה, אין דרך ארץ. אם אין דרך ארץ, אין תורה. אם אין חכמה, אין יראה. אם אין יראה, אין חכמה. אם אין חכמה, אין דעת. אם אין דעת, אין בינה. אם אין בינה, אין קמח, אין תורה. אם אין תורה (מה שהזכיר הריצ"ח את תשובת הריב"ש צ"ע כי הוא מבאר שם דעת מה שאנו קוראים חכמה)

וזהו שיציאת מצרים היתה ע"י בחי' בינה בחי' חמישים בחי' יובל שבו הכל חוזר לשרשו אפילו עבד עולם אין זה אלא לעולמו של יובל כי בבחי' חמישים חוזר הכל ומתחיל עולם חדש (אולי זה הכוונה מה שאמרו חז"ל שבין עולם לעולם חמש מאות שנה דהיינו חמישים פעם עשר) וזה בחי' יום כיפור כידוע שעי"ו מתכפרים העונות ע"י שעולים ביום הזה לבינה. לכן התחלת גאולת מצרים התחיל בגלויים של שם אהי-ה

(אחר 49 דקות) כתר לי זעיר, כתר של זעיר, "כתר לי זעיר ואחור" דהיינו סוד ההמתן, להתבטל, כדי לקבל צורה אמיתית, ואז מאירים בו המוחין, השכל גדול, חסד עליון, רחמים גדולים, דעת.

(אחר 50 דקות) עפ"י תורה ב' הדג בחי' משה משיח כמבואר שם בהגה בן פורת יוסף פורת עם הכולל הוא גמט' ג' מלויים של אהי-ה וד' מלויים של הויה, וג' וד' היינו דג, בחי' דעת גדול, שנמצא אצל משה משיח, משה הוא הדעת, כמ"ש אתה הארת לדעת בתורה ד' אות ט.

לאהי-ה יש ג' מלויים קמג באלפין, קנו בההין, קסא ביודין, וג' מלויים אלה ביחד הם גמט' תנה, ובאריז"ל מרמוז זאת בפסוק אשר "תנה הדרך על השמים"

שער הכוונות - דרושי כוונת הברכות - ונחזור לבאר מלת "אתה" כי מלת "אתה" הוא ר"ת של פסוק "אשר תנה הדרך על השמים", והכוונה כי אחר שעורנו היסודות דאו"א, במלת ברוך בנו, הנה עתה במלת אתה, נתחברו שניהם יחד ביסוד שלה, ועתה נק' היסוד שלה אשר, כנו' בתיקונים תי' ל' ד' ע"ו ע"א, כי הזכר נק' ראש, והנקבה נקרא אשר, אח"כ נמשך שפע אל מלכות דבינה, שהיא בחי' עטרת דיסוד שבה, שה"ס שיפולי מעיים, כנוכר בתיקונים ובגמרא, ויוצא השפע מן היסוד שבה ונמשך אל המלכות, דהיינו העטר' שבה, והנה זאת העטר' נק' תניח, לפי ששם הם ג' אהיה במלוי יודין אלפין ההין העולי' בגימ' תנה, וכל זה הוא בבחי' הה"ח שנתן לה אבא, ואמנם גם היא יש בה ה"ג, וכבר ידעת כי כולם מתקבצי' בעטרת היסוד שלה, הנקרא מלי' שבה, והיא נק' "הדרך", לפי שה' גבו' המתפשטות בה הוא מחסד עד הוד שבה, וכלן נק' הדרך, ואחר כך מתחברות כולם בעטרת היסוד שלה, והרי נת' ג' תיבות "אשר תנה הדרך" הרמוזות במלת "אתה" שבברוך אתה: עכ"ל.

"אשר" הוא בבינה כמ"ש "מגבעות אשורנה" ובוהר כתוב אמא זה אשר, בינה זה אשר, זה מה שהרחם נותן בסיס אשר מאושר, דהיינו יסוד לדברים, וראש זה אבא "מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו" יש כאן נקודה שמכאן מתחיל לצאת החוצה, בבחי' עביד פסיעה לבר, זה נמצא בשור לשון מהלך, וכנ"ל שאין שום אפשרות למחר אמיתי בלי שיכנס לבחי' הזו של אמ, אם לבינה תקרא, האמא היא נותנת את העתיד, ולכן ע"י בינה נעשה יציאת מצרים כנ"ל.

בשעת מתן תורה נראה להם כזקן מלא רחמים, זקן רחמים בגמט' תנה, דהיינו ג' מלויי אהי-ה כנ"ל, כי בחי' זקן מלא רחמים מאיר כאן, בחי' בינה שאע"פ שמינה דינין מתערין, זה כלפי הבחירה והבריאה, אבל בבחי' תשובה מחזיר הכל לשרשו ע"י שמאיר מהכתר ומעלה לבחי' רחמים גדולים

(אחר 54 דקות) עוד מצאנו ענין זה בארון שכתוב בו שאינו מן המידה כי ארון אותיות אור נ' לכן יש בו שני הפכים כי נצטוו לדקדק מאד במידותיו כמ"ש דברי הימים א פרק כח (יט) הפל בכתב מיד ידוה עלי השפיל כל מלאכות התבנית: ואם היו משנים המידה אפילו במשהו הרי הוא פסול (וגם היה לו מקום מסויים מאד היכן להניחו בקדש הקדשים) ומאידך מקום ארון אינו מן המידה, דהיינו שלא תפס כלל מקום. וכתוב ברשב"א שזה מהפלאות הכי גדולים, שהם שני הפכים בנס אחד, שיש מקום ואין מקום. והביאור הוא כי קדש הקדשים הוא בחי' פנימיות של היכל הקודש, הוא בחי' בינה, שער הנ', פירוש כי המידה זה המט, אבל הבינה היא ארוכה מארץ מידה, רחוקה מני ים, כמ"ש איוב (יא ז) החקך אלוה תמץאם עם עד תכלית שדי תמץא: (ח) גבהי שמים מה תפעל עמקה משאול מה תדע: (ט) ארפה מארץ מדה ורקה מני ים: דהיינו כי זל"ז יש מידה ויש ים, ובארון האיר אור נ', ועי"ז יש מידה ואין מידה. זה בחי' מה שהרמ"א אומר מפליא לעשות, שאין תפיסה כלל איך מתחבר גוף ונשמה, מצד הגוף הוא חומר וכל הגופים אותו דבר, אבל נשמה היא יחידית, בחי' האני, שאין עוד כזה, ואין שום תפיסה והסבר איך כשארם רוצה להניע אבר מיד הוא נע, מדוע כשאני רוצה להניע אבר של זולתי הוא לא נע, אבל אבר שלי מיד נע, שום מדען בעולם לא מצא לזה הסבר איך הרצון פועל כהרף עין בגוף לעשות רצונו, איך מתחברים שני הפכים גמורים כאלה, כי זה מפליא לעשות, והחיבור הזה הוא בבחי' הנ' הזה (וכנ"ל כשיש ניתוק מהנ' אזי נופל למשכב על ערש דוי) וזה בחי' מקום ארון אינו מן המידה, כי מקום זה בחי' גוף, ואינו מהמידה זה בחי' נשמה, ובקדש הקדשים זה היה מפליא לעשות.

(אחר 58 דקות) וזה בחי' יציאת מצרים, שמצד אחד היה מאד במידה, שספרו מט ימים, שע"ש זה נקרא חג שבועות דהיינו שבע שבועות שספרו, ואעפ"כ כתוב תספרו חמישים יום, דהיינו שספרו עמ"נ שיאיר להם החמישים, כי המט הוא רק היכי תמצי לזכות לחמישים, שזה בחי' שובו אלי ואז אשובה אליכם, בחי' וירד ה' על הר סיני. אין שום יחס כלל בין שובו אלי, לאשובה אליכם, דהיינו שהבחי' החמישים, היא לא עוד אחד, כמו שמת' הוא עוד אחד על מח, אלא הנ' הוא מהות אחרת לגמרי מהמט שהן מידה וגבול.

(אחר 60 דקות) וזה בחי' המבואר בתורה עג תנינא שיש תשובה שלנו בחי' מט שערים ויש תשובה שלו ית' בחי' שער החמישים וע"י תהילים אוחזים בבחי' המט וזוכים למצא כ"א השער השייך לו ולהכנס בו.

(אחר 63 דקות) יומא דף כב: אמר רבי שמואל בר נחמני רבי יונתן רמי כתיב והיה מספר בני ישראל כחול הים וכתוב אשר לא ימד ולא יספר, לא קשיא כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, כאן בזמן שאין עושין רצונו של מקום עב"ל.

דהיינו כי יש בחי' שהלא יספר מאיר במספר, וזה ע"י שעושים רצונו דייקא, דהיינו מעבר למה שכתוב ומוכרח, אלא עושה רצונו דייקא, שזה בחי' מה"רוחי אשר עליך" חוץ מ"דברי אשר שמתני בפיר", אזי זוכה שמאיר הרצון, בחי' כתר בחי' החמישים, בחי' ואשובה אליכם, ואזי המידה נהפך לכלי, כדי להמשיך את הלמעלה מהמידה, וע"י כל מצוה ממשיך את בחי' אשובה אליכם, שיש במצוה הזו, ובכל תורה הוא מגלה את בחי' תורת ה' שבה, כמבואר כאן בתורה שתורת ה' היא בחי' השער הנ'.

אבל מי שכל כוונתו לצאת מהמט דהיינו לצאת חובתו ולא יותר, זה בחי' מספר, בחי' מידה, על זה לא נאמר ירמיה פרק יד (ח) מְקוֹה יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעוֹ בְּעַת צָרָה לְמִי תִתְּנֶה פֶגֶר פְּאָרֶץ וְכֹאדָם נִטָּה לְלוֹן: כי זה דייקא ע"י בחי' מקוה, בחי' שרוצה רצון אנו זמין למהוי, מהות חדשה בחי' אהי-ה.

(אחר 66 דקות) וזה בחי' שבועות ומתן תורה, "ה' עז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום", בהר סיני ניתן שלום ובשבועות מקריבים שתי לחם, לחם דייקא בחי' דעת, בחי' "השם גבולך שלום חלב חיטים ישביעך".

(אחר 68 דקות) קדש לי כל בכור, וזכר ליציאת מצרים, צריך להבין מדוע בכורה תלויה דייקא באמא, הרי עפ"י הפשט לא נזכר כלל אמא שם, בענין בכורי מצרים, ומדוע המצווה היא דווקא בכור פטר רחם, אבל הביאור עפ"י פנימיות התורה כנ"ל (כי קדושת בכור היינו ראשית, בחי' חכמה, מתגלה בבניה דייקא) וכן חז"ל אומרים כשומט העובר ממעי אמו, כך היתה יציאת מצרים, וזה בדיוק מה שענה רשב"י לבנו, ששאל מדוע נזכר כ"כ ענין יציאת מצרים בתורה, התירוץ כי יציאת מצרים, היא יציאה מהרחם, מהמקווה, מבינה, בריאה חדשה כנ"ל.

האמא קבלה את הבכור, הוזה שנקרא ישראל "אף אני בכור אתנהו עליון לכל גויים" ו"בני בכורי ישראל" זה בני בכורי של פטר רחם, שיצא מהמקוה של אהי-ה, זה מה שהיה הטהרה של מצרים, באהי-ה היה הגילוי, ושם אהי-ה שייך לגמרי לנקודה הזו של אמא, זה השם, וזו המידה שפעל, וזה הקדושת בכורה, שנמשך מכח יציאת מצרים, מכח המקוה הזו של שם אהי-ה.

וכל הרמזים האלה זקן מלא רחמים, וכל בחי' השמות של אהי-ה הם בחי' הדעת של משה רבינו, כמו שהוא מאחד את מחלוקת שמאי הלל, כן הוא מקוה, שער הנ', וכן מבואר בהמשך, משה הוא המן, מקוה נ'.

(אחר 71 דקות) מבאר לק"ה פורים הלכה ו אות ז עפ"י תורה נט היכל הקדש, מה שמובא שם המסורת שיש שש פסוקים חמש תיבות בנות ב אותיות.

(אחר 83 דקות) דעת גדול גמט' בית המן, כי מה יעשה בה, ההסתרה בעצמה נהפכת לתורה לדעת גדול, (וזהו בית המן ר"ת בה, דעת גדול ר"ת דג, היינו הצדיק כנ"ל, בחי' בן פורת יוסף, שיש בו ג' וד' מלויים, שזה בחי' הדעת גדול, בחי' אהי-ה שמגלה הוי"ה) דג בארמית נון, דהיינו שער הנ', בחי' בינה, הבית המן בעצמו אצל המן הוא הסתרה, אבל כשניתן למרדכי אזי הוא דעת גדול.

(אחר 86 דקות) בתורה יח יש דג שנקרא ברשא בחי' מרדכי כמ"ש תחת הנעצוץ יעלה ברוש.

(אחר 94 דקות) מבאר מה רמוז בזה שהן שתי אותיות דייקא, כי אות בחי' רצון, באות אין אחיזה לסט"א, כמבואר במהרש"א על קדושין דף ל' בענין ו' דגחון מפסיק, שהנחש הקדמוני אין לו אחיזה באותיות, הכוונה שנגד רצון, אין הוא יכול לעשות כלום, (בחי' אין דבר העומד בפני הרצון), לכן מי שנמצא תפוס לגמרי ברצונו ית', זה לא שולל את הצורך לדעת גם מה הרצון ולקיימו, אלא שלא בגלל שאני מבין אני עושה, אלא רק בגלל שזה רצונו ית', בחי' הנ"ל שהרצון של כל אחד מניע את גופו, כן הצדיק שבטל ומחובר מפליא לעשות אל הקב"ה, אזי הרצון של הקב"ה מניע אותו, זה נקרא צדיקים, אין להם אלא רצון קונם.

(אחר 96 דקות) וזה בחי' חיים ברצונו, אבל יש ההפך דהיינו רגע באפו, שהוא שרש כל הצמצומים, כמבואר בתורה יח, שהצדיקים לא רוצים להנהיג, כי יש הסתר פונים, ואע"פ שהוא רק רגע, הם מרגישים זאת, והסיבה שמרגישים היא כיוון שכל חיותם רק מרצונו, לכן כל הפסק קל, אפילו כרגע נרגש להם.